

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

prathamaḥ sargah

*hanumatā samudrasya lan̄ghanam mainākena tasya
satkārastataḥ surasāyāḥ parājayah simhikāyā vadham kṛtvā
tasya dakṣiṇataṭe gamanam tatra tena lan̄kāśobhāyā nirikṣaṇam*

*tato rāvaṇanītāyāḥ sītāyāḥ śatrukarṣaṇah |
iyeṣa padamanveṣṭum cāraṇācarite pathi || 5.1.1 ||*

*duṣkaram niṣpratidvandvam cikīrṣan karma vānaraḥ |
samudagraśirogrīvo gavāṁ patirivābabhau || 5.1.2 ||*

*atha vaidūryavarnesu śādvalesu mahābalaḥ |
dhīraḥ salilakalpeṣu vicacāra yathāsukham || 5.1.3 ||*

*dvijān vitrāsayan dhīmānurasā pādapān haran |
mṛgāṁśca subahūn nighnan pravṛddha iva kesarī || 5.1.4 ||*

*nīlalohitamāñjīṣṭhapadmavarṇaiḥ sitāsitaiḥ |
svabhāvasiddhairvimalairdhātubhiḥ samalaṅkṛtam || 5.1.5 ||*

*kāmarūpibhirāviṣṭamabhiksṇam saparicchadaiḥ |
yakṣakinnaragandharvairdevakalpaiḥ sapannagaiḥ || 5.1.6 ||*

*sa tasya girivaryasya tale nāgavarāyute |
tiṣṭhan kapivarastatra hrade nāga ivābabhau || 5.1.7 ||*

*sa sūryāya mahendrāya pavanāya svayambhuve |
bhūtebhyaścāñjalim kṛtvā cakāra gamane matim || 5.1.8 ||*

*añjaliṁ prāṇmukham kurvan pavanāyātmayonaye |
tato hi vavṛdhe gantuṁ dakṣiṇo dakṣiṇāṁ diśam || 5.1.9 ||*

*plavagapravarairdrṣṭah plavane kṛtaniścayaḥ |
vavṛdhe rāmaवृddhyartham samudra iva parvasu || 5.1.10 ||*

*niśpramāṇaśarīrah sāllilaṅghayiśurarnavam |
bāhubhyāṁ pīḍayāmāsa caraṇābhhyāṁ ca parvatam || 5.1.11 ||*

*sa cacālācalasāśu muhūrtam kapipīḍitaḥ |
tarūṇāṁ puṣpitāgrāṇāṁ sarvam puṣpamaśātayat || 5.1.12 ||*

*tena pādapamuktena puṣpaugheṇa sugandhinā |
sarvataḥ savṛtaḥ śailo babhau puṣpamayo yathā || 5.1.13 ||*

*tena cottamavīryeṇa pīḍyamānaḥ sa parvataḥ |
salilāṁ samprasusrāva madamatta iva dvipaḥ || 5.1.14 ||*

*pīḍyamānastu balinā mahendrastena parvataḥ |
rītiरnirvartayāmāsa kāñcanāñjanarājatīḥ || 5.1.15 ||*

*mumoca ca śilāḥ śailo viśālāḥ samanaḥśilāḥ |
madhyamenārcisā juṣṭo dhūmarājīrivānalaḥ || 5.1.16 ||*

*hariṇā pīḍyamānena pīḍyamānāni sarvataḥ |
guhāviṣṭāni sattvāni vinedurvikṛtaiḥ svaraiḥ || 5.1.17 ||*

*sa mahān sattvasannādaḥ śailapīḍānimittajah |
prthivīṁ pūrayāmāsa diśaścopavanāni ca || 5.1.18 ||*

*śirobhiḥ prthubhirnāgā vyaktasvastikalakṣaṇaiḥ |
vamantaḥ pāvakam ghoram dadaṁsurdaśanaiḥ śilāḥ || 5.1.19 ||*

*tāstadaḥ saviśairdaṣṭāḥ kupitaistairmahāśilāḥ |
jajvaluh pāvakoddīptā bibhiduśca sahasradhā || 5.1.20 ||*

*yāni tvausadhadjālāni tasmiñjātāni parvate।
viṣaghnānyapi nāgānāṁ na śekuh śamitum viṣam॥ 5.1.21॥*

*bhidyate'yaṁ girirbhūtaairiti matvā tapasvinah।
trastā vidyādharaśtaśmādutpetuh strīgaṇaih saha॥ 5.1.22॥*

*pānabhūmigataṁ hitvā haimamāsavabhājanam।
pātrāṇi ca mahārhāṇi karakāṁśca hiraṇmayān॥ 5.1.23॥*

*lehyānuccāvacān bhakṣyān māṁsāni vividhāni ca।
ārṣabhbāṇi ca carmāṇi khaṅgāṁśca kanakatsarūn॥ 5.1.24॥*

*kṛtakanṭhaguṇāḥ kṣībā raktamālyānulepanāḥ।
raktākṣāḥ puṣkarākṣāśca gaganam pratipedire॥ 5.1.25॥*

*hāraṇūpurakeyūrapārihāryadharāḥ striyah।
vismitāḥ sasmitāstasthurākāśe ramaṇaih saha॥ 5.1.26॥*

*darśayanto mahāvidyāṁ vidyādharamaharṣayaḥ।
sahitāstasthurākāśe vīksāñcakruśca parvatam॥ 5.1.27॥*

*śuśruvuśca tadā śabdamṛṣīṇāṁ bhāvitātmanām।
cāraṇānāṁ ca siddhānāṁ sthitānāṁ vimale'mbare॥ 5.1.28॥*

*eṣa parvatasāṅkāśo hanumān mārutātmajaḥ।
titīrṣati mahāvegah samudram varuṇālayam॥ 5.1.29॥*

*rāmārtham vānarārtham ca cikīrṣan karma duṣkaram।
samudrasya param pāram duṣprāpam prāptumicchati॥ 5.1.30॥*

*iti vidyādharaḥ vācaḥ śrutvā teṣāṁ tapasvinām।
tamaprameyaṁ dadṛśuḥ parvate vānararṣabham॥ 5.1.31॥*

*dudhuve ca sa romāṇi cakampe cānalopamaḥ।
nanāda ca mahānādaṁ sumahāniva toyadah॥ 5.1.32॥*

ānupūrvyā ca vṛttam tallāṅgūlam romabhiścitam |
utpatiṣyan vicikṣepa paksirāja ivoragam || 5.1.33 ||

tasya lāṅgūlamāviddhamativegasya prsthataḥ |
dadṛṣe garuḍeneva hriyamāṇo mahoragaḥ || 5.1.34 ||

bāhū samstambhayāmāsa mahāparighasamnibhau |
āsasāda kapiḥ kaṭyām caraṇau sañcukoca ca || 5.1.35 ||

samhṛtya ca bhujau śrīmāṁstathaiva ca śirodharām |
tejaḥ sattvam tathā vīryamāviveśa sa vīryavān || 5.1.36 ||

mārgamālokan dūrādūrdhvapraṇihitekṣaṇaḥ |
rurodha hṛdaye prāṇānākāśamavalokayan || 5.1.37 ||

padbhyām dṛḍhamavasthānam kṛtvā sa kapikuñjaraḥ |
nikucya karṇau hanumān utpatiṣyan mahābalaḥ || 5.1.38 ||

vānarān vānaraśreṣṭha idam vacanamabhravīt |
yathā rāghavanirmuktaḥ śaraḥ śvasanavikramah || 5.1.39 ||

gacchet tadvat gamiṣyāmi laṅkām rāvaṇapālitām |
nahi drakṣyāmi yadi tām laṅkāyām janakātmajām || 5.1.40 ||

anenaiva hi vegena gamiṣyāmi surālayam |
yadi vā tridive sītām na drakṣyāmi kṛtaśramah || 5.1.41 ||

baddhvā rākṣasarājānamānayiṣyāmi rāvaṇam |
sarvathā kṛtakāryo 'hameṣyāmi saha sītayā || 5.1.42 ||

ānayiṣyāmi vā laṅkām samutpāṭya sarāvaṇām |
evamuktvā tu hanumān vānaro vānarottamaḥ || 5.1.43 ||

utpapātātha vegena vegavānavicārayan |
suparṇamiva cātmānam mene sa kapikuñjaraḥ || 5.1.44 ||

*samutpatati vegāt tu vegāt te nagarohiṇaḥ |
saṁhṛtya viṭapān sarvān samutpetuḥ samantataḥ || 5.1.45 ||*

*sa mattakoyaṣṭibhakān pādapān puṣpaśālināḥ |
udvahannuruvegena jagāma vimale'mbare || 5.1.46 ||*

*ūruvegotthitā vṛkṣā muhūrtam kapimanvayuḥ |
prasthitam dīrghamadhvānam svabandhumiva bāndhavāḥ || 5.1.47 ||*

*tamūruvegonmathitāḥ sālāścānye nagottamāḥ |
anujagmurhanūmantam sainyā iva mahīpatim || 5.1.48 ||*

*supuṣpitāgraibahubhiḥ pādapairanvitaḥ kapiḥ |
hanūmān parvatākāro babhūvādbhutadarśanaḥ || 5.1.49 ||*

*sāravanto'tha ye vṛkṣā nyamajjāllavaṇāmbhasi |
bhayādiva mahendrasya parvatā varuṇālaye || 5.1.50 ||*

*sa nānākusumaiḥ kīrṇaḥ kapiḥ sāṅkurakorakaiḥ |
śuśubhe meghasaṅkāśaḥ khadyotairiva parvataḥ || 5.1.51 ||*

*vimuktāstasya vegena muktvā puṣpāṇi te drumāḥ |
vyavaśīryanta salile nibhṛttāḥ suhṛdo yathā || 5.1.52 ||*

*laghutvenopapannam tad vicitram sāgare'patat |
drumāṇām vividham puṣpam kapivāyusamīritam |
tārācitamivākāśam prababhau sa mahārṇavaḥ || 5.1.53 ||*

*puṣpaugheṇa sugandhena nānāvarṇena vānarāḥ |
babhau megha ivodyan vai vidyudgaṇavibhūṣitāḥ || 5.1.54 ||*

*tasya vegasamudbhūtaiḥ puṣpaistoyamadṛśyata |
tārābhīriva rāmābhīruditābhīrivāmbaram || 5.1.55 ||*

*tasyāmbaragatau bāhū dadṛśāte prasāritaū |
parvatāgrād viniṣkrāntau pañcāsyāviva pannagau || 5.1.56 ||*

*pibanniva babhau cāpi sormijālam mahārṇavam |
pipāsuriva cākāśam dadṛśe sa mahākapiḥ || 5.1.57 ||*

*tasya vidyutprabhākāre vāyumārgānusāriṇah |
nayane viprakāśete parvatasthāvivānalau || 5.1.58 ||*

*piṅge piṅgākṣamukhyasya bṛhatī parimaṇḍale |
cakṣuṣī samprakāśete candrasūryāviva sthitau || 5.1.59 ||*

*mukham nāsikayā tasya tāmrayā tāmramābabhau |
sandhyayā samabhisprṛṣṭam yathā syāt sūryamanḍalam || 5.1.60 ||*

*lāṅgūlam ca samāviddhām plavamānasya śobhate |
ambare vāyuputrasya śakradhvaja ivocchritam || 5.1.61 ||*

*lāṅgūlacakro hanumān śukladamṣṭro'nilātmajah |
vyarocata mahāprājñah parivesīva bhāskaraḥ || 5.1.62 ||*

*sphigdeśenātitāmreṇa rarāja sa mahākapiḥ |
mahatā dāriteneva girirgairikadhātunā || 5.1.63 ||*

*tasya vānarasiṁhasya plavamānasya sāgaram |
kakṣāntaragato vāyurjīmūta iva garjati || 5.1.64 ||*

*khe yathā nipatatyulkā uttarāntād viniḥsrtā |
drṣyate sānubandhā ca tathā sa kapikuñjaraḥ || 5.1.65 ||*

*patatpataṅgasanākāśo vyāyataḥ śuśubhe kapiḥ |
pravṛddha iva mātaṅgaḥ kakṣayayā badhyamānayaḥ || 5.1.66 ||*

*upariṣṭāccharīreṇa cchāyayā cāvagāḍhayā |
sāgare mārutāviṣṭā naurivāśit tadā kapiḥ || 5.1.67 ||*

*yam̄ yam̄ deśam̄ samudrasya jagāma sa mahākapiḥ |
sa tu tasyāṅgavegena sonmāda iva lakṣyate || 5.1.68 ||*

*sāgarasyormijālānāmurasā śailavarṣmaṇām |
abhighnamstu mahāvegaḥ pupluve sa mahākapiḥ || 5.1.69 ||*

*kapivātaśca balavān meghavātaśca nирgataḥ |
sāgarām bhimanirhrādaṁ kampayāmāsaturbhṛśam || 5.1.70 ||*

*vikarṣannūrmijālāni bṛhanti lavaṇāmbhasi |
pupluve kapiśārdūlo vikiranniva rodasī || 5.1.71 ||*

*merumandarasaṅkāśānudgatān sumahārṇave |
atyakrāmanmahāvegastaraṅgān gaṇayanniva || 5.1.72 ||*

*tasya vegasamudghuṣṭam̄ jalām̄ sajaladaṁ tadā |
ambarasthaṁ vibabhrāje śaradabhramivātataṁ || 5.1.73 ||*

*timinakrajhaṣāḥ kūrmā dr̄syante vivṛtāstadā |
vastrāpakarsaṇeneva śarīrāṇi śarīriṇām || 5.1.74 ||*

*kramamāṇam̄ samīkṣyātha bhujagāḥ sāgarāṅgamāḥ |
vyomni tam̄ kapiśārdūlam̄ suparnamiva menire || 5.1.75 ||*

*daśayojanavistīrṇā triṁśadyojanamāyatā |
chāyā vānarasiṁhasya jave cārutarābhavat || 5.1.76 ||*

*śvetābhraghanarājīva vāyuputrānugāminī |
tasya sā śuśubhe chāyā patitā lavaṇāmbhasi || 5.1.77 ||*

*śuśubhe sa mahātejā mahākāyo mahākapiḥ |
vāyumārge nirālambe pakṣavāniva parvataḥ || 5.1.78 ||*

*yenāsau yāti balavān vegena kapikuñjaraḥ |
tena mārgeṇa sahasā droṇīkṛta ivārṇavaḥ || 5.1.79 ||*

āpāte pakṣisaṅghānāṁ pakṣirāja iva vṛajan।
hanumān meghajālāni prakarṣan māruto yathā॥ 5.1.80 ॥

pāṇḍurāruṇavarṇāni nīlamanjīsthakāni ca।
kapinā''kṛṣyamāṇāni mahābhṛāṇi cakāśire॥ 5.1.81 ॥

praviśannabhrājālāni niṣpatamśca punaḥ punaḥ।
pracchannaśca prakāśaśca candramā iva dṛṣyate॥ 5.1.82 ॥

plavamānam tu tam dṛṣṭvā plavagam tvaritam tadā।
vavṛṣustatra puṣpāṇi devagandharvacāraṇāḥ॥ 5.1.83 ॥

tatāpa nahi tam sūryaḥ plavantam vānareśvaram।
siṣeve ca tadā vāyū rāmakāryārthaśiddhaye॥ 5.1.84 ॥

r̥ṣayastuṣṭuvuścainam plavamānam vihāyasā।
jaguśca devagandharvāḥ praśamsanto vanaukasam॥ 5.1.85 ॥

nāgāśca tuṣṭuvuryaṅkṣā rakṣāṁsi vividhāni ca।
prekṣya sarve kapivaram sahasā vigataklamam॥ 5.1.86 ॥

tasmin plavagaśārdūle plavamāne hanūmati।
ikṣvākukulamānārthī cintayāmāsa sāgarah॥ 5.1.87 ॥

sāhāyyam vānarendrasya yadi nāham hanūmataḥ।
karisyaṁi bhavisyaṁi sarvavācyo vivakṣatām॥ 5.1.88 ॥

ahamikṣvākunāthena sagareṇa vivardhitah।
ikṣvākusacivaścāyam tannārhatyavasāditum॥ 5.1.89 ॥

tathā mayā vidhātavyam viśrameta yathā kapiḥ।
śeṣam ca mayi viśrāntaḥ sukhī so'tariṣyati॥ 5.1.90 ॥

iti kṛtvā matim sādhvīm samudraśchannamambhasi।
hiranyanābhamānāmainākamuvāca girisattamam॥ 5.1.91 ॥

*tvamihāsurasaṅghānāṁ devarājñā mahātmanā।
pātālanilayānāṁ hi parighaḥ saṃniveśitaḥ॥ 5.1.92॥*

*tvameṣāṁ jñātavīryāṇāṁ punarevotpatisyatām।
pātālasyāprameyasya dvāramāvṛtya tiṣṭhasi॥ 5.1.93॥*

*tiryagūrdhvamadhaścaiva śaktiste śaila vardhitum।
tasmāt sañcodayāmi tvāmuttiṣṭha girisattama॥ 5.1.94॥*

*sa eṣa kapiśārdūlastvāmuparyeti vīryavān।
hanūmān rāmakāryārthī bhīmakarmā khamāplutaḥ॥ 5.1.95॥*

*asya sāhyaṁ mayā kāryamikṣvākukulavartinaḥ।
mama iksvākavah pūjyāḥ param pūjyatamāstava॥ 5.1.96॥*

*kuru sācivyamasmākaṁ na naḥ kāryamatikramet।
kartavyamakṛtaṁ kāryam satāṁ mandumudīrayet॥ 5.1.97॥*

*salilādūrdhvamuttiṣṭha tiṣṭhatvesa kapistvayi।
asmākamatithiścaiva pūjyaśca plavatāṁ varah॥ 5.1.98॥*

*cāmīkaramahānābha devagandharvasevita।
hanūmāṁstvayi viśrāntastataḥ śeṣam gamisyati॥ 5.1.99॥*

*kākutsthasyānṛśāṁsyam ca maithilyāśca vivāsanam।
śramam ca plavagendrasya samīkṣyotthātumarhasi॥ 5.1.100॥*

*hiranyagarbho maināko niśamya lavaṇāmbhasaḥ।
utpapāta jalāt tūrṇam mahādrumalatāvṛtaḥ॥ 5.1.101॥*

*sa sāgarajalaṁ bhittvā babhūvātyucchritastadā।
yathā jaladharaṁ bhittvā dīptaraśmirdivākaraḥ॥ 5.1.102॥*

*sa mahātmā muhūrtena parvataḥ salilāvṛtaḥ।
darśayāmāsa śringāṇi sāgareṇa niyojitaḥ॥ 5.1.103॥*

śātakumbhamayaiḥ śṛṅgaiḥ sakinnaramahoragaiḥ।
ādityodayasaṅkāśairullikhadbhirivāmbaram॥ 5.1.104॥

tasya jāmbūnadaīḥ śṛṅgaiḥ parvatasya samutthitaiḥ।
ākāśam̄ ūastrasaṅkāśamabhadat kāñcanaprabham॥ 5.1.105॥

jātarūpamayaiḥ śṛṅgairbhrājamānairmahāprabhaiḥ।
ādityaśatasanākāśaḥ so'bhavat girisattamaḥ॥ 5.1.106॥

samutthitamasāṅgena hanūmānagrataḥ sthitam।
madhye lavaṇatoyasya vighno'yamiti niścitaḥ॥ 5.1.107॥

sa tamucchritamatyartham̄ mahāvego mahākapiḥ।
urasā pātayāmāsa jīmūtamiva mārutah॥ 5.1.108॥

sa tadasāditastena kapinā parvatottamaḥ।
buddhvā tasya harervegam̄ jaharṣa ca nanāda ca॥ 5.1.109॥

tamākāśagatam̄ vīramākāśe samupasthitah।
priṭo hṛṣṭamanā vākyamabravīt parvataḥ kapim॥ 5.1.110॥

mānuṣam̄ dhārayan rūpamātmanah̄ śikhare sthitah।
duṣkaram̄ kṛtavān karma tvamidam̄ vānarottama॥ 5.1.111॥

nipatya mama śṛṅgeṣu sukham̄ viśramya gamyatām।
rāghavasya kule jātairudadhiḥ parivardhitah॥ 5.1.112॥

sa tvām̄ rāmahite yuktam̄ pratyarcayati sāgarah।
kṛte ca pratikartavyameṣa dharmah̄ sanātanah॥ 5.1.113॥

so'yaṁ tatpratikārārthī tvattaḥ sammānamarhati।
tvannimittamanenāhaṁ bahumānāt pracoditaḥ॥ 5.1.114॥

yojanānām̄ śataṁ cāpi kapiresa khamāplutaḥ।
tava sānuṣu viśrāntaḥ śeṣam̄ prakramatāmiti॥ 5.1.115॥

*tiṣṭha tvam hariśārdūla mayi viśramya gamyatām |
tadidaṁ gandhavat svādu kandamūlaphalam bahu || 5.1.116 ||*

*tadāsvādya hariśreṣṭha viśrānto'tha gamisyasi |
asmākamapi sambandhah kapimukhya tvayāsti vai |
prakhyātastrisu lokeṣu mahāguṇaparigrahaḥ || 5.1.117 ||*

*vegavantaḥ plavanto ye plavagā mārutātmaja |
tesām mukhyatamam manye tvāmahām kapikuñjara || 5.1.118 ||*

*atithih kila pūjārhaḥ prākṛto'pi vijānatā |
dharmam jijñāsamānenā kim punaryādrśo bhavān || 5.1.119 ||*

*tvam hi devavariṣṭhasya mārutasya mahātmanah |
putrastasyaiva vegena sadṛṣaḥ kapikuñjara || 5.1.120 ||*

*pūjite tvayi dharmajñe pūjām prāpnoti mārutaḥ |
tasmāt tvam pūjanīyo me śṛṇu cāpyatra kāraṇam || 5.1.121 ||*

*pūrvam kṛtayuge tāta parvatāḥ pakṣiṇo'bhan |
te'pi jagmurdiśaḥ sarvā garuḍā iva vegināḥ || 5.1.122 ||*

*tatasteṣu prayāteṣu devasaṅghāḥ saharsibhiḥ |
bhūtāni ca bhayaṁ jagmusteṣām patanaśāṅkayā || 5.1.123 ||*

*tataḥ kruddhaḥ sahasrākṣaḥ parvatānām śatakratuḥ |
pakṣāmściccheda vajrena tataḥ śatasahasraśaḥ || 5.1.124 ||*

*sa māmupagataḥ kruddho vajramudyamya devarāṭ |
tato'ham sahasā kṣiptaḥ śvasanena mahātmanā || 5.1.125 ||*

*asmīllavaṇatoye ca prakṣiptaḥ plavagottama |
guptapakṣaḥ samagraśca tava pitrābhiraṅkṣitaḥ || 5.1.126 ||*

*tato'haṁ mānayāmi tvāṁ mānyo'si mama mārute।
tvayā mamaiṣa sambandhaḥ kapimukhya mahāguṇaḥ॥ 5.1.127॥*

*asminnevaṅgate kārye sāgarasya mamaiva ca।
prītiṁ prītamanāḥ kartum tvamarhasi mahāmate॥ 5.1.128॥*

*śramam moksaya pūjāṁ ca gṛhāṇa harisattama।
prītiṁ ca mama mānyasya prīto'smi tava darśanāt॥ 5.1.129॥*

*evamuktaḥ kapiśreṣṭhastam nagottamamabравīt।
prīto'smi kṛtamātithyam manyureṣo'panīyatām॥ 5.1.130॥*

*tvarate kāryakālo me ahaścāpyativartate।
pratijñā ca mayā dattā na sthātavyamihāntarā॥ 5.1.131॥*

*ityuktvā pāṇinā śailamālabhya haripuṇgavaḥ।
jagāmākāśamāviśya vīryavān prahasanniva॥ 5.1.132॥*

*sa parvatasamuḍrābhyaṁ bahumānādaveksitah।
pūjitaścopapannābhiraśīrbhirabhinanditaḥ॥ 5.1.133॥*

*athordhvam dūramāgatya hitvā śailamahārṇavau।
pituh panthānamāsādyā jagāma vimale'mbare॥ 5.1.134॥*

*bhūyaścordhvam gatiṁ prāpya girīṁ tamavalokayan।
vāyusūnurnirālambo jagāma kapikuñjaraḥ॥ 5.1.135॥*

*tad dvitīyam hanumato dṛṣṭvā karma suduṣkaram।
praśaśāmsuḥ surāḥ sarve siddhāśca paramarṣayaḥ॥ 5.1.136॥*

*devatāścābhavan hṛṣṭāstastrasthāstasya karmaṇā।
kāñcanasya sunābhasya sahasrākṣaśca vāsavaḥ॥ 5.1.137॥*

*uvāca vacanam dhīmān paritoṣāt sagadgadam।
sunābham parvataśreṣṭham svayameva śacīpatih॥ 5.1.138॥*

*hiranjanābha śailendra parituṣṭo'smi te bhṛśam |
abhayam te prayacchāmi gaccha saumya yathāsukham || 5.1.139 ||*

*sāhyam kṛtam te sumahad viśrāntasya hanūmataḥ |
kramato yojanaśatam nirbhayasya bhaye sati || 5.1.140 ||*

*rāmasyaiśa hitāyaiva yāti dāśaratheḥ kapiḥ |
satkriyām kurvatā śaktyā tośito'smi dṛḍham tvayā || 5.1.141 ||*

*sa tat praharṣamalabhad vipulam parvatottamah |
devatānām patim dṛṣṭvā parituṣṭam śatakratum || 5.1.142 ||*

*sa vai dattavaraḥ śailo babhūvāvasthitastadā |
hanūmāmśca muhūrtena vyaticakrāma sāgaram || 5.1.143 ||*

*tato devāḥ sagandharvāḥ siddhāśca paramarṣayaḥ |
abruvan sūryasaṅkāśām surasām nāgamātaram || 5.1.144 ||*

*ayam vātātmajah śrīmān plavate sāgaropari |
hanūmān nāma tasya tvam muhūrtam vighnamācara || 5.1.145 ||*

*rākṣasam rūpamāsthāya
sughoram parvatopamam |
damṣṭrākarālam piṅgākṣam
vaktram kṛtvā nabhaḥsprśam || 5.1.146 ||*

*balamicchāmahe jñātum bhūyaścāsyā parākramam |
tvām vijeṣyatupāyena viṣādam vā gamiṣyati || 5.1.147 ||*

*evamuktā tu sā devī daivatairabhisatkṛtā |
samudramadhye surasā bibhratī rākṣasam vapuh || 5.1.148 ||*

*vikṛtam ca virūpam ca sarvasya ca bhayāvaham |
plavamānam hanūmantamāvṛtyedamuvāca ha || 5.1.149 ||*

*mama bhakṣyah pradiṣṭastvamīśvarairvānararsabhaḥ
ahaṁ tvāṁ bhakṣayiṣyāmi praviśedāṁ mamānanam* || 5.1.150 ||

*vara eṣa purā datto mama dhātreti satvarāḥ
vyādāya vaktraṁ vipulam sthitā sā māruteḥ puraḥ* || 5.1.151 ||

*evamuktaḥ surasayā prahṛṣṭavadano'bhravīt
rāmo dāśarathirnāma praviṣṭo daṇḍakāvanam
lakṣmaṇena saha bhrātrā vaidehyā cāpi bhāryayā* || 5.1.152 ||

*anyakāryaviṣaktasya baddhavairasya rākṣasaiḥ
tasya sītā hṛtā bhāryā rāvaṇena yaśasvinī* || 5.1.153 ||

*tasyāḥ sakāśāṁ dūto'ham gamiṣye rāmaśāsanāt
kartumarhasi rāmasya sāhyam viṣayavāsinī* || 5.1.154 ||

*athavā maithilīṁ dṛṣṭvā rāmaṁ cākliṣṭakāriṇam
āgamiṣyāmi te vaktraṁ satyam pratiṣṛṇomi te* || 5.1.155 ||

*evamuktā hanumatā surasā kāmarūpiṇī
abhravīnnātivartenmāṁ kaścideṣa varo mama* || 5.1.156 ||

*taṁ prayāntaṁ samudvīkṣya surasā vākyamabhravīt
balaṁ jijñāsamānā sā nāgamātā hanūmataḥ* || 5.1.157 ||

*niviṣya vadanaṁ me'dya gantavyaṁ vānarottamaḥ
vara eṣa purā datto mama dhātreti satvarāḥ* || 5.1.158 ||

*vyādāya vipulam vaktraṁ sthitā sā māruteḥ puraḥ
evamuktaḥ surasayā kruddho vānarapuṇḍavāḥ* || 5.1.159 ||

*abhravīt kuru vai vaktraṁ yena māṁ viṣahisyasi
ityuktvā surasāṁ kruddho daśayojanamāyatām* || 5.1.160 ||

*daśayojanavistāro hanūmānabhavat tadā।
tam dṛṣṭvā meghasaṅkāśam daśayojanamāyatam।
cakāra surasāpyāsyam viṁśad yojanamāyatam॥ 5.1.161॥*

*hanūmāṁstu tataḥ kruddhastrīṁśad yojanamāyataḥ।
cakāra surasā vaktram catvāriṁśat tathocchritam॥ 5.1.162॥*

*babhūva hanumān vīraḥ pañcāśad yojanocchritaḥ।
cakāra surasā vaktram ṣaṣṭim yojanamuccritam॥ 5.1.163॥*

*tadaiva hanumān vīraḥ saptatiṁ yojanocchritaḥ।
cakāra surasā vaktramaśītiṁ yojanocchritam॥ 5.1.164॥*

*hanūmānanalaprakhyo navatiṁ yojanocchritaḥ।
cakāra surasā vaktram śatayojanamāyatam॥ 5.1.165॥*

*tad dṛṣṭvā vyāditaṁ tvāsyam vāyuputraḥ sa buddhimān।
dīrghajihvam surasayā subhīmaṁ narakopamam॥ 5.1.166॥*

*sa saṅkṣipyātmanaḥ kāyaṁ jīmūta iva mārutih।
tasmin muhūrte hanumān babhūvāṅguṣṭhamātrakah॥ 5.1.167॥*

*so 'bhipadyātha tadvaktram niśpatya ca mahābalaḥ।
antarikṣe sthitah śrīmānidam vacanamabравit॥ 5.1.168॥*

*praviṣṭo'smi hi te vaktram dāksāyaṇi namo'stu te।
gamiṣye yatra vaidehī satyaścāśid varastava॥ 5.1.169॥*

*taṁ dṛṣṭvā vadānānmuktam candram rāhumukhādiva।
abравit surasā devī svena rūpeṇa vānaram॥ 5.1.170॥*

*arthasiddhyai hariśreṣṭha gaccha saumya yathāsukham।
samānaya ca vaidehīm rāghaveṇa mahātmanā॥ 5.1.171॥*

*tat tṛtīyam hanumato dṛṣṭvā karma suduṣkaram |
sādhusādhviti bhūtāni praśāṣṭasustadā harim || 5.1.172 ||*

*sa sāgaramanādhṛṣyamabhyetya varuṇālayam |
jagāmākāśamāviṣya vegena garudopamah || 5.1.173 ||*

*sevite vāridhārābhīḥ patagaiśca niṣevite |
carite kaiśikācāryairairāvataniṣevite || 5.1.174 ||*

*siṁhakuñjaraśārdūlapatagoragavāhanaiḥ |
vimānaiḥ sampatadbhiśca vimalaiḥ samalaṅkṛte || 5.1.175 ||*

*vajrāśanisamasparśaiḥ pāvakairiva śobhite |
kṛtapuṇyairmahābhāgaiḥ svargajidbhiraḍhīṣṭhite || 5.1.176 ||*

*vahatā havyamatyantam sevite citrabhānunā |
grahanakṣatrācandrārkatārāgaṇavibhūṣite || 5.1.177 ||*

*maharsīgaṇagandharvanāgayakṣasamākule |
vivikte vimale viśve viśvāvasuniṣevite || 5.1.178 ||*

*devarājagajākrānte candrasūryapathe śive |
vitāne jīvalokasya vitate brahmanirmite || 5.1.179 ||*

*bahuśah sevite vīrairvidyādharagaṇairvṛte |
jagāma vāyumārge ca garutmāniva mārutiḥ || 5.1.180 ||*

*hanumān meghajālāni prākarsan māruto yathā |
kālāgurusavarṇāni raktaपītasitāni ca || 5.1.181 ||*

*kapinā kṛṣyamāṇāni mahābhrāṇi cakāśire |
praviśannabhrājālāni niṣpatanāśca punah punah || 5.1.182 ||*

*prāvṛṣīndurivābhāti niṣpatan praviśāṁstadā |
pradrṣyamānah sarvatra hanūmān mārutātmajah || 5.1.183 ||*

*bheje'mbaraṇ nirālambam paksayukta ivādrirāṭi
plavamānam tu tam dṛṣṭvā siṁhikā nāma rāksasī* || 5.1.184 ||

*manasā cintayāmāsa pravṛddhā kāmarūpiṇī
adya dīrghasya kālasya bhaviṣyāmyahamāśitā* || 5.1.185 ||

*idam mama mahāsattvam cirasya vaśamāgatam
iti sañcintya manasā cchāyāmasya samāksipat* || 5.1.186 ||

*chāyāyām gṛhyamāṇāyām cintayāmāsa vānaraḥ
samāksipto'smi sahasā paṅgūkṛtāparākramaḥ* || 5.1.187 ||

*pratilomena vātena mahānauriva sāgare
tiryagūrdhvamadhaścaiva vīksamāṇastadā kapiḥ* || 5.1.188 ||

*dadarśa sa mahāsattvamutthitam lavaṇāmbhasi
tad dṛṣṭvā cintayāmāsa mārutirvikṛtānanām* || 5.1.189 ||

*kapirājñā yathākhyātām sattvamadbhutadarśanam
chāyāgrāhi mahāvīryām tadiḍam nātra samśayah* || 5.1.190 ||

*sa tām buddhvārthatattvena siṁhikām matimān kapiḥ
vyavardhata mahākāyaḥ prāvṛṣīva balāhakaḥ* || 5.1.191 ||

*tasya sā kāyamudvīkṣya vardhamānam mahākapeḥ
vaktram prasārayāmāsa pātālāmbarasaṁnibham* || 5.1.192 ||

*ghanarājīva garjantī vānaram samabhidravat
sa dadarśa tatātasyā vikṛtam sumahanmukham* || 5.1.193 ||

*kāyamātrām ca medhāvī marmāṇī ca mahākapiḥ
sa tasyā vikṛte vakte vajrasaṁhananaḥ kapiḥ* || 5.1.194 ||

*saṅkṣipyā muhurātmānam nipapāta mahākapiḥ
āsyē tasyā nimajjantam dadṛṣuh siddhacāraṇāḥ* || 5.1.195 ||

*grasyamānaṁ yathā candraṁ pūrṇaṁ parvaṇi rāhuṇā |
tatastasyā nakhaistikṣṇairmarmamāṇyutkṛtya vānarāḥ* || 5.1.196 ||

*utpapātātha vegena manahsampātavikramah |
tāṁ tu diṣṭyā ca dhṛtyā ca dāksin̄yena nipātya saḥ* || 5.1.197 ||

*kapipravīro vegena vavṛdhe punarātmavān |
hṛtaḥṛtsā hanumatā papāta vidhurāmbhasi |
svayambhuvavaiva hanumān sr̄ṣṭastasyā nipātane* || 5.1.198 ||

*tāṁ hatāṁ vānareṇāśu patitāṁ vīkṣya simhikām |
bhūtānyākāśacārīni tamūcuḥ plavagottamam* || 5.1.199 ||

*bhīmamadya kṛtam karma mahatsattvam tvayā hatam |
sādhayārthamabhipretamarīṣṭam plavatāṁ vara* || 5.1.200 ||

*yasya tvetāni catvāri vānarendra yathā tava |
dhṛtirdṛṣṭirmatirdākṣyaṁ sa karmasu na sīdati* || 5.1.201 ||

*sa taiḥ sampūjitaḥ pūjyaḥ pratipannaprayojanaiḥ |
jagāmākāśamāviśya pannagāśanavat kapiḥ* || 5.1.202 ||

*prāptabhūyiṣṭhapārastu sarvataḥ parilokayan |
yojanānāṁ śatasyānte vanarājīm dadarśa saḥ* || 5.1.203 ||

*dadarśa ca patanneva vividhadrumabhūṣitam |
dvīpaṁ śākhāmṛgaśreṣṭho malayopavanāni ca* || 5.1.204 ||

*sāgarām sāgarānūpān sāgarānūpajān drumān |
sāgarasya ca patnīnām mukhānyapi vilokayat* || 5.1.205 ||

*sa mahāmeghasaṅkāśam samīkṣyātmānamātmavān |
nirundhantamivākāśam cakāra matimān matim* || 5.1.206 ||

*kāyavṛddhiṁ pravegaṁ ca mama dṛṣṭvaiva rāksasāḥ |
mayi kautūhalam kuryuriti mene mahāmatih || 5.1.207 ||*

*tataḥ śarīram saṅkṣipya tanmahīdharasaṁnibham |
punaḥ prakṛtimāpede vītamoha ivātmavān || 5.1.208 ||*

*tadrūpamatisaṅkṣipya hanūmān prakṛtau sthitah |
trīn kramāniva vikramya balivīryaharo harih || 5.1.209 ||*

*sa cārunānāvidharūpadhārī
param samāsādya samudratīram |
parairaśakyam pratipannarūpaḥ
samīkṣitātmā samavekṣitārthaḥ || 5.1.210 ||*

*tataḥ sa lambasya gireḥ samṛddhe
vicitrakūṭe nipapāta kūṭe |
saketakoddālakanārikele
mahābhṛakūṭapratimo mahātmā || 5.1.211 ||*

*tastu samprāpya samudratīram
samīkṣya laṅkāṁ girivaryamūrdhni |
kapistu tasmin nipapāta parvate
vidhūya rūpaṁ vyathayanmṛgadvijān || 5.1.212 ||*

*sa sāgarām dānavapannagāyutaṁ
balena vikramya mahormimālinam |
nipatya tīre ca mahodadhestadā
dadarsa laṅkāmamarāvatīmiva || 5.1.213 ||*
|| ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe prathamaḥ sargaḥ ||

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

dvitīyah sargah

*laṅkāpuryā varṇanam tatra praveśavisaye hanumato vicāro
laghurūpadharasya tasya puryāṁ praveśastadānīṁ
candrodayaśobhāyā varṇanam*

*sa sāgaramanādhṛṣyamatikramya mahābalah!
trikūṭasya taṭe laṅkāṁ sthitah svastho dadarśa ha* || 5.2.1 ||

*tataḥ pādapamuktena puṣpavarṣeṇa vīryavān!
abhvīrṣṭastatastatra babhau puṣpamayo hariḥ* || 5.2.2 ||

*yojanānāṁ śatāṁ śrīmāṁstīrtvāpyuttamavikramah!
aniḥsvasan kapistatra na glānimadhibigacchati* || 5.2.3 ||

*śatānyahāṁ yojanānāṁ krameyāṁ subahūnyapi!
kim punah sāgarasyāntāṁ saṅkhyātāṁ śatayojanam* || 5.2.4 ||

*sa tu vīryavatāṁ śreṣṭhaḥ plavatāmapi cottamah!
jagāma vegavāllaṅkāṁ laṅghayitvā mahodadhim* || 5.2.5 ||

*śādvalāni ca nīlāni gandhavanti vanāni ca!
madhumanti ca madhyena jagāma nagavanti ca* || 5.2.6 ||

*śailāṁśca tarusañchannān vanarājīśca puṣpitāḥ!
abhicakrāma tejasvī hanūmān plavagarṣabhaḥ* || 5.2.7 ||

*sa tasminnacale tiṣṭhan vanānyupavanāni ca!
sa nagāgre sthitāṁ laṅkāṁ dadarśa pavanātmajah* || 5.2.8 ||

*saralān karṇikārāṁśca kharjūrāṁśca supuṣpitān |
priyālān muculindāṁśca kuṭajān ketakānapi || 5.2.9 ||*

*priyaṅgūn gandhapūrṇāṁśca nīpān saptacchadāṁstathā |
asanān kovidārāṁśca karavīrāṁśca puṣpitān || 5.2.10 ||*

*puṣpabharanibaddhāṁśca tathā mukulitānapi |
pādapān vihagākīrṇān pavanādhūtamastakān || 5.2.11 ||*

*haṁsakāraṇḍavākīrṇā vāpiḥ padmotpalāvṛtāḥ |
ākṛīḍān vividhān ramyān vividhāṁśca jalāśayān || 5.2.12 ||*

*santatān vividhairvṛkṣaiḥ sarvartuphalapuṣpitaīḥ |
udyānāni ca ramyāni dadarśa kapikuñjaraḥ || 5.2.13 ||*

*samāsādya ca lakṣmīvāllaṅkāṁ rāvaṇapālitām |
parikhābhīḥ sapadmābhīḥ sotpalābhiralāṅkṛtām || 5.2.14 ||*

*sītāpaharaṇāt tena rāvaṇena surakṣitām |
samantād vicaradbhiśca rākṣasairugradhanvibhiḥ || 5.2.15 ||*

*kāñcanenāvṛtāṁ ramyāṁ prākāreṇa mahāpurīm |
grhaiśca girisaṅkāśaiḥ śāradāmbudasannibhaiḥ || 5.2.16 ||*

*pāṇḍarābhīḥ pratolībhruccābhīrabhisaṁvṛtām |
atṭālakaśatākīrṇāṁ patākādhvajaśobhitām || 5.2.17 ||*

*toranaiḥ kāñcanairdivyairlatāpaṅktivirājitaiḥ |
dadarśa hanumāllaṅkāṁ devo devapurīmiva || 5.2.18 ||*

*girimūrdhni sthitāṁ laṅkāṁ pāṇḍurairbhavanaiḥ śubhaiḥ |
dadarśa sa kapiḥ śrīmān purīmākāśagāmiva || 5.2.19 ||*

*pālitāṁ rākṣasendreṇa nirmitāṁ viśvakarmaṇā |
plavamānāmivākāśe dadarśa hanumān kapiḥ || 5.2.20 ||*

vapraprākārajaghaṇāṁ vipulāmbuvanāmbarām |
śataghniśūlakesāntāmatṭālakāvataṁsakām || 5.2.21 ||

manaseva kṛtām laṅkām nirmitām viśvakarmaṇā |
dvāramuttaramāsādya cintayāmāsa vānaraḥ || 5.2.22 ||

kailāsanilayaprakhyamālikhantamivāmbaram |
dhriyamāṇamivākāśamuccritairbhavanottamaiḥ || 5.2.23 ||

sampūrṇā rākṣasairghorairnāgairbhogavatīmiva |
acintyām sukṛtām spaṣṭām kuberādhyuṣitām purā || 5.2.24 ||

damṣṭribhirbahubhiḥ śuraiḥ śūlapaṭṭiśapāṇibhiḥ |
rakṣitām rākṣasairghorairguhāmāśīvisairiva || 5.2.25 ||

tasyāśca mahatīm guptīm sāgarām ca nirikṣya saḥ |
rāvaṇām ca ripum ghorām cintayāmāsa vānaraḥ || 5.2.26 ||

āgatyāpiḥ harayo bhaviṣyanti nirarthakāḥ |
nahi yuddhenā vai laṅkā śakyā jetum surairapi || 5.2.27 ||

imām tvavisamām laṅkām durgām rāvaṇapālitām |
prāpyāpi sumahābāhuḥ kiṁ karisyati rāghavaḥ || 5.2.28 ||

avakāśo na sāmnastu rākṣasesvabhighamyate |
na dānasya na bhedasya naiva yuddhasya dr̥ṣyate || 5.2.29 ||

caturṇāmeva hi gatirvānarāṇām tarasvinām |
vāliputrasya nīlasya mama rājñāśca dhīmataḥ || 5.2.30 ||

yāvajjānāmi vaidehīm yadi jīvati vā na vā |
tatraiva cintayiṣyāmi dr̥ṣṭvā tām janakātmajām || 5.2.31 ||

tataḥ sa cintayāmāsa muhūrtām kapikuñjaraḥ |
gireḥ śrīnge sthitastasmin rāmasyābhuyudayām tataḥ || 5.2.32 ||

*anena rūpeṇa mayā na śakyā rakṣasāṁ purī
praveṣṭum rākṣasairguptā krūrairbalasamanvitaiḥ* || 5.2.33 ||

*mahaūjaso mahāvīryā balavantaśca rākṣasāḥ
vañcanīyā mayā sarve jānakīṁ parimārgatā* || 5.2.34 ||

*lakṣyālakṣyena rūpeṇa rātrau laṅkāpurī mayā
prāptakālam praveṣṭum me kṛtyam sādhayitum mahat* || 5.2.35 ||

*tāṁ purīṁ tādrśīṁ dṛṣṭvā durādharṣāṁ surāsuraiḥ
hanūmāṁścintayāmāsa viniḥsvasya muhurmuhuḥ* || 5.2.36 ||

*kenopāyena paśyeyam maithilīṁ janakātmajām
adr̥sto rākṣasendreṇa rāvaṇena durātmanā* || 5.2.37 ||

*na vinaśyet kathāṁ kāryam rāmasya vidiṭātmanah
ekāmekastu paśyeyam rahite janakātmajām* || 5.2.38 ||

*bhūtāścārthā vinaśyanti deśakālavirodhītāḥ
viklavam dūtamāsādyā tamah sūryodaye yathā* || 5.2.39 ||

*arthānarthāntare buddhirniścitāpi na śobhate
ghātayantīha kāryāṇi dūtāḥ pāṇḍitamāninaḥ* || 5.2.40 ||

*na vinaśyet kathāṁ kāryam vaiklavayam na kathāṁ bhavet
laṅghanam ca samudrasya kathāṁ nu na bhaved vṛthā* || 5.2.41 ||

*mayi dṛṣṭe tu rakṣobhī rāmasya vidiṭātmanah
bhaved vyarthamidam kāryam rāvaṇānarthamicchataḥ* || 5.2.42 ||

*nahi śakyam kvacit sthātumavijñātena rākṣasaiḥ
api rākṣasarūpeṇa kimutānyena kenacit* || 5.2.43 ||

*vāyurapyatra nājñātaścarediti matirmamaḥ
nahyatrāviditam kiñcid rakṣasāṁ bhīmakarmanām* || 5.2.44 ||

*ihāhaṁ yadi tiṣṭhāmi svena rūpeṇa saṁvṛtaḥ |
vināśamupāyāsyāmi bharturarthaśca hāsyati || 5.2.45 ||*

*tadahām svena rūpeṇa rajanyām hrasvatām gataḥ |
laṅkāmabhipatiṣyāmi rāghavasyārthasiddhaye || 5.2.46 ||*

*rāvaṇasya purīm rātrau praviśya sudurāsadām |
praviśya bhavanaṁ sarvam drakṣyāmi janakātmajām || 5.2.47 ||*

*iti niścitya hanumān sūryasyāstamayaṁ kapiḥ |
ācakānikṣe tada vīro vaidehyā darśanotsukah || 5.2.48 ||*

*sūrye cāstam gate rātrau dehaṁ saṅksipyā mārutih |
vṛṣadamśakamātro'tha babhūvādbhutadarśanah || 5.2.49 ||*

*pradoṣakāle hanumāmstūrṇamutpatya vīryavān |
praviveśa purīm ramyām pravibhaktamahāpathām || 5.2.50 ||*

*prāsādamālāvitatām stambhaiḥ kāñcanasannibhaiḥ |
śātakumbhanibhairjālairgandharvanagaropamām || 5.2.51 ||*

*saptabhaumāśṭabhaumaīśca sa dadarśa mahāpurīm |
talaiḥ sphatikasaṅkīrṇaiḥ kārtasvaravibhūsitaiḥ || 5.2.52 ||*

*vaidūryamaṇicitraiśca muktājālavibhūsitaiḥ |
taistaiḥ śuśubhire tāni bhavanānyatra rakṣasām || 5.2.53 ||*

*kāñcanāni vicitrāṇi toraṇāni ca rakṣasām |
laṅkāmudyotayāmāsuḥ sarvataḥ samalaṅkṛtām || 5.2.54 ||*

*acintyāmadbhutākārām dṛṣṭvā laṅkām mahākapiḥ |
āśid viṣaṇo hṛṣṭaśca vaidehyā darśanotsukah || 5.2.55 ||*

*sa pāṇḍurāviddhavimānamālinīm
mahārhajāmbūnadajālatoraṇām |*

*yaśasvinīṁ rāvaṇabāhupālitāṁ
kṣapācarairbhīmabalaiḥ supālitām* || 5.2.56 ||

*candro'pi sācivyamivāsyā kurvāṁ-
stārāgaṇairmadhyagato virājan।
jyotsnāvitānenā vitatya lokā-
nuttiṣṭhate'nekasahasraraśmīḥ* || 5.2.57 ||

*śaṅkhaprabhām kṣīramṛṇālavarna-
mudgacchamānaṁ vyavabhāsamānaṁ।
dadarśa candram sa kapipravīrah
poplūyamānaṁ sarasīva haṁsam* || 5.2.58 ||

|| ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe dvitīyah sargah ||

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

tr̥tiyāḥ sargāḥ

*laṅkāmavalokya hanumato vismayastatra praviśatastasya
laṅkayāvarodhastatprahāreṇa pīditayā tayā tasmai puryyāṁ
praveṣṭumanumatidānam*

*sa lambaśikhare lambe lambatoyadasannibheḥ
sattvamāsthāya medhāvī hanumān mārutātmajāḥ* ॥ 5.3.1 ॥

*niśi laṅkāṁ mahāsattvo viveśa kapikuñjaraḥ
ramyakānanatoyāḍhyāṁ purīṁ rāvaṇapālitām* ॥ 5.3.2 ॥

*śāradāmbudharaprakhyairbhavanairupaśobhitām
sāgaropamanirghoṣāṁ sāgarānilasevitām* ॥ 5.3.3 ॥

*supuṣṭabalasampuṣṭāṁ yathaiva viṭapāvatīm
cārutoraṇaniryūhāṁ pāṇḍuradvāratoraṇām* ॥ 5.3.4 ॥

*bhujagācaritāṁ guptāṁ śubhāṁ bhogavatīmiva
tāṁ savidyudghanākīrṇāṁ jyotirgaṇaniṣevitām* ॥ 5.3.5 ॥

*caṇḍamārutanirhrādāṁ yathā cāpyamarāvatīm
śātakumbhenā mahatā prākāreṇābhisaṁvṛtām* ॥ 5.3.6 ॥

*kiṅkiṇījālaghoṣābhīḥ patākābhiralāṅkṛtām
āsādyā sahasā hṛṣṭāḥ prākāramabhipedivān* ॥ 5.3.7 ॥

*vismayāviṣṭahṛdayāḥ purīmālokya sarvataḥ
jāmbūnadamayairdvārairvaidūryakṛtavedikaiḥ* ॥ 5.3.8 ॥

*vajrasphaṭikamuktābhirmaṇikuṭṭimabhūṣitaiḥ |
taptahāṭakaniryūhai rājatāmalapāṇḍuraiḥ || 5.3.9 ||*

*vaidūryakṛtasopānaiḥ sphāṭikāntarapāṇsubhiḥ |
cārusañjavanopetaiḥ khamivotpatisaiḥ śubhaiḥ || 5.3.10 ||*

*krauñcabarhiṇasaṅghuṣṭai rājahamṣaniṣevitaiḥ |
tūryābharaṇanirghoṣaiḥ sarvataḥ parināditām || 5.3.11 ||*

*vasvokasārapratimāṁ samīkṣya nagarīṁ tataḥ |
khamivotpatisāṁ lañkāṁ jaḥarṣa hanumān kapiḥ || 5.3.12 ||*

*tāṁ samīkṣya purīṁ lañkāṁ rākṣasādhipateḥ śubhām |
anuttamāmrddhimatiṁ cintayāmāsa vīryavān || 5.3.13 ||*

*neyamanyena nagarī śakyā dharsayitum balāt |
rakṣitā rāvaṇabalairudyatāyudhapāṇibhiḥ || 5.3.14 ||*

*kumudāṅgadayorvāpi susenasya mahākapeḥ |
prasiddheyāṁ bhaved bhūmirmaindadvividayorapi || 5.3.15 ||*

*vivasvatastanūjasya hareśca kuśaparvaṇaḥ |
rkṣasya kapitumukhyasya mama caiva gatirbhavet || 5.3.16 ||*

*samīkṣya ca mahābāho rāghavasya parākramam |
lakṣmaṇasya ca vikrāntamabhadrat prītimān kapiḥ || 5.3.17 ||*

*tāṁ ratnavasanopetāṁ goṣṭhāgārāvataṁsikām |
yantrāgārastanīmrddhām pramadāmiva bhūṣitām || 5.3.18 ||*

*tāṁ naṣṭatimirāṁ dīpaibhāsvaraiśca mahāgrahaiḥ |
nagarīṁ rākṣasendrasya sa dadarśa mahākapiḥ || 5.3.19 ||*

*atha sā hariśārdūlam praviśantaṁ mahākapim |
nagarī svena rūpeṇa dadarśa pavanātmajam || 5.3.20 ||*

*sā tam harivaram dṛṣṭvā laṅkā rāvaṇapālitā|
svayamevotthitā tatra vikṛtānanadarśanā|| 5.3.21 ||*

*purastāt tasya vīrasya vāyusūnoratiṣṭhata|
muñcamānā mahānādamabравīt pavanātmajam|| 5.3.22 ||*

*kastvam kena ca kāryeṇa iha prāpto vanālaya|
kathayasveha yat tattvam yāvat prāṇā dharanti te|| 5.3.23 ||*

*na śakyam khalviyam laṅkā praveṣṭum vānara tvayā|
rakṣitā rāvaṇabalairabhiguptā samantataḥ|| 5.3.24 ||*

*atha tāmabravīd vīro hanumānagrataḥ sthitām|
kathayiṣyāmi tat tattvam yanmām tvam pariprcchase|| 5.3.25 ||*

*kā tvam virūpanayanā puradvāre'vatiṣṭhase|
kimartham cāpi mām krodhānnirbhartsayasi dāruṇe|| 5.3.26 ||*

*hanumadvacanam śrutvā laṅkā sā kāmarūpiṇī|
uvāca vacanam kruddhā paruṣam pavanātmajam|| 5.3.27 ||*

*ahaṁ rākṣasarājasya rāvaṇasya mahātmanah|
ājñāpratīksā durdharsā raksāmi nagarīmimām|| 5.3.28 ||*

*na śakyam māmavajñāya praveṣṭum nagarīmimām|
adya prāṇaiḥ parityaktah svapsyase nihato mayā|| 5.3.29 ||*

*aham hi nagarī laṅkā svayameva plavaṅgama|
sarvataḥ pariraksāmi ataste kathitam mayā|| 5.3.30 ||*

*laṅkāyā vacanam śrutvā hanūmān mārutātmajaḥ|
yatnavān sa hariśreṣṭhaḥ sthitaḥ śaila ivāparah|| 5.3.31 ||*

*sa tām strīrūpavikṛtām dṛṣṭvā vānarapuṇigavaḥ|
ābabhāṣe'tha medhāvī sattvavān plavagarṣabhaḥ|| 5.3.32 ||*

*drakṣyāmi nagarīṁ laṅkāṁ sāṭṭaprākāratoraṇām।
ityarthamīha samprāptaḥ param kautūhalam hi me॥ 5.3.33॥*

*vanānyupavanānīha laṅkāyāḥ kānanāni ca।
sarvato gr̥hamukhyāni draṣṭumāgamanam hi me॥ 5.3.34॥*

*tasya tad vacanam śrutvā laṅkā sā kāmarūpiṇī।
bhūya eva purnavākyam babhāṣe paruṣākṣaram॥ 5.3.35॥*

*māmanirjitya durbuddhe rākṣaseśvarapālitām।
na śakyam hyadya te draṣṭum purīyam vānarādhama॥ 5.3.36॥*

*tataḥ sa hariśārdūlastāmuवाचा niśācarīm।
dṛṣṭvā purīmimām bhadre punaryāsyे yathāgatam॥ 5.3.37॥*

*tataḥ kṛtvā mahānādaṁ sā vai laṅkā bhayaṅkaram।
talena vānaraśreṣṭham tādayāmāsa vegitā॥ 5.3.38॥*

*tataḥ sa hariśārdūlo laṅkayā tādito bhṛśam।
nanāda sumahānādaṁ vīryavān mārutātmajah॥ 5.3.39॥*

*tataḥ saṁvartayāmāsa vāmahastasya so'ṅgulīḥ।
muśtinābhijaghānainām hanumān krodhamūrcchitah॥ 5.3.40॥*

*strī ceti manyamānenā nātikrodhaḥ svayam kṛtaḥ।
sā tu tena prahāreṇa vihvalāṅgī niśācarī।
papāta sahasā bhūmau vikṛtānanadarśanā॥ 5.3.41॥*

*tatastu hanumān vīrastām dṛṣṭvā vinipātitām।
kṛpām cakāra tejasvī manyamānah striyam ca tām॥ 5.3.42॥*

*tato vai bhṛśamudvignā laṅkā sā gadgadākṣaram।
uvācāgarvitam vākyam hanumantam plavaṅgamam॥ 5.3.43॥*

*prasīda sumahābāho trāyasva harisattamaḥ
samaye saumya tiṣṭhanti sattvavanto mahābalāḥ* || 5.3.44 ||

*ahaṁ tu nagarī lanḍkā svayameva plavaṅgamaḥ
nirjitāhaṁ tvayā vīra vikrameṇa mahābala* || 5.3.45 ||

*idam ca tathyam śṛṇu me bruvantyā vai hariśvaraḥ
svayaṁ svayambhuvā dattam varadānam yathā mama* || 5.3.46 ||

*yadā tvāṁ vānarah kaścid vikramād vaśamānayet
tadā tvayā hi vijñeyam rakṣasāṁ bhayamāgatam* || 5.3.47 ||

*sa hi me samayah saumya prāpto'dya tava darśanāt
svayambhūvihitah satyo na tasyāsti vyatikramah* || 5.3.48 ||

*sītānimittam rājñastu rāvaṇasya durātmanah
rakṣasāṁ caiva sarvesāṁ vināśah samupāgataḥ* || 5.3.49 ||

*tat praviśya hariśreṣṭha purīm rāvaṇapālitām
vidhatsva sarvakāryāṇi yāni yānīha vāñchasi* || 5.3.50 ||

*praviśya śāpopahatāṁ hariśvara
purīm śubhāṁ rākṣasamukhyapālitām
yadṛcchayā tvam janakātmajāṁ satīm
vimārga sarvatra gato yathāsukham* || 5.3.51 ||

॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe tr̥tiyāḥ sargah ॥

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

caturthaḥ sargaḥ

*hanumato laṅkāyāṁ rāvaṇasyāntaḥ pure ca praveśaḥ
sa nirjitya purīṁ laṅkāṁ śreṣṭhāṁ tāṁ kāmarūpiṇīm|
vikrameṇa mahātejā hanūmān kapisattamaḥ ॥ 5.4.1 ॥*

*advāreṇa mahāvīryaḥ prākāramavapupluve|
niśi laṅkāṁ mahāsattvo viveśa kapikuñjarah ॥ 5.4.2 ॥*

*praviśya nagarīṁ laṅkāṁ kapirājahitaṅkaraḥ|
cakre'tha pādaṁ savyaṁ ca śatrūṇāṁ sa tu mūrdhani ॥ 5.4.3 ॥*

*praviṣṭaḥ sattvasampanno niśāyāṁ mārutātmajah|
sa mahāpathamāsthāya muktapuṣpavirājitam ॥ 5.4.4 ॥*

*tatastu tāṁ purīṁ laṅkāṁ ramyāmabhiyayau kapiḥ|
hasitotkṛṣṭaninadaistūryaghoṣapuraskṛtaiḥ ॥ 5.4.5 ॥*

*vajrāṅkuśanikāśaiśca vajrajālavibhūṣitaiḥ|
grhamedhaiḥ purī ramyā babhāse dyaurivāmbudaiḥ ॥ 5.4.6 ॥*

*prajajvāla tadā laṅkā rakṣoganagrhaiḥ śubhaiḥ|
sitābhrasadṛśaiścitraiḥ padmasvastikasamsthitaḥ ॥ 5.4.7 ॥*

*vardhamānagrhaiścāpi sarvataḥ suvibhūṣitaiḥ|
tāṁ citramālyābharaṇāṁ kapirājahitaṅkaraḥ ॥ 5.4.8 ॥*

*rāghavārthe caran śrīmān dadarśa ca nananda ca|
bhavanād bhavanāṁ gacchan dadarśa kapikuñjarah ॥ 5.4.9 ॥*

*vividhākṛtirūpāṇi bhavanāni tatastataḥ |
śuśrāva rucirāṁ gītāṁ tristhānasvarabhūsitam || 5.4.10 ||*

*strīṇāṁ madanaviddhānāṁ divi cāpsarasāmiva |
śuśrāva kāñcīninaḍāṁ nūpurāṇāṁ ca niḥsvanam || 5.4.11 ||*

*sopānaninadāṁścāpi bhavaneṣu mahātmanām |
āsphoṭitaninādāṁśca kṣveditāṁśca tatastataḥ || 5.4.12 ||*

*śuśrāva japatāṁ tatra mantrān rakṣogṛheṣu vai |
svādhyaḥyaniratāṁścaiva yātudhānān dadarśa saḥ || 5.4.13 ||*

*rāvaṇastavasaṁyuktān garjato rākṣasānapi |
rājamārgāṁ samāvṛtya sthitāṁ rakṣogaṇāṁ mahat || 5.4.14 ||*

*dadarśa madhyame gulme rākṣasasya carān bahūn |
dīkṣitān jaṭilān muṇḍān gojināmbaravāsasah || 5.4.15 ||*

*darbhamuṣṭipraharāṇānagnikuṇḍāyudhāṁstathā |
kūṭamudgarapāṇīṁśca daṇḍāyudhadharānapi || 5.4.16 ||*

*ekākṣānekavarṇāṁśca lambodarapayodharān |
karālān bhugnavaktrāṁśca vikaṭān vāmanāṁstathā || 5.4.17 ||*

*dhanvināḥ khadginaścaiva śataghnīmusalāyudhān |
parighottamahastāṁśca vicitrakavacojjvalān || 5.4.18 ||*

*nātisthūlān nātikṛśān nātidīrghātihrasvakān |
nātigaurān nātikṛṣṇānnātikubjānna vāmanān || 5.4.19 ||*

*virūpān bahurūpāṁśca surūpāṁśca suvarcasah |
dhvajināḥ patākinaścaiva dadarśa vividhāyudhān || 5.4.20 ||*

*śaktivṛksāyudhāṁścaiva paṭṭisāśanidhāriṇah |
kṣepaṇīpāśahastāṁśca dadarśa sa mahākapiḥ || 5.4.21 ||*

*stragviṇastvanuliptāṁśca varābharaṇabhuṣitān|
nānāveṣasamāyuktān yathāsvairacarān bahūn|| 5.4.22 ||*

*tīkṣṇaśūladharāṁścaiva vajriṇaśca mahābalān|
śatasāhasramavyagramārakṣam madhyamam kapiḥ|| 5.4.23 ||*

*rakṣo'dhipatinirdiṣṭam dadarśāntah purāgrataḥ|
sa tadā tad gṛhaṇ dṛṣṭvā mahāhāṭakatoraṇam|| 5.4.24 ||*

*rākṣasendrasya vikhyātamadrimūrdhni pratiṣṭhitam|
puṇḍarīkāvatamsābhiḥ parikhābhiḥ samāvṛtam|| 5.4.25 ||*

*prākārāvṛtamatyantaṁ dadarśa sa mahākapiḥ|
trivistiṣṭapanibham divyam divyanādavināditam|| 5.4.26 ||*

*vājihreśitasanīghuṣṭam nāditam bhūṣaṇaistathā|
rathairyānairvimānaiśca tathā hayagajaiḥ śubhaiḥ|| 5.4.27 ||*

*vāraṇaiśca caturdantaiḥ śvetābhranicayopamaiḥ|
bhūṣitai ruciradvāram mattaiśca mṛgapakṣibhiḥ|| 5.4.28 ||*

*rakṣitaṁ sumahāvīryairyātudhānaiḥ sahasraśaḥ|
rākṣasādhipaterguptamāviveśa gṛhaṇ kapiḥ|| 5.4.29 ||*

*sa hemajāmbūnadacakravālam
mahārhamuktāmaṇibhūṣitāntam|
parārdhyakālāgurucandanārhaṁ
sa rāvaṇāntaḥpuramāviveśa|| 5.4.30 ||*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe caturthaḥ sargah ॥*

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

pañcamah sargah

*rāvaṇāntah pure pratigrhaṁ sūtāyā anveṣaṇam kurvato
hanumatastāmadṛṣṭvā duḥ khām*

*tataḥ sa madhyaṅgatamaṁśumantam
jyotsnāvitānam mahurudvamantam!
dadarśa dhīmān bhuvi bhānumantam
goṣṭhe vṛṣam mattamiva bhramantam* ॥ 5.5.1 ॥

*lokasya pāpāni vināśayantam
mahodadhiṁ cāpi samedhayantam!
bhūtāni sarvāṇi virājayantam
dadarśa śītāṁśumathābhīyāntam* ॥ 5.5.2 ॥

*yā bhāti lakṣmīrbhuvi mandarasthā
yathā pradoṣeṣu ca sāgarasthā!
tathaiiva toyeṣu ca puṣkarasthā
rarāja sā cāruniśākarasthā* ॥ 5.5.3 ॥

*hamso yathā rājatapañjarasthāḥ
siṁho yathā mandarakandarasthāḥ!
vīro yathā garvitakṛñjarastha-
ścandro'pi babhrāja tathāmbarasthāḥ* ॥ 5.5.4 ॥

*sthitaḥ kakudmāniva tīkṣṇaśrīngo
mahācalah śveta ivordhvaśrīngaḥ!*

*hastīva jāmbūnadabaddhaśṛṅgo
vibhāti candraḥ paripūrṇaśṛṅgah* || 5.5.5 ||

*vinaśtaśītāmbutuśārapaṇko
mahāgrahagrāhavinaśtaṇkaḥ|
prakāśalakṣmyāśrayanirmalāṇko
rarāja candro bhagavān śāśāṇkah* || 5.5.6 ||

*śilātalam prāpya yathā mrgendro
mahāraṇam prāpya yathā gajendraḥ|
rājyam samāsādya yathā narendra-
stathā prakāśo virarāja candraḥ* || 5.5.7 ||

*prakāśacandrodayanaśtadoṣah
pravṛddharakṣah piśitāśadoṣah|
rāmābhīrāmeritacittadoṣah
svargaprakāśo bhagavān pradoṣah* || 5.5.8 ||

*tantrīsvarāḥ karṇasukhāḥ pravṛttāḥ
svapanti nāryaḥ patibhiḥ suvṛttāḥ|
naktañcarāścāpi tathā pravṛttā
vihartumatyadbhutaraudravṛttāḥ* || 5.5.9 ||

*mattapramattāni samākulāni
rathāśvabhadrāsanasaṇkulāni|
vīraśriyā cāpi samākulāni
dadarsa dhīmān sa kapiḥ kulāni* || 5.5.10 ||

*parasparam cādhikamākṣipanti
bhujāṁśca pīnānadhinikṣipanti|
mattapralāpānadhivikṣipanti
mattāni cānyonyamadhikṣipanti* || 5.5.11 ||

*rakṣāṁsi vaksāṁsi ca vikṣipanti
gātrāṇi kāntāsu ca vikṣapanti।
rūpāṇi citrāṇi ca vikṣipanti
dṛḍhāni cāpāni ca vikṣipanti॥ 5.5.12 ॥*

*dadarśa kāntāśca samālabhantya-
stathāparāstatra punah svapantyah।
surūpavaktrāśca tathā hasantyah
kruddhāḥ parāścāpi viniḥsvasantyah॥ 5.5.13 ॥*

*mahāgajaiścāpi tathā nadadbhiḥ
supūjitaīścāpi tathā susadbhiḥ।
rarāja vīraisca viniḥsvasadbhi-
rhrado bhujāngairiva niḥsvasadbhiḥ॥ 5.5.14 ॥*

*buddhipradhānān rucirābhidhānān
samśraddhadhānān jagataḥ pradhānān।
nānāvidhānān rucirābhidhānān
dadarśa tasyāṁ puri yātudhānān॥ 5.5.15 ॥*

*nananda dṛṣṭvā sa ca tān surūpān
nānāguṇānātmaguṇānurūpān।
vidyotamānān sa ca tān sarūpān
dadarśa kāṁścicca punarvirūpān॥ 5.5.16 ॥*

*tato varārhāḥ suviśuddhabhāvā-
steśāṁ striyastatra mahānubhāvāḥ।
priyeṣu pāneṣu ca saktabhāvā
dadarśa tārā iva susvabhāvāḥ॥ 5.5.17 ॥*

*striyo jvalantīstrapayopagūḍhā
niśīthakāle ramaṇopagūḍhāḥ।*

*dadarśa kāścit pramadopagūḍhā
yathā vihaṅgāḥ vihagopagūḍhāḥ* || 5.5.18 ||

*anyāḥ punarharmyatalopavistiṣṭā-
statra priyāṅkesu sukhopavistiṣṭāḥ
bhartuh parā dharmaparā niviṣṭā
dadarśa dhīmān madanopavistiṣṭāḥ* || 5.5.19 ||

*aprāvṛtāḥ kāñcanarājivarnāḥ
kāścitparārdhyāstapanīyavarṇāḥ
punaśca kāścicchaśalakṣmavarṇāḥ
kāntaprahīṇā rucirāṅgavarṇāḥ* || 5.5.20 ||

*tataḥ priyān prāpya mano'bhirāmān
suprītiyuktāḥ sumano'bhirāmāḥ
gṛheṣu hrṣṭāḥ paramābhīrāmā
haripravīraḥ sa dadarśa rāmāḥ* || 5.5.21 ||

*candraprakāśāśca hi vaktramālā
vakrāḥ supakṣmāśca sunetramālāḥ
vibhūṣaṇānāṁ ca dadarśa mālāḥ
śatahradānāmiva cārumālāḥ* || 5.5.22 ||

*na tveva sītāṁ paramābhijātāṁ
pathi sthite rājakule prajātām
latāṁ praphullāmiva sādhujātāṁ
dadarśa tanvīṁ manasābhijātām* || 5.5.23 ||

*sanātane vartmani sanniviṣṭāṁ
rāmekṣaṇīṁ tāṁ madanābhivisiṣṭām
bharturmanah śrīmadanupravisiṣṭām
strībhyaḥ parābhyaśca sadā viśiṣṭām* || 5.5.24 ||

*uṣṇārditāṁ sānusṛtāsrakaṇṭhīṁ
purā varārhottamaniskakaṇṭhīṁ |
sujātapakṣmāmabhiraktakaṇṭhīṁ
vane pranṛttāmiva nīlakaṇṭhīṁ || 5.5.25 ||*

*avyaktarekhāmiva candrarekhāṁ
pāṇsupradigdhāmiva hemarekhāṁ |
kṣataprarūḍhāmiva varṇarekhāṁ
vāyuprabhugnāmiva megharekhāṁ || 5.5.26 ||*

*sītāmapaśyan manujeśvarasya
rāmasya patnīṁ vadatāṁ varasya |
babhūva duḥkhopahataścirasya
plavaṅgamo manda ivācirasya || 5.5.27 ||*

*|| ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe pañcamah sargah ||*

śrīḥ
śrīśītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

śaṣṭhaḥ sargaḥ

*hanumatā rāvaṇasyānyeṣāṁ ca rakṣasāṁ gṛheṣu sītāyā
anusandhānam*

*sa nikāmaṁ vimāneṣu vicaran kāmarūpadhṛk!
vicacāra kapirlaṅkāṁ lāghavena samanvitah* ॥ 5.6.1 ॥

*āsasādā ca lakṣmīvān rākṣasendraniveśanam!
prākāreṇārkavarṇena bhāsvareṇābhisaṁvṛtam* ॥ 5.6.2 ॥

*rakṣitam rākṣasairbhīmaiḥ simhaṁhairiva mahad vanam!
samīkṣamāṇo bhavaṇam cakāśe kapikuñjarah* ॥ 5.6.3 ॥

*rūpyakopahitaiścitraistoraṇairhemabhūṣaṇaiḥ!
vicitrābhiśca kakṣyābhirdvāraisca rucirairvṛtam* ॥ 5.6.4 ॥

*gajāsthitarmaṇāmātraiḥ śūraisca vigataśramaiḥ!
upasthitamasamīhāryairhayaīḥ syandanayāyibhiḥ* ॥ 5.6.5 ॥

*simhaṇyāghratanaṇairdāntakāñcanarājatīḥ!
ghoṣavadbhīrvicitraisca sadā vicaritam rathaiḥ* ॥ 5.6.6 ॥

*bahuratnaṣamākīrṇam parārdhyāsanabhbūṣitam!
mahārathaṣamāvāpam mahārathaṁ mahāṣanam* ॥ 5.6.7 ॥

*drṣyaiśca paramodāraistaistaiśca mṛgapakṣibhiḥ!
vividhairbahusāhasraiḥ paripūrṇam samantataḥ* ॥ 5.6.8 ॥

*vinītairantapālaiśca rakṣobhiśca surakṣitam|
mukhyābhiśca varastrībhiḥ paripūrṇam samantataḥ|| 5.6.9 ||*

*muditapramadāratnam rākṣasendraniveśanam|
varābharaṇasamṛḍhādaiḥ samudrasvananīḥsvanam|| 5.6.10 ||*

*tad rājaguṇasampannam mukhyaiśca varacandanaiḥ|
mahājanasamākīrṇam simhaṇiriva mahad vanam|| 5.6.11 ||*

*bherīmṛdaṅgābhirutam śaṅkhaghoṣavināditam|
nityārcitam parvasutam pūjitatam rākṣasaiḥ sadā|| 5.6.12 ||*

*samudramiva gambhīram samudrasamaniḥsvanam|
mahātmano mahad veśma mahāratnaparicchadam|| 5.6.13 ||*

*mahāratnasamākīrṇam dadarśa sa mahākapiḥ|
virājamānam vapusā gajāśvarathasaṅkulam|| 5.6.14 ||*

*laṅkābharaṇamityeva so'manyata mahākapiḥ|
cacāra hanumāṁstatra rāvaṇasya samīpataḥ|| 5.6.15 ||*

*gṛhād gṛham rākṣasānāmudyānāni ca sarvaśaḥ|
vīkṣamāno'pyasantrastah prāsādāṁśca cacāra saḥ|| 5.6.16 ||*

*avaplutya mahāvegaḥ prahastasya niveśanam|
tato'nyat pupluve veśma mahāpārśvasya vīryavān|| 5.6.17 ||*

*atha meghapratīkāśam kumbhakarṇaniveśanam|
vibhīṣaṇasya ca tathā pupluve sa mahākapiḥ|| 5.6.18 ||*

*mahodarasya ca tathā virūpākṣasya caiva hi|
vidyujjihvasya bhavaṇam vidyunmālestathaiva ca|| 5.6.19 ||*

*vajradamṣṭrasya ca tathā pupluve sa mahākapiḥ|
śukasya ca mahāvegaḥ sāraṇasya ca dhīmataḥ|| 5.6.20 ||*

*tathā cendrajito veśma jagāma hariyūthapaḥ |
jambumāleḥ sumāleśca jagāma harisattamaḥ || 5.6.21 ||*

*raśmiketośca bhavanam sūryaśatrostathaiva ca |
vajrakāyasya ca tathā pupluve sa mahākapiḥ || 5.6.22 ||*

*dhūmrākṣasyātha sampāterbhavanam mārutātmajaḥ |
vidyudrūpasya bhimasya ghanasya vighanasya ca || 5.6.23 ||*

*śukanābhasya cakrasya śaṭhasya kapaṭasya ca |
hrasvakarṇasya daṭṭhasya lomaśasya ca rakṣasaḥ || 5.6.24 ||*

*yuddhonmattasya mattasya dhvajagrīvasya sādinah |
vidyujjihvadvijihvānām tathā hastimukhasya ca || 5.6.25 ||*

*karālasya piśācasya śoṇitākṣasya caiva hi |
plavamānah krameṇaiva hanumān mārutātmajaḥ || 5.6.26 ||*

*teṣu teṣu mahārheṣu bhavaneṣu mahāyaśāḥ |
teṣāṁṛddhimatāmṛddhiṁ dadarśa sa mahākapiḥ || 5.6.27 ||*

*sarvesām samatikramya bhavanāni samantataḥ |
āsasādātha lakṣmīvān rākṣasendraniveśanam || 5.6.28 ||*

*rāvaṇasyopasāyinyo dadarśa harisattamaḥ |
vicaran hariśārdūlo rākṣasīrvikṛtekṣaṇāḥ || 5.6.29 ||*

*śūlamudgarahastāṁśca śaktitomaradhāriṇah |
dadarśa vividhān gulmāṁstasya rakṣaḥpatergrhe || 5.6.30 ||*

*rākṣasāṁśca mahākāyān nānāpraharaṇodyatān |
raktān śvetān sitāṁścāpi harīṁścāpi mahājavān || 5.6.31 ||*

*kulīnān rūpasampannān gajān paragajārujān |
śikṣitān gajaśikṣāyāmairāvatasamān yudhi || 5.6.32 ||*

*nihantṛn parasainyānāṁ gr̥he tasmin dadarśa saḥ |
kṣarataśca yathā meghān sravataśca yathā girīn || 5.6.33 ||*

*mehgastanitanirghoṣān durdharsān samare paraiḥ |
sahasram vāhinīstatra jāmbūnadapariṣkr̥tāḥ || 5.6.34 ||*

*hemajālairavicchinnāstaruṇādityasannibhāḥ |
dadarśa rākṣasendrasya rāvaṇasya niveśane || 5.6.35 ||*

*śibikā vividhākārāḥ sa kapirmārutātmajaḥ |
latāgr̥hāṇi citrāṇi citraśālā gr̥hāṇi ca || 5.6.36 ||*

*kriḍāgr̥hāṇi cānyāni dāruparvatakāni ca |
kāmasya gr̥hakām ramyām divāgr̥hakameva ca || 5.6.37 ||*

*dadarśa rākṣasendrasya rāvaṇasya niveśane |
sa mandarasamaprakhyām mayūrasthānasaṅkulam || 5.6.38 ||*

*dhvajayaṣṭibhirākīrṇām dadarśa bhavanottamam |
anantaratnanicayām nidhijālam samantataḥ |
dhīranisṭhitakarmāṅgam gr̥ham bhūtapateriva || 5.6.39 ||*

*arcirbhiścāpi ratnānāṁ tejasā rāvaṇasya ca |
virarāja ca tad veśma raśmivāniva raśmibhiḥ || 5.6.40 ||*

*jāmbūnadamayānyeva śayanānyāsanāni ca |
bhājanāni ca śubhrāṇi dadarśa hariyūthapah || 5.6.41 ||*

*madhvāsavakṛtakledām maṇibhājanasaṅkulam |
manoramamasambādham kuberabhavenām yathā || 5.6.42 ||*

*nūpurāṇām ca ghoseṇa kāñcīnām niḥsvanena ca |
mr̥daṅgatalanirghoṣairghoṣavadbhirvināditam || 5.6.43 ||*

*prāsādaсанghātayutam strīratnaśatasankulam |
suvyūḍhakakṣyam hanumān praviveśa mahāgrham || 5.6.44 ||*

*|| ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe ṣaṣṭhah sargah ||*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

saptamaḥ sargaḥ

rāvaṇabhavanasya puṣpakavimānasya ca varṇanam
sa veśmajālam balavān dadarśa
vyāsaktavaidūryasuvavarṇajālam |
yathā mahatprāvṛṣi meghajālam
vidyutpinaddhaṁ savihaṅgajālam || 5.7.1 ||

niveśanānāṁ vividhāśca śālāḥ
pradhānaśaṅkhāyudhacāpaśālāḥ |
manoharāścāpi punarviśālā
dadarśa veśmādriṣu candraśālāḥ || 5.7.2 ||

gr̥hāṇi nānāvasurājitāni
devāsuraiścāpi supūjitāni |
sarvaiśca dosaiḥ parivarjitāni
kapirdadarśa svabalārjitāni || 5.7.3 ||

tāni prayatnābhisamāhitāni
mayena sākṣādiva nirmitāni |
mahītale sarvaguṇottarāṇi
dadarśa laṅkādhipatergr̥hāṇi || 5.7.4 ||

tato dadarśocchritamegharūpaṁ
manoharam kāñcanacārurūpam |
rakṣo'dhipasyātmabalānurūpaṁ
gr̥hottamam hyapratiṛūparūpam || 5.7.5 ||

*mahiṭale svargamiva prakīrṇam
śriyā jvalantam bahuratnakīrṇam |
nānātarūṇām kusumāvakīrṇam
girerivāgraṁ rajasāvakīrṇam || 5.7.6 ||*

*nārīpravekairiva dīpyamānam
taḍidbhrambhodharamarcyamānam |
hamṣapravekairiva vāhyamānam
śriyā yutam khe sukṛtam vimānam || 5.7.7 ||*

*yathā nagāgram bahudhātucitram
yathā nabhaśca grahacandrācitram |
dadarśa yuktīkṛtacārumegha-
citram vimānam bahuratnacitram || 5.7.8 ||*

*mahi kṛtā parvatarājipūrṇā
śailāḥ kṛtā vṛkṣavitānapūrṇāḥ |
vṛkṣāḥ kṛtāḥ puṣpavitānapūrṇāḥ
puṣpaṁ kṛtaṁ kesarapatrapūrṇam || 5.7.9 ||*

*kṛtāni veśmāni ca pāṇḍurāṇi
tathā supuṣpāṇyapi puṣkarāṇi |
punaśca padmāni sakesarāṇi
vanāni citrāṇi sarovarāṇi || 5.7.10 ||*

*puṣpāhvayam nāma virājamānam
ratnaprabhābhiśca vighūrṇamānam |
veśmottamānāmapi coccamānam
mahākapistatra mahāvimānam || 5.7.11 ||*

*kṛtāśca vaidūryamayā vihaṅgā
rūpyapravālaiśca tathā vihaṅgāḥ |*

citrāśca nānāvasubhirbhujāṅgā
jātyānurūpāsturagāḥ śubhāṅgāḥ || 5.7.12 ||

pravālajāmbūnadapuṣpapakṣāḥ
salīlamāvarjitajihmapakṣāḥ |
kāmasya sākṣādiva bhānti pakṣāḥ
kṛtā vihaṅgāḥ sumukhāḥ supakṣāḥ || 5.7.13 ||

niyuju�amānāśca gajāḥ suhastāḥ
sakesarāścotpala patra hastāḥ |
babhūva devī ca kṛtāsu hastā
lakṣmīstathā padmini padma hastā || 5.7.14 ||

itiवa tad gṛhamabhipatya śobhanāṁ
savismayo nagamiva cārukandaram |
punaśca tatparamasugandhisundaram
himātyaye nagamiva cārukandaram || 5.7.15 ||

tataḥ sa tāṁ kapirabhipatya pūjitāṁ
caran purīṁ daśamukhabāhupālitāṁ |
adrśya tāṁ janakasutāṁ supūjitāṁ
suduḥkhitāṁ patiguṇaveganirjitāṁ || 5.7.16 ||

tatastadā bahuvidhabhāvitātmanah
kṛtātmano janakasutāṁ suvartmanah |
apaśyato'bhadatiduḥkhitāṁ manah
sacakṣuṣah pravicarato mahātmanah || 5.7.17 ||

॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe saptamah sargah ||

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

aṣṭamaḥ sargah

hanumatā punaḥ puṣpakasya darśanam

*sa tasya madhye bhavanasya samsthito
mahadvimānam maṇiratnacitritam |
prataptajāmbūnadajālakṛtrimam
dadarśa dhīmān pavanātmajaḥ kapiḥ || 5.8.1 ||*

*tadaprameyāpratikārakṛtrimam
kṛtam svayam sādhviti viśvakarmanā |
divam gate vāyupathe pratiṣṭhitam
vyarājatādityapathasya lakṣma tat || 5.8.2 ||*

*na tatra kiñcinna kṛtam prayatnato
na tatra kiñcinna mahārgharatnavat |
na te viśeṣā niyatāḥ sureśvapi
na tatra kiñcinna mahāviśeṣavat || 5.8.3 ||*

*tapaḥ samādhānaparākramārjitaṁ
manahsamādhānavicāracāriṇam |
anekasamsthānaviśeṣanirmitaṁ
tatatastulyaviśeṣanirmitam || 5.8.4 ||*

*manah samādhāya tu śīghragāminam
durāsadaṁ mārutatulyagāminam |
mahātmanām puṇyakṛtām maharddhinām
yaśasvināmagrya mudāmivālayam || 5.8.5 ||*

*viśeṣamālambya viśeṣasamsthitaṁ
vicitrakūṭaṁ bahukūṭamaṇḍitam |
mano'bhirāmaṁ śaradindunirmalaṁ
vicitrakūṭaṁ śikharaṁ gireryathā || 5.8.6 ||*

*vahanti yatkunḍalaśobhitānanā
mahāśanā vyomacarā niśācarāḥ |
vivṛttavidhvastaviśālalocanā
mahājavā bhūtagaṇāḥ sahasraśaḥ || 5.8.7 ||*

*vasantapuṣpotkaracārudarśanam
vasantamāsādapi cārudarśanam |
sa puṣpakam tatra vimānamuttamam
adarśa tad vānaravīrasattamaḥ || 5.8.8 ||*

*|| ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe'aṣṭamah sargah ||*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

navamaḥ sargaḥ

*rāvaṇasya bhavaṇaṁ puṣpakavimānaṁ sundaraniveśanam
cāvalokya hanumatā tatra suptānāṁ sahasraśaḥ sundariṇāṁ
samavalokanam*

*tasyālayavariṣṭhasya madhye vimalamāyatam |
dadarśa bhavaṇaśreṣṭham hanumān mārutātmajaḥ* ॥ 5.9.1 ॥

*ardhayojanavistīrṇamāyataṁ yojanam̄ mahat |
bhavaṇam̄ rākṣasendrasya bahuprāsādaśaṅkulam* ॥ 5.9.2 ॥

*mārgamāṇastu vaidehīṁ sītāmāyatālocaṇām |
sarvataḥ paricakrāma hanūmānarisūdanaḥ* ॥ 5.9.3 ॥

*uttamaṁ rākṣasāvāsaṁ hanumānavalokayan |
āsasādātha lakṣmīvān rākṣasendraniveśanam* ॥ 5.9.4 ॥

*caturviṣāṇairdviradaistriviviṣāṇaistathaiva ca |
parikṣiptamasambādhāṁ rakṣyamāṇamudāyudhaiḥ* ॥ 5.9.5 ॥

*rākṣasībhiśca patnībhī rāvaṇasya niveśanam |
āhṛtābhiśca vikramya rājakanyābhīrāvṛtam* ॥ 5.9.6 ॥

*tannakramakarākīrṇam̄ timiṇgilajhaśākulam |
vāyuvegasamādhūtaṁ pannagairiva sāgaram* ॥ 5.9.7 ॥

*yā hi vaiśravaṇe lakṣmīryā cendre harivāhane |
sā rāvaṇagrhe ramyā nityamevānapāyinī* ॥ 5.9.8 ॥

*yā ca rājñah kuberasya yamasya varuṇasya ca |
tādṛśī tadviśiṣṭā vā ḛddhī rakṣogrheśviha || 5.9.9 ||*

*tasya harmyasya madhyasthaveśma cānyat sunirmitam |
bahuniryūhasaṃyuktaṃ dadarśa pavanātmajah || 5.9.10 ||*

*brahmaṇo'rthe kṛtam divyam divi yad viśvakarmaṇā |
vimānam puṣpakam nāma sarvaratnavibhūṣitam || 5.9.11 ||*

*pareṇa tapasā lebhe yat kuberaḥ pitāmahāt |
kuberamojasā jitvā lebhe tad rākṣaseśvaraḥ || 5.9.12 ||*

*īhāmṛgasamāyuktaiḥ kārtasvarahiraṇmayaīḥ |
sukṛtairācitaṃ stambhaiḥ pradīptamiva ca śriyā || 5.9.13 ||*

*merumandarasaṅkāśairullikhadbhirivāmbaram |
kūṭagārāiḥ śubhākārāiḥ sarvataḥ samalaṅkṛtam || 5.9.14 ||*

*jvalanārkapratikāśaiḥ sukṛtam viśvakarmaṇā |
hemasopānayuktam ca cārupravaravedikam || 5.9.15 ||*

*jālavātāyanairyuktaṃ kāñcanaiḥ sphāṭikairapi |
indraniłamahānīlamāṇipravaravedikam || 5.9.16 ||*

*vidrumeneṇa vicitreṇa maṇibhiśca mahādhānaiḥ |
nistulābhiśca muktābhīstalenābhivirājītam || 5.9.17 ||*

*candanena ca raktena tapanīyanibhena ca |
supuṇyagandhinā yuktamādityataruṇopamam || 5.9.18 ||*

*kūṭagārairvarākārairvividhaiḥ samalaṅkṛtam |
vimānam puṣpakam divyamāruroha mahākapiḥ |
tatrasthaḥ sarvatho gandham pānabhakṣyānnasambhavam || 5.9.19 ||*

*divyam sammūrcchitaṁ jighraṇ rūpavantamivānilam |
sa gandhastam mahāsattvaṁ bandhurbandhumivottamam || 5.9.20 ||*

*ita ehi्यuvāceva tatra yatra sa rāvaṇaḥ |
tatastām prasthitah śālām dadarśa mahatīm śivām || 5.9.21 ||*

*rāvaṇasya mahākāntām kāntāmiva varastriyam |
maṇisopānavikṛtām hemajālavirājitaṁ || 5.9.22 ||*

*sphāṭikairāvṛtalām dantāntaritarūpikām |
muktāvajrapravālaisca rūpyacāmīkarairapi || 5.9.23 ||*

*vibhūṣitām maṇistambhaiḥ subahustambhabhūṣitām |
samairṛjubhiratyuccaiḥ samantāt suvibhūṣitaiḥ || 5.9.24 ||*

*stambhaiḥ pakṣairivātyuccairdivaṁ samprasthitāmiva |
mahatyā kuthayā' stīrṇām pṛthivīlakṣaṇāṅkayā || 5.9.25 ||*

*pṛthivīmiva vistīrṇām sarāṣṭragṛhaśālinīm |
nāditām mattavihagairdivyagandhādhivāsitām || 5.9.26 ||*

*parārdhyāstaraṇopetām rakṣo'dhipaniṣevitām |
dhūmrāmagurudhūpena vimalām haṁsapāṇḍurām || 5.9.27 ||*

*patrapuṣpopahāreṇa kalmāśīmiva suprabhām |
manaso modajanānīm varṇasyāpi prasādhiṇīm || 5.9.28 ||*

*tām śokanāśinīm divyām śriyah sañjanānīmiva |
indriyāṇīndriyārthaistu pañca pañcabhiruttamaiḥ || 5.9.29 ||*

*tarpayāmāsa māteva tadā rāvaṇapālitā |
svargo'yam devaloko'yamindrasyāpi purī bhavet |
siddhirveyaṁ parā hi syādityamanyata mārutih || 5.9.30 ||*

*pradhyāyata ivāpaśyat pradīpāṁstatra kāñcanān|
dhūrtāniva mahādhūrtairdevanena parājitān|| 5.9.31 ||*

*dīpānāṁ ca prakāśena tejasā rāvaṇasya ca|
arcirbhīrbhūṣāṇānāṁ ca pradīptetyabhyamanyata|| 5.9.32 ||*

*tato'paśyat kuthāsīnaṁ nānāvarṇāmbarasrajam|
sahasram varanārīṇāṁ nānāveśavibhūṣitam|| 5.9.33 ||*

*parivṛtte'rdharātre tu pānanidrāvaśāṁ gatam|
krīditvoparataṁ rātrau prasuptaṁ balavat tadā|| 5.9.34 ||*

*tat prasuptaṁ viruruce niḥśabdāntarabhbūṣitam|
niḥśabdahāṁsabhramaram yathā padmavanam mahat|| 5.9.35 ||*

*tāsāṁ samvṛtadāntāni mūlitākṣīṇi mārutiḥ|
apaśyat padmagandhīni vadānāni suyośitām|| 5.9.36 ||*

*prabuddhānīva padmāni tāsāṁ bhūtvā kṣapākṣaye|
punaḥ samvṛtapatrāṇi rātrāviva babbustadā|| 5.9.37 ||*

*imāni mukhapadmāni niyataṁ mattaṣaṭpadāḥ|
ambujānīva phullāni prārthayanti punaḥ punaḥ|| 5.9.38 ||*

*iti vāmanyata śrīmānupapattyā mahākapiḥ|
mene hi guṇatastāni samāni salilodbhavaiḥ|| 5.9.39 ||*

*sā tasya śuśubhe śālā tābhiḥ strībhīrvirājītā|
śaradīva prasannā dyaustārābhīrabiśobhitā|| 5.9.40 ||*

*sa ca tābhiḥ parivṛtaḥ śuśubhe rākṣasādhipaḥ|
yathā hyudupatiḥ śrīmāṁstārābhīrīva samvṛtaḥ|| 5.9.41 ||*

*yāścyavante'mbarāt tārāḥ puṇyaśeṣasamāvṛtāḥ|
imāstāḥ saṅgatāḥ kṛtsnā iti mene haristadā|| 5.9.42 ||*

*tārāṇāmiva suvyaktaṁ mahatīnāṁ śubhārciṣām |
prabhāvarṇaprasādāśca virejustatra yoṣitām || 5.9.43 ||*

*vyāvṛttakacapīnasrakprakīrṇavarabhuṣaṇāḥ |
pānavyāyāmakāleṣu nidropahataacetasaḥ || 5.9.44 ||*

*vyāvṛttatilakāḥ kāścit kāścidudbhrāntanūpurāḥ |
pārśve galitahārāśca kāścit paramayoṣitaḥ || 5.9.45 ||*

*muktāhāravṛtāścānyāḥ kāścit prasrastavāsasaḥ |
vyāviddharaśanādāmāḥ kiśorya iva vāhitāḥ || 5.9.46 ||*

*akuṇḍaladharāścānyā vicchinnamṛditasrajah |
gajendramṛditāḥ phullā latā iva mahāvane || 5.9.47 ||*

*candrāṁśukiraṇābhāśca hārāḥ kāsāñcidudgatāḥ |
haṁsā iva babhuḥ suptāḥ stanamadhyeṣu yoṣitām || 5.9.48 ||*

*aparāśāṁ ca vaidūryāḥ kādambā iva pakṣināḥ |
hemasūtrāṇi cānyāśāṁ cakravākā ivābhavan || 5.9.49 ||*

*haṁsakāraṇḍavopetāścakravākopaśobhitāḥ |
āpagā iva tā rejurjaghānaiḥ pulinairiva || 5.9.50 ||*

*kiṅkiṇījālasaṅkāśāstā hemavipulāmbujāḥ |
bhāvagrāhā yaśastīrāḥ suptā nadya ivābabhuḥ || 5.9.51 ||*

*mṛduṣvaṅgeṣu kāsāñcit kucāgreṣu ca saṁsthītāḥ |
babhūvurbhūṣaṇānīva śubhā bhūṣaṇarājayaḥ || 5.9.52 ||*

*aṁśukāntāśca kāsāñcinmukhamārutakampitāḥ |
uparyupari vaktrāṇāṁ vyādhūyante punaḥ punaḥ || 5.9.53 ||*

*tāḥ patākā ivoddhūtāḥ patnīnāṁ ruciraprabhāḥ |
nānāvarṇasuvārṇānāṁ vaktramūleṣu rejire || 5.9.54 ||*

*vavalguścātra kāsāñcit kuṇḍalāni śubhārcisām |
mukhamārutasāṅkampairmandam mandam ca yoṣitām || 5.9.55 ||*

*śarkarāsavagandhah sa prakṛtyā surabhiḥ sukhah |
tāsām vadananiḥsvāsaḥ siṣeve rāvaṇam tadā || 5.9.56 ||*

*rāvaṇānanaśaṅkāśca kāścid rāvaṇayyoṣitah |
mukhāni ca sapatnīnāmupājighran punah punah || 5.9.57 ||*

*atyartham saktamanaso rāvaṇe tā varastriyah |
asvatatrāḥ sapatnīnām priyamevācarāmstadā || 5.9.58 ||*

*bāhūnupanidhāyānyāḥ pārihāryavibhūṣitān |
amśukāni ca ramyāṇi pramadāstatra śis्यire || 5.9.59 ||*

*anyā vakṣasi cānyasyāstasyāḥ kācit punarbhujam |
aparā tvaṅkamanyasyāstasyāścāpyaparā kucau || 5.9.60 ||*

*ūrupārśvakatīprṣṭhamanyonyasya samāśritāḥ |
parasparanivistiṅgyo madasnehavaśānugāḥ || 5.9.61 ||*

*anyonyasyāṅgasamsparsāt priyamāṇāḥ sumadhyamāḥ |
ekīkṛtabhujāḥ sarvāḥ susupustatra yoṣitah || 5.9.62 ||*

*anyonyabhujasūtreṇa strīmālā grathitā hi sā |
māleva grathitā sūtre śuśubhe mattaṣṭpadā || 5.9.63 ||*

*latānām mādhavē māsi phullānām vāyusevanāt |
anyonyamālāgrathitam samṣaktakusumoccayam || 5.9.64 ||*

*prativeṣṭitasuskandhamanyonyabhramarākulam |
āśīd vanamivoddhūtaṁ strīvanaṁ rāvaṇasya tat || 5.9.65 ||*

*uciteṣvapi suvyaktam na tāsām yoṣitām tadā |
vivekah śakya ādhātum bhūṣaṇāṅgāmbarasrajām || 5.9.66 ||*

*rāvaṇe sukhasaṁviṣṭe tāḥ striyo vividhaprabhāḥ |
jvalantaḥ kāñcanā dīpāḥ praikṣanto nimiṣā iva || 5.9.67 ||*

*rājarṣivipradaityānāṁ gandharvāṇāṁ ca yoṣitāḥ |
rakṣasāṁ cābhavan kanyāstasya kāmavaśāṅgataḥ || 5.9.68 ||*

*yuddhakāmena tāḥ sarvā rāvaṇena hṛtāḥ striyah |
samadā madanenaiva mohitāḥ kāścidāgataḥ || 5.9.69 ||*

*na tatra kāścit pramadāḥ prasahya
vīryopapanneva guṇena labdhāḥ |
na cānyakāmāpi na cānyapūrvā
vinā varārhāṁ janakātmajāṁ tām || 5.9.70 ||*

*na cākulīnā na ca hīnarūpā
nādakṣiṇā nānupacārayuktā |
bhāryābhavat tasya na hīnasattvā
na cāpi kāntasya na kāmanīyā || 5.9.71 ||*

*babhūva buddhistu harīśvarasya
yadīdrśī rāghavadharmapatnī |
imā mahārākṣasarājabhāryāḥ
sujātamasyeti hi sādhubuddheḥ || 5.9.72 ||*

*punaśca so 'cintayadāttarūpo
dhruvam viśiṣṭā guṇato hi sītā |
athāyamasyāṁ kṛtavān mahātmā
laṅkeśvaraḥ kaṣṭamanāryakarma || 5.9.73 ||*
 || ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe navamaḥ sargah ||

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

daśamaḥ sargah

*antah pure suptam rāvaṇam pragādhanidrānimagnāstasya
striyaśca dṛṣṭvā mandodarīm sītām matvā hanumato harsaḥ*

*tatra divyopamam mukhyam sphāṭikam ratnabhūṣitam |
avekṣamāṇo hanumān dadarśa śayanāsanam || 5.10.1 ||*

*dāntakāñcanacitrāṅgairvaidūryaiśca varāsanaiḥ |
mahārhāstaraṇopetairupapannam mahādhanaiḥ || 5.10.2 ||*

*tasya caikatame deśe divyamālopaśobhitam |
dadarśa pāṇḍuram chatram tārādhipatisannibham || 5.10.3 ||*

*jātarūparikṣiptam citrabhānoḥ samaprabhām |
aśokamālāvitataṁ dadarśa paramāsanam || 5.10.4 ||*

*vālavyaajanahastābhīrvījyamānam samantataḥ |
gandhaiśca vividhairjuṣṭam varadhūpena dhūpitam || 5.10.5 ||*

*paramāstaraṇāstīrṇamāvikājinasamvṛtam |
dāmabhirvaramālyānām samantādupaśobhitam || 5.10.6 ||*

*tasmin jīmūtasaṅkāśam pradīptojjvalakuṇḍalam |
lohitākṣam mahābāhum mahārajatavāsasam || 5.10.7 ||*

*lohitēnānuliptāṅgam candanena sugandhinā |
sandhyāraktamivākāśe toyadam satađidguṇam || 5.10.8 ||*

*vṛtamābharaṇairdivyaiḥ surūpaṁ kāmarūpiṇam |
savṛkṣavanagulmādhyam prasuptamiva mandaram || 5.10.9 ||*

*krīditvoparataṁ rātrau varābharaṇabhuṣitam |
priyam rākṣasakanyānāṁ rākṣasānāṁ sukhāvaham || 5.10.10 ||*

*pītvāpyuparataṁ cāpi dadarśa sa mahākapiḥ |
bhāsvare śayane vīraṁ prasuptam rākṣasādhipam || 5.10.11 ||*

*niḥśvasantaṁ yathā nāgam rāvaṇaṁ vānarottamaḥ |
āsādyā paramodvignaḥ sopāsarpat subhītavat || 5.10.12 ||*

*athārohaṇamāsādya vedikāntaramāśritah |
ksībam rākṣasaśārdūlam preksate sma mahākapiḥ || 5.10.13 ||*

*śuśubhe rākṣasendrasya svapataḥ śayanam śubham |
gandhahastini samviṣṭe yathā prasravaṇam mahat || 5.10.14 ||*

*kāñcanāṅgadasannaddhau dadarśa sa mahātmanah |
vikṣiptau rākṣasendrasya bhujāvindradhvajopamau || 5.10.15 ||*

*airāvataviṣāṇāgra irāpīdanakṛtavraṇau |
vajrollikhitapīnāmsau viṣṇucakrapariksatau || 5.10.16 ||*

*pīnau samasujātāmsau saṅgatau balasaṁyutau |
sulakṣaṇanakhāṅguṣṭhau svaṅgulīyakalakṣitau || 5.10.17 ||*

*samhatau parighākārau vṛttau karikaropamau |
vikṣiptau śayane śubhre pañcaśīrṣāvivoragau || 5.10.18 ||*

*śaśakṣatajakaļpena susītena sugandhinā |
candanena parārdhyena svanuliptau svalaṅkṛtau || 5.10.19 ||*

*uttamastrīvimirīditau gandhottamanisēvitau |
yakṣapannagagandharvadevadānavarāviṇau || 5.10.20 ||*

*dadarśa sa kapistasya bāhū śayanaśaṁsthitaḥ |
mandarasyāntare suptau mahāhī ruśitāviva || 5.10.21 ||*

*tābhyaṁ sa paripūrṇābhyaṁ ubhābhyaṁ rākṣaseśvaraḥ |
śuśubhe'calasaṅkāśaḥ śrīṅgābhyaṁ iva mandaraḥ || 5.10.22 ||*

*cūtappunnāgasurabhirbakulottamaśaṁyutaḥ |
mr̥ṣṭānnarasasaṁyuktaḥ pānagandhapuraḥ saraḥ || 5.10.23 ||*

*tasya rākṣasarājasya niścakrāma mahāmukhāt |
śayānasya viniḥsvāsaḥ pūrayanniva tad gṛham || 5.10.24 ||*

*muktāmaṇivicitreṇa kāñcanena virājitā |
mukuṭenāpavṛttēna kuṇḍalojjvalitānanam || 5.10.25 ||*

*raktacandanadigdhena tathā hāreṇa śobhinā |
pīnāyataviśālena vakṣasābhivirājitā || 5.10.26 ||*

*pāṇḍureṇāpaviddhena kṣaumeṇa kṣatajekṣaṇam |
mahārheṇa susaṁvītam pītenottaravāsasā || 5.10.27 ||*

*māśarāśipratīkāśam niḥsvasantam bhujāṅgavat |
gāṅge mahati toyānte prasuptamiva kuñjaram || 5.10.28 ||*

*caturbhiḥ kāñcanairdīpairdīpyamānam caturdiśam |
prakāśīkṛtasarvāṅgam megham vidyudgaṇairiva || 5.10.29 ||*

*pādamūlagatāścāpi dadarśa sumahātmanah |
patnīḥ sa priyabhāryasya tasya rakṣahpatergr̥he || 5.10.30 ||*

*śaśiprakāśavadanā varakuṇḍalabhuṣaṇāḥ |
amlānamālyābharaṇā dadarśa hariyūthapaḥ || 5.10.31 ||*

*nṛtyavāditrakuśalā rākṣasendrabhujāṅkagāḥ |
varābharaṇādhāriṇyo niṣaṇṇā dadṛśe kapiḥ || 5.10.32 ||*

*vajravaidūryagarbhāṇi śravaṇāntesu yoṣitām|
dadarśa tāpanīyāni kuṇḍalānyāṅgadāni ca|| 5.10.33 ||*

*tāsāṁ candropamairvaktraiḥ śubhairlalitakuṇḍalaiḥ|
virarāja vimānam tannabhastārāgaṇairiva|| 5.10.34 ||*

*madavyāyāmakhinnāstā rākṣasendrasya yoṣitaḥ|
teṣu teṣvavakāśeṣu prasuptāstanumadhyamāḥ|| 5.10.35 ||*

*aṅgahāraistathaivānyā komalairnṛtyaśālinī|
vinyastaśubhasarvāṅgi prasuptā varavarṇinī|| 5.10.36 ||*

*kācid vīṇāṁ pariṣvajya prasuptā samprakāśate|
mahānadīprakīrṇeva nalinī potamāśritā|| 5.10.37 ||*

*anyā kakṣagatenaiva madḍukenāsitekṣaṇā|
prasuptā bhāminī bhāti bālaputreva vatsalā|| 5.10.38 ||*

*paṭahāṁ cārusarvāṅgi nyasya śete śubhastanī|
cirasya ramaṇam labdhvā pariṣvajyeva kāminī|| 5.10.39 ||*

*kācid vīṇāṁ pariṣvajya suptā kamalalocanā|
varaṁ priyatamam gr̥hya sakāmeva ca kāminī|| 5.10.40 ||*

*vipañcīṁ parigṛhyānyā niyatā nṛttaśālinī|
nidrāvaśamanuprāptā sahakānteva bhāminī|| 5.10.41 ||*

*anyā kanakasaṅkāśairmr̥dupīnairmanoramaiḥ|
mr̥daṅgam parividhyāṅgaiḥ prasuptā mattalocanā|| 5.10.42 ||*

*bhujapāśāntarasthena kakṣagena kṛśodarī|
paṇavena sahānindyā suptā madakṛtaśramā|| 5.10.43 ||*

*diṇḍimāṁ parigṛhyānyā tathaivāsaktadiṇḍimā|
prasuptā taruṇāṁ vatsamupagūhyeva bhāminī|| 5.10.44 ||*

*kācidāḍambaram nārī bhujasambhogapīditam |
kṛtvā kamalapatrākṣī prasuptā madamohitā || 5.10.45 ||*

*kalaśīmapavidhyānyā prasuptā bhāti bhāminī |
vasante puṣpaśabdalā māleva parimārjitā || 5.10.46 ||*

*pāṇibhyām ca kucau kācit suvarṇakalaśopamau |
upaguhyābalā suptā nidrābalaparājitā || 5.10.47 ||*

*anyā kamalapatrākṣī pūrṇendusadrśānanā |
anyāmāliṅgya suśroṇīm prasuptā madavihvalā || 5.10.48 ||*

*ātodyāni vicitrāṇi pariṣvajya varastriyah |
nipīḍya ca kucaiḥ suptāḥ kāminyah kāmukāniva || 5.10.49 ||*

*tāsāmekāntavinyaste śayānām śayane śubhe |
dadarśa rūpasampannāmatha tām sa kapiḥ striyam || 5.10.50 ||*

*muktāmaṇisamāyuktairbhūṣanaiḥ suvibhūṣitām |
vibhūṣayantīmiva ca svaśriyā bhavanottamam || 5.10.51 ||*

*gaurīm kanakavarṇābhāmiṣṭāmantah pureśvarīm |
kapirmandodarīm tatra śayānām cārurūpiṇīm || 5.10.52 ||*

*sa tām dṛṣṭvā mahābāhurbhūṣitām mārutātmajah |
tarkayāmāsa sīteti rūpayauvanasampadā |
harṣena mahatā yukto nananda hariyūthapaḥ || 5.10.53 ||*

*āsphoṭayāmāsa cucumba puccham
nananda cikrīda jagau jagāma |
stambhānarohannipapāta bhūmau
nidarśayan svāmī prakṛtim kapīnām || 5.10.54 ||*
 || ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe daśamah sargah ||

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

ekādaśāḥ sargaḥ

*nāsau sīteti niścītya hanumatā punarantaḥ pure pānabhūmau ca
sītāyā anusandhānam tanmanasi dharmalopāśāṅkā tasyāḥ svato
nivāraṇam ca*

*avadhūya ca tāṁ buddhim babhūvāvasthitastadā।
jagāma cāparāṁ cintāṁ sītāṁ prati mahākapiḥ॥ 5.11.1 ॥*

*na rāmeṇa viyuktā sā svaptumarhati bhāminī।
na bhoktum nāpyalaṅkartum na pānamupasevitum॥ 5.11.2 ॥*

*nānyam naramupasthātum surāṇāmapi ceśvaram।
na hi rāmasamah kaścid vidyate tridaśeṣvapi॥ 5.11.3 ॥*

*anyeyamiti niścītya bhūyastatra cacāra saḥ।
pānabhūmau hariśreṣṭhaḥ sītāsandarśanotsukaḥ॥ 5.11.4 ॥*

*kriḍitenāparāḥ klāntā gītena ca tathāparāḥ।
nr̥tyena cāparāḥ klāntāḥ pānaviprahatastathā॥ 5.11.5 ॥*

*murajesu mṛdaṅgesu celikāsu ca samsthitaḥ।
tathā''staraṇamukhyesu samviṣṭāścāparāḥ striyah॥ 5.11.6 ॥*

*aṅganānāṁ sahasreṇa bhūsitena vibhūṣanaiḥ।
rūpasamṛlāpaśīlena yuktagītarthabhaśiṇā॥ 5.11.7 ॥*

*deśakālābhīyuktena yuktavākyābhidhāyinā।
ratādhikena samyuktāṁ dadarśa hariyūthapaḥ॥ 5.11.8 ॥*

*anyatrāpi varastrīṇāṁ rūpasamṛlāpaśāyinām |
sahasram yuvatīnām tu prasuptam sa dadarśa ha* || 5.11.9 ||

*deśakālābhīyuktaṁ tu yuktāvākyābhidhāyi tat |
ratāviratasamṣuptam dadarśa hariyūthapah* || 5.11.10 ||

*tāsām madhye mahābāhuḥ śuśubhe rākṣaseśvaraḥ |
goṣṭhe mahati mukhyānām gavām madhye yathā vṛṣaḥ* || 5.11.11 ||

*sa rākṣasendraḥ śuśubhe tābhiḥ parivṛtaḥ svayam |
kareṇubhīryathāraṇye parikīrṇo mahādvipaḥ* || 5.11.12 ||

*sarvakāmairupetām ca pānabhūmīm mahātmanah |
dadarśa kapiśārdūlastasya rakṣaḥpatergrhe* || 5.11.13 ||

*mṛgāṇām mahiṣāṇām ca varāhāṇām ca bhāgaśaḥ |
tatra nyastāni māṃsāni pānabhūmau dadarśa saḥ* || 5.11.14 ||

*raukmeṣu ca viśāleṣu bhājaneśvapyabhaksitān |
dadarśa kapiśārdūlo mayūrān kukkuṭāmstathā* || 5.11.15 ||

*varāhavārdhrāṇasakān dadhisauvarcalāyutān |
śalyān mṛgamayūrāmśca hanumānanvavaiksata* || 5.11.16 ||

*kṛkalān vividhāmśchāgāñchaśakānardhabhaksitān |
mahiṣānekaśalyāmśca meṣāmśca kṛtaniṣṭhitān* || 5.11.17 ||

*lehyānuccāvacān peyān bhojyānyuccāvacāni ca |
tathāmlalavaṇottamairvividhai rāgakhāṇḍavaiḥ* || 5.11.18 ||

*mahānūpurakeyūrairapaviddhairmahādhanaīḥ |
pānabhājanavikṣiptaiḥ phalaiśca vividhairapi* || 5.11.19 ||

*kṛtapuspopahārā bhūradhikām puṣyati śriyam |
tatra tatra ca vinyastaiḥ suśliṣṭāyanāśanaiḥ* || 5.11.20 ||

*pānabhūmirvinā vahnīṁ pradīptevopalaksyate |
bahuprakārairvividhairvarasamskārasamskṛtaiḥ || 5.11.21 ||*

*māṁsaiḥ kuśalasamyuktaiḥ pānabhūmigataiḥ pr̥thak |
divyāḥ prasannā vividhāḥ surāḥ kṛtasurā api || 5.11.22 ||*

*śarkarāsavamādhvīka puṣpāsavaphalāsavāḥ |
vāsacūrṇaiśca vividhairmṛṣṭāstaistaiḥ pr̥thak pr̥thak || 5.11.23 ||*

*santatā śuśubhe bhūmirmālyaiśca bahusamsthitaiḥ |
hiraṇmayaīśca kalaśairbhājanaiḥ sphāṭikairapi || 5.11.24 ||*

*jāmbūnadamayaiścānyaiḥ karakairabhisamvṛtā |
rājatesu ca kumbhesu jāmbūnadamayesu ca || 5.11.25 ||*

*pānaśreṣṭhāṁ tathā bhūmiṁ kapistatra dadarśa saḥ |
so'paśyacchātakumbhāni sīdhormaṇimayāni ca || 5.11.26 ||*

*tāni tāni ca pūrṇāni bhājanāni mahākapiḥ |
kvacidardhāvaśeṣāṇi kvacit pītānyaśeṣataḥ || 5.11.27 ||*

*kvacinnaiva prapītāni pānāni sa dadarśa ha |
kvacid bhaksyāṁśca vividhān kvacit pānāni bhāgaśaḥ || 5.11.28 ||*

*kvacidardhāvaśeṣāṇi paśyan vai vicacāra ha |
śayanānyatra nārīṇāṁ śūnyāni bahudhā punaḥ |
parasparam samāślisya kāscit suptāvarāṅganāḥ || 5.11.29 ||*

*kācicca vastramanyasyā apahṛtyopaguhya ca |
upagamyābalā suptā nidrābalaparājitā || 5.11.30 ||*

*tāsāmucchvāsavātēna vastram mālyam ca gātrajam |
nātyartham spandate citram prāpya mandamivānilam || 5.11.31 ||*

*candanasya ca śītasya sīdhormadhusasya ca |
vividhasya ca mālyasya puṣpasya vividhasya ca || 5.11.32 ||*

*bahudhā mārutastasya gandham vividhamudvahan |
snānānāṁ candanānāṁ ca dhūpānāṁ caiva mūrchitah || 5.11.33 ||*

*pravavau surabhirgandho vimāne puṣpake tadā |
śyāmāvadātāstatrānyāḥ kāścit kṛṣṇā varāṅganāḥ || 5.11.34 ||*

*kāścit kāñcanavarṇāṅgyaḥ pramadā rākṣasālaye |
tāsāṁ nidrāvaśatvācca madanena vimūrchitam || 5.11.35 ||*

*padminīnāṁ prasuptānāṁ rūpamāśid yathaiva hi |
evam sarvamaśeṣena rāvaṇāntah puram kapiḥ |
dadarśa sa mahātejā na dadarśa ca jānakīm || 5.11.36 ||*

*nirikṣamāṇaśca tatastāḥ striyah sa mahākapiḥ |
jagāma mahatīm śaṅkām dharmasādhvasaśāṅkitah || 5.11.37 ||*

*paradārāvarodhasya prasuptasya nirikṣaṇam |
idam khalu mamātyartham dharmalopam kariṣyati || 5.11.38 ||*

*na hi me paradārāṇāṁ drṣṭirviṣayavartinī |
ayam cātra mayā drṣṭāḥ paradārāparigrahah || 5.11.39 ||*

*tasya prādurbhūccintā punaranyā manasvinah |
niścitaikāntacittasya kāryaniścayadarśinī || 5.11.40 ||*

*kāmam drṣṭā mayā sarvā viśvastā rāvaṇastriyah |
na tu me manasā kiñcid vaikṛtyam upapadyate || 5.11.41 ||*

*mano hi hetuh sarvesāmindriyāṇāṁ pravartane |
śubhāśubhāsvavasthāsu tacca me suvyavasthitam || 5.11.42 ||*

*nānyatra hi mayā śakyā vaidehī parimārgitum |
striyo hi strīṣu dṛṣyante sadā samparimārgaṇe || 5.11.43 ||*

*yasya sattvasya yā yonistasyāṁ tat parimārgate |
na śakyāṁ pramadā naṣṭā mṛgīṣu parimārgitum || 5.11.44 ||*

*tadidam mārgitaṁ tāvacchuddhena manasā mayā |
rāvaṇāntaḥpuraṁ sarvam dṛṣyate na ca jānakī || 5.11.45 ||*

*devagandharvakanyāśca nāgakanyāśca vīryavān |
avekṣamāṇo hanumān naivāpaśyata jānakīm || 5.11.46 ||*

*tāmapaśyan kapistatra paśyañścānyā varastriyah |
apakramya tadā vīraḥ prasthātumupacakrame || 5.11.47 ||*

*sa bhūyaḥ sarvataḥ śrīmān mārutiryatnamāśritaḥ |
āpānabhūmimutsṛjya tāṁ vicetum pracakrame || 5.11.48 ||*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe ekādaśah sargah ॥*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

dvādaśaḥ sargaḥ

*sītāmarañāśaṅkayā hanumataḥ śaithilyam
punarutsāhamavalambya sthānāntareṣu tena tasyā anveṣaṇam
kutrāpi tāmanavāpya tasya punaścintā ca*

*sa tasya madhye bhavanasya samsthito
latāgṛhāṁścitragṛhān niśāgṛhān |
jagāma sītāṁ pratidarśanotsuko
na caiva tāṁ paśyati cārudarśanām || 5.12.1 ||*

*sa cintayāmāsa tato mahākapiḥ
priyāmapaśyan raghunandanasya tām |
dhruvāṁ hi sītā dhriyate yathā na me
vicinvato darśanameti maithilī || 5.12.2 ||*

*sā rākṣasānāṁ pravareṇa jānakī
svaśīlasaṁrakṣaṇataatparā satī |
anena nūnam prati duṣṭakarmaṇā
hatā bhavedāryapathe pare sthitā || 5.12.3 ||*

*virūparūpā vikṛtā vivarcaso
mahānanā dīrghavirūpadarśanāḥ |
samīkṣya sā rākṣasarājayoṣito
bhayād vinaṣṭā janakeśvarātmajā || 5.12.4 ||*

*sītāmadṛṣṭvā hyanavāpya pauruṣam
vihṛtya kālam saha vānaraiściram |*

*na me'sti sugrīvasamīpagā gatiḥ
sutīksṇadaṇdo balavāṁśca vānarah॥ 5.12.5॥*

*dṛṣṭamantaḥpuram sarvam dṛṣṭā rāvaṇayositaḥ।
na sitā dṛsyate sādhvī vr̥thā jāto mama śramah॥ 5.12.6॥*

*kim nu māṁ vānarāh sarve gataṁ vakṣyanti saṅgatāḥ।
gatvā tatra tvayā vīra kim kṛtaṁ tad vadasya naḥ॥ 5.12.7॥*

*adṛṣṭvā kim pravakṣyāmi tāmahaṁ janakātmajām।
dhruvaṁ prāyamupāsiṣye kālasya vyativartane॥ 5.12.8॥*

*kim vā vakṣyati vṛddhaśca jāmbavānaṅgadaśca saḥ।
gataṁ pāraṁ samudrasya vānarāśca samāgatāḥ॥ 5.12.9॥*

*anirvedaḥ śriyo mūlamanirvedaḥ param sukham।
bhūyastatra viceṣyāmi na yatra vicayaḥ kṛtaḥ॥ 5.12.10॥*

*anirvedo hi satataṁ sarvārtheṣu pravartakah।
karoti saphalaṁ jantoh karma yacca karoti saḥ॥ 5.12.11॥*

*tasmādanirvedakaram yatnam ceṣṭe'hamuttamam।
adrṣṭāṁśca viceṣyāmi deśān rāvaṇapālitān॥ 5.12.12॥*

*āpānaśālā vicitāstathā puṣpagṛhāṇi ca।
citraśālāśca vicitā bhūyah kṛīḍāgrhāṇi ca॥ 5.12.13॥*

*niskutāntararathyāśca vimānāni ca sarvaśah।
iti sañcintya bhūyo'pi vicetumupacakrame॥ 5.12.14॥*

*bhūmīgṛhāṁścaityagṛhān gṛhātigṛhakānapi।
utpatan niṣpatamścāpi tiṣṭhan gacchan punaḥ kvacit॥ 5.12.15॥*

*apavṛṇvamśca dvārāṇi kapāṭānyavaghaṭṭayan।
praviśan niṣpatamścāpi prapatannutpatanniva॥ 5.12.16॥*

*sarvamapyavakāśam sa vicacāra mahākapiḥ |
caturaṅgulamātro'pi nāvakāśaḥ sa vidyate |
rāvaṇāntaḥpure tasmin yaṁ kapirna jagāma saḥ || 5.12.17 ||*

*prākārāntaravīthyaśca vedikāścaityasamśrayāḥ |
śvabhrāśca puṣkariṇyaśca sarvam tenāvalokitam || 5.12.18 ||*

*rākṣasyo vividhākārā virūpā vikṛtāstathā |
drṣṭā hanumatā tatra na tu sā janakātmajā || 5.12.19 ||*

*rūpenāpratimā loke parā vidyādharastriyah |
drṣṭā hanumatā tatra na tu rāghavanandinī || 5.12.20 ||*

*nāgakanyā varārohāḥ pūrṇacandranibhānanāḥ |
drṣṭā hanumatā tatra na tu sā janakātmajā || 5.12.21 ||*

*pramathya rākṣasendreṇa nāgakanyā balāddhṛtāḥ |
drṣṭā hanumatā tatra na sā janakanandinī || 5.12.22 ||*

*so'paśyamstām mahābāhuḥ paśyamścānyā varastriyah |
viśasāda mahābāhurhanūmān mārutātmajah || 5.12.23 ||*

*udyogam vānarendrāṇām plavanam sāgarasya ca |
vyartham vīkṣyānilasutaścintām punarupāgataḥ || 5.12.24 ||*

*avatīrya vimānācca hanūmān mārutātmajah |
cintāmupajagāmātha śokopahataacetanah || 5.12.25 ||*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe dvādaśaḥ sargah ॥*

śrīḥ

*śrīśītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ*

॥ *sundarakāṇḍam* ॥

trayodaśaḥ sargah

*sītāvināśāśāṅkayā hanumataścintā
sītānupalabdhisūcanādanarthaṁ sambhāvya
hanumato'parāvartanāya niścayah punaranvesaṇavīcāraśca
aśokavāṭikāyāmanusandhānaviṣaye vividhaṁ paryālocanam ca
vimānāt tu sa saṅkramya prākāraṁ hariyūthapaḥ!
hanūmān vegavānāśid yathā vidyud ghanāntare* ॥ 5.13.1 ॥

*samparikramya hanumān rāvaṇasya niveśanān!
adṛṣṭvā jānakīm sītāmabravīd vacanam kapiḥ* ॥ 5.13.2 ॥

*bhūyisṭham lolitā laṅkā rāmasya caratā priyam!
na hi paśyāmi vaidehīm sītām sarvāṅgaśobhanām* ॥ 5.13.3 ॥

*palvalāni taṭākāni sarāṇsi saritastathā!
nadyo'nūpavanāntāśca durgāśca dharaṇīdharāḥ* ॥ 5.13.4 ॥

*lolitā vasudhā sarvā na ca paśyāmi jānakīm!
iha sampātinā sītā rāvaṇasya niveśane!
ākhyātā gr̥dhrarājena na ca sā dr̥syate na kim* ॥ 5.13.5 ॥

*kim nu sītātha vaidehī maithilī janakātmajā!
upatiṣṭheta vivaśā rāvaṇena hṛtā balāt* ॥ 5.13.6 ॥

*kṣipramutpatato manye sītāmādāya rakṣasaḥ!
bibhyato rāmabāṇānāmantarā patitā bhavet* ॥ 5.13.7 ॥

*athavā hr̥iyamāṇāyāḥ pathi siddhaniṣevite!
manyē patitamāryāyā hṛdayam prekṣya sāgaram* ॥ 5.13.8 ॥

rāvaṇasyoruvegena bhujābhyaṁ pīḍitena ca |
tayā manye viśālākṣyā tyaktam jīvitamāryayā || 5.13.9 ||

uparyupari sā nūnam sāgaram kramatastadā |
viceṣṭamānā patitā samudre janakātmajā || 5.13.10 ||

āho kṣudreṇa cānena rakṣantī śilamātmanah |
abandhurbhakṣitā sītā rāvaṇena tapasvinī || 5.13.11 ||

athavā rākṣasendrasya patnībhiraśitekṣaṇā |
aduṣṭā duṣṭabhāvābhirbhakṣitā sā bhaviṣyati || 5.13.12 ||

sampūrṇacandrapratimam padmapatrābheksaṇam |
rāmasya dhyāyatī vaktram pañcatvam kṛpaṇā gatā || 5.13.13 ||

hā rāma lakṣmaṇetyevam hāyodhye ceti maithilī |
vilapya bahu vaidehī nyastadehā bhaviṣyati || 5.13.14 ||

athavā nihitā manye rāvaṇasya niveśane |
bhṛśam lālapyate bālā pañjarastheva sārikā || 5.13.15 ||

janakasya kule jātā rāmapatnī sumadhyamā |
kathamutpalapatrākṣī rāvaṇasya vaśam vrajet || 5.13.16 ||

vinaṣṭā vā praṇaṣṭā vā mṛtā vā janakātmajā |
rāmasya priyabhāryasya na nivedayitum kṣamam || 5.13.17 ||

nivedyamāne dosah syād dosah syādanivedane |
katham nu khalu kartavyam viṣamam pratibhāti me || 5.13.18 ||

asminnevaṅgate kārye prāptakālam kṣamam ca kim |
bhavediti matīm bhūyo hanumān pravicārayan || 5.13.19 ||

yadi sītāmadṛṣṭvāham vānarendrapurīmitaḥ |
gamiṣyāmi tataḥ ko me puruṣārtho bhaviṣyati || 5.13.20 ||

*mamedam laṅghanam vyartham sāgarasya bhavisyati|
praveśaścaiva laṅkāyām rākṣasānām ca darśanam|| 5.13.21 ||*

*kim vā vakṣyati sugrīvo harayo vāpi saṅgatāḥ|
kiśkindhāmanusamprāptam tau vā daśarathātmajau|| 5.13.22 ||*

*gatvā tu yadi kākutsthām vakṣyāmi paruṣam vacah|
na dṛṣṭeti mayā sītā tatastyakṣyati jīvitam|| 5.13.23 ||*

*paruṣam dāruṇam tīkṣṇam krūramindriyatāpanam|
sītānimittam durvākyam śrutvā sa na bhavisyati|| 5.13.24 ||*

*tam tu kṛcchragatam dṛṣṭvā pañcatvagatamānasam|
bhṛśānuraktamedhāvī na bhavisyati lakṣmaṇah|| 5.13.25 ||*

*vinaṣṭau bhrātarau śrutvā bharato'pi mariṣyati|
bharatam ca mṛtam dṛṣṭvā śatrughno na bhavisyati|| 5.13.26 ||*

*putrān mṛtān samikṣyātha na bhavisyanti mātarah|
kausalayā ca sumitrā ca kaikeyī ca na samśayah|| 5.13.27 ||*

*kṛtajñāḥ satyasandhaśca sugrīvah plavagādhipah|
rāmam tathā gatam dṛṣṭvā tatastyakṣyati jīvitam|| 5.13.28 ||*

*durmanā vyathitā dīnā nirānandā tapasvinī|
piḍitā bhartrśokena rumā tyakṣyati jīvitam|| 5.13.29 ||*

*vālijena tu duḥkhena piḍitā śokakarśitā|
pañcatvamāgatā rājñī tārāpi na bhavisyati|| 5.13.30 ||*

*mātāpitrorvināśena sugrīvavyasanena ca|
kumāro'pyaṅgadastasmād vijahisyati jīvitam|| 5.13.31 ||*

*bhartṛjena tu duḥkhena abhibhūtā vanaukasah|
śirāṁsyabhihanisyanti talairmuṣṭibhireva ca|| 5.13.32 ||*

*sāntvenānupradānena mānena ca yaśasvināḥ
lālitāḥ kapināthena prāṇāṁstyakṣyanti vānarāḥ* || 5.13.33 ||

*na vanesu na śaileṣu na nirodheṣu vā punaḥ
kṛīḍāmanubhaviṣyanti sametya kapikuñjarāḥ* || 5.13.34 ||

*saputradārāḥ sāmātyā bhartrvyasanapīditāḥ
śailāgrebhyaḥ patiṣyanti sameṣu viṣameṣu ca* || 5.13.35 ||

*viṣamudbandhanāṁ vāpi praveśāṁ jvalanasya vā
upavāsamatho śastrāṁ pracariṣyanti vānarāḥ* || 5.13.36 ||

*ghoramārodanāṁ manye gate mayi bhaviṣyati
ikṣvākukulanāśaśca nāśaścaiva vanaukasām* || 5.13.37 ||

*so'haṁ naiva gamiṣyāmi kiskindhāṁ nagarīmitaḥ
nahi śakṣyāmyahāṁ drāṣṭum sugrīvaṁ maithilīṁ vinā* || 5.13.38 ||

*mayyagacchati cehasthe dharmātmānau mahārathau
āśayaḥ tau dharisyete vānarāśca tarasvināḥ* || 5.13.39 ||

*hastādāno mukhādāno niyato vṛkṣamūlikāḥ
vānaprastho bhaviṣyāmi hyadṛṣtvā janakātmajām* || 5.13.40 ||

*sāgarānūpaje deśe bahumūlaphalodake
citāṁ kṛtvā pravekṣyāmi samiddhamaraṇīśutam* || 5.13.41 ||

*upavιṣṭasya vā samyag liṅgināṁ sādhayiṣyataḥ
śarīram bhakṣayiṣyanti vāyasāḥ svāpadāni ca* || 5.13.42 ||

*idamapyrṣibhirdṛṣṭāṁ niryāṇamiti me matiḥ
samyagāpaḥ pravekṣyāmi na cet paśyāmi jānakīm* || 5.13.43 ||

*sujātamūlā subhagā kīrtimālā yaśasvinīḥ
prabhagnā cirarātrāya mama sitāmapaśyataḥ* || 5.13.44 ||

*tāpo vā bhaviṣyāmi niyato vṛkṣamūlikah |
netaḥ pratigamisyaṁi tāmadṛṣṭvāsitekṣaṇām* || 5.13.45 ||

*yadi tu pratigacchāmi sītāmanadhibigamya tām |
aṅgadaḥ sahitah sarvairvānarairna bhaviṣyati* || 5.13.46 ||

*vināśe bahavo doṣā jīvan prāpnoti bhadrakam |
tasmāt prāṇān dhariṣyāmi dhruvo jīvati saṅgamah* || 5.13.47 ||

*evaṁ bahuvidhaṁ duḥkhaṁ manasā dhārayan bahu |
nādhyagacchat tadā pāram śokasya kapikuñjaraḥ* || 5.13.48 ||

*tato vikramamāsādyā dhairyavān kapikuñjaraḥ |
rāvaṇaṁ vā vadhiṣyāmi daśagrīvaṁ mahābalam |
kāmamastu hṛtā sītā pratyācīrṇaṁ bhaviṣyati* || 5.13.49 ||

*athavainaṁ samutkṣipya uparyupari sāgaram |
rāmāyopahariṣyāmi paśum paśupaterival* || 5.13.50 ||

*iti cintāsamāpannah sītāmanadhibigamya tām |
dhyānaśokaparitātmā cintayāmāsa vānarāḥ* || 5.13.51 ||

*yāvat sītāṁ na paśyāmi rāmapatnīm yaśasvinīm |
tāvadetāṁ purīm laṅkām vicinomi punaḥ punaḥ* || 5.13.52 ||

*sampātivacanāccāpi rāmaṁ yadyānayāmyaham |
apaśyan rāghavo bhāryām nirdahet sarvavānarān* || 5.13.53 ||

*ihaiva niyatāhāro vatsyāmi niyatendriyah |
na matkṛte vinaśyeyuh sarve te naravānarāḥ* || 5.13.54 ||

*aśokavanikā cāpi mahatīyaṁ mahādrumā |
imāmadhibigamisyaṁi nahīyaṁ vicitā mayā* || 5.13.55 ||

*vasūn rudrāṁstathā''dityānaśvinau maruto'pi ca |
namaskṛtvā gamiṣyāmi rakṣasāṁ śokavardhanaḥ* || 5.13.56 ||

*jitvā tu rākṣasān devīmikṣvākukulanandinīm |
sampradāsyāmi rāmāya siddhīmiva tapasvine* || 5.13.57 ||

*sa muhūrtamiva dhyātvā cintāvigrathitendriyah |
udatiṣṭhan mahābāhurhanūmān mārutātmajah* || 5.13.58 ||

*namo'stu rāmāya salakṣmaṇāya
devyai ca tasyai janakātmajāyai |
namo'stu rudrendrayamānilebhyo
namo'stu candrāgnimarudgaṇebhyah* || 5.13.59 ||

*sa tebhystu namaskṛtvā sugrīvāya ca mārutih |
diśah sarvāḥ samālokya so'śokavanikāṁ prati* || 5.13.60 ||

*sa gatvā manasā pūrvamaśokavanikāṁ śubhām |
uttaram cintayāmāsa vānarō mārutātmajah* || 5.13.61 ||

*dhruvam tu rakṣobahulā bhaviṣyati vanākulā |
aśokavanikā puṇyā sarvasaṁskārasaṁskṛtā* || 5.13.62 ||

*rakṣiṇaścātra vihitā nūnam rakṣanti pādapān |
bhagavānapi viśvātmā nātikṣobham pravāyati* || 5.13.63 ||

*sāṅkṣipto'yam mayā''tmā ca rāmārthe rāvaṇasya ca |
siddhim diśantu me sarve devāḥ sarsigāṇāstviha* || 5.13.64 ||

*brahmā svayambhūrbhagavān devāścaiva tapasvinah |
siddhimagnisca vāyuśca puruhūtaśca vajrabhṛt* || 5.13.65 ||

*varuṇaḥ pāśahastaśca somādityau tathaiva ca |
aśvinau ca mahātmānau marutāḥ sarva eva ca* || 5.13.66 ||

*siddhim sarvāṇi bhūtāni bhūtānāṁ caiva yaḥ prabhuh |
dāsyanti mama ye cānye'pyadṛṣṭāḥ pathi gocarāḥ || 5.13.67 ||*

*tadunnaśam pāṇḍuradantamavraṇam
śucismitam padmapalāśalocanam |
drakṣye tadāryāvadanam kadānvaham
prasannatārādhipatulyavarcasam || 5.13.68 ||*

*kṣudreṇa hīnena nrśamsamūrtinā
sudāruṇālaṅkṛtaveṣadhbāriṇā |
balābhībhūtā hyabalā tapasvinī
katham nu me dṛṣṭipathe'dya sā bhavet || 5.13.69 ||*
|| ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe trayodaśah sargah ||

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

caturdaśaḥ sargaḥ

*aśokavanikāyāṁ praviśya tasyāḥ śobhāyā
darśanamekasminnaśoke pracchannībhūtena hanumatā tata eva
tasyā anusandhānam*

*sa muhūrtamiva dhyātvā manasā cādhigamya tām |
avapluto mahātejāḥ prākāraṁ tasya veśmanaḥ ॥ 5.14.1 ॥*

*sa tu saṁhṛṣṭasarvāṅgaḥ prākārastho mahākapiḥ |
puṣpitāgrān vasantādau dadarśa vividhān drumān ॥ 5.14.2 ॥*

*sālānaśokān bhavyāṁśca campakāṁśca supuṣpitān |
uddālakān nāgavṛksāṁścūtān kapimukhānapi ॥ 5.14.3 ॥*

*tathā''mravaṇasampannāllatāśatasamanvitām |
jyāmukta iva nārācaḥ pupluve vṛksavāṭikām ॥ 5.14.4 ॥*

*sa praviśya vicitrāṁ tāṁ vihagairabhināditām |
rājataih kāñcanaiścaiva pādapaiḥ sarvato vṛtām ॥ 5.14.5 ॥*

*vihagairmrgasaṅghaiśca vicitrāṁ citrakānanām |
uditādityasaṅkāśāṁ dadarśa hanumān balī ॥ 5.14.6 ॥*

*vṛtāṁ nānāvidhairvṛksaiḥ puṣpopagaphalopagaiḥ |
kokilairbhṛngarājaiśca mattairnityaniśevitām ॥ 5.14.7 ॥*

*prahṛṣṭamanujāṁ kāle mṛgapakṣimadākulām |
mattabarhiṇasaṅghuṣṭāṁ nānādvijagaṇāyutām ॥ 5.14.8 ॥*

*mārgamāṇo varārohāṁ rājaputriṁ maninditāṁ |
sukhaprasuptān vihagān bodhayāmāsa vānarāḥ || 5.14.9 ||*

*utpatadbhirdvijagaṇaiḥ pakṣairvātaiḥ samāhatāḥ |
anekavarṇā vividhā mumucuḥ puṣpavṛṣṭayāḥ || 5.14.10 ||*

*puṣpāvakīrṇāḥ śuśubhe hanūmān mārutātmajāḥ |
aśokavanikāmadhye yathā puṣpamayo giriḥ || 5.14.11 ||*

*diśāḥ sarvābhidhāvantāṁ vṛksakhaṇḍagataṁ kapim |
dṛṣṭvā sarvāṇi bhūtāni vasanta iti menire || 5.14.12 ||*

*vṛkṣebhyāḥ patitaiḥ puṣpairavakīrṇāḥ pṛthagvidhaiḥ |
rarāja vasudhā tatra pramadeva vibhūṣitā || 5.14.13 ||*

*tarasvinā te taravastarasā bahu kampitāḥ |
kusumāni vicitrāṇi sasṛjuḥ kapinā tadā || 5.14.14 ||*

*nirdhūtapatraśikharāḥ śīrṇapuṣpaphalādrumāḥ |
nikṣiptavastrābharaṇā dhūrtā iva parājitāḥ || 5.14.15 ||*

*hanūmatā vegavatā kampitāste nagottamāḥ |
puṣpapatraphalānyāśu mumucuḥ phalaśālināḥ || 5.14.16 ||*

*vihaṅgasanighairhīnāste skandhamātrāśrayā drumāḥ |
babhūvuragamāḥ sarve mārutena vinirdhutāḥ || 5.14.17 ||*

*vidhūtakeśī yuvatiryathā mr̥ditavarnakāḥ |
nipītaśubhadantoṣṭhī nakhairdantaiśca vikṣatā || 5.14.18 ||*

*tathā lāṅgūlahastaistu caraṇābhyaṁ ca marditāḥ |
tathaivāśokavanikā prabhagnavanapādapāḥ || 5.14.19 ||*

*mahālatānāṁ dāmāni vyadhamat tarasā kapiḥ |
yathā prāvṛṣi vegena meghajālāni mārutaḥ || 5.14.20 ||*

*sa tatra maṇibhūmīśca rājatīśca manoramāḥ |
tathā kāñcanabhūmīśca vicaran dadṛṣe kapiḥ* || 5.14.21 ||

*vāpiśca vividhākārāḥ pūrṇāḥ paramavāriṇāḥ |
mahārhairmaṇisopānairupapannāstatastataḥ* || 5.14.22 ||

*muktāpravālasikatāḥ sphāṭikāntarakuṭṭimāḥ |
kāñcanāstarubhiścitraistīrajairupaśobhitāḥ* || 5.14.23 ||

*buddhapadmotpalavanāścakravākopaśobhitāḥ |
natyūharutasāṅghuṣṭā haṁsasārasanāditāḥ* || 5.14.24 ||

*dīrghābhīrdrumayuktābhiḥ saridbhiśca samantataḥ |
amṛtopamatoyābhiḥ śivābhīrupasamāskṛtāḥ* || 5.14.25 ||

*latāśatairavatataḥ santānakusumāvṛtāḥ |
nānāgulmāvṛtavanāḥ karavīrakṛtāntarāḥ* || 5.14.26 ||

*tato'mbudharasaṅkāśam pravṛddhaśikharam girim |
vicitrakūṭam kūṭaiśca sarvataḥ parivāritam* || 5.14.27 ||

*śilāgrhairavatataṁ nānāvṛkṣasamāvṛtam |
dadarśa kapiśārdūlo ramyam jagati parvatam* || 5.14.28 ||

*dadarśa ca nagāt tasmānnadīm nipatitām kapiḥ |
aṅkādiva samutpatya priyasya patitām priyām* || 5.14.29 ||

*jale nipatitāgraiśca pādapairupaśobhitām |
vāryamāṇāmiva kruddhām pramadām priyabandhubhiḥ* || 5.14.30 ||

*punarāvṛttatoyām ca dadarśa sa mahākapiḥ |
prasannāmiva kāntasya kāntām punarupasthitām* || 5.14.31 ||

*tasyādūrāt sa padminyo nānādvijagaṇāyutāḥ |
dadarśa kapiśārdūlo hanūmān mārutātmajah* || 5.14.32 ||

*kṛtrimāṁ dīrghikāṁ cāpi pūrṇāṁ śītena vāriṇā।
maṇipravarasopānāṁ muktāsikataśobhitām॥ 5.14.33॥*

*vividhairmṛgasaṅghaiśca vicitrāṁ citrakānanām।
prāsādaiḥ sumahadbhiśca nirmitairviśvakarmaṇā॥ 5.14.34॥*

*kānanaiḥ kṛtrimaiścāpi sarvataḥ samalaṅkṛtām।
ye kecit pādapāstatra puṣpopagaphalopagāḥ॥ 5.14.35॥*

*sacchatrāḥ savitardīkāḥ sarve sauvarṇavedikāḥ।
latāpratānairbahubhiḥ parṇaiśca bahubhirvṛtām॥ 5.14.36॥*

*kāñcanīṁ śīṁśapāmekāṁ dadarśa sa mahākapih।
vṛtāṁ hemamayībhisti vedikābhiḥ samantataḥ॥ 5.14.37॥*

*so'paśyat bhūmibhāgāṁśca nagaprasravaṇāni ca।
suvarṇavṛksānaparān dadarśa śikhisannibhān॥ 5.14.38॥*

*teṣāṁ drumāṇāṁ prabhayā meroriva mahākapih।
amanvata tada vīraḥ kāñcano'smīti sarvataḥ॥ 5.14.39॥*

*tān kāñcanān vṛksagaṇān mārutena prakampitān।
kiṅkiṇīśatanirghosām drṣṭvā vismayamāgamat॥ 5.14.40॥*

*supuṣpitāgrān rucirāṁstaruṇāṅkurapallavān।
tāmāruhya mahāvegaḥ śīṁśapāṁ parṇasamvṛtām॥ 5.14.41॥*

*ito drakṣyāmi vaidehīm rāmadarśanalālasām।
itaścetaśca duḥkhārtām sampatantīm yadṛcchayā॥ 5.14.42॥*

*aśokavanikā ceyanī dṛḍham ramyā durātmanah।
candanaiścampakaiścāpi bakulaiśca vibhūṣitā॥ 5.14.43॥*

*iyaṁ ca nalinī ramyā dvijasaṅghaniṣevitā।
imāṁ sā rājamahiṣī nūnameṣyati jānakī॥ 5.14.44॥*

*sā rāmā rājamahiṣī rāghavasya priyā satī|
vanasañcārakuśalā dhruvameṣyati jānakī|| 5.14.45 ||*

*athavā mṛgaśāvākṣī vanasyāsyā vicakṣaṇā|
vanameṣyati sādyeha rāmacintāsukarśitā|| 5.14.46 ||*

*rāmaśokābhisaṇtaptā sā devī vāmalocanā|
vanavāsarata nityameṣyate vanacāriṇī|| 5.14.47 ||*

*vanecarāṇāṁ satataṁ nūnaṁ spr̥hayate purā|
rāmasya dayitā cāryā janakasya sutā satī|| 5.14.48 ||*

*sandhyākālamanāḥ śyāmā dhruvameṣyati jānakī|
nadīṁ cemāṁ śubhajalāṁ sandhyārthe varavarṇinī|| 5.14.49 ||*

*tasyāścāpyanurūpeyamaśokavanikā śubhā|
śubhāyāḥ pārthivendrasya patnī rāmasya sammatā|| 5.14.50 ||*

*yadi jīvati sā devī tārādhipanibhānanā|
āgamiṣyati sāvaśyamimāṁ śītajalāṁ nadīm|| 5.14.51 ||*

*evaṁ tu matvā hanumān mahātmā
pratīksamāṇo manujendrapatnīm|
avekṣamāṇaśca dadarśa sarvam
supuṣpite parṇaghane nilīnah|| 5.14.52 ||*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe caturdaśah sargah ॥*

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

pañcadaśaḥ sargaḥ

*vanasuṣamāmavalokayatā hanumatā caityaprāsādasannidhau
dayanīyāṁ sītāmālokyeyameva seti tarkaṇāṁ tasya prasannatā
ca*

*sa vīkṣamāṇastatrasto mārgamāṇaśca maithilīm |
avekṣamāṇaśca mahīm sarvām tāmanvavaikṣata* || 5.15.1 ||

*santānakalatābhiśca pādapairupaśobhitām |
divyagandharasopetām sarvataḥ samalaṅkṛtām* || 5.15.2 ||

*tām sa nandanasaṅkāśām mṛgapakṣibhirāvṛtām |
harmyaprāsādasambādhām kokilākulaniḥ svanām* || 5.15.3 ||

*kāñcanotpala padmābhīrvāpībhīrupaśobhitām |
bahvāsanakuthopetām bahubhūmigrhāyutām* || 5.15.4 ||

*sarvartukusumai ramyaiḥ phalavadbhiśca pādapaiḥ |
puṣpitānāmaśokānām śriyā sūryodayaprabhām* || 5.15.5 ||

*pradīptāmiva tatrasto mārutiḥ samudaikṣata |
niśpatraśākhām vihagaiḥ kriyamāṇāmivāśakṛt* || 5.15.6 ||

*viniśpatadbhiḥ śatasāścitraiḥ puṣpāvataṁsakaiḥ |
samūlapuṣparacitairaśokaiḥ śokanāśanaiḥ* || 5.15.7 ||

*puṣpabhbātibhbāraiśca sprśadbhiriva medinīm |
karṇikāraiḥ kusumitaiḥ kiṁśukaiśca supuṣpitaiḥ* || 5.15.8 ||

*sa deśāḥ prabhayā teṣāṁ pradīpta iva sarvataḥ |
punnāgāḥ saptaparṇāśca campakoddālakāstathāḥ* || 5.15.9 ||

*vivṛddhamūlā bahavaḥ śobhante sma supuṣpitāḥ |
śātakumbhanibhāḥ kecit kecidagniśikhaprabhāḥ* || 5.15.10 ||

*nīlāñjananibhāḥ kecit tatrāśokāḥ sahasraśāḥ |
nandanāṁ vibudhodyānaṁ citraṁ caitrarathāṁ yathāḥ* || 5.15.11 ||

*ativṛttamivācintyāṁ divyāṁ ramyaśriyāyutāṁ |
dvitīyamiva cākāśāṁ puṣpajyotirgaṇāyutāṁ* || 5.15.12 ||

*puṣparatnaśataiścitraṁ pañcamāṁ sāgarāṁ yathāḥ |
sarvartupuṣpairnicitāṁ pādapairmadhugandhibhīḥ* || 5.15.13 ||

*nānāninādairudyānaṁ ramyāṁ mṛgagaṇadvijaiḥ |
anekagandhapravahaṁ puṇyagandhaṁ manoharam* || 5.15.14 ||

*śailendramiva gandhādhyāṁ dvitīyāṁ gandhamādanāṁ |
aśokavanikāyāṁ tu tasyāṁ vānarapuṇigavaḥ* || 5.15.15 ||

*sa dadarśāvidūrasthāṁ caityaprāsādamūrjitāṁ |
madhye stambhasahasreṇā sthitāṁ kailāsapāṇdurāṁ* || 5.15.16 ||

*pravālakṛtasopānāṁ taptakāñcanavedikāṁ |
muṣṭantamiva cakṣūṁsi dyotamānamiva śriyāḥ* || 5.15.17 ||

*nirmalam prāṁśubhāvatvādullikkhantamivāmbaram |
tato malinasāṁvītāṁ rākṣasībhīḥ samāvṛtāṁ* || 5.15.18 ||

*upavāsakṛśāṁ dīnāṁ niḥśvasantīṁ punaḥ punaḥ |
dadarśa śuklapakṣādau candrarekhāmivāmalām* || 5.15.19 ||

*mandaprakhyāyamānenā rūpeṇā ruciraprabhām |
pinaddhām dhūmajālena śikhāmiva vibhāvasoḥ* || 5.15.20 ||

*pītenaikena samvītāṁ kliṣṭenottamavāsaśāṁ
sapāṅkāmanalaṅkārāṁ vipadmāmiva padminīm* || 5.15.21 ||

*pīḍitāṁ duḥkhasantaptāṁ pariksīṇāṁ tapasvinīm
graheṇāṅgārakeṇeva pīḍitāmiva rohiṇīm* || 5.15.22 ||

*aśrupūrṇamukhīm dīnāṁ krśāmanaśanena ca
śokadhyānaparām dīnāṁ nityām duḥkhaparāyaṇām* || 5.15.23 ||

*priyām janamapaśyantīm paśyantīm rākṣasīgaṇam
svagaṇena mṛgīm hīnām śvagaṇenāvṛtāmiva* || 5.15.24 ||

*nīlanāgābhayā veṇyā jaghaṇām gatayaikayā
nīlayā nīradāpāye vanarājyā mahīmiva* || 5.15.25 ||

*sukhārhām duḥkhasantaptāṁ vyasanānāmakovidām
tām vilokya viśālākṣīmadhikām malinām krśām* || 5.15.26 ||

*tarkayāmāsa sīteti kāraṇairupapādibhiḥ
hriyamāṇā tadā tena rakṣasā kāmarūpiṇā* || 5.15.27 ||

*yathārūpā hi dṛṣṭā sā tathārūpeyamaṇganā
pūrṇacandrānanām subhrūm cāruvṛttapayodharām* || 5.15.28 ||

*kurvatīm prabhayā devīm sarvā vitimirā diśah
tām nūlakanṭhīm bimboṣṭhīm sumadhyām supratīṣṭhitām* || 5.15.29 ||

*sītām padmapalāśākṣīm manmathasya ratīm yathā
iṣṭām sarvasya jagataḥ pūrṇacandraprabhāmiva* || 5.15.30 ||

*bhūmau sutanumāśīnām niyatāmiva tāpasīm
niḥśvāsabahulām bhīruṇ bhujagendravadhūmiva* || 5.15.31 ||

*śokajālena mahatā vitatena na rājatīm
saṁsaktām dhūmajālena śikhāmiva vibhāvasoh* || 5.15.32 ||

tāṁ smṛtīmiva sandigdhāmrddhiṁ nipatitāmiva।
vihatāmiva ca śraddhāmāśāṁ pratihatāmiva॥ 5.15.33 ॥

sopasargāṁ yathā siddhiṁ buddhiṁ sakalusāmiva।
abhūtenāpavādena kīrtiṁ nipatitāmiva॥ 5.15.34 ॥

rāmoparodhavyathitāṁ rakṣogaṇanipīditām।
abalāṁ mṛgaśāvākṣīṁ vīkṣamāṇāṁ tatastataḥ॥ 5.15.35 ॥

bāṣpāmbuparipūrnena kṛṣṇavakrākṣipakṣmaṇā।
vadanenāprasannena niḥśvasantīṁ punaḥ punaḥ॥ 5.15.36 ॥

malapaṅkadharāṁ dīnāṁ maṇḍanārhāmamaṇḍitām।
prabhāṁ naksatrarājasya kālameghairivāvṛtām॥ 5.15.37 ॥

tasya sandidihe buddhistathā sītāṁ nirīksya ca।
āmnāyānāmayogena vidyāṁ prasīthilāmiva॥ 5.15.38 ॥

duḥkhena bubudhe sītāṁ hanumānanalaṅkṛtām।
saṃskāreṇa yathā hīnāṁ vācamarthāntaram gatām॥ 5.15.39 ॥

tāṁ samīkṣya viśālākṣīṁ rājaputrīmaninditām।
tarkayāmāsa sīteti kāraṇairupapādayan॥ 5.15.40 ॥

vaidehyā yāni cāṅgesu tadā rāmo'nvakīrtayat।
tānyābharaṇajālāni gātraśobhīnyalakṣayat॥ 5.15.41 ॥

sukṛtau karṇavestau ca śvadamṣṭrau ca susamsthitaū।
maṇividrumacitrāṇi hastesvābharaṇāni ca॥ 5.15.42 ॥

śyāmāni cirayuktatvāt tathā saṃsthānavanti ca।
tānyevaitāni manye'haṁ yāni rāmo'nvakīrtayat॥ 5.15.43 ॥

tatra yānyavahīnāni tānyahaṁ nopalakṣaye।
yānyasyā nāvahīnāni tānīmāni na saṃśayah॥ 5.15.44 ॥

*pītaṁ kanakapaṭṭābhāṁ srastaṁ tadvasanam śubham |
uttariyam nagāsaktam tadā dṛṣṭam plavaṅgamaih || 5.15.45 ||*

*bhūṣaṇāni ca mukhyāni dṛṣṭāni dharaṇītale |
anayaivāpaviddhāni svanavanti mahānti ca || 5.15.46 ||*

*idam ciragrīhitatvād vasaṇam kliṣṭavattaram |
tathāpyanūnaṁ tadvarṇam tathā śrīmadyathetarat || 5.15.47 ||*

*iyaṁ kanakavarṇāṅgi rāmasya mahiṣī priyā |
praṇaṣṭāpi satī yasya manaso na praṇasyati || 5.15.48 ||*

*iyaṁ sā yatkṛte rāmaścaturbhiriha tapyate |
kāruṇyenānṛśāṁsyena śokena madanena ca || 5.15.49 ||*

*strī praṇaṣṭeti kāruṇyādāśritetyānṛśāṁsyataḥ |
patnī naṣṭeti śokena priyeti madanena ca || 5.15.50 ||*

*asyā devyā yathārūpamaṅgapratyaṅgasauṣṭhavam |
rāmasya ca yathārūpam tasyeyamasitekṣaṇā || 5.15.51 ||*

*asyā devyā manastasmimstasya cāsyāṁ pratiṣṭhitam |
teneyam sa ca dharmātmā muhūrtamapi jīvatil || 5.15.52 ||*

*duṣkaram kṛtavān rāmo hīno yadanayā prabhuḥ |
dhārayatyātmano deham na śokenāvasīdati || 5.15.53 ||*

*evaṁ sītāṁ tathā dṛṣṭvā hrṣṭah pavanasambhavaḥ |
jagāma manasā rāmaṁ praśaśāṁsa ca tam prabhum || 5.15.54 ||*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe pañcadaśāḥ sargah ॥*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

ṣodaśaḥ sargaḥ

*sītāyāḥ śīlam saundaryam ca manasā praśasya tām
duḥkhamagnām nirikṣya tadartham hanumato'pi śokah*

*praśasya tu praśastavyām sītām tām haripuṇgavah
guṇābhīrāmām rāmām ca punaścintāparo'bhadvat* || 5.16.1 ||

*sa muhūrtamiva dhyātvā bāṣpaparyākulekṣaṇaḥ
sītāmāśritya tejasvī hanūmān vilalāpa ha* || 5.16.2 ||

*mānyā guruvinītasya lakṣmaṇasya gurupriyāḥ
yadi sītā hi duḥkhārtā kālo hi duratikramah* || 5.16.3 ||

*rāmasya vyavasāyajñā lakṣmaṇasya ca dhīmataḥ
nātyarthaṁ kṣubhyate devī gaṅgeva jaladāgame* || 5.16.4 ||

*tulyaśīlavayovṛttām tulyābhijanalakṣaṇām
rāghavo'rhati vaidehīm tam ceyamasitekṣaṇā* || 5.16.5 ||

*tām dṛṣṭvā navahemābhām lokakāntāmiva śriyam
jagāma manasā rāmām vacanām cedamabhravīt* || 5.16.6 ||

*asyā hetorviśālākṣyā hato vālī mahābalaḥ
rāvanapratimo vīrye kabandhaśca nipātitah* || 5.16.7 ||

*virādhaśca hataḥ saṅkhye rāksaso bhīmavikramah
vane rāmeṇa vikramya mahendrenēva śambarah* || 5.16.8 ||

caturdaśa sahasrāṇi rakṣasāṁ bhīmakarmaṇām |
nihatāni janasthāne śarairagnisikhopamaiḥ || 5.16.9 ||

kharāśca nihataḥ saṅkhye triśirāśca nipātitah |
dūṣaṇaśca mahātejā rāmeṇa vidiṭātmanā || 5.16.10 ||

aiśvaryam vānarāṇām ca durlabham vālipālitam |
asyā nimitte sugrīvaḥ prāptavāllokaviśrutaḥ || 5.16.11 ||

sāgaraśca mayā'krāntaḥ śrīmān nadanadīpatih |
asyā hetorviśālākṣyāḥ purī ceyam nirikṣitā || 5.16.12 ||

yadi rāmaḥ samudrāntām medinīm parivartayet |
asyāḥ kṛte jagaccāpi yuktamityeva me matih || 5.16.13 ||

rājyaṁ vā triṣu lokeṣu sītā vā janakātmajā |
trailokyarājyaṁ sakalam sītāyā nāpnuyāt kalām || 5.16.14 ||

iyam sā dharmāśilasya janakasya mahātmanah |
sutā maithilarājasya sītā bhartṛdṛḍhavratā || 5.16.15 ||

utthitā medinīm bhittvā kṣetre halamukhakṣate |
padmareṇunibhaiḥ kīrṇā śubhaiḥ kedārapāṁsubhiḥ || 5.16.16 ||

vikrāntasyāryaśilasya samyugesvanivartinaḥ |
snuṣā daśarathasyaiṣā jyeṣṭhā rājño yaśasvinī || 5.16.17 ||

dharmajñasya kṛtajñasya rāmasya vidiṭātmanah |
iyam sā dayitā bhāryā rākṣasīvaśamāgatā || 5.16.18 ||

sarvān bhogān parityajya bhartr̄snehabalāt kṛtā |
acintayitvā kaṣṭāni praviṣṭā nirjanam vanam || 5.16.19 ||

santuṣṭā phalamūlena bhartr̄sūrūṣaṇāparā |
yā parām bhajate prītiṁ vane'pi bhavane yathā || 5.16.20 ||

*seyam kanakavarṇāṅgī nityam susmitabhāsiṇī|
sahate yātanāmetāmanarthānāmabhāgī|| 5.16.21 ||*

*imāṁ tu śīlasampannāṁ draṣṭumicchatī rāghavah|
rāvanenā pramathitāṁ prapāmīva pipāsitah|| 5.16.22 ||*

*asyā nūnam punarlābhād rāghavah prītīmesyati|
rājā rājyaparibhraṣṭah punah prāpyeva medinīm|| 5.16.23 ||*

*kāmabhogaiḥ parityaktā hīnā bandhujanena ca|
dhārayatyātmano deham tatsamāgamakāṅkṣīṇī|| 5.16.24 ||*

*naiṣā paśyati rākṣasyo nemān puṣpaphaladrumān|
ekasthahṛdayā nūnam rāmamevānupaśyati|| 5.16.25 ||*

*bhartā nāma param nāryāḥ śobhanāṁ bhūṣaṇādapi|
eṣā hi rahitā tena śobhanārhā na śobhate|| 5.16.26 ||*

*duṣkaram kurute rāmo hīno yadanayā prabhuḥ|
dhārayatyātmano deham na duḥkhenāvasīdati|| 5.16.27 ||*

*imāmasitakesāntāṁ śatapatranibhekṣaṇām|
sukhārhām duḥkhitām jñātvā mamāpi vyathitām manah|| 5.16.28 ||*

*kṣitikṣamā puṣkarasannibhekṣaṇā
yā rakṣitā rāghavalakṣmaṇābhyaṁ|
sā rākṣasībhīrvikrtekṣaṇābhīḥ
saṁrakṣyate samprati vṛkṣamūle|| 5.16.29 ||*

*himahatanalinīva naṣṭaśobhā
vyasanaparamparayā nipīdyamānā|
sahacararahiteva cakravākī
janakasutā kṛpaṇām daśām prapannā|| 5.16.30 ||*

*asyā hi puṣpāvanatāgraśākhāḥ
śokam dṛḍham vai janayantyaśokāḥ।
himavyapāyena ca śītaraśmi-
rabhyutthito naikasahasraraśmīḥ॥ 5.16.31॥*

*ityevamartham kapiranvavekṣya
śīteyamityeva tu jātabuddhiḥ।
saṃśritya tasmin niṣasāda vṛkṣe
balī hariṇāṁṛṣabhaстарасवī॥ 5.16.32॥*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe ṣodaśah sargah॥*

śrīḥ

*śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ*

॥ *sundarakāṇḍam* ॥

saptadaśaḥ sargah

*bhīṣaṇarākṣasībhīrvṛtāyāḥ sītāyā darśanena hanumato harṣaḥ
tataḥ kumudakhaṇḍābho nirmalaṁ nirmalodayaḥ |
prajagāma nabhaścandro haṁso nīlamivodakam || 5.17.1 ||*

*sācīvyamiva kurvan sa prabhayā nirmalaprabhaḥ |
candramā raśmibhiḥ śītaiḥ siśeve pavanātmajam || 5.17.2 ||*

*sa dadarśa tataḥ sītāṁ pūrṇacandranibhānanām |
śokabhārairiva nyastāṁ bhārairnāvamivāmbhasi || 5.17.3 ||*

*didṛkṣamāṇo vaidehīṁ hanūmān mārutātmajaḥ |
sa dadarśāvidūrasthā rākṣasīrghoradarśanāḥ || 5.17.4 ||*

*ekākṣīmekakarṇāṁ ca karṇaprāvaraṇāṁ tathā |
akarṇāṁ śaṅkukarṇāṁ ca mastakocchvāsanāsikām || 5.17.5 ||*

*atikāyottamāṅgīṁ ca tanudīrghaśirodharām |
dhvastakeśīṁ tathākeśīṁ keśakambaladhāriṇīm || 5.17.6 ||*

*lambakarṇalalāṭāṁ ca lambodarapayodharām |
lamboṣṭhīṁ cibukoṣṭhīṁ ca lambāsyāṁ lambajānukām || 5.17.7 ||*

*hrasvāṁ dīrghāṁ ca kubjāṁ ca vikaṭāṁ vāmanāṁ tathā |
karālāṁ bhugnavaktrāṁ ca piṅgākṣīṁ vikṛtānanām || 5.17.8 ||*

*vikṛtāḥ piṅgalāḥ kālīḥ krodhanāḥ kalahapriyāḥ |
kālāyasamahāśūlakūṭamudgaradhbāriṇīḥ || 5.17.9 ||*

*varāhamṛgaśārdūlamahiṣājaśivāmukhāḥ |
gajoṣṭrahayapādāśca nikhātaśirasoparāḥ || 5.17.10 ||*

*ekahastaikapādāśca kharakarṇyaśvakarṇikāḥ |
gokarṇīrhastikarṇīśca harikarṇīstathāparāḥ || 5.17.11 ||*

*atināsāśca kāścicca tiryāṇnāsā anāsikāḥ |
gajasannibhanāsāśca lalāṭocchvāsanāsikāḥ || 5.17.12 ||*

*hastipādā mahāpādā gopādāḥ pādacūlikāḥ |
atimātraśirogrīvā atimātrakucodariḥ || 5.17.13 ||*

*atimātrāsyanetrāśca dīrghajihvānanāstathā |
ajāmukhīrhastimukhīrgomukhīḥ sūkarīmukhīḥ || 5.17.14 ||*

*hayoṣṭrakharavaktrāśca rākṣasīrghoradarśanāḥ |
śūlamudgarahastāśca krodhanāḥ kalahapriyāḥ || 5.17.15 ||*

*karālā dhūmrakeśīnyo rākṣasīrvikṛtānanāḥ |
pibanti satataṁ pānaṁ surāmāṁsasadāpriyāḥ || 5.17.16 ||*

*māṁsaśoṇitadigdhāṅgīrmāṁsaśoṇitabhojanāḥ |
tā dadarśa kapiśrestho romaharsaṇadarśanāḥ || 5.17.17 ||*

*skandhavantamupāśīnāḥ parivārya vanaspatim |
tas�ādhastācca tāṁ devīṁ rājaputrīmaninditām || 5.17.18 ||*

*lakṣayāmāsa lakṣmīvān
hanūmāñjanakātmajām |
niśprabhām śokasantaptām
malasaṅkulamūrdhajām || 5.17.19 ||*

*kṣīṇapuṇyām cyutām bhūmau tārām nipatitāmiva |
cāritravyapadeśādhyām bhartr̥darśanadurgatām || 5.17.20 ||*

*bhūṣaṇairuttamairhīnāṁ bhartrvātsalyabhūṣitām |
rākṣasādhipasaṁruddhām bandhubhiśca vinākṛtām || 5.17.21 ||*

*viyūthām siṁhasaṁruddhām baddhām gajavadhūmiva |
candrarekhām payodānte śāradābhrairivāvṛtām || 5.17.22 ||*

*kliṣṭarūpāmasaṁsparśādayuktāmiva vallakīm |
sa tām bhartrhite yuktāmayuktām rakṣasām vaśe || 5.17.23 ||*

*aśokavanikāmadhye śokasāgaramāplutām |
tābhiḥ parivṛtām tatra sagrahāmiva rohiṇīm || 5.17.24 ||*

*dadarśa hanumāṁstatra latāmakusumāmiva |
sā malena ca digdhāṅgi vapuṣā cāpyalaṅkṛtā |
mr̥ṇālī pañkadigdheva vibhāti ca na bhāti ca || 5.17.25 ||*

*malinena tu vastreṇa parikliṣṭena bhāminīm |
saṁvṛtām mṛgaśāvākṣīm dadarśa hanumān kapiḥ || 5.17.26 ||*

*tām devīm dīnavadanāmadīnām bhartrtejasā |
rakṣitām svena śilena sītāmasitalocanām || 5.17.27 ||*

*tām dṛṣṭvā hanumān sītām mṛgaśāvanibhekṣaṇām |
mṛgakanyāmiva trastām vīkṣamāṇām samantataḥ || 5.17.28 ||*

*dahantīmiva niḥsvāsairvṛksān pallavadhāriṇāḥ |
saṅghātamiva śokānām duḥkhasyormimivotthitām || 5.17.29 ||*

*tām kṣamām suvibhaktāṅgīm vinābharaṇaśobhinīm |
praharṣamatulām lebhe mārutih prekṣya maithilīm || 5.17.30 ||*

*harsajāni ca so'śrūṇi tām dṛṣṭvā madirekṣaṇām |
mumoca hanumāṁstatra namaścakre ca rāghavam || 5.17.31 ||*

*namaskṛtvātha rāmāya lakṣmaṇāya ca vīryavān!
sītādarśanasamṛṣṭo hanumān samvṛto'bhadvat॥ 5.17.32 ॥*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe saptadaśah sargah॥*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

aṣṭādaśaḥ sargah

*svakīyastrībhiḥ parivṛtasya rāvaṇasyāśokavanikāyāmāgamanam
hanumatā tasya darśanam ca*

*tathā vīprekṣyamāṇasya vanam puṣpitapādapam |
vicinvataśca vaidehīṁ kiñcicchesā niśābhavat || 5.18.1 ||*

*ṣadāṅgavedaviduṣāṁ kratupravarayājinām |
śuśrāva brahmagoṣān sa virātre brahmarakṣasām || 5.18.2 ||*

*atha maṅgalavāditraiḥ śabdaiḥ śrotramano haraiḥ |
prābodhyata mahābāhurdaśagrīvo mahābalah || 5.18.3 ||*

*vibudhya tu mahābhāgo rākṣasendraḥ pratāpavān |
srastamālyāmbaradharo vaidehīmanvacintayat || 5.18.4 ||*

*bhṛśam niyuktastasyām ca madanena madotkaṭah |
na tu tam rākṣasah kāmam śāśākātmani gūhitum || 5.18.5 ||*

*sa sarvābharaṇairiyukto bibhracchriyamanuttamām |
tām nagairvividhairjuṣṭām sarvapuspaphalopagaiḥ || 5.18.6 ||*

*vṛtām puṣkarinībhiśca nānāpuṣpopaśobhitām |
sadā mattaiśca vihagairvicitrām paramādbhutaiḥ || 5.18.7 ||*

*īhāmrgaiśca vividhairvṛtām drṣṭimano haraiḥ |
vīthīḥ samprekṣamāṇaśca maṇikāñcanatoraṇām || 5.18.8 ||*

*nānāmṛgagaṇākīrṇāṁ phalaiḥ prapatitairvṛtāṁ |
aśokavanikāmeva prāviśat santatadrumāṁ || 5.18.9 ||*

*aṅganāḥ śatamātrāṁ tu
tam vṛajantamanuvrajan।
mahendramiva paulastyāṁ
devagandharvayoṣitāḥ || 5.18.10 ||*

*dīpikāḥ kāñcanīḥ kāścijjagrūhustatra yoṣitāḥ।
vālavyajanahastāśca tālavṛntāni cāparāḥ || 5.18.11 ||*

*kāñcanaiścaiva bhṛngārairjahrūḥ salilamagrataḥ।
maṇḍalāgrā bṛsiścaiva gṛhyānyāḥ prsthato yayuh || 5.18.12 ||*

*kācid ratnamayīṁ pātrīṁ pūrṇāṁ pānasya bhrājatīṁ |
dakṣiṇā dakṣiṇenaiva tadā jagrāha pāṇinā || 5.18.13 ||*

*rājahaṁsapratīkāśāṁ chatram pūrṇaśaśiprabham।
sauvarṇadaṇḍamaparā gṛhitvā prsthato yayau || 5.18.14 ||*

*nidrāmadaparītākṣyo rāvaṇasyottamastriyāḥ।
anujagmuḥ patīṁ vīram ghanāṁ vidyullatā iva || 5.18.15 ||*

*vyāviddhahārakeyūrāḥ samāmṛditavarṇakāḥ।
samāgalitakesāntāḥ sasvedavadanāstathā || 5.18.16 ||*

*ghūrṇantyo madaśeṣeṇa nidrayā ca śubhānanāḥ।
svedakliṣṭāṅgakusumāḥ sumālyākulamūrdhajāḥ || 5.18.17 ||*

*prayāntam nairṛtapatīṁ nāryo madirallocanāḥ।
bahumānācca kāmācca priyabhāryāstamanvayuh || 5.18.18 ||*

*sa ca kāmaparādhīna: patistāsāṁ mahābalāḥ।
sītāsaktamanā mando mandāñcitagatirbabhu || 5.18.19 ||*

tataḥ kāñcīnīnādaṁ ca nūpurāṇāṁ ca niḥsvanam |
śuśrāva paramastrīṇāṁ kapirmārutanandanaḥ || 5.18.20 ||

taṁ cāpratimakarmāṇam acintyabala pauruṣam |
dvāradeśamanu prāptam dadarśa hanumān kapiḥ || 5.18.21 ||

dīpikābhīranekābhīḥ samantādavabhāsitam |
gandhatailāvasiktābhīrdhriyamāṇābhīragrataḥ || 5.18.22 ||

kāmadarpamadairyuktaṁ jihmatāmrāyatekṣaṇam |
samakṣamiva kandarpamapaviddhaśarāsanam || 5.18.23 ||

mathitāmṛtaphenābhīmarajovastra muttamam |
sapuṣpamavakarṣantam vimuktam saktamaṅgade || 5.18.24 ||

taṁ patraviṭape līnaḥ patrapuṣpaśatāvṛtaḥ |
saṁpamupasaṅkrāntam vijñātumupacakrame || 5.18.25 ||

avekṣamāṇastu tadā dadarśa kapikuñjaraḥ |
rūpayauvanasampannā rāvaṇasya varastriyaḥ || 5.18.26 ||

tābhīḥ parivṛto rājā surūpābhīrmahāyaśāḥ |
tanmṛgadvijasaṅghuṣṭam pravistāḥ pramadāvanam || 5.18.27 ||

kṣībo vicitrābharaṇaḥ saṅkukarṇo mahābalāḥ |
tena viśravasaḥ putraḥ sa dṛṣṭo rākṣasādhīpah || 5.18.28 ||

vṛtaḥ paramanārībhīstārābhīrīva candramāḥ |
taṁ dadarśa mahātejāstejovantaṁ mahākapiḥ || 5.18.29 ||

rāvaṇo'yaṁ mahābāhuriti sañcintya vānarāḥ |
so'yameva purā śete puramadhye grīhottame |
avapluto mahātejā hanūmān mārutātmajaḥ || 5.18.30 ||

*sa tathāpyugratejāḥ sa nirdhūtastasya tejasāḥ
patre guhyāntare sakto matimān saṃvṛto 'bhavat॥ 5.18.31 ॥*

*sa tāmasitakeśāntāṁ suśronīṁ samhatastanīm |
didṛksurasitāpāṅgīmupāvartata rāvaṇāḥ ॥ 5.18.32 ॥*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe 'ṣṭādaśah sargah ॥*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

ekonavimśaḥ sargaḥ

*rāvaṇaṁ dṛṣṭvā duḥkhabhayacintāsu magnāyāḥ sītāyā avasthā
tasminneva tataḥ kāle rājaputri tvaninditā|
rūpayauvanasampannaṁ bhūṣaṇottamabhūṣitam* || 5.19.1 ||

*tato dṛṣṭvaiva vaidehī rāvaṇaṁ rākṣasādhipam|
prāvepata varārohā pravāte kadalī yathā* || 5.19.2 ||

*ūrubhyāmudaram chādyā bāhubhyāṁ ca payodharau|
upavisṭā viśālākṣī rudatī varavarṇinī* || 5.19.3 ||

*daśagrīvastu vaidehīṁ rakṣitāṁ rākṣasīgaṇaiḥ|
dadarśa dīnāṁ duḥkhārtāṁ nāvam sannāmivārṇave* || 5.19.4 ||

*asaṁvṛtāyāmāsīnāṁ dharaṇyāṁ samśitatvratām|
chinnāṁ prapatitāṁ bhūmau śākhāmiva vanaspateḥ* || 5.19.5 ||

*malamaṇḍanadigdhāṅgiṁ maṇḍanārhaṁ mamaṇḍanām|
mr̥ṇālī pañkadigdheva vibhāti na vibhāti ca* || 5.19.6 ||

*samīpaṁ rājasīṁhasya rāmasya vidiṭātmānaḥ|
saṅkalpahayasaṁyuksairyāntīmiva manorathaiḥ* || 5.19.7 ||

*śuṣyantīṁ rudatīmekāṁ dhyānaśokaparāyaṇām|
duḥkhasyāntamapaśyantīṁ rāmāṁ rāmamanuvratām* || 5.19.8 ||

*ceṣṭamānāmathāviṣṭāṁ pannagendravadvadhūmiva|
dhūpyamānāṁ graheṇeva rohiṇīṁ dhūmaketunā* || 5.19.9 ||

*vṛttaśile kule jātāmācāravati dhārmike।
punaḥsaṁskāramāpannāṁ jātāmiva ca duṣkule॥ 5.19.10॥*

*sannāmiva mahākīrtiṁ śraddhāmiva vimānitām।
prajñāmiva parikṣīṇāmāśāṁ pratihatāmiva॥ 5.19.11॥*

*āyatīmiva vidhvastāmājñāṁ pratihatāmiva।
dīptāmiva diśāṁ kāle pūjāmapahatāmiva॥ 5.19.12॥*

*paurṇamāsīmiva niśāṁ tamograstendumaṇḍalām।
padminīmiva vidhvastāṁ hataśūrāṁ camūmiva॥ 5.19.13॥*

*prabhāmiva tamodhvastāmupakṣīṇāmivāpagām।
vedīmiva parāmr̥ṣṭāṁ sāntāmagniśikhāmiva॥ 5.19.14॥*

*utkṛṣṭaparṇakamalāṁ vitrāsitavihaṅgamām।
hastihastraparāmr̥ṣṭāmākulāmiva padminīm॥ 5.19.15॥*

*patiśokāturaṁ śuṣkāṁ nadīṁ visrāvitāmiva।
parayā mr̥jayā hīnāṁ kṛṣṇapakṣe niśāmiva॥ 5.19.16॥*

*sukumārīṁ sujātāṅgīṁ ratnagarbhagr̥hōcitām।
tapyamānāmivosnena mr̥ṇālīmaciroddhṛtām॥ 5.19.17॥*

*gr̥hītāmālitāṁ stambhe yūthapena vinākṛtām।
niḥśvasantīṁ suduḥkhārtām gajarājavadhūmiva॥ 5.19.18॥*

*ekayā dīrghayā veṇyā śobhamānāmayatnataḥ।
nīlayā nīradāpāye vanarājyā mahīmiva॥ 5.19.19॥*

*upavāsenā śokenā dhyānenā ca bhayenā ca।
parikṣīṇāṁ kṛśāṁ dīnāmalpāhārāṁ tapodhanām॥ 5.19.20॥*

*āyācamānāṁ duḥkhārtām prāñjalīṁ devatāmiva।
bhāvenā raghumukhyasya daśagrīvaparābhavam॥ 5.19.21॥*

*samīkṣamāṇāṁ rudatīmaninditāṁ
supakṣmatāmrāyataśuklalocanāṁ।
anuvratāṁ rāmamatīva maithilīṁ
pralobhayāmāsa vadhbāya rāvaṇaḥ॥ 5.19.22॥*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe ekonavīṁśaḥ sargah॥*

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

viṁśaḥ sargaḥ

rāvaṇakartr̥kam sītāyāḥ pralobhanam

*sa tāṁ pariurvtaṁ dīnāṁ nirānandāṁ tapasvinīm |
sākārairmadhuairvākyairnyadarśayata rāvaṇaḥ ॥ 5.20.1 ॥*

*māṁ drṣṭvā nāganāsoru gūhamānā stanodaram |
adarśanamivātmānam bhayānnetum tvamicchasi ॥ 5.20.2 ॥*

*kāmaye tvāṁ viśālākṣi bahu manyasva māṁ priye |
sarvāṅgaguṇasampanne sarvalokamanohare ॥ 5.20.3 ॥*

*neha kiñcinmanusyā vā rākṣasāḥ kāmarūpiṇah |
vyapasarpatu te sīte bhayaṁ mattaḥ samutthitam ॥ 5.20.4 ॥*

*svadharmo rakṣasāṁ bhīru sarvadaiva na samśayaḥ |
gamanam vā parastrīṇāṁ haraṇam sampramathya vā ॥ 5.20.5 ॥*

*evaṁ caivamakāmāṁ tvāṁ na ca sprakṣyāmi maithili |
kāmaṁ kāmaḥ śarīre me yathākāmaṁ pravartatām ॥ 5.20.6 ॥*

*devi neha bhayaṁ kāryaṁ mayi viśvasihi priye |
praṇayasva ca tattvena maivam bhūḥ śokalālasā ॥ 5.20.7 ॥*

*ekaveṇī adhaḥśayyā dhyānaṁ malinamambaram |
asthāne'pyupavāsaśca naitānyaupayikāni te ॥ 5.20.8 ॥*

*vicitrāṇi ca mālyāni candanānyagarūṇi ca |
vividhāni ca vāsāṁsi divyānyābharaṇāni ca ॥ 5.20.9 ॥*

*mahārhāṇi ca pānāni śayanānyāsanāni ca |
gītaṁ nṛtyaṁ ca vādyam ca labha māṁ prāpya maithili || 5.20.10 ||*

*strīratnamasi maivaṁ bhūḥ kuru gātresaḥ bhūṣaṇam |
māṁ prāpya hi katham vā syāstvamanarhā suvigrahe || 5.20.11 ||*

*idaṁ te cāru sañjātaṁ yauvanaṁ hyativartate |
yadatītaṁ punarnaiti srotah srotasvināmiva || 5.20.12 ||*

*tvāṁ kṛtvoparato manye rūpakartā sa viśvakṛt |
nahi rūpopamā hyanyā tavāsti śubhadarśane || 5.20.13 ||*

*tvāṁ samāsādya vaidehi rūpayauvanaśālinīm |
kah punarnātivarteta sāksādapi pitāmahāḥ || 5.20.14 ||*

*yad yat paśyāmi te gātram śītāṁśusadrśānane |
tasminstasmin prthuśroni cakṣurmama nibadhyate || 5.20.15 ||*

*bhava maithili bhāryā me mohametam visarjaya |
bahvīnāmuttamastrīṇāṁ mama gramahiṣī bhava || 5.20.16 ||*

*lokebhyo yāni ratnāni sampramathyāhṛtāni me |
tāni te bhīru sarvāṇi rājyam caiva dadāmi te || 5.20.17 ||*

*vijitya pṛthivīm sarvāṁ nānānagaramālinīm |
janakāya pradāsyāmi tava hetorvilāsini || 5.20.18 ||*

*neha paśyāmi loke'nyam yo me pratibalo bhavet |
paśya me sumahadvīryamapratidvandvamāhave || 5.20.19 ||*

*asakṛt samyuge bhagnā mayā vimṛditadhvajāḥ |
aśaktāḥ pratyanīkesu sthātuṁ mama surāsurāḥ || 5.20.20 ||*

*iccha māṁ kriyatāmadya pratikarma tavottamam |
suprabhāṇyavasajjantāṁ tavāṅge bhūṣaṇāni hi || 5.20.21 ||*

*sādhu paśyāmi te rūpaṁ suyuktaṁ pratikarmaṇā|
pratikarmābhisaṁyuktā dākṣiṇyena varānane|| 5.20.22 ||*

*bhuṅksva bhogān yathākāmaṁ piba bhīru ramasva ca|
yatheṣṭam ca prayaccha tvam pr̄thivīṁ vā dhanāni ca|| 5.20.23 ||*

*lalasva mayi visrabdhā dhṛṣṭamājñāpayasva ca|
matprasādāllalantyāśca lalatām bāndhavāstava|| 5.20.24 ||*

*rddhiṁ mamānupaśya tvam śriyam bhadre yaśasvini|
kim karisyasi rāmeṇa subhage cīrvāsinā|| 5.20.25 ||*

*nikṣiptavijayo rāmo gataśrīrvanagocarah|
vratī sthaṇḍilaśāyī ca śaṅke jīvati vā na vā|| 5.20.26 ||*

*nahi vaidehi rāmastvām draṣṭum vāpyupalabhyate|
purobalākairasitairmeghairjyotsnāmivāvṛtām|| 5.20.27 ||*

*na cāpi mama hastāt tvām prāptumarhati rāghavah|
hiranyaśāśipuh kīrtimindrahastagatāmiva|| 5.20.28 ||*

*cārusmite cārudati cārunetre vilāsini|
mano harasi me bhīru suparṇah pannagam yathā|| 5.20.29 ||*

*kliṣṭakauśeyavasanām tanvīmapyanalaṅkṛtām|
tvām dṛṣṭvā sveṣu dāresu ratīm nopalabhāmyaham|| 5.20.30 ||*

*antaḥpuranivāsinyah striyah sarvaguṇānvitāḥ|
yāvatyo mama sarvāśāmaiśvaryam kuru jānaki|| 5.20.31 ||*

*mama hyasitakeśānte trailokyapravarastriyah|
tāstvām paricariṣyanti śriyamapsaraso yathā|| 5.20.32 ||*

*yāni vaiśravaṇe subhru ratnāni ca dhanāni ca|
tāni lokāmśca suśroni mayā bhuṅksva yathāsukham|| 5.20.33 ||*

*na rāmaстapasā devi na balena na vikramaiḥ।
na dhanena mayā tulyastejasā yaśasāpi vā॥ 5.20.34॥*

*piba vihara ramasva bhūnksva bhogān
dhananicayam pradiśāmi medinīm ca।
mayi lala lalane yathāsukham tvam
tvayi ca sametya lalantu bāndhavāste॥ 5.20.35॥*

*kusumitarujālasantatāni
bhramarayutāni samudratīrajāni।
kanakavimalahārabhūṣitāṅgī
vihara mayā saha bhīru kānanāni॥ 5.20.36॥*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe viṁśaḥ sargah॥*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

ekavimśaḥ sargaḥ

sītākartr̥kaṁ rāvaṇasya prabodhanam śrīrāmeṇa saha
tulanāyāṁ tasya tucchatāyāḥ pratipādanam

tasya tad vacanam śrutvā sītā raudrasya rakṣasah!
ārtā dīnasvarā dīnam pratyuvāca tataḥ śanaiḥ ॥ 5.21.1 ॥

duḥkhārtā rudatī sītā vepamānā tapasvinī
cintayantī varārohā patimeva pativrataḥ ॥ 5.21.2 ॥

tr̥ṇamantarataḥ kṛtvā pratyuvāca śucismitā!
nivartaya mano mattah svajane priyatāṁ manah ॥ 5.21.3 ॥

na māṁ prārthayitum yuktastvam siddhimiva pāpakṛt!
akāryam na mayā kāryamekapatnyā vigarhitam ॥ 5.21.4 ॥

kulam samprāptayā puṇyam kule mahati jātayā!
evamuktvā tu vaidehī rāvaṇam tam yaśasvinī ॥ 5.21.5 ॥

rāvaṇam pṛsthataḥ kṛtvā bhūyo vacanamabhravīt!
nāhamaupayikī bhāryā parabhāryā satī tava ॥ 5.21.6 ॥

sādhu dharmamavekṣasva sādhu sādhuvratam cara!
yathā tava tathānyeṣāṁ rakṣyā dārā niśācara ॥ 5.21.7 ॥

ātmānamupamāṁ kṛtvā sveṣu dāreṣu ramyatām!
atuṣṭam sveṣu dāreṣu capalam capalendriyam!
nayanti nikṛtiprajñam paradārāḥ parābhavam ॥ 5.21.8 ॥

*iha santo na vā santi sato vā nānuvartase।
yathā hi viparītā te buddhirācāravarjitā॥ 5.21.9॥*

*vaco mithyāprāṇītātmā pathyamuktam vicakṣaṇaiḥ।
rākṣasānāmabhāvāya tvam vā na pratipadyase॥ 5.21.10॥*

*akṛtātmānamāsādya rājānamanaye ratam।
samṛddhāni vinaśyanti rāṣṭrāṇi nagarāṇi ca॥ 5.21.11॥*

*tatheyam tvāṁ samāsādya laṅkā ratnaughasañkulā।
aparādhāt tavaikasya nacirād vinaśisyati॥ 5.21.12॥*

*svakṛtairhanyamānasya rāvaṇādīrghadarśināḥ।
abhinandanti bhūtāni vināśe pāpakarmaṇāḥ॥ 5.21.13॥*

*evaṁ tvāṁ pāpakarmāṇāṁ vakṣyanti nikṛtā janāḥ।
diṣṭyaitad vyasanāṁ prāpto raudra ityeva harṣitāḥ॥ 5.21.14॥*

*śakyā lobhayitum nāhamaiśvaryeṇa dhanena vā।
ananyā rāghaveṇāhaṁ bhāskareṇa yathā prabhā॥ 5.21.15॥*

*upadhāya bhujam tasya lokanāthasya satkṛtam।
kathaṁ nāmopadhāsyāmi bhujamanyasya kasyacit॥ 5.21.16॥*

*ahamaupayikī bhāryā tasyaiva ca dharāpateḥ।
vratasnātasya vidyeva viprasya vidiṭātmanaḥ॥ 5.21.17॥*

*sādhu rāvaṇa rāmeṇa māṁ samānaya duḥkhitām।
vane vāsitayā sārdham kareṇueva gajādhipam॥ 5.21.18॥*

*mitramaupayikam kartum rāmaḥ sthānam pariṣatā।
bandham cānicchatā ghoram tvayāsau puruṣarṣabhaḥ॥ 5.21.19॥*

*viditaḥ sarvadharmajñāḥ śaraṇāgata vatsalaḥ।
tena maitrī bhavatu te yadi jīvitum icchasi॥ 5.21.20॥*

*prasādayasva tvam̄ cainaṁ śaraṇāgatavatsalam|
māṁ cāsmai prayato bhūtvā niryātayitumarhasi|| 5.21.21 ||*

*evaṁ hi te bhavet svasti sampradāya raghūttame|
anyathā tvam̄ hi kurvāṇah̄ parāṁ prāpsyasi cāpadam|| 5.21.22 ||*

*varjayed vajramutsṛṣṭam̄ varjayedantakaściram|
tvadvidham̄ tu na saṅkruddho lokanāthaḥ sa rāghavaḥ|| 5.21.23 ||*

*rāmasya dhanuṣaḥ śabdaṁ śroṣyasi tvam̄ mahāsvanam|
śatakratuvisṛṣṭasya nirghoṣamaśaneriva|| 5.21.24 ||*

*iha śīghraṁ suparvāṇo jvalitāsyā ivoragāḥ|
iśavo nipatiṣyanti rāmalakṣmaṇalakṣitāḥ|| 5.21.25 ||*

*rakṣāṁsi nihaniṣyantaḥ puryāmasyāṁ na samśayaḥ|
asampātaṁ kariṣyanti patantaḥ kañkavāsasaḥ|| 5.21.26 ||*

*rākṣasendramahāsarpān sa rāmagarudo mahān|
uddharisyati vegena vainateya ivoragān|| 5.21.27 ||*

*apaneṣyati māṁ bhartā tvattah̄ śīghramarindamaḥ|
asurebhyah̄ śriyam̄ dīptāṁ viṣṇustribhiriva kramaiḥ|| 5.21.28 ||*

*janasthāne hatasthāne nihiate rakṣasāṁ bale|
aśaktena tvayā rakṣaḥ kṛtametadasādhu vai|| 5.21.29 ||*

*āśramam̄ tattayoh̄ śūnyam̄ praviṣya narasiṁhayoḥ|
gocaram̄ gatayorbhrātrorapanītā tvayādhama|| 5.21.30 ||*

*nahi gandhamupāghrāya rāmalakṣmaṇayostvayā|
śakyaṁ sandarsane sthātuṁ śunā śārdūlayoriva|| 5.21.31 ||*

*tasya te vigrahe tābhyaṁ yugagrahaṇamasthiram|
vṛtrasyevendrabāhubhyāṁ bāhorekasya vigrahe|| 5.21.32 ||*

*kṣipram tava sa nātho me rāmaḥ saumitriṇā saha |
toyamalpamivādityaḥ prāṇānādāsyate śaraiḥ || 5.21.33 ||*

*giriṁ kuberasya gato'thavā''layaṁ
sabhāṁ gato vā varuṇasya rājñāḥ |
asamśayam dāśarathervimokṣyase
mahādrumaḥ kālahato'saneriva || 5.21.34 ||*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe ekavimśah sargah ||*

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

dvāviṁśaḥ sargah

*rāvaṇena tasyāḥ kṛte māsadvayāvadheḥ pradānam sītākartrikam
tasya bhartsanam rāvaṇasya tāṁ nirbhartsya rākṣasīnāṁ
niyantranē saṁsthāpya strībhiḥ saha svabhavane gamanam*

*sītāyā vacanam śrutvā paruṣam rākṣaseśvarah!
pratyuvāca tataḥ sītām vipriyam priyadarśanām* || 5.22.1 ||

*yathā yathā sāntvayitā vaśyah strīṇām tathā tathā!
yathā yathā priyam vaktā paribhūtastathā tathā* || 5.22.2 ||

*sanniyacchatī me krodham tvayi kāmaḥ samutthitaḥ!
dravato mārgamāsādya hayāniva susārathiḥ* || 5.22.3 ||

*vāmaḥ kāmo manusyāṇām yasmin kila nibadhyate!
jane tasmiṁstvanukrośaḥ snehaśca kila jāyate* || 5.22.4 ||

*etasmāt kāraṇānna tvāṁ ghātayāmi varānane!
vadhārhāmavamānārhām mithyā pravrajane ratām* || 5.22.5 ||

*paruṣāṇi hi vākyāni yāni yāni bravīṣi mām!
teṣu teṣu vadho yuktastava maithili dāruṇaḥ* || 5.22.6 ||

*evamuktvā tu vaidehīm rāvaṇo rākṣasādhipaḥ!
krodhasaṁrambhasaṁyuktaḥ sītāmuttararamabравīt* || 5.22.7 ||

*dvau māsau rakṣitavyau me yo'vadhiste mayā kṛtaḥ!
tataḥ śayanamāroha mama tvam varavarṇini* || 5.22.8 ||

*dvābhyaṁūrdhvam tu māsābhyaṁ bhartāram māmanicchatīm |
mama tvāṁ prātarāśārthe sūdāśchetsyanti khaṇḍaśah || 5.22.9 ||*

*tāṁ bhartsyamānāṁ samprekṣya rākṣasendreṇa jānakīm |
devagandharvakanyāstā viśedurvikkṛtekṣaṇāḥ || 5.22.10 ||*

*oṣṭhaprakārairaparā netrairvaktraistathāparāḥ |
sītāmāśvāsayāmāsustarjitāṁ tena rakṣasā || 5.22.11 ||*

*tābhiraśvāsitā sītā rāvaṇām rākṣasādhipam |
uvācātmahitām vākyām vṛttaśauṭīryagarvitam || 5.22.12 ||*

*nūnam na te janāḥ kaścidasmīnnihśreyasi sthitaḥ |
nivārayati yo na tvāṁ karmano'smād vigarhitāt || 5.22.13 ||*

*māṁ hi dharmātmānaḥ patnīm śacīmiva śacīpateḥ |
tvadanyastriṣu lokeṣu prārthayenmanasāpi kaḥ || 5.22.14 ||*

*rākṣasādhama rāmasya bhāryāmamitatejasaḥ |
uktavānasi yat pāpaṁ kva gatastasya mokṣyase || 5.22.15 ||*

*yathā dṛptaśca mātaṅgaḥ śaśaśca sahitau vane |
tathā dviradavad rāmastvam nīcaḥ śaśavat smṛtah || 5.22.16 ||*

*sa tvamikṣvākunāthām vai kṣipanniha na lajjase |
cakṣuso viśaye tasya na yāvadupagacchasi || 5.22.17 ||*

*ime te nayane krūre vikṛte kṛṣṇapiṅgale |
kṣitau na patite kasmānmāmanārya nirikṣataḥ || 5.22.18 ||*

*tasya dharmātmānaḥ patnī snuṣā daśarathasya ca |
kathaṁ vyāharato māṁ te na jihvā pāpa śīryati || 5.22.19 ||*

*asandeśāttu rāmasya tapasaścānupālanāt |
na tvāṁ kurmi daśagrīva bhasma bhasmārhatejasā || 5.22.20 ||*

*nāpahartumahaṁ śakyā tasya rāmasya dhīmataḥ |
vidhistava vadharthāya vihito nātra samśayah | 5.22.21 |*

*śureṇa dhanadabhrātrā balaiḥ samuditena ca |
apohya rāmaṁ kasmāccid dāracauryam tvayā kṛtam | 5.22.22 |*

*sītāyā vacanam śrutvā rāvaṇo rākṣasādhipah |
vivṛtya nayane krūre jānakīmanvavaikṣata | 5.22.23 |*

*nīlajīmūtasāṅkāśo mahābhujāśirodharaḥ |
siṁhasattvagatiḥ śrīmān dīptajihvogralocanaḥ | 5.22.24 |*

*calāgramukuṭaprāṁśuśicitramālyānulepanaḥ |
raktamālyāmbaradharastaptāṅgadavibhūṣaṇaḥ | 5.22.25 |*

*śronīsūtreṇa mahatā mecakena susamvṛtaḥ |
amṛtotpādane naddho bhujāṅgenēva mandaraḥ | 5.22.26 |*

*tābhyaṁ sa paripūrṇābhyaṁ bhujābhyaṁ rākṣaseśvaraḥ |
śuśubhe'calasaṅkāśaḥ śrīṅgābhyaṁiva mandaraḥ | 5.22.27 |*

*taruṇādityavarṇābhyaṁ kuṇḍalābhyaṁ vibhūṣitaḥ |
raktagallavapuspaṁbhyāmaśokābhyaṁivācalāḥ | 5.22.28 |*

*sa kalpavṛksapratimo vasanta iva mūrtimān |
śmaśānacaityapratimo bhūṣito'pi bhayaṅkarāḥ | 5.22.29 |*

*avekṣamāṇo vaidehīṁ kopasampraktalocanaḥ |
uvāca rāvaṇaḥ sītāṁ bhujāṅga iva niḥśvasan | 5.22.30 |*

*anayenābhisaṁpannamarthaḥīnamanuvrate |
nāśayāmyahamadya tvāṁ sūryaḥ sandhyāmivaujasā | 5.22.31 |*

*ityuktvā maithilīṁ rājā rāvaṇaḥ śatrurāvaṇaḥ |
samdadarśa tataḥ sarvā rākṣasīrghoradarśanāḥ | 5.22.32 |*

*ekākṣīmekakarṇāṁ ca karṇaprāvaraṇāṁ tathā।
gokarṇīṁ hastikarṇīṁ ca lambakarṇīṁakarṇikām॥ 5.22.33॥*

*hastipadyaśvapadyau ca gopadīṁ pādacūlikām।
ekākṣīmekapādīṁ ca pr̥thupādīmapādikām॥ 5.22.34॥*

*atimātraśirogrīvāmatimātrakucodarīm।
atimātrāsyanetrāṁ ca dīrghajihvānakhāmapi॥ 5.22.35॥*

*anāsikāṁ siṁhamukhīṁ gomukhīṁ sūkarīmukhīṁ।
yathā madvaśagā sītā kṣipram bhavati jānakī॥ 5.22.36॥*

*tathā kuruta rākṣasyaḥ sarvāḥ kṣipram sametya vā।
pratilomānulomaiśca sāmadānādibhedanaiḥ॥ 5.22.37॥*

*āvarjayata vaidehīṁ dañḍasyodyamanena ca।
iti pratismādiśya rākṣasendraḥ punaḥ punaḥ॥ 5.22.38॥*

*kāmamanyuparitātmā jānakīṁ prati garjata।
upagamya tataḥ kṣipram rākṣasī dhānyamālinī॥ 5.22.39॥*

*pariśvajya daśagrīvamidaṁ vacanamabравīt।
mayā krīda mahārāja sītayā kiṁ tavānayā॥ 5.22.40॥*

*vivarṇayā kṛpaṇayā mānuṣyā rākṣaseśvara।
nūnamasyāṁ mahārāja na devā bhogasattamān॥ 5.22.41॥*

*vidadhatyamaraśreṣṭhāstava bāhubalārjitān।
akāmāṁ kāmayānasya śarīramupatapyate॥ 5.22.42॥*

*icchatīṁ kāmayānasya prītirbhavati śobhanā।
evamuktastu rākṣasyā samutkṣiptastato balī।
prahasan meghasaṅkāśo rākṣasaḥ sa nyavartata॥ 5.22.43॥*

*prasthitah sa daśagrīvaḥ kampayanniva medinīm |
jvaladbhāskaraśaṅkāśam praviveśa niveśanam || 5.22.44 ||*

*devagandharvakanyāśca nāgakanyāśca tāstataḥ |
parivārya daśagrīvaṁ praviśustā grhottamam || 5.22.45 ||*

*sa maithilīm dharmaparāmaवasthitām
pravepamānām paribhartṣya rāvaṇah |
vihāya sītām madanena mohitah
svameva veśma praviveśa rāvaṇah || 5.22.46 ||*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe dvāvīṁśah sargah ||*

śrīḥ

*śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ*

॥ sundarakāṇḍam ॥

trayovimśaḥ sargaḥ

rākṣasībhiḥ sītāyāḥ prabodhanam

*ityuktvā maithilīṁ rājā rāvaṇaḥ śatrurāvaṇaḥ!
sandīśya ca tataḥ sarvā rākṣasīrnirjagāma ha* || 5.23.1 ||

*niskrānte rākṣasendre tu punarantaḥpuram gate!
rākṣasyo bhūmarūpāstāḥ sītāṁ samabhidudruvuḥ* || 5.23.2 ||

*tataḥ sītāmupāgamya rākṣasyaḥ krodhamūrchitāḥ!
param paruṣayā vācā vaidehīmidamabruvan* || 5.23.3 ||

*paulastyasya varīṣṭhasya rāvaṇasya mahātmanah!
daśagrīvasya bhāryātvaram sīte na bahu manyase* || 5.23.4 ||

*tastvekajaṭā nāma rākṣasi vākyamabrvit!
āmantrya krodhatāmrākṣī sītāṁ karatalodarīm* || 5.23.5 ||

*prajāpatīnāṁ ṣaṇṇāṁ tu caturtho'yaṁ prajāpatih!
mānaso brahmaṇaḥ putraḥ pulastyā iti viśrutaḥ* || 5.23.6 ||

*pulastyasya tu tejasvī maharsīrmānasaḥ sutaḥ!
nāmnā sa viśravā nāma prajāpatisamaprabhaḥ* || 5.23.7 ||

*tasya putro viśālākṣi rāvaṇaḥ śatrurāvaṇaḥ!
tasya tvam rākṣasendrasya bhāryā bhavitumarhasi* || 5.23.8 ||

*mayoktaṁ cārusarvāṅgi vākyam kiṁ nānumanyase!
tato harijaṭā nāma rākṣasi vākyamabrvit* || 5.23.9 ||

*vivṛtya nayane kopānmārjārasadrśekṣaṇāḥ
yena devāstrayastrīṁśad devarājaśca nirjitaḥ* || 5.23.10 ||

*tasya tvam rākṣasendrasya bhāryā bhavitumarhasi
vīryotsiktasya śūrasya saṅgrāmeśvanivartinah
balino vīryayuktasya bhāryā tvam kim na lipsase* || 5.23.11 ||

*priyāṁ bahumatāṁ bhāryāṁ tyaktvā rājā mahābalaḥ
sarvāsāṁ ca mahābhāgāṁ tvāmupaisyati rāvaṇaḥ* || 5.23.12 ||

*samṛddhaṁ strīsaḥasreṇa nānāratnopāśobhitam
antaḥpurāṁ tadutsṛjya tvāmupaisyati rāvaṇaḥ* || 5.23.13 ||

*anyā tu vikatā nāma rākṣasi vākyamabравīt
asakṛd bhīmavīryeṇa nāgā gandharvadānavāḥ
nirjitāḥ samare yena sa te pārśvamupāgataḥ* || 5.23.14 ||

*tasya sarvasamṛddhasya rāvaṇasya mahātmanaḥ
kimarthāṁ rākṣasendrasya bhāryātvam necchase'dhame* || 5.23.15 ||

*tatastāṁ durmukhī nāma rākṣasi vākyamabравīt
yasya sūryo na tapati bhīto yasya sa mārutaḥ
na vāti smāyatāpāṅgi kim tvam tasya na tiṣṭhase* || 5.23.16 ||

*puṣpavṛṣṭim ca taravo mumucuryasya vai bhayāt
śailāḥ susruvuḥ pāṇīyam jaladāśca yadecchatī* || 5.23.17 ||

*tasya nairṛtarājasya rājarājasya bhāmini
kim tvam na kuruṣe buddhim bhāryārthe rāvaṇasya hi* || 5.23.18 ||

*sādhu te tattvato devi kathitāṁ sādhu bhāmini
grīhāṇa susmite vākyamanyathā na bhaviṣyasi* || 5.23.19 ||

॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe trayoviṁśah sargah ॥

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

caturviṁśaḥ sargaḥ

*sītayā rākṣasīnāṁ vacaso'naṅgikaraṇāṁ rākṣasikartr̄kam tasyā
bhartsanām ca*

*tataḥ sītāṁ samastāstā rākṣasyo vikṛtānanāḥ!
paruṣām paruṣānarhāmūcūstadvākyamapriyam* || 5.24.1 ||

*kim tvamantaḥpure sīte sarvabhūtamanorame!
mahārhaśayanopete na vāsamānumanyase* || 5.24.2 ||

*mānuṣī mānuṣasyaiva bhāryātvāṁ bahu manyase!
pratyāhara mano rāmānnāivāṁ jātu bhaviṣyasi* || 5.24.3 ||

*trailokyavasubhoktāraṁ rāvaṇāṁ rākṣaseśvaram!
bhartāramupasaṅgamya viharasva yathāsukham* || 5.24.4 ||

*mānuṣī mānuṣām tam tu rāmamicchasi śobhane!
rājyād bhrasṭamasiddhārthaṁ viklavantamanindite* || 5.24.5 ||

*rākṣasīnāṁ vacaḥ śrutvā sītā padmanibhekṣaṇā!
neutrābhyaṁmaśrupūrṇābhyaṁmidāṁ vacanamabravīt* || 5.24.6 ||

*yadidāṁ lokavidviṣṭamudāharata saṅgatāḥ!
naitanmanasi vākyām me kilbiṣām pratitiṣṭhati* || 5.24.7 ||

*na mānuṣī rākṣasasya bhāryā bhavitumarhati!
kāmaṁ khādata māṁ sarvā na kariṣyāmi vo vacaḥ* || 5.24.8 ||

*dīno vā rājyahīno vā yo me bhartā sa me guruḥ |
tam nityamanuraktāsmi yathā sūryam suvarcalā || 5.24.9 ||*

*yathā śacī mahābhāgā śakram samupatiṣṭhati |
arundhatī vasiṣṭham ca rohiṇī śāśinam yathā || 5.24.10 ||*

*lopāmudrā yathāgastyam sukanyā cyavanam yathā |
sāvitri satyavantam ca kapilam śrīmatī yathā || 5.24.11 ||*

*saudāsam madayantīva keśinī sagaram yathā |
naiṣadham damayantīva bhaimī patimanuvratā || 5.24.12 ||*

*tathāhamikṣvākuvaraṁ rāmaṁ patimanuvratā |
sītāyā vacanam śrutvā rākṣasyaḥ krodhāmūrchitāḥ |
bhartsayanti sma paruṣairvākyai rāvaṇacoditāḥ || 5.24.13 ||*

*avalīnaḥ sa nirvākyo hanumān śīṁśapādrume |
sītāṁ santarjayantīstā rākṣasīraśṛṇot kapiḥ || 5.24.14 ||*

*tāmabhikramya saṁrabdhā vepamānāṁ samantataḥ |
bhṛśam saṁlilihurdīptān pralambān daśanacchadān || 5.24.15 ||*

*ūcuśca paramakruddhāḥ pragṛhyāśu paraśvadhān |
neyamarhati bhartāram rāvaṇam rākṣasādhipam || 5.24.16 ||*

*sā bhartsyamānā bhīmābhī rākṣasībhīrvarāṅganā |
sā bāṣpamapamārjantī śīṁśapāṁ tāmupāgamat || 5.24.17 ||*

*tatastāṁ śīṁśapāṁ sītā rākṣasībhiḥ samāvṛtā |
abhibhīmā viśālākṣī tasthau śokapariplutā || 5.24.18 ||*

*tāṁ kṛśāṁ dīnavadanāṁ malināmbaravāsinīm |
bhartsayāñcakrīre bhīmā rākṣasyastāḥ samantataḥ || 5.24.19 ||*

tatastu vinatā nāma rākṣasī bhīmadarśanā|
abравīt kūpitākārā karālā nirṇatodari|| 5.24.20 ||

sīte paryāptametāvad bhartuh snehah pradarśitah|
sarvatrātikṛtam bhadre vyasanāyopakalpate|| 5.24.21 ||

parituṣṭāsmi bhadram te mānuṣaste kṛto vidhiḥ|
mamāpi tu vacah pathyam bruvantyāḥ kuru maithili|| 5.24.22 ||

rāvaṇam bhaja bhartāram bhartāram sarvarakṣasām|
vikrāntamāpatantam ca sureśamiva vāsavam|| 5.24.23 ||

dakṣiṇam tyāgaśīlam ca sarvasya priyavādinam|
mānuṣam kṛpaṇam rāmam tyaktvā rāvaṇamāśraya|| 5.24.24 ||

divyāṅgarāgā vaidehi divyābharaṇabhūṣitā|
adyaprabhṛti lokānām sarvesāmīśvarī bhava|| 5.24.25 ||

agneḥ svāhā yathā devī śacī vendrasya śobhane|
kim te rāmena vaidehi kṛpaṇena gatāyuṣā|| 5.24.26 ||

etaduktam ca me vākyam yadi tvam na kariṣyasi|
asmin muhūrte sarvāstvām bhaksayisyāmahe vayam|| 5.24.27 ||

anyā tu vikaṭā nāma lambamānapayodharā|
abравīt kūpitā sītām muṣṭimudyamya tarjati|| 5.24.28 ||

bahūnyapriyarūpāṇi vacanāni sudurmate|
anukrośānmṛdutvācca soḍhāni tava maithili|| 5.24.29 ||

na ca naḥ kuruṣe vākyam hitam kālapuraskṛtam|
ānītāsi samudrasya pāramanyaairdurāsadam|| 5.24.30 ||

rāvaṇāntaḥpure ghore praviṣṭā cāsi maithili|
rāvaṇasya gr̥he ruddhā asmābhītvabhirakṣitā|| 5.24.31 ||

*na tvāṁ śaktaḥ paritrātumapi sāksāt purandaraḥ |
kuruṣva hitavādinyā vacanāṁ mama maithili || 5.24.32 ||*

*alamaśrunipātena tyaja śokamanarthakam |
bhaja prītiṁ praharṣam ca tyajantī nityadainyatām || 5.24.33 ||*

*sīte rākṣasarājena parikrīda yathāsukham |
jānīmahe yathā bhīru strīṇāṁ yauvanamadhruvam || 5.24.34 ||*

*yāvanna te vyatikrāmet tāvat sukhamavāpnūhi |
udyānāni ca ramyāṇi parvatopavanāni ca || 5.24.35 ||*

*saha rākṣasarājena cara tvāṁ madirekṣane |
strīsaḥasrāṇi te devi vaśe sthāsyanti sundari || 5.24.36 ||*

*rāvaṇāṁ bhaja bhartāram bhartāram sarvarakṣasām |
utpāṭya vā te hṛdayāṁ bhakṣayiṣyāmi maithili || 5.24.37 ||*

*yadi me vyāhṛtam vākyāṁ na yathāvat kariṣyasi |
tataścaṅḍodarī nāma rākṣasī krūradarśanā || 5.24.38 ||*

*bhrāmayantī mahacchūlamidāṁ vacanamabравīt |
imāṁ hariṇaśāvākṣīm trāsotkampapayodharām || 5.24.39 ||*

*rāvaṇena hṛtāṁ dṛṣṭvā daurhṛdo me mahānayam |
yakṛt plīham mahat kroḍam hṛdayāṁ ca sabandhanam || 5.24.40 ||*

*gātrāṇyapi tathā śīrṣam khādeyamiti me matih |
tatastu praghasā nāma rākṣasī vākyamabравīt || 5.24.41 ||*

*kaṇṭhamasyā nṛśāṁsāyāḥ pīḍayāmaḥ kimāsyate |
nivedyatām tato rājñe mānuṣī sā mṛteti ha || 5.24.42 ||*

*nātra kaścana sandehaḥ khādateti sa vakṣyati |
tatastvajāmukhī nāma rākṣasīvākyamabравīt || 5.24.43 ||*

*viśasyemāṁ tataḥ sarvān samān kuruta piṇḍakān |
vibhajāma tataḥ sarvā vivādo me na rocate || 5.24.44 ||*

*peyamānīyatāṁ kṣipram mālyam ca vividham bahu |
tataḥ śurpaṇakhā nāma rākṣasī vākyamabравit || 5.24.45 ||*

*ajāmukhyā yaduktam vai tadeva mama rocate |
surā cānīyatāṁ kṣipram sarvaśokavināśinī || 5.24.46 ||*

*mānuṣam māṁsamāsvādya nrtyāmo'tha nikumbhilām |
evaṁ nirbhartsyamānā sā sitā surasutopamā |
rākṣasībhirvirūpābhirdhairyamutsṛjya roditi || 5.24.47 ||*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe caturviṁśaḥ sargah ||*

śrīḥ

*śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ*

॥ sundarakāṇḍam ॥

pañcavimśaḥ sargaḥ

rākṣasīvaco'naṅgīkṛtya śokasamaptāyāḥ sītāyā vilāpaḥ

*atha tāsāṁ vadantīnāṁ paruṣāṁ dāruṇāṁ bahuḥ
rākṣasīnāmaśaumyānāṁ ruroda janakātmajā॥ 5.25.1 ॥*

*evamuktā tu vaidehī rākṣasībhirmānasvinīḥ
uvāca paramatrastā bāṣpagadgadayā girā॥ 5.25.2 ॥*

*na mānuṣī rākṣasasya bhāryā bhavitumarhatiḥ
kāmaṁ khādata māṁ sarvā na kariṣyāmi vo vacaḥ॥ 5.25.3 ॥*

*sā rākṣasīmadhyagatā sītā surasutopamāḥ
na śarma lebhe śokārtā rāvaṇeneva bhartsitā॥ 5.25.4 ॥*

*vepate smādhikam sītā viśantīvāṅgamātmanāḥ
vane yūthaparibhraṣṭā mṛgī kokairivārditā॥ 5.25.5 ॥*

*sā tvaśokasya vipulāṁ śākhāmālambya puṣpitām
cintayāmāsa śokena bhartāram bhagnamānasā॥ 5.25.6 ॥*

*sā snāpayantī vipulau stanau netrajalasravaiḥ
cintayantī na śokasya tadāntamadhigacchati॥ 5.25.7 ॥*

*sā vepamānā patitā pravāte kadalī yathāḥ
rākṣasīnāṁ bhayatrastā vivarṇavadanābhavat॥ 5.25.8 ॥*

*tasyāḥ sā dīrghabahulā vepantyāḥ sītayā tadāḥ
dadṛṣe kampitā venī vyālīva parisarpatī॥ 5.25.9 ॥*

*sā niḥśvasantī śokārtā kopopahata cetanā|
ārtā vyasṛjadaśrūṇi maithilī vilalāpa ca|| 5.25.10 ||*

*hā rāmeti ca dūḥkhārtā hā punarlakṣmaṇeti ca|
hā śvaśrūrmama kausalye hā sumitreti bhāminī|| 5.25.11 ||*

*lokapravādaḥ satyo'yaṁ pāṇḍitaiḥ samudāhṛtaḥ|
akāle durlabho mṛtyuḥ striyā vā puruṣasya vā|| 5.25.12 ||*

*yatrāhamābhiḥ krūrābhī rākṣasībhiriḥārditā|
jīvāmi hīnā rāmeṇa muhūrtamapi duḥkhitā|| 5.25.13 ||*

*eṣālpapuṇyā kṛpaṇā vinaśiṣyāmyanāthavat|
samudramadhye nauḥ pūrṇā vāyuvegairivāhatā|| 5.25.14 ||*

*bhartāraṁ tamapaśyantī rākṣasīvaśamāgatā|
sīdāmi khalu śokena kūlam toyahataṁ yathā|| 5.25.15 ||*

*taṁ padmadalapatrākṣam simhavikrāntagāminam|
dhanyāḥ paśyanti me nātham kṛtajñam priyavādinam|| 5.25.16 ||*

*sarvathā tena hīnāyā rāmeṇa viditātmanā|
tīksṇam visamivāsvādyā durlabham mama jīvanam|| 5.25.17 ||*

*kīdrśam tu mahāpāpam mayā dehāntare kṛtam|
tenedam prāpyate ghoram mahāduḥkham sudāruṇam|| 5.25.18 ||*

*jīvitam tyaktumicchāmi śokena mahatā vṛtā|
rākṣasībhiśca rakṣyantyā rāmo nāsādyate mayā|| 5.25.19 ||*

*dhigastu khalu mānuṣyam dhigastu paravaśyatām|
na śakyam yat parityaktumātmacchandena jīvitam|| 5.25.20 ||*

॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye

sundarakāṇḍe pañcavimśah sargah ॥

śrīḥ

*śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ*

॥ *sundarakāṇḍam* ॥

ṣadviṁśaḥ sargah

*sītāyāḥ karuṇo vilāpaḥ svaprāṇaparityāganiścayaśca
prasaktāśrumukhī tvevaṁ bruvatī janakātmajā।
adhogatamukhī bālā vilaptumupacakrame॥ 5.26.1 ॥*

*unmatteva pramatteva bhrāntacitteva śocatī।
upāvṛttā kiśorīva viveṣṭantī mahītale॥ 5.26.2 ॥*

*rāghavasya pramattasya rakṣasā kāmarūpiṇā।
rāvaṇena pramathyāhamānītā krośatī balāt॥ 5.26.3 ॥*

*rākṣasīvaśamāpannā bhartsyamānā ca dāruṇam।
cintayantī suduḥkhārtā nāhaṁ jīvitumutsahe॥ 5.26.4 ॥*

*nahi me jīvitenārtho naivārthairna ca bhūṣaṇaiḥ।
vasantyā rākṣasīmadhye vinā rāmaṁ mahāratham॥ 5.26.5 ॥*

*aśmasāramidaṁ nūnamathavāpyajarāmaram।
hṛdayaṁ mama yenedaṁ na duḥkhena viśīryate॥ 5.26.6 ॥*

*dhiṁmāmanāryāmasatīṁ yāhaṁ tena vinā kṛtā।
muḥūrtamapi jīvāmi jīvitaṁ pāpajīvikā॥ 5.26.7 ॥*

*caraṇenāpi savyena na sprśeyam niśācaram।
rāvaṇaṁ kiṁ punarahāmaṁ kāmayeyam vigarhitam॥ 5.26.8 ॥*

*pratyākhyānaṁ na jānāti nātmānaṁ nātmanaḥ kulam।
yo nr̥śamsasvabhāvena māṁ prārthayitumicchati॥ 5.26.9 ॥*

*chinnā bhinnā prabhinnā vā dīptā vāgnau pradīpitā|
rāvaṇāṁ nopatiṣṭheyam kiṁ pralāpena vaściram|| 5.26.10 ||*

*khyātaḥ prājñāḥ kṛtajñāśca sānukrośaśca rāghavaḥ|
sadvṛtto niranukrośaḥ śaṅke madbhāgyasaṅkṣayāt|| 5.26.11 ||*

*rākṣasānāṁ janasthāne sahasrāṇi caturdaśa|
ekenaiva nirastāni sa māṁ kiṁ nābhipadyate|| 5.26.12 ||*

*niruddhā rāvaṇenāhamalpavīryeṇa rakṣasā|
samarthaḥ khalu me bhartā rāvaṇāṁ hantumāhave|| 5.26.13 ||*

*virādho daṇḍakāraṇye yena rākṣasapuṇgavaḥ|
raṇe rāmena nihataḥ sa māṁ kiṁ nābhipadyate|| 5.26.14 ||*

*kāmaṇī madhye samudrasya laṅkeyam duṣpradharṣaṇā|
na tu rāghavabāṇānāṁ gatirodhī bhaviṣyati|| 5.26.15 ||*

*kiṁ tu tat kāraṇām yena rāmo dṛḍhaparākramāḥ|
rakṣasāpahṛtām bhāryāmiṣṭām yo nābhipadyate|| 5.26.16 ||*

*ihasthām māṁ na jānīte śaṅke lakṣmaṇapūrvajāḥ|
jānannapi sa tejasvī dharsanām marṣayisyati|| 5.26.17 ||*

*hṛteti yo 'dhigatvā māṁ rāghavāya nivedayet|
gr̥dhrarājō'pi sa raṇe rāvaṇena nipātitāḥ|| 5.26.18 ||*

*kṛtam karma mahat tena māṁ tathābhyaवapadyatā|
tiṣṭhatā rāvaṇavadhe vṛddhenāpi jaṭāyuṣā|| 5.26.19 ||*

*yadi māmiha jānīyād vartamānām hi rāghavaḥ|
adya bāṇairabhikruddhaḥ kuryāllokamarākṣasam|| 5.26.20 ||*

*nirdahecca purīm laṅkām nirdahecca mahodadhim|
rāvaṇasya ca nīcasya kīrtīm nāma ca nāśayet|| 5.26.21 ||*

*tato nihatanāthānāṁ rākṣasīnāṁ gr̥he gr̥he।
yathāhamevaṁ rudatī tathā bhūyo na saṁśayaḥ॥ 5.26.22॥*

*anviṣya rākṣasāṁ laṅkāṁ kuryād rāmaḥ salakṣmaṇaḥ।
nahi tābhyaṁ ripurdr̥ṣṭo muhūrtamapi jīvati॥ 5.26.23॥*

*citādhūmākulapathā gr̥dhramandalamaṇḍitā।
acireṇaiva kālena śmaśānasadr̥ṣī bhavet॥ 5.26.24॥*

*acireṇaiva kālena prāpsyāmyenāṁ manoratham।
duṣprasthāno'yamābhāti sarvesāṁ vo viparyayaḥ॥ 5.26.25॥*

*yādr̥sāni tu dṛṣyante laṅkāyāmaśubhāni tu।
acireṇaiva kālena bhaviṣyati hataprabhā॥ 5.26.26॥*

*nūnaṁ laṅkā hate pāpe rāvaṇe rākṣasādhipe।
śoṣameṣyati durdharsā pramadā vidhavā yathā॥ 5.26.27॥*

*pūṇyotsavasamṛddhā ca naṣṭabhartrī sarākṣasā।
bhaviṣyati purī laṅkā naṣṭabhartrī yathāṅganā॥ 5.26.28॥*

*nūnaṁ rākṣasakanyānāṁ rudatīnāṁ gr̥he gr̥he।
śroṣyāmi nacirādeva duḥkhārtānāmiha dhvanim॥ 5.26.29॥*

*sāndhakārā hatadyotā hatarākṣasapuṇigavā।
bhaviṣyati purī laṅkā nirdagdhā rāmasāyakaiḥ॥ 5.26.30॥*

*yadi nāma sa śūro māṁ rāmo raktāntalocanaḥ।
jānīyād vartamānāṁ yāṁ rākṣasasya niveśane॥ 5.26.31॥*

*anena tu nṛśaṁsenā rāvaṇenādhamena me।
samayo yastu nirdiṣṭastasya kālo'yamāgataḥ॥ 5.26.32॥*

*sa ca me vihito mr̥tyurasmin duṣṭena vartate।
akāryāṁ ye na jānanti nairṛtāḥ pāpakāriṇaḥ॥ 5.26.33॥*

*adharmāt tu mahotpāto bhavisyati hi sāmpratam|
naite dharmāt vijānanti rāksasāḥ piśitāśanāḥ|| 5.26.34 ||*

*dhruvaṁ māṁ prātarāśārtham rāksasāḥ kalpayisyati|
sāham kathāṁ karisyāmi tam vinā priyadarśanam|| 5.26.35 ||*

*rāmaṁ raktāntanayanamapaśyantī suduḥkhitā|
kṣipram vaivasvataṁ devam paśyeyam patinā vinā|| 5.26.36 ||*

*nājānājjīvatīṁ rāmaḥ sa māṁ bharatapūrvajah|
jānantu tau na kuryātāṁ norvyāṁ hi parimārgaṇam|| 5.26.37 ||*

*nūnam mamaiva śokena sa vīro lakṣmaṇāgrajah|
devalokamito yātastyaktvā deham mahītale|| 5.26.38 ||*

*dhanyā devāḥ sagandharvāḥ siddhāśca paramarsayah|
mama paśyanti ye vīram rāmaṁ rājīvalocanam|| 5.26.39 ||*

*athavā nahi tasyārtho dharmakāmasya dhīmataḥ|
mayā rāmasya rājarṣerbhāryayā paramātmānah|| 5.26.40 ||*

*drśyamāne bhavet prītiḥ sauḥṛdam nāstyadrśyataḥ|
nāśayanti kṛtaghnāstu na rāmo nāśayisyati|| 5.26.41 ||*

*kim vā mayyaguṇāḥ kecit kim vā bhāgyakṣayo hi me|
yā hi sītā varārheṇa hīnā rāmeṇa bhāminī|| 5.26.42 ||*

*śreyo me jīvitānmartum vihīnāyā mahātmanā|
rāmādakliṣṭacārītrācchūrācchatrunibarhaṇāt|| 5.26.43 ||*

*athavā nyastaśastrau tau vane mūlaphalāśanau|
bhrātarau hi naraśreṣṭhau carantau vanagocarau|| 5.26.44 ||*

*athavā rāksasendreṇa rāvaṇena durātmanā|
chadmanā ghātitau śūrau bhrātarau rāmalakṣmaṇau|| 5.26.45 ||*

*sāhamevaṁvidhe kāle martumicchāmi sarvataḥ|
na ca me vihito mṛtyurāśmin duḥkhe 'tivartati|| 5.26.46 ||*

*dhanyāḥ khalu mahātmāno munayaḥ satyasammataḥ|
jītātmāno mahābhāgā yeṣāṁ na stah priyāpriye|| 5.26.47 ||*

*priyānna sambhaved duḥkhamapriyādadhikāṁ bhavet|
tābhyaṁ hi te viyujyante namasteṣāṁ mahātmanām|| 5.26.48 ||*

*sāham tyaktā priyeṇaiva rāmeṇa viditātmanā|
prāṇāṁstyakṣyāmi pāpasya rāvaṇasya gatā vaśam|| 5.26.49 ||*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe ṣadviṁśah sargaḥ ॥*

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

saptavimśah sargah

*trijaṭāyāḥ svapnastatra rakṣasāṁ vināśasya śrīrāghavavijayasya
ca sūcanam*

*ityuktāḥ sītayā ghorāṁ rākṣasyaḥ kroḍhamūrcchitāḥ।
kāścij jagmustadākhyātum rāvaṇasya durātmanah॥ 5.27.1 ॥*

*tataḥ sītāmupāgamyā rākṣasyo bhīmadarśanāḥ।
punaḥ parusamekārthamanarthārthamathābruvan॥ 5.27.2 ॥*

*adyedānīṁ tavānārye sīte pāpaviniścaye।
rākṣasyo bhakṣayiṣyanti māṁsametad yathāsukham॥ 5.27.3 ॥*

*sītāṁ tābhiranāryābhīrdṛṣṭvā santarjitāṁ tadā।
rākṣasī trijaṭā vṛddhā prabuddhā vākyamabравīt॥ 5.27.4 ॥*

*ātmānam khādatānāryā na sītāṁ bhakṣayiṣyatha।
janakasya sutāmiṣṭāṁ snuṣāṁ daśarathasya ca॥ 5.27.5 ॥*

*svapno hyadīya mayā dṛṣṭo dāruṇo romaharṣaṇah।
rākṣasānāmabhāvāya bharturasyā bhavāya ca॥ 5.27.6 ॥*

*evamuktāstrijaṭayā rākṣasyaḥ kroḍhamūrcchitāḥ।
sarvā evābruvan bhītāstrijaṭāṁ tāmidāṁ vacah॥ 5.27.7 ॥*

*kathayasva tvayā dṛṣṭah svapno'yaṁ kīdrśo niśi।
tāsāṁ śrutvā tu vacanāṁ rākṣasānāṁ mukhodgatam॥ 5.27.8 ॥*

*uvāca vacanam kāle trijaṭā svapnasaṁśritam |
gajadantamayīm divyām śibikāmantarikṣagām || 5.27.9 ||*

*yuktām vājisahasreṇa svayamāsthāya rāghavaḥ |
śuklamālyāmbaradharo lakṣmaṇena saṁgataḥ || 5.27.10 ||*

*svapne cādyā mayā dṛṣṭā sītā śuklāmbarāvṛtā |
sāgareṇa parikṣiptam śvetaparvatamāsthitaḥ || 5.27.11 ||*

*rāmeṇa saṅgatā sītā bhāskareṇa prabhā yathā |
rāghavaśca punardṛṣṭaścaturdantaḥ mahāgajam || 5.27.12 ||*

*ārūḍhaḥ śailasaṅkāśam cakāsa sahalakṣmaṇaḥ |
tatstu sūryasaṅkāśau dīpyamānau svatejasā || 5.27.13 ||*

*śuklamālyāmbaradharau jānakīm paryupasthitau |
tatastasya nagasyāgre hyākāśasthasya dantināḥ || 5.27.14 ||*

*bhartrā parigṛhītasya jānakī skandhamāśritā |
bharturaṅkāt samutpatya tataḥ kamalalocanā || 5.27.15 ||*

*candraśūryau mayā dṛṣṭā pāṇibhyām parimārjati |
tatstābhyām kumārābhyāmāsthitaḥ sa gajottamaḥ |
sītayā ca viśālākṣyā laṅkāyā upari sthitaḥ || 5.27.16 ||*

*pāṇḍurarśabhayuktena ratheṇāṣṭayujā svayam |
ihopayātaḥ kākutsthāḥ sītayā saha bhāryayā || 5.27.17 ||*

*śuklamālyāmbaradharo lakṣmaṇena sahāgataḥ |
tato'nyatra mayā dṛṣṭo rāmaḥ satyaparākramāḥ || 5.27.18 ||*

*lakṣmaṇena saha bhrātrā sītayā saha vīryavān |
āruhya puṣpakam divyām vimānam sūryasannibham || 5.27.19 ||*

*uttarāṁ diśamālocya prasthitah purusottamaḥ |
evaṁ svapne mayā dṛṣṭo rāmo viṣṇuparākramaḥ || 5.27.20 ||*

*lakṣmaṇena saha bhrātrā sītayā saha bhāryayā |
na hi rāmo mahātejāḥ śakyo jetum surāsuraiḥ || 5.27.21 ||*

*rākṣasairvāpi cānyairvā svargaḥ pāpajanairiva |
rāvaṇaśca mayā dṛṣṭo muṇḍastailasamuksitah || 5.27.22 ||*

*raktavāsāḥ pibamattaḥ karavīrakṛtasrajaḥ |
vimānāt puṣpakādadya rāvaṇaḥ patitaḥ ksitau || 5.27.23 ||*

*kṛṣyamāṇaḥ striyā muṇḍo dṛṣṭaḥ kṛṣṇāmbaraḥ punaḥ |
rathena kharayuktena raktamālyānulepanaḥ || 5.27.24 ||*

*pibamstailaṁ hasan nṛtyan bhrāntacittākulendriyah |
gardabhenā yayau śīghram daksiṇāṁ diśamāsthitaḥ || 5.27.25 ||*

*punareva mayā dṛṣṭo rāvaṇo rākṣaseśvaraḥ |
patito'vākśirā bhūmau gardabhād bhayamohitaḥ || 5.27.26 ||*

*sahasotthāya sambhrānto bhayārto madavihvalaḥ |
unmattarūpo digvāsā durvākyam pralapan bahu || 5.27.27 ||*

*durgandham duḥsaham ghoram timiram narakopamam |
malapañkam praviśyāśu magnastatra sa rāvaṇaḥ || 5.27.28 ||*

*prasthito daksiṇāmāśāṁ pravishṭo'kardamam hradam |
kaṇṭhe baddhvā daśagrīvam pramadā raktavāsinī || 5.27.29 ||*

*kālī kardamaliptāṅgī diśam yāmyāṁ prakarṣati |
evaṁ tatra mayā dṛṣṭaḥ kumbhakarṇo mahābalaḥ || 5.27.30 ||*

*rāvaṇasya sutāḥ sarve muṇḍastailasamuksitāḥ |
varāheṇa daśagrīvah śiśumāreṇa cendrajit || 5.27.31 ||*

*uṣṭreṇa kumbhakarṇaśca prayāto dakṣiṇāṁ diśam |
ekastatra mayā dṛṣṭaḥ śvetacchatro vibhīṣaṇaḥ || 5.27.32 ||*

*śuklamālyāmbaradharah śuklagandhānulepanaḥ |
śaṅkhadundubhinirghoṣairnṛttagītairalaṅkṛtaḥ || 5.27.33 ||*

*āruhya śaulasaṅkāśam meghastanitaniḥsvanam |
caturdantaṁ gajam divyamāste tatra vibhīṣaṇaḥ || 5.27.34 ||*

caturbhiḥ sacivaiḥ sārdham vai hāyasamupasthitah || 5.27.35 ||

*samājaśca mahān vṛtto gītavāditraniḥsvanaḥ |
pibatāṁ raktamālyānāṁ rakṣasāṁ raktavāsasām || 5.27.36 ||*

*laṅkā ceyam purī ramyā savājirathakuñjarā |
sāgare patitā dṛṣṭā bhagnagopuratoraṇā || 5.27.37 ||*

*laṅkā dṛṣṭā mayā svapne rāvaṇenābhiraṅkṣitā |
dagdhā rāmasya dūtena vānareṇa tarasvinā || 5.27.38 ||*

*pītvā tailam pramattāśca prahasantyo mahāsvanāḥ |
laṅkāyāṁ bhasmarūkṣāyāṁ sarvā rākṣasayositaḥ || 5.27.39 ||*

*kumbhakarṇādayaśceme sarve rākṣasapuṇḍavāḥ |
raktam nivasanam gr̥hya pravīṣṭā gomayahradam || 5.27.40 ||*

*apagacchata paśyadhvam sītāmāpnōti rāghavaḥ |
ghātayet paramāmarsī yuṣmān sārdham hi rākṣasaiḥ || 5.27.41 ||*

*priyāṁ bahumatāṁ bhāryāṁ vanavāsamanuvratām |
bhartsitāṁ tarjitāṁ vāpi nānumaṇsyati rāghavaḥ || 5.27.42 ||*

*tadalam krūravākyaiśca sāntvamevābhidhīyatām |
abhiyācāma vaidaihīmetaddhi mama rocate || 5.27.43 ||*

*yasyā hyevaṁvidhaḥ svapno
duḥkhitāyāṁ pradrśyate।
sā duḥkhairbahubhirmuktā
priyāṁ prāpnotyanuttamam॥ 5.27.44॥*

*bhartṣitāmapi yācadhvāṁ rākṣasyaḥ kiṁ vivakṣayā।
rāghavāddhi bhayaṁ ghorāṁ rākṣasānāmupasthitam॥ 5.27.45॥*

*praṇipātprasannā hi maithilī janakātmajā।
alameśā paritrātum rākṣasyo mahato bhayāt॥ 5.27.46॥*

*api cāsyā viśālākṣyā na kiñcidupalakṣaye।
virūpamapi cāṅgesu susūkṣmamapi lakṣaṇam॥ 5.27.47॥*

*chāyāvaiguṇyamātram tu śaṅke duḥkhamupasthitam।
aduḥkhārhāmimāṁ devīṁ vaihāyasamupasthitām॥ 5.27.48॥*

*arthasiddhiṁ tu vaidehyāḥ paśyāmyahamupasthitām।
rākṣasendravināśāṁ ca vijayāṁ rāghavasya ca॥ 5.27.49॥*

*nimittabhūtmetat tu śrotumasyā mahat priyam।
drśyate ca sphuraccakṣuh padmapatramivāyatam॥ 5.27.50॥*

*īśaddhi hṛṣito vāsyā dakṣiṇāyā hyadakṣiṇāḥ।
akasmādeva vaidehyā bāhurekah prakampate॥ 5.27.51॥*

*kareṇuhastapratiṁah savyaścoruranuttamaḥ।
vepan kathayatīvāsyā rāghavāṁ purataḥ sthitam॥ 5.27.52॥*

*pakṣī ca śākhānilayāṁ pravīṣṭaḥ
punaḥ punaścottamasāntvavādī।
susvāgataṁ vācamudīrayāṇaḥ
punaḥ punaścodayatīva hṛṣṭaḥ॥ 5.27.53॥*

*tataḥ sā hrīmatī bālā bharturvijayaharṣitā |
avocad yadi tat tathyam bhaveyam śaraṇam hi vah || 5.27.54 ||*

*|| ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe saptavimśah sargah ||*

śrīḥ

*śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ*

॥ *sundarakāṇḍam* ॥

aṣṭāvimiṁśah sargah

vilapantyāḥ sītāyāḥ prāṇaparityāgāyodyamaḥ

*sā rakṣasendrasya vaco niśamya
tad rāvaṇasya priyamapriyārtāḥ
sītā vitatrāsa yathā vanānte
simhābhipannā gajarājakanyāḥ* ॥ 5.28.1 ॥

*sā rakṣasīmadhyagatā ca bhīru-
rvāgbhirbhṛśam rāvaṇatarjītā ca |
kāntāramadhye vijane visṛṣṭā
bāleva kanyā vilalāpa sītāḥ* ॥ 5.28.2 ॥

*satyam batedam pravadanti loke
nākālamṛtyurbhavatīti santaḥ |
yatrāhamevaṁ paribhartsyamānā
jīvāmi yasmāt kṣaṇamapypyapuṇyāḥ* ॥ 5.28.3 ॥

*sukhād vihīnam bahuduḥkhapūrṇa-
midam tu nūnam hṛdayam sthīram me |
vidīryate yanna sahasradhādyā
vajrāhatam śrīngamivācalasya* ॥ 5.28.4 ॥

*naivāsti nūnam mama doṣamatra
vadhyāhamasyāpriyadarśanasya |
bhāvarām na cāsyāhamanupradātu-
malām dvijo mantramivādvijāya* ॥ 5.28.5 ॥

*nūnam mamāṅgānyacirādanāryah
śastraiḥ śitaischetsyati rākṣasendraḥ।
tasminnanāgacchatī lokanāthe
garbhasthajantoriva śalyakṛntaḥ॥ 5.28.6॥*

*duḥkham batedam nanu duḥkhitāyā
māsau cirāyābhigamisyo dvaui।
baddhasya vadhyasya yathā niśānte
rājoparodhādiva taskarasya॥ 5.28.7॥*

*hā rāma hā lakṣmaṇa hā sumitre
hā rāmamātaḥ saha me jananyaḥ।
eṣā vipadyāmyahamalpabhbhāgyā
mahārṇave nauriva mūḍhavātā॥ 5.28.8॥*

*tarasvinau dhārayatā mṛgasya
sattvena rūpaṁ manujendraputrau।
nūnam viśastau mama kāraṇāt tau
simharṣabhou dvāviva vaidyutena॥ 5.28.9॥*

*nūnam sa kālo mṛgarūpadhārī
māmalpabhbhāgyām lulubhe tadānīm।
yatrāryaputrau visasarja mūḍhā
rāmānujam lakṣmaṇapūrvajam ca॥ 5.28.10॥*

*hā rāma satyavrata dīrghabāho
hā pūrṇacandrapratimānavaktra।
hā jīvalokasya hitaḥ priyaśca
vadhyām na mām vetsi hi rākṣasānām॥ 5.28.11॥*

*ananyadevatvamiyam ksamā ca
bhūmau ca śayyā niyamaśca dharme।*

*pativrataṁ viphalam mamedam
kṛtam kṛtaghneśviva mānuṣāṇām* || 5.28.12 ||

*mogho hi dharmascarito mamāyaṁ
tathaikapatnītvamidaṁ nirarthakam।
yā tvāṁ na paśyāmi kṛśā vivarṇā
hīnā tvayā saṅgamane nirāśā* || 5.28.13 ||

*piturnideśam niyamena kṛtvā
vanānnivṛttaścaritavrataśca।
strībhisti manye vipulekṣaṇābhiḥ
saṁramasyase vītabhayaḥ kṛtarthaḥ* || 5.28.14 ||

*aham tu rāma tvayi jātakāmā
ciraṁ vināśāya nibaddhabhāvā।
mogham caritvātha tapo vrataṁ ca
tyakṣyāmi dhigjīvitam alpabhaṇyām* || 5.28.15 ||

*sañjīvitam kṣipramahaṁ tyajeyam
viṣeṇa śastreṇa śitena vāpi।
viṣasya dātā na tu me'sti kaści-
cchastrasya vā veśmani rākṣasasya* || 5.28.16 ||

*śokābhitaptā bahudhā vicintya
sītātha veṇīgrathanaṁ gr̥hītvā।
udbaddhya venyudgrathanena sīghra-
maham gamiṣyāmi yamasya mūlam* || 5.28.17 ||

*upasthitā sā mṛdusarvagātrī
śākhāṁ gr̥hītvā ca nagasya tasya।
tasyāstu rāmāṁ pravicitayantyā
rāmānujaṁ svam ca kulaṁ śubhāṇgyāḥ* || 5.28.18 ||

*tasyā viśokāni tadā bahūni
dhairyārjitāni pravarāṇi loke।
prādurnimittāni tadā babhūvuḥ
purāpi siddhānyupalakṣitāni॥ 5.28.19॥*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇde'ṣṭāvimiṣṭah sargah॥*

śrīḥ

*śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ*

॥ *sundarakāṇḍam* ॥

ekonatrimśah sargah

sītāyāḥ śubhaśakunāni

*tathāgatāṁ tāṁ vyathitāmaninditāṁ
vyatītaharṣāṁ paridīnamānasām।
śubhāṁ nimittāni śubhāni bhejire
naram śriyā juṣṭamivopasevinah॥ 5.29.1 ॥*

*tasyāḥ śubham vāmamarālapakṣma-
rājyāvṛtam kṛṣṇaviśālaśuklam।
prāspandataikam nayanam sukeśyā
mīnāhatam padmamivābhītāmram॥ 5.29.2 ॥*

*bhujaśca cārvāñcitavṛttapīnah
parārdhyakālāgurucandanārhaḥ।
anuttamenādhyusitaḥ priyeṇa
cireṇa vāmaḥ samavepatāśu॥ 5.29.3 ॥*

*gajendrahastapratimaśca pīna-
stayordvayoh saṁhatayostu jātah।
praspadamānaḥ punarūrurasyā
rāmam purastāt sthitamācacakṣe॥ 5.29.4 ॥*

*śubham punarhemasamānavarṇa-
mīśadrajanodhvastamivātulākṣyāḥ।
vāsaḥ sthitāyāḥ śikharāgradantyāḥ
kiñcīt parisramasata cārugātryāḥ॥ 5.29.5 ॥*

etairnimittairaparaisca subhrūḥ

sañcoditā prāgapi sādhusiddhaiḥ |

vātātapaklāntamiva pranastam

varṣeṇa bījam pratisañjahaṛṣa || 5.29.6 ||

tasyāḥ punarbimbaphalopamoṣṭham

svakṣibhrukeśāntamarālapakṣma |

vaktram babhāse sitaśukladamṣṭram

rāhormukhāccandra iva pramuktaḥ || 5.29.7 ||

sā vītaśokā vyapanītatandrā

śāntajvarā harṣavibuddhasattvā |

aśobhatāryā vadanena śukle

śītāṁśunā rātririvoditena || 5.29.8 ||

॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye

sundarakāṇḍe ekonatrimśah sargah ||

śrīḥ

*śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ*

॥ sundarakāṇḍam ॥

trimśāḥ sargāḥ

sītāyā saha kartavye vārtālāpe hanumato vicāraṇā

*hanumānapi vikrāntaḥ sarvam śuśrāva tattvataḥ |
sītāyāstrijaṭāyāśca rākṣasīnāṁ ca tarjitam || 5.30.1 ||*

*avekṣamāṇastāṁ devīṁ devatāmiva nandane |
tato bahuvidhāṁ cintāṁ cintayāmāsa vānarah || 5.30.2 ||*

*yāṁ kapīnāṁ sahasrāṇi subahūnyayutāni ca |
dikṣu sarvāsu mārgante seyamāsāditā mayā || 5.30.3 ||*

*cāreṇa tu suyuktena śatruḥ śaktimavekṣatā |
gūḍhenā caratā tāvadavekṣitamidaṁ mayā || 5.30.4 ||*

*rākṣasānāṁ viśeṣaśca purī ceyam nirikṣitā |
rākṣasādhipaterasya prabhāvo rāvaṇasya ca || 5.30.5 ||*

*yathā tasyāprameyasya sarvasattvadayāvataḥ |
samāśvāsayitum bhāryāṁ patidarśanakāṅkiṣṭīm || 5.30.6 ||*

*ahamāśvāsayāmyenāṁ pūrnacandranibhānanām |
adr̥ṣṭaduhkhāṁ duḥkhasya na hyantamadhigacchatīm || 5.30.7 ||*

*yadi hyahāṁ satīmenāṁ śokopahataacetanām |
anāśvāsyā gamiṣyāmi doṣavad gamanaṁ bhavet || 5.30.8 ||*

*gate hi mayi tatreyam rājaputri yaśasvinī |
paritrāṇamapaśyanti jānakī jīvitam tyajet || 5.30.9 ||*

*yathā ca sa mahābāhuḥ pūrṇacandranibhānanaḥ |
samāsvāsayitum nyāyyaḥ sītādarśanalālasaḥ || 5.30.10 ||*

*niśācarīṇāṁ pratyakṣamakṣamāṁ cābhībhāśitam |
kathāṁ nu khalu kartavyamidāṁ kṛcchragato hyaham || 5.30.11 ||*

*anena rātriśeṣeṇa yadi nāsvāsyate mayā |
sarvathā nāsti sandehaḥ parityakṣyati jīvitam || 5.30.12 ||*

*rāmasti yadi pṛcchenmāṁ kiṁ māṁ sītabravīd vacaḥ |
kimahaṁ tam pratibrūyāmasambhāṣya sumadhyamām || 5.30.13 ||*

*sītāsandeśarahitaṁ māmitastvarayā gatam |
nirdahedapi kākutsthāḥ krodhativreṇa cakṣuṣā || 5.30.14 ||*

*yadi vedyojayiṣyāmi bhartāraṁ rāmakāraṇāt |
vyarthamāgamanāṁ tasya sasainyasya bhaviṣyati || 5.30.15 ||*

*antaram tvahamāsādyā rākṣasīnāmavasthitāḥ |
śanairāśvāsayāmyadya santāpabahulāmimām || 5.30.16 ||*

*ahaṁ hyatitanuścaiva vānaraśca viśeṣataḥ |
vācam codāharisyāmi mānuṣīmīha samskṛtām || 5.30.17 ||*

*yadi vācam pradāsyāmi dvijātiriva samskṛtām |
rāvaṇāṁ manyamānā māṁ sītā bhītā bhaviṣyati || 5.30.18 ||*

*avaśyameva vaktavyaṁ mānuṣaṁ vākyamarthavat |
mayā sāntvayitum śakyā nānyatheyamaninditā || 5.30.19 ||*

*seyamālokya me rūpaṁ jānakī bhāśitam tathā |
rakṣobhistrāsitā pūrvam bhūyastrāsamupaisyati || 5.30.20 ||*

*tato jātaraparitrāsā śabdaṁ kuryānmanasvinī |
jānānā māṁ viśālākṣī rāvaṇāṁ kāmarūpiṇam || 5.30.21 ||*

*sītayā ca kṛte śabde sahasā rākṣasīgaṇaḥ |
nānāpraharaṇo ghorāḥ sameyādantakopamaḥ || 5.30.22 ||*

*tato māṁ samparikṣipya sarvato vikṛtānanāḥ |
vadhe ca grahaṇe caiva kuryuryatnam mahābalāḥ || 5.30.23 ||*

*tam māṁ śākhāḥ praśākhāśca skandhāṁścottamaśākhinām |
drṣṭvā ca paridhāvantam bhaveyuḥ pariśāṅkitāḥ || 5.30.24 ||*

*mama rūpam ca samprekṣya vane vicarato mahat |
rākṣasyo bhayavitrastā bhaveyurvikṛtasvarāḥ || 5.30.25 ||*

*tataḥ kuryuḥ samāhvānam rākṣasyo rakṣasāmapi |
rākṣasendraniyuktānām rākṣasendraniveśane || 5.30.26 ||*

*te śūlaśaranistrīṁśavividhāyudhapāṇayaḥ |
āpateyurvimarde'smin vegeṇodvegakāraṇāt || 5.30.27 ||*

*saṁruddhastaistu parito vidhame rākṣasam balam |
śaknuyām na tu samprāptum param pāram mahodadheḥ || 5.30.28 ||*

*māṁ vā gṛhṇīyurāvṛtya bahavaḥ śīghrakāriṇaḥ |
syādiyām cāgrhītārthā mama ca grahaṇām bhavet || 5.30.29 ||*

*hiṁsābhircayo hiṁsyurimāṁ vā janakātmajām |
vipannām syāt tataḥ kāryām rāmasugrīvayoridam || 5.30.30 ||*

*uddeśe naṣṭamārge'smin rākṣasaiḥ parivārite |
sāgareṇa parikṣipte gupte vasati jānakī || 5.30.31 ||*

*viśaste vā gṛhīte vā rakṣobhirmayi saṁyuge |
nānyām paśyāmi rāmasya sahāyaṁ kāryasādhane || 5.30.32 ||*

*vimṛśāmśca na paśyāmi yo hate mayi vānarāḥ |
śatayojanavistīrṇām laṅgayeta mahodadhim || 5.30.33 ||*

*kāmaṇ hantum samartha'smi
sahasrāṇyapi rakṣasām |
na tu śakṣyāmyaham prāptum
param pāram mahodadheḥ || 5.30.34 ||*

*asatyāni ca yuddhāni samśayo me na rocate |
kaśca niḥsaṁśayam kāryam kuryāt prājñāḥ sasamśayam || 5.30.35 ||*

*prāṇatyāgaśca vaidehyā bhavedanabhibhāṣane |
eṣa doṣo mahān hi syānmama sītābhībhāṣane || 5.30.36 ||*

*bhūtāścārthā virudhyanti deśakālavirodhitāḥ |
viklavaṇam dūtamāsādya tamah sūryodaye yathā || 5.30.37 ||*

*arthānarthāntare buddhirniścitāpi na śobhate |
ghātayanti hi kāryāṇi dūtāḥ paṇḍitamāninah || 5.30.38 ||*

*na vinaśyet kathaṇ kāryam vaiklavyaṇ na kathaṇ mama |
laṅghanaṇam ca samudrasya kathaṇ nu na vṛthā bhavet || 5.30.39 ||*

*kathaṇ nu khalu vākyam me śruṇuyānnodvijeta ca |
iti sañcintya hanumāṇścakāra matimān matim || 5.30.40 ||*

*rāmamakliṣṭakarmāṇam subandhumanukīrtayan |
naināmudvejayisyāmi tadbandhugata cetanām || 5.30.41 ||*

*iks̄vākūṇām variṣṭhasya rāmasya viditātmānah |
śubhāni dharmayuktāni vacanāni samarpayan || 5.30.42 ||*

*śrāvayiṣyāmi sarvāṇi madhurām prabruvan giram |
śraddhāsyati yathā sītā tathā sarvam samādadhe || 5.30.43 ||*

*iti sa bahuvidhaṇ mahāprabhāvo
jagatipateḥ pramadāmavekṣamāṇah |*

*madhuramavitatham jagāda vākyam
drumaviṭapāntaramāsthito hanūmān* || 5.30.44 ||

|| *ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe trimśah sargah* ||

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

ekatrimśah sargah

*hanumatā sītāṁ śrāvayitum śrīrāmakathāyā varṇanam
evaṁ bahuvidhāṁ cintāṁ cintayitvā mahāmatih|
saṁśrave madhuram vākyam vaidehyā vyājahāra ha* ॥ 5.31.1 ॥

*rājā daśaratho nāma rathakuñjaravājimān|
puṇyaśilo mahākīrtirikṣvākūṇāṁ mahāyaśāḥ* ॥ 5.31.2 ॥

*rājarsināṁ guṇaśreṣṭhastapasā carsibhiḥ samah|
cakravartikule jātah purandarasamo bale* ॥ 5.31.3 ॥

*ahimsāratirakṣudro
ghṛṇī satyaparākramah|
mukhyasyekṣvākuvaṁśasya
lakṣmīvāllakṣmivardhanaḥ* ॥ 5.31.4 ॥

*pārthivavyañjanairyuktaḥ pṛthuśrīḥ pārthivarṣabhaḥ|
pṛthivyāṁ caturantāyāṁ viśrutaḥ sukhadaḥ sukhī* ॥ 5.31.5 ॥

*tasya putrah priyo jyeṣṭhastārādhipanibhānanah|
rāmo nāma viśeṣajñah śreṣṭhaḥ sarvadhanuṣmatām* ॥ 5.31.6 ॥

*rakṣitā svasya vṛttasya svajanasyāpi rakṣitā|
rakṣitā jīvalokasya dharmasya ca parantapaḥ* ॥ 5.31.7 ॥

*tasya satyābhīsandhasya vṛddhasya vacanāt pituḥ|
sabhāryah saha ca bhrātrā vīraḥ pravrajito vanam* ॥ 5.31.8 ॥

*tena tatra mahāraṇye mṛgayāṁ paridhāvatā|
rākṣasā nihatāḥ śūrā bahavaḥ kāmarūpiṇaḥ|| 5.31.9 ||*

*janasthānavadhaṁ śrutvā nihatau kharadūṣaṇau|
tatastvamarṣāpahṛtā jānakī rāvaṇena tu|| 5.31.10 ||*

*vañcayitvā vane rāmaṁ mṛgarūpeṇa māyayā|
sa mārgamāṇastāṁ devīṁ rāmaḥ sītāmaninditām|| 5.31.11 ||*

*āsasāda vane mitram sugrīvaṁ nāma vānaram|
tataḥ sa vālinam̄ hatvā rāmaḥ parapurañjayaḥ|| 5.31.12 ||*

*āyacchat kapirājyaṁ tu sugrīvāya mahātmane|
sugrīvenābhīsandistā harayaḥ kāmarūpiṇaḥ|| 5.31.13 ||*

*dikṣu sarvāsu tāṁ devīṁ vicinvantaḥ sahasraśaḥ|
ahaṁ sampātivacanācchatayojanamāyatam|| 5.31.14 ||*

*tasyā hetorviśālākṣyāḥ samudram̄ vegavān plutah|
yathārūpāṁ yathāvarṇāṁ yathālakṣmavatīṁ ca tām|| 5.31.15 ||*

*āśrauṣaṁ rāghavasyāhaṁ seyamāśāditā mayā|
virarāmaivamuktvā sa vācaṁ vānarapuṇgavaḥ|| 5.31.16 ||*

*jānakī cāpi tacchrutvā vismayam̄ paramam̄ gatā|
tataḥ sā vakrakeśāntā sukeśī keśasamvṛtam|
unnamya vadanaṁ bhīruḥ śimśapāmanvavaikṣata|| 5.31.17 ||*

*niśamya sītā vacanam̄ kapeśca
diśaśca sarvāḥ pradiśaśca vīkṣya|
svayaṁ praharṣaṁ paramam̄ jagāma
sarvātmanā rāmamanusmarantī|| 5.31.18 ||*

*sā tiryagūrdhvam ca tathā hyad hastā-
nnirikṣamāṇā tamacintyabuddhim |
dadarśa piṅgādhipateramātyaṁ
vātātmajam sūryamivodayastham || 5.31.19 ||*

*|| ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe ekatrimśaḥ sargah ||*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

dvātriṁśah sargah

sītāyā vitarkah

tataḥ sākhāntare līnam
dṛṣṭvā calitamānasāḥ
veṣṭitārjunavastraṁ tam
vidyutsaṅghātapiṅgalam || 5.32.1 ||

sā dadarśa kapiṁ tatra praśritam priyavādinam
phullāśokotkarābhāsam taptacāmīkarekṣanam || 5.32.2 ||

sātha dṛṣṭvā hariśreṣṭham vinītavadavasthitam
maithilī cintayāmāsa vismayam paramam gatā || 5.32.3 ||

aho bhīmamidaṁ sattvam vānarasya durāsadam
durnirikṣyamidaṁ matvā punareva mumoha sā || 5.32.4 ||

vilalāpa bhṛśam sītā karuṇam bhayamohitā
rāmarāmeti duḥkhārtā lakṣmaṇeti ca bhāminī || 5.32.5 ||

ruroda sahasā sītā mandamandasvarā satī
sātha dṛṣṭvā harivaram vinītavadupāgatam
maithilī cintayāmāsa svapno'yamiti bhāminī || 5.32.6 ||

sā vīkṣamāṇā pr̥thubhugnavaktraṁ
śākhāmṛgendrasya yathoktakāram
dadarśa piṅgapravarām mahārhaṁ
vātātmajam buddhimatām variṣṭham || 5.32.7 ||

*sā tam samīkṣyaiva bhṛśam vipannā
gatāsukalpeva babhūva sītā!
cireṇa samjnām pratilabhyā caivam
vicintayāmāsa viśālanetrā॥ 5.32.8 ॥*

*svapno mayāyam vikrto'dya dṛṣṭah
śākhāmṛgaḥ śāstragaṇairniṣiddhaḥ!
svastyastu rāmāya salakṣmaṇāya
tathā piturme janakasya rājñāḥ॥ 5.32.9 ॥*

*svapno hi nāyam nahi me'sti nidrā
śokena duḥkhena ca pīḍitāyāḥ!
sukham hi me nāsti yato vihīnā
tenendupūrṇapratimānanena॥ 5.32.10 ॥*

*rāmeti rāmeti sadaiva buddhyā
vicintya vācā bruvatī tameva!
tasyānurūpam ca kathām tadarthā-
mevaṁ prapaśyāmi tathā śrīnomi॥ 5.32.11 ॥*

*ahaṁ hi tasyādya manobhavena
samprīḍitā tadgatasarvabhāvā!
vicintayantī satataṁ tameva
tathaiva paśyāmi tathā śrīnomi॥ 5.32.12 ॥*

*manorathah syāditi cintayāmi
tathāpi buddhyāpi vitarkayāmi!
kim kāraṇam tasya hi nāsti rūpam
suvyaktarūpaśca vadatyayaṁ mām॥ 5.32.13 ॥*

*namo'stu vācaspataye savajriṇe
svayambhuve caiva hutāśanāya!*

anena coktaṁ yadidam̄ mamāgrato

vanaukasā tacca tathāstu nānyathā|| 5.32.14||

॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye

sundarakāṇḍe dvātrimśah sargah॥

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

trayastrīṁśaḥ sargaḥ

*ātmānam paricāyayantyā sītayā
svavanāgamanāpaharaṇayorvṛttāntasya varṇanam*

*so'vatīrya drumāt tasmād vidrumapratimānanaḥ|
vinītaveṣaḥ kṛpaṇaḥ prañipat�opasṛtya ca* ॥ 5.33.1 ॥

*tāmabrahvīnmahātejā hanūmān mārutātmajaḥ|
śirasyañjalimādhāya sītām madhurayā girā* ॥ 5.33.2 ॥

*kā nu padmapalāśākṣi kliṣṭakauśeyavāsini|
drumasya śākhāmālambya tiṣṭhasi tvamanindite* ॥ 5.33.3 ॥

*kimarthaṁ tava netrābhyaṁ vāri sravati śokajam|
puṇḍarīkapalāśābhyaṁ viprakīrṇamivodakam* ॥ 5.33.4 ॥

*surāṇāmasurāṇām ca nāgagandharvarakṣasām|
yaksāṇām kinnarāṇām ca kā tvam bhavasi śobhane* ॥ 5.33.5 ॥

*kā tvam bhavasi rudrāṇām marutām vā varānane|
vasūnām vā varārohe devatā pratibhāsi me* ॥ 5.33.6 ॥

*kinnu candramasā hīnā patitā vibudhālayāt|
rohiṇī jyotiṣām śreṣṭhā śreṣṭhā sarvaguṇādhikā* ॥ 5.33.7 ॥

*kopād vā yadi vā mohād bhartāramasitekṣaṇe|
vasiṣṭham kopayitvā tvam vāsi kalyāṇyarundhatī* ॥ 5.33.8 ॥

ko nu putraḥ pitā bhrātā bhartā vā te sumadhyame
asmāllokādamum lokaṁ gataṁ tvamanuśocasi॥ 5.33.9 ॥

rodanādatiniḥsvāsād bhūmisamsparśanādapi
na tvāṁ devīmahāṁ manye rājñāḥ sañjñāvadhāraṇāt॥ 5.33.10 ॥

vyañjanāni hi te yāni lakṣaṇāni ca lakṣaye
mahiṣī bhūmipālasya rājakanyā ca me matā॥ 5.33.11 ॥

rāvaṇena janasthānād balāt pramathitā yadi
sītā tvamasi bhadram te tanmamācakṣva pṛcchataḥ॥ 5.33.12 ॥

yathā hi tava vai dainyam rūpaṁ cāpyatimānuṣam
tapasā cānvito veṣastvam rāmamahiṣī dhruvam॥ 5.33.13 ॥

sā tasya vacanam śrutvā rāmakīrtanaharsitā
uvāca vākyam vaidehī hanūmantam drumāśritam॥ 5.33.14 ॥

pṛthivyāṁ rājasimhānāṁ mukhyasya viditātmanah
snuṣā daśarathasyāhaṁ śatrusainyapraṇāśinah॥ 5.33.15 ॥

duhitā janakasyāhaṁ vaidehasya mahātmanah
sīteti nāmnā coktāhaṁ bhāryā rāmasya dhīmataḥ॥ 5.33.16 ॥

samā dvādaśa tatrāhaṁ rāghavasya niveśane
bhuñjānā mānuṣān bhogān sarvakāmasamṛddhinī॥ 5.33.17 ॥

tatrastrayodaśe varṣe rājye cekṣvākunandanam
abhiṣecayitum rājā sopādhyāyah pracakrame॥ 5.33.18 ॥

tasmin sambhriyamāṇe tu rāghavasyābhiṣecane
kaikeyī nāma bhartāramidaṁ vacanamabravīt॥ 5.33.19 ॥

na pibeyam na khādeyam pratyaham mama bhojanam
eṣa me jīvitasyānto rāmo yadyabhiṣicyate॥ 5.33.20 ॥

*yat taduktaṁ tvayā vākyam prītyā nr̥patisattamaḥ
taccenna vitathaṁ kāryam vanam gacchatu rāghavaḥ* || 5.33.21 ||

*sa rājā satyavāg devyā varadānamanusmaranḥ
mumoha vacanam śrutvā kaikeyyāḥ krūramapriyam* || 5.33.22 ||

*tatastam sthaviro rājā satyadharme vyavasthitah
jyeṣṭham yaśasvinam putram rudan rājyamayācata* || 5.33.23 ||

*sa piturvacanam śrīmānabhiṣekāt param priyam
manasā pūrvamāsādyā vācā pratigr̥hitavān* || 5.33.24 ||

*dadyānna pratigr̥hṇīyāt satyam brūyānna cānṛtam
api jīvitahetorhi rāmah satyaparākramah* || 5.33.25 ||

*sa vihāyottarīyāṇi mahārhāṇi mahāyaśāḥ
visṛjya manasā rājyam jananyai māṁ samādiśat* || 5.33.26 ||

*sāham tasyāgratastūrṇam prasthitā vanacāriṇīḥ
nahi me tena hīnāyā vāsaḥ svarge'pi rocate* || 5.33.27 ||

*prāgeva tu mahābhāgaḥ saumitrīmitranandanaḥ
pūrvajasyānuyātrārthe kuśacīrairalaṅkṛtaḥ* || 5.33.28 ||

*te vayaṁ bharturādeśam
bahumānya dṛḍhavratāḥ
praviṣṭāḥ sma purādṛṣṭam
vanam gambhīradarśanam* || 5.33.29 ||

*vasato daṇḍakāranye tasyāhamamitaujasah
rakṣasā'pahṛtā bhāryā rāvaṇena durātmanā* || 5.33.30 ||

*dvau māsau tena me kālo
jīvitānugrahaḥ kṛtaḥ*

*ūrdhvam dvābhyaṁ tu māsābhyaṁ
tatasyakṣyāmi jīvitam* || 5.33.31 ||

॥ *ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe trayastrīṁśah sargah* ॥

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

catuṣtriṁśaḥ sargaḥ

*hanumati sitāyāḥ sandehaḥ svata eva tasya samādhānam ca
sitāyā ādeśena hanumatā śrīrāmaguṇānām varṇanam*

*tasyāstad vacanam śrutvā hanūmān haripuṅgavaḥ |
duḥkhād duḥkhābhībhūtāyāḥ sāntvamuttaramabравīt || 5.34.1 ||*

*ahaṁ rāmasya sandeśād devi dūtastavāgataḥ |
vaidehi kuśalī rāmaḥ sa tvāṁ kauśalamabравīt || 5.34.2 ||*

*yo brāhmaṇamastram vedāṁśca veda vedavidāṁ varah |
sa tvāṁ dāśarathī rāmo devi kauśalamabравīt || 5.34.3 ||*

*lakṣmaṇaśca mahātejā bhartuste'nuvaraḥ priyah |
kṛtavāñchokasantaptaḥ śirasā te'bhivādanam || 5.34.4 ||*

*sā tayoḥ kuśalam devī niśamya narasiṁhayoḥ |
prītisamṛhṛṣṭasarvāṅgi hanūmantamathābravīt || 5.34.5 ||*

*kalyāṇī bata gāthe�am laukikī pratibhāti mā |
eti jīvantamānando naraṁ varṣaśatādapi || 5.34.6 ||*

*tayoḥ samāgame tasmin prītirutpāditādbhutā |
paraspareṇa cālāpam viśvastau tau pracakratuḥ || 5.34.7 ||*

*tasyāstad vacanam śrutvā hanūmān mārutātmajaḥ |
sitāyāḥ śokataptāyā samīpamupacakrame || 5.34.8 ||*

*yathā yathā samīpaṁ sa hanūmānupasarpati|
tathā tathā rāvaṇaṁ sā tāṁ sītā pariśāṅkate|| 5.34.9 ||*

*aho dhig dhikkṛtamidaṁ kathitam hi yadasya me|
rūpāntaramupāgamyā sa evāyaṁ hi rāvaṇaḥ|| 5.34.10 ||*

*tāmaśokasya śākhāṁ tu vimuktvā śokakarśitā|
taśyāmevānavadyāṅgi dharānyāṁ samupāviśat|| 5.34.11 ||*

*avandata mahābāhustatastāṁ janakātmajām|
sā cainaṁ bhayasāntrastā bhūyo nainamudaikṣata|| 5.34.12 ||*

*taṁ dṛṣṭvā vandamānaṁ ca sītā śaśinibhānanā|
abrahād dīrghamucchvasya vānaram madhurasvarā|| 5.34.13 ||*

*māyāṁ praviṣṭo māyāvī yadi tvāṁ rāvaṇaḥ svayam|
utpādayasi me bhūyaḥ santāpaṁ tanna śobhanam|| 5.34.14 ||*

*svaṁ parityajya rūpaṁ yaḥ parivrājakarūpavān|
janasthāne mayā dṛṣṭastvāṁ sa eva hi rāvaṇaḥ|| 5.34.15 ||*

*upavāsakṛśāṁ dīnāṁ kāmarūpa niśācara|
santāpayasi māṁ bhūyaḥ santāpaṁ tanna śobhanam|| 5.34.16 ||*

*athavā naitadevaṁ hi yanmayaḥ pariśāṅkitam|
manaso hi mama pṛītirutpannā tava darśanāt|| 5.34.17 ||*

*yadi rāmasya dūtastvamāgato bhadramastu te|
pṛeṣchāmi tvāṁ hariśreṣṭha priyā rāmakathā hi me|| 5.34.18 ||*

*guṇān rāmasya kathaya priyasya mama vānarā|
cittāṁ harasi me saumya nadīkūlaṁ yathā rayaḥ|| 5.34.19 ||*

*aho svapnasya sukhatā yāhameva cirāhṛtā|
preśitaṁ nāma paśyāmi rāghaveṇa vanaukasam|| 5.34.20 ||*

*svapne'pi yadyaham vīram rāghavam sahalakṣmaṇam |
paśyeyam nāvasīdeyam svapno'pi mama matsarī* || 5.34.21 ||

*nāham svapnamimam manye svapne dṛṣṭvā hi vānaram |
na śakyo'bhyudayaḥ prāptum prāptaścābhyudayo mama* || 5.34.22 ||

*kinnu syāccittamoho'yam bhaved vātagatistviyam |
unmādajo vikāro vā syādayam mṛgatrṣṇikā* || 5.34.23 ||

*athavā nāyamunmādo moho'pyunmādalakṣaṇaḥ |
sambudhye cāhamātmānamimam cāpi vanaukasam* || 5.34.24 ||

*ityevam bahudhā sītā sampradhārya balābalam |
rakṣasām kāmarūpatvānmene tam rākṣasādhipam* || 5.34.25 ||

*etām buddhim tadā kṛtvā sītā sā tanumadhyamā |
na prativyājahārātha vānaram janakātmajā* || 5.34.26 ||

*sītāyā niścitam buddhvā hanūmān mārutātmajah |
śrotrānukūlairvacanaistadā tām sampraharṣayan* || 5.34.27 ||

*āditya iva tejasvī lokakāntaḥ śaśī yathā |
rājā sarvasya lokasya devo vaiśravaṇo yathā* || 5.34.28 ||

*vikrameṇopapannaśca yathā viṣṇurmahāyaśāḥ |
satyavādī madhuravāg devo vācaspatiryathā* || 5.34.29 ||

*rūpavān subhagaḥ śrīmān kandarpa iva mūrtimān |
sthānakrodhe prahartā ca śreṣṭho loke mahārathaḥ* || 5.34.30 ||

*bāhucchāyāmavaṣṭabdhō yasya loko mahātmanah |
apakramyāśramapadānmṛgarūpeṇa rāghavam* || 5.34.31 ||

*śūnye yenāpanītāsi tasya drakṣyasi tatphalam |
acirād rāvaṇam saṅkhye yo vadhiṣyati vīryavān* || 5.34.32 ||

*krodhapramuktairiṣubhirjvaladbhiriva pāvakaiḥ|
tenāhaṁ presito dūtastvatsakāśamihāgataḥ|| 5.34.33 ||*

*tvadviyogena duḥkhārtah sa tvāṁ kauśalamabравīt|
lakṣmaṇaśca mahātejāḥ sumitrānandavardhanah|| 5.34.34 ||*

*abhivādya mahābāhuḥ sa tvāṁ kauśalamabравīt|
rāmasya ca sakhaḥ devi sugrīvo nāma vānarah|| 5.34.35 ||*

*rājā vānarāmukhyānāṁ sa tvāṁ kauśalamabравīt|
nityam smarati te rāmaḥ sasugrīvah salakṣmaṇah|| 5.34.36 ||*

*diṣṭyā jīvasi vaidehi rākṣasīvaśamāgatā|
nacirād draksyase rāmam lakṣmaṇam ca mahāratham|| 5.34.37 ||*

*madhye vānarakoṭīnāṁ sugrīvam cāmitaujasam|
ahaṁ sugrīvasacivo hanūmān nāma vānarah|| 5.34.38 ||*

*pravīṣṭo nagarīṁ laṅkāṁ laṅghayitvā mahodadhim|
kṛtvā mūrdhni padanyāsam rāvaṇasya durātmanah|| 5.34.39 ||*

*tvāṁ draṣṭumupayāto 'haṁ samāśritya parākramam|
nāhamasmi tathā devi yathā māmavagacchasi|
viśaṅkā tyajyatāmeśā śraddhatsva vadato mama|| 5.34.40 ||*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe catuṣtriṁśaḥ sargah ॥*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

pañcātriṁśaḥ sargah

*sītayā prṣṭena hanumatā śrīrāmasya śārīrikalakṣaṇānāṁ
guṇānāṁ ca varṇanāṁ naravānaramaitrīprasaṅgam śrāvayitvā
sītāyā manasi svakīyaviśvāsasyotpādanāṁ ca*

*tāṁ tu rāmakathāṁ śrutvā vaidehī vānararṣabhbāt |
uvāca vacanāṁ sāntvamidaṁ madhurayā girā || 5.35.1 ||*

*kva te rāmeṇa saṁsargaḥ katham jānāsi lakṣmaṇam |
vānarāṇāṁ narāṇāṁ ca kathamāśīt samāgamaḥ || 5.35.2 ||*

*yāni rāmasya cihnaṇi lakṣmaṇasya ca vānara |
tāni bhūyah samācakṣva na māṁ śokaḥ samāviśet || 5.35.3 ||*

*kīdrśāṁ tasya saṁsthānam rūpam tasya ca kīdrśam |
kathamūrū katham bāhū lakṣmaṇasya ca śāṁsa me || 5.35.4 ||*

*evamuktastu vaidehyā hanūmān mārutātmajah |
tato rāmam yathātattvamākhyātumupacakrame || 5.35.5 ||*

*jānantī bata diṣṭyā māṁ vaidehi paripṛcchasi |
bhartuh kamalapatrākṣi saṁsthānam lakṣmaṇasya ca || 5.35.6 ||*

*yāni rāmasya cihnaṇi lakṣmaṇasya ca yāni vai |
lakṣitāni viśālākṣi vadataḥ śrīnu tāni me || 5.35.7 ||*

*rāmaḥ kamalapatrākṣaḥ pūrṇacandranibhānanaḥ |
rūpadākṣiṇyasampannaḥ prasūto janakātmaje || 5.35.8 ||*

tejasā''dityasaṅkāśah kṣamayā pṛthivīsamah |
bṛhaspatisamo buddhyā yaśasā vāsavopamah || 5.35.9 ||

rakṣitā jīvalokasya svajanasya ca rakṣitā |
rakṣitā svasya vṛttasya dharmasya ca parantapah || 5.35.10 ||

rāmo bhāminī lokasya cāturvarṇyasya rakṣitā |
maryādānāṁ ca lokasya kartā kārayitā ca sah || 5.35.11 ||

arcismānarcito'tyarthāṁ brahmaçaryavrate sthitah |
sādhūnāmupakārajñah pracārajanāśca karmaṇām || 5.35.12 ||

rājanītyāṁ vinītaśca brāhmaṇānāmupāsakah |
jñānavān śilasampanno vinītaśca parantapah || 5.35.13 ||

yajurvedavinītaśca vedavidbhiḥ supūjitaḥ |
dhanurvede ca vede ca vedāṅgesu ca niṣṭhitah || 5.35.14 ||

vipulāṁso mahābāhuḥ kambugrīvah śubhānanah |
gūḍhajatruḥ sutāmrākṣo rāmo nāma janaiḥ śrutah || 5.35.15 ||

dundubhisvananirghoṣah snigdhavarṇah pratāpavān |
samaśca suvibhaktāṅgo varṇām śyāmaṁ samāśritah || 5.35.16 ||

tristhirastripralambaśca trisamastrisu connataḥ |
tritāmrastriṣu ca snigdho gambhīrastriṣu nityaśah || 5.35.17 ||

trivalīmāṁstryavanataścaturvyāṅgastrisīrsavān |
catuṣkalaścaturlekhaścatuskiṣkuścatuh samaḥ || 5.35.18 ||

caturdaśasamadvandvaścaturdaṁśtraścaturgatiḥ |
mahoṣṭhahanunāśaśca pañcasnigdho'sṭavamśavān || 5.35.19 ||

daśapadmo daśabṛhat tribhirvyāpto dviśuklavān |
ṣadunnato navatanustribhirvyāpnoti rāghavah || 5.35.20 ||

*satyadharmaṛataḥ śrīmān saṅgrahānugrahe rataḥ |
deśakālavibhāgajñāḥ sarvalokapriyatvadaḥ || 5.35.21 ||*

*bhrātā cāsyā ca vaimātrāḥ saumitrirāmitaprabhaḥ |
anurāgenā rūpeṇa guṇaiścāpi tathāvidhaḥ || 5.35.22 ||*

*sa suvarṇacchaviḥ śrīmān rāmaḥ śyāmo mahāyaśāḥ |
tāvubhau naraśārdūlau tvaddarśanakṛtotsavau || 5.35.23 ||*

*vicinvantau mahīṁ kṛtsnāmasmābhiḥ saha saṅgatau |
tvāmeva mārgamāṇau tau vicarantau vasundharām || 5.35.24 ||*

*dadarśatūrmṛgapatiṁ pūrvajenāvaraṇitam |
ṛṣyamūkasya mūle tu bahupādapasāṅkule || 5.35.25 ||*

*bhrāturbhayārtamāśīnam sugrīvaṁ priyadarśanam |
vayaṁ ca harirājaṁ tam sugrīvaṁ satyasaṅgaram || 5.35.26 ||*

*paricaryāmahe rājyāt pūrvajenāvaraṇitam |
tatastau cīravasanau dhanuh pravarapāṇinau || 5.35.27 ||*

*ṛṣyamūkasya śailasya ramyaṁ deśamupāgatau |
sa tau drṣṭvā naravyāghrau dhanvinau vānararsabhaḥ || 5.35.28 ||*

*abhipluto girestasya śikharam bhayamohitaḥ |
tataḥ sa śikhare tasmin vānarendro vyavasthitah || 5.35.29 ||*

*tayoḥ samīpaṁ māmeva presayāmāsa satvaram |
tāvahāṁ puruṣavyāghrau sugrīvavacanāt prabhū || 5.35.30 ||*

*rūpalakṣaṇasampannau kṛtāñjalirupasthitah |
tau parijñātatattvārthau mayā prītiśamanvitau || 5.35.31 ||*

*prsthāmāropya tam deśam prāpitaū puruṣarṣabhaū |
niveditau ca tattvena sugrīvāya mahātmane || 5.35.32 ||*

tayloranyonyasambhāṣād bhr̄śam prītirajāyataḥ
tatra tau kīrtisampannau harīśvaranareśvaraḥ || 5.35.33 ||

parasparakṛtāśvāsau kathayā pūrvavṛttayāḥ
tam tataḥ sāntvayāmāsa sugrīvam lakṣmaṇāgrajah || 5.35.34 ||

strihetorvālinā bhrātrā nirastam purutejasāḥ
tatastvannāśajam śokam rāmasyākliṣṭakarmaṇah || 5.35.35 ||

lakṣmaṇo vānarendrāya sugrīvāya nyavedayat
sa śrutvā vānarendrastu lakṣmaṇeneritaḥ vacah || 5.35.36 ||

tadāśīnniśprabho'tyartham grahagrasta ivāṁśumān
tatastvadgātraśobhīni rakṣasā hriyamāṇayā || 5.35.37 ||

yānyābharaṇajālāni pātitāni mahītaleḥ
tāni sarvāṇi rāmāya ānīya hariyūthapāḥ || 5.35.38 ||

sāṁhṛṣṭā darśayāmāsurgatiḥ tu na vidustavaḥ
tāni rāmāya dattāni mayaivopahṛtāni ca || 5.35.39 ||

svanavantyavakīrṇāni tasmin vihatacetasiḥ
tānyaṅke darśanīyāni kṛtvā bahuvidhaḥ tadā || 5.35.40 ||

tena devaprakāśena devena paridevitam
paśyatastāni rudastāmyataśca punaḥ punaḥ || 5.35.41 ||

prādīpayad dāśarathestadā śokahutāśanam || 5.35.42 ||

śayitam ca ciram tena duḥ khārtena mahātmanāḥ
mayāpi vividhairvākyaiḥ kṛcchrādutthāpitaḥ punaḥ punaḥ || 5.35.43 ||

tāni dṛṣṭvā mahārhāṇi darśayitvā muhurmuhuḥ
rāghavaḥ sahasaumitriḥ sugrīve sāṁnyaveśayat || 5.35.44 ||

*sa tavādarśanādārye rāghavaḥ paritapyate |
mahatā jvalatā nityamagninevāgniparvataḥ || 5.35.45 ||*

*tvatkṛte tamanidrā ca śokaścintā ca rāghavam |
tāpayanti mahātmānamagnyagāramivāgnayaḥ || 5.35.46 ||*

*tavādarśanaśokena rāghavaḥ paricālyate |
mahatā bhūmikampane mahāniva śiloccayaḥ || 5.35.47 ||*

*kānanāni suramyāṇi nadīprasravaṇāni ca |
caran na ratimāpnoti tvāmapaśyan nrpātmaje || 5.35.48 ||*

*sa tvāṁ manujaśārdūlaḥ kṣipram prāpsyati rāghavaḥ |
samitrabāndhavam̄ hatvā rāvanāṁ janakātmaje || 5.35.49 ||*

*sahitau rāmasugrīvāvubhāvakurutāṁ tadā |
samayaṁ vālināṁ hantum̄ tava cānveṣaṇāṁ prati || 5.35.50 ||*

*tatastābhyaṁ kumārābhyaṁ vīrābhyaṁ sa harīśvaraḥ |
kiśkindhāṁ samupāgamya vālī yuddhe nipātitah || 5.35.51 ||*

*tato nihatya tarasā rāmo vālinamāhave |
sarvarkṣaharisaṅghānāṁ sugrīvamakarot patim || 5.35.52 ||*

*rāmasugrīvayoraikyam̄ devyevam̄ samajāyata |
hanūmantam̄ ca māṁ viddhi tayordūtamupāgatam || 5.35.53 ||*

*svam̄ rājyaṁ prāpya sugrīvaḥ svānānīya mahākapīn |
tvadarthaṁ presayāmāsa diśo daśa mahābalān || 5.35.54 ||*

*ādiṣṭā vānarendreṇa sugrīveṇa mahaujasah |
adrirājapratikāśah sarvataḥ prasthitā mahīm || 5.35.55 ||*

*tataste mārgamāṇā vai sugrīvavacanāturāḥ |
caranti vasudhāṁ kṛtsnāṁ vayamanye ca vānarāḥ || 5.35.56 ||*

aṅgadō nāma lakṣmīvān vālisūnurmahābalaḥ |
prasthitāḥ kapiśārdūlastribhāgabalasaṁvṛtaḥ || 5.35.57 ||

teṣāṁ no vipraṇaṣṭānāṁ vindhye parvatasattame |
bhṛśāṁ śokaparītānāmahorātragaṇā gatāḥ || 5.35.58 ||

te vayāṁ kāryanairāśyāt kālasyātikrameṇa ca |
bhayācca kapirājasya prāṇāṁstyaktumupasthitāḥ || 5.35.59 ||

vicitya giridurgāṇi nadiprasravaṇāni ca |
anāsādya padāṁ devyāḥ prāṇāṁstyaktum vyavasthitāḥ || 5.35.60 ||

tatastasya girermūrdhni vayāṁ prāyamupāsmahē |
drṣṭvā prāyopaviṣṭāṁśca sarvān vānarapuṇḍavān || 5.35.61 ||

bhṛśāṁ śokārṇave magnaḥ paryadevaya daṅgadaḥ |
tava nāśāṁ ca vaidehi vālināśca tathā vadham || 5.35.62 ||

prāyopaveśamasmākam maraṇām ca jaṭāyuṣaḥ |
teṣāṁ naḥ svāmisandeśānnirāśānām mumūrṣatām || 5.35.63 ||

kāryahetorihāyātāḥ śakunirvīryavān mahān |
grdhrrarājasya sodaryaḥ sampātirnāma grdhrrarāt || 5.35.64 ||

śrutvā bhrātrvadham kopādidaṁ vacanamabhravīt |
yavīyān kena me bhrātā hataḥ kva ca nipātitāḥ || 5.35.65 ||

etadākhyātumicchāmi bhavadbhīrvānarottamāḥ |
aṅgadō'kathayat tasya janasthāne mahadvadham || 5.35.66 ||

rakṣasā bhīmarūpeṇa tvāmuddiśya yathārthataḥ |
jaṭāyostu vadham śrutvā duḥkhitaḥ so'ruṇātmajaḥ || 5.35.67 ||

tvāmāha sa varārohe vasantīṇ rāvanālaye |
tasya tad vacanām śrutvā sampāteḥ prītivardhanam || 5.35.68 ||

aṅgadapramukhāḥ sarve tataḥ prasthāpitā vayam |
vindhyaśadutthāya samprāptāḥ sāgarasyāntamuttamam || 5.35.69 ||

tvaddarśane kṛtotsāhā hrṣṭāḥ puṣṭāḥ plavaṅgamāḥ |
aṅgadapramukhāḥ sarve velopāntamupagatāḥ || 5.35.70 ||

cintāṁ jagmuḥ punarbhīmāṁ tvaddarśanasamutsukāḥ |
athāhaṁ harisainyasya sāgaram dṛśya sīdataḥ || 5.35.71 ||

vyavadhūya bhayam tīvram yojanānāṁ śataṁ plutāḥ |
laṅkā cāpi mayā rātrau praviṣṭā rākṣasākulā || 5.35.72 ||

rāvaṇaśca mayā dṛṣṭastvam ca śokanipīditā |
etat te sarvamākhyātām yathāvṛttamanindite || 5.35.73 ||

abhibhāśasva māṁ devi dūto dāśaratheraham |
tanmāṁ rāmakṛtodyogam tvannimittamihāgatam || 5.35.74 ||

sugrīvasacivam devi budhyasva pavanātmajam |
kuśalī tava kākutsthāḥ sarvaśastrabhṛtāṁ varah || 5.35.75 ||

gurorārādhane yukto lakṣmaṇaḥ śubhalakṣaṇaḥ |
tasya vīryavato devi bhartustava hite rataḥ || 5.35.76 ||

ahamekstu samprāptaḥ sugrīvavacanādiha |
mayeyamasahāyena caratā kāmarūpiṇā || 5.35.77 ||

dakṣiṇā diganukrāntā tvanmārgavicayaisiṇā |
diṣṭyāhaṁ harisainyānāṁ tvannāśamanuśocatām || 5.35.78 ||

apanesyāmi santāpaṁ
tavādhigamaśāsanāt |
diṣṭyā hi na mama vyartham
sāgarasyeḥa laṅghanam || 5.35.79 ||

*prāpsyāmyahamidaṁ devi tvaddarśanakṛtam yaśah |
rāghavaśca mahāvīryah kṣipram tvāmabhipatsyate || 5.35.80 ||*

*saputrabāndhavam hatvā rāvaṇam rākṣasādhipam |
mālyavān nāma vaidehi girīṇāmuttamo giriḥ || 5.35.81 ||*

*tato gacchati gokarṇam parvataṁ kesarī hariḥ |
sa ca devarśibhirdiṣṭaḥ pitā mama mahākapiḥ |
tīrthe nadīpateḥ puṇye śambasādanamuddharan || 5.35.82 ||*

*yasyāham hariṇah kṣetre jāto vātena maithili |
hanumāniti vikhyāto loke svenaiva karmaṇā || 5.35.83 ||*

*viśvāsārtham tu vaidehi bharturuktā mayā guṇāḥ |
acirāt tvāmito devi rāghavo nayitā dhruvam || 5.35.84 ||*

*evaṁ viśvāsitā sītā hetubhiḥ śokakarśitā |
upapannairabhijñānairdūtaṁ tamadhigacchati || 5.35.85 ||*

*atulaṁ ca gatā harṣam
praharṣeṇa ca jānakī |
netrābhyaṁ vakrapakṣmābhyaṁ
mumocānandajaṁ jalam || 5.35.86 ||*

*cāru tad vadanaṁ tasyāstāmraśuklāyatekṣaṇam |
aśobhata viśālākṣyā rāhumukta ivodurāt || 5.35.87 ||*

*hanūmantam kapīm vyaktam manyate nānyatheti sā |
athovāca hanūmāṇstāmuttarām priyadarśanām || 5.35.88 ||*

*etatte sarvamākhyātaṁ samāśvasihi maithili |
kim karomi katham vā te rocate pratiyāmyaham || 5.35.89 ||*

*hate'sure saṁyati śambasādane
kapipravīreṇa maharṣicodanāt!
tato'smi vāyuprabhavo hi maithili
prabhāvatastatpratimaśca vānarah* || 5.35.90 ||

|| *ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe pañcatriṁśah sargah* ||

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

śattrimśah sargah

*hanumatā sītāyai mudrikāyā arpaṇam kadā śrīrāghavo
māmuddharisyatīti sautsukyam sītāyāḥ praśno hanumatā
śrīrāmasya sītāviśayakamanurāgam varṇayitvā sītāyāḥ
sāntvanam ca*

*bhūya eva mahātejā hanūmān pavanātmajah!
abравīt praśritam vākyam sītāpratyayakāraṇāt* || 5.36.1 ||

*vānaro'ham mahābhāge dūto rāmasya dhīmataḥ!
rāmanāmāñkitam cedam paśya devyañgulīyakam* || 5.36.2 ||

*pratyayārtham tavānītam tena dattam mahātmanā!
samāśvasihi bhadram te kṣīñaduḥkhaphalā hyasi* || 5.36.3 ||

*gṛhītvā prekṣamāṇā sā bhartuh karavibhūṣitam!
bhartāramiva samprāptam jānakī muditābhavat* || 5.36.4 ||

*cāru tad vadanaṁ tasyāstāmraśuklāyatekṣaṇam!
babhūva harṣodagram ca rāhumukta ivodurāṭ* || 5.36.5 ||

*tataḥ sā hrīmatī bālā bhartuh sandeśaharsitā!
paritusṭā priyam kṛtvā praśaśāmsa mahākapim* || 5.36.6 ||

*vikrāntastvam samarhastvam prājñastvam vānarottama!
yenedam rākṣasapadam tvayaikenā pradharṣitam* || 5.36.7 ||

*śatayojanavistīrṇah sāgaro makarālayaḥ!
vikramāślāghaniyena kramatā gośpadīkṛtaḥ* || 5.36.8 ||

*na hi tvāṁ prākṛtaṁ manye vānaraṁ vānaraṛṣabhaḥ
yasya te nāsti santrāso rāvaṇādapi sambhramaḥ* || 5.36.9 ||

*arhase ca kapiśreṣṭha mayā samabhībhāṣitum
yadyasi preṣitastena rāmeṇa viditātmanā* || 5.36.10 ||

*preṣayiṣyati durdharto rāmo na hya parīksitam
parākramam avijñāya matsakāśam viśeṣataḥ* || 5.36.11 ||

*diṣṭyā ca kuśalī rāmo dharmātmā satyasaṅgaraḥ
lakṣmaṇaśca mahātejāḥ sumitrānandavardhanaḥ* || 5.36.12 ||

*kuśalī yadi kākutsthāḥ kiṁ na sāgaramekhalām
mahīṁ dahati kopena yugāntāgnirivottithaḥ* || 5.36.13 ||

*athavā śaktimantau tau surāṇāmapi nigrahe
mamaiva tu na duḥkhānāmasti manye viparyayaḥ* || 5.36.14 ||

*kaccinna vyathate rāmaḥ kaccinna paritapyate
uttarāṇi ca kāryāṇi kurute puruṣottamaḥ* || 5.36.15 ||

*kaccinna dīnāḥ sambhrāntaḥ kāryeṣu ca na muhyati
kaccit puruṣakāryāṇi kurute nrpateḥ sutaḥ* || 5.36.16 ||

*dvividhaṁ trividhopāyam upāyam api sevate
vijigīṣuḥ suhṛt kaccinmitreṣu ca parantapaḥ* || 5.36.17 ||

*kaccinmitrāṇi labhate 'mitraiścāpy abhigamyate
kaccit kalyāṇam itraśca mitraiścāpi puraskṛtaḥ* || 5.36.18 ||

*kaccidāśāsti devānāṁ prasādaṁ pārthivātmajaḥ
kaccit puruṣakāraṁ ca daivam ca pratipadyate* || 5.36.19 ||

*kaccinna vigatasneho vivāsānmayi rāghavaḥ
kaccinmāṁ vyasanādasmānmokṣayiṣyati rāghavaḥ* || 5.36.20 ||

*sukhānāmucito nityamasukhānāmanūcitaḥ|
duḥkhamuttaramāsādya kaccid rāmo na sīdati|| 5.36.21 ||*

*kausalyāyāstathā kaccit sumitrāyāstathaiva ca|
abhikṣṇāṁ śrūyate kaccit kuśalam bharatasya ca|| 5.36.22 ||*

*mannimittena mānārhaḥ kaccicchokena rāghavaḥ|
kaccinnānyamanā rāmaḥ kaccinmāṁ tārayiṣyati|| 5.36.23 ||*

*kaccidakṣauhiṇīṁ bhīmāṁ bharato bhrātrvatsalaḥ|
dhvajinīṁ mantribhirguptāṁ presayiṣyati matkṛte|| 5.36.24 ||*

*vānarādhipatiḥ śrīmān sugrīvaḥ kaccideṣyati|
matkṛte haribhirvīrairvṛto dantanakhāyudhaiḥ|| 5.36.25 ||*

*kaccicca lakṣmaṇaḥ śūraḥ sumitrānandavardhanaḥ|
astraviccharajālena rāksasān vidhamiṣyati|| 5.36.26 ||*

*raudreṇa kaccidastreṇa rāmeṇa nihataṁ ranē|
drakṣyāmyalpena kālena rāvaṇāṁ sasuhṛjjanam|| 5.36.27 ||*

*kaccinna taddhemasamānavarṇāṁ
tasyānanāṁ padmasamānagandhi|
mayā vinā śuṣyati śokadīnāṁ
jalakṣaye padmamivātapena|| 5.36.28 ||*

*dharmāpadeśāt tyajataḥ svarājyāṁ
māṁ cāpyaraṇyāṁ nayataḥ padāteḥ|
nāśid yathā yasya na bhīrna śokaḥ
kaccit sa dhairyāṁ hṛdaye karoti|| 5.36.29 ||*

*na cāsyā mātā na pitā ca nānyāḥ
snehād viśiṣṭo'sti mayā samo vā|*

*tāvaddhyaham dūta jijīviṣeyam
yāvat pravṛttim śrīṇuyām priyasya* || 5.36.30 ||

*itīva devī vacanam mahārtham
tam vānarendram madhurārthamuktvā |
śrotum punastasya vaco'bhirāmaṁ
rāmārthayuktam virarāma rāmā* || 5.36.31 ||

*sītāyā vacanam śrutvā mārutirbhīmavikramaḥ |
śirasyañjalimādhāya vākyamuttaramabravīt* || 5.36.32 ||

*na tvāmihasthām jānīte rāmaḥ kamalalocanaḥ |
tena tvām nānayatyāśu śacīmiva purandaraḥ* || 5.36.33 ||

*śrutvaiva tu vaco mahyaṁ kṣiprameṣyati rāghavaḥ |
camūm̄ prakarṣan mahatīm haryṛkṣagaṇasamyutām* || 5.36.34 ||

*viṣṭambhayitvā bāṇaughairakṣobhyaṁ varuṇālayam |
karisyati purīm laṅkām kākutsthāḥ sāntarākṣasām* || 5.36.35 ||

*tatra yadyantarā mr̄tyuryadi devā mahāsurāḥ |
sthāsyanti pathi rāmasya sa tānapi vadhiṣyati* || 5.36.36 ||

*tavādarśanajenārye śokena paripūritaḥ |
na śarma labhate rāmaḥ siṁhārdita iva dvipaḥ* || 5.36.37 ||

*mandareṇa ca te devi śape mūlaphalena ca |
malayena ca vindhyena meruṇā dardureṇa ca* || 5.36.38 ||

*yathā sunayanam valgu bimbostham cārukunḍalam |
mukham̄ drakṣyasi rāmasya pūrṇacandramivoditam* || 5.36.39 ||

*kṣipram̄ drakṣyasi vaidehi rāmaṁ prasravaṇe girau |
śatakratumiṇāśinam̄ nāgapṛṣṭhasya mūrdhani* || 5.36.40 ||

*na māṁsaṁ rāghavo bhuṅkte na caiva madhu sevate
vanyam suvihitaṁ nityam bhaktamaśnāti pañcamam|| 5.36.41 ||*

*naiva daṁśān na maśakān na kīṭān na sarīṣrpān!
rāghavo'panayed gātrāt tvadgatenāntarātmānā|| 5.36.42 ||*

*nityam dhyānaparo rāmo nityam śokaparāyaṇah!
nānyaccintayate kiñcit sa tu kāmavaśam gataḥ|| 5.36.43 ||*

*anidraḥ satataṁ rāmaḥ supto'pi ca narottamaḥ!
sīteti madhurāṁ vāṇīṁ vyāharan pratibuddhyate|| 5.36.44 ||*

*dṛṣṭvā phalam vā puṣpam vā yaccānyat strīmanoharam!
bahuśo hā priyetyevam śvasamstvāmabhībhāṣate|| 5.36.45 ||*

*sa devi nityam paritapyamāna-
stvāmeva sītetyabhibhāṣamāṇaḥ!
dhṛtavrato rājasuto mahātmā
tavaiva lābhāya kṛtapravatnah|| 5.36.46 ||*

*sā rāmasaṅkīrtanavītaśokā
rāmasya śokena samānaśokā!
śaranmukhenāmbudaśeṣacandrā
niśeva vaidehasutā babhūva|| 5.36.47 ||*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe ṣaṭṭrimśāḥ sargah॥*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

saptatrimśāḥ sargah

śrīrāmasya śīghramānayanāya hanumantam̄ prati sītāyā āgraho
hanumatā''tmanā saha calitum̄ sītām̄ pratyanunayah̄ sītayā
tasyānaṅgikaraṇam̄ ca

sā sītā vacanam̄ śrutvā pūrṇacandranibhānanā।
hanūmantamuvācedam̄ dharmārthaśahitam̄ vacah॥ 5.37.1 ॥

amṛtam̄ viśasamprktaṁ tvayā vānara bhāsitam̄।
yacca nānyamanā rāmo yacca śokaparāyaṇah̄॥ 5.37.2 ॥

aiśvarye vā suvistīrṇe vyasane vā sudāruṇe।
rañjjveva puruṣam̄ baddhvā kṛtāntah̄ parikarsati॥ 5.37.3 ॥

vidhīrnūnamasaṁhārthaḥ prāṇinām̄ plavagottama।
saumitrim̄ mām̄ ca rāmam̄ ca vyasanaiḥ paśya mohitān॥ 5.37.4 ॥

śokasyāsyā katham̄ pāram̄ rāghavo'dhigamisyaḥ
plavamānah̄ parikrānto hatanauḥ sāgare yathā॥ 5.37.5 ॥

rākṣasānām̄ vadham̄ kṛtvā sūdayitvā ca rāvaṇam̄।
laṅkāmunmathitām̄ kṛtvā kadā drakṣyati mām̄ patih॥ 5.37.6 ॥

sa vācyah̄ santvarasveti yāvadeva na pūryate।
ayam̄ saṁvatsaraḥ kālastāvaddhi mama jīvitam॥ 5.37.7 ॥

vartate daśamo māso dvau tu śeṣau plavaṅgama।
rāvaṇena nrśāṁsenā samayo yaḥ kṛto mama॥ 5.37.8 ॥

*vibhīṣaṇena ca bhrātrā mama niryātanaṁ prati|
anunītaḥ prayatnena na ca tat kurute matim|| 5.37.9 ||*

*mama pratipradānaṁ hi rāvaṇasya na rocate|
rāvaṇaṁ mārgate saṅkhye mr̥tyuh kālavaśaṅgatam|| 5.37.10 ||*

*jyeṣṭhā kanyā kalā nāma vibhīṣaṇasutā kape|
tayā mamaitadākhyātāṁ mātrā prahitayā svayam|| 5.37.11 ||*

*avindhyo nāma medhāvī vidvān rākṣasapuṇḍavaḥ|
dhṛtimān śilavān vṛddho rāvaṇasya susammataḥ|| 5.37.12 ||*

*rāmāt kṣayamanuprāptaṁ rakṣasāṁ pratyacodayat|
na ca tasya sa duṣṭātmā śr̥noti vacanāṁ hitam|| 5.37.13 ||*

*āśamseyam hariśreṣṭha kṣipram māṁ prāpsyate patih|
antarātmā hi me śuddhastasmīṁśca bahavo guṇāḥ|| 5.37.14 ||*

*utsāhah pauruṣam sattvamānṛśāṁsyam kṛtajñatā|
vikramaśca prabhāvaśca santi vānara rāghave|| 5.37.15 ||*

*caturdaśa sahasrāṇi rākṣasānāṁ jaghāna yaḥ|
janasthāne vinā bhrātrā śatruḥ kastasya nodvijet|| 5.37.16 ||*

*na sa śakyastulayitum vyasanaiḥ puruṣarṣabhaḥ|
aham tasyānubhāvajñā śakrasyeva pulomajā|| 5.37.17 ||*

*śarajālāṁśumāñchūraḥ kape rāmadivākaraḥ|
śatrukṣomayaṁ toyamupaśoṣaṁ nayiṣyati|| 5.37.18 ||*

*iti sañjalpamānāṁ tāṁ rāmārthe śokakarśitām|
aśrusampūrṇavadanāmuvāca hanumān kapiḥ|| 5.37.19 ||*

*śrutvaiva ca vaco mahyam kṣiprāmeṣyati rāghavaḥ|
camūṁ prakarṣan mahatīṁ haryṛksagaṇasaṅkulām|| 5.37.20 ||*

*athavā mocayiṣyāmi tvāmadyaiva sarākṣasāt|
asmād duḥkhādупāroha mama pṛṣṭhamanindite|| 5.37.21 ||*

*tvām tu pṛṣṭhagatām kṛtvā santariṣyāmi sāgaram|
śaktirasti hi me vodhum laṅkāmapi sarāvaṇām|| 5.37.22 ||*

*aham prasravaṇasthāya rāghavāyādya maithili|
prāpayiṣyāmi śakrāya havyaṁ hutamivānalaḥ|| 5.37.23 ||*

*drakṣyasyadyaiva vaidehi rāghavaṁ sahalakṣmaṇam|
vyavasāyasamāyuktaṁ viṣṇuṁ daityavadhe yathā|| 5.37.24 ||*

*tvaddarśanakṛtotsāhamāśramasthaṁ mahābalam|
purandaramivāśinam nagarājasya mūrdhani|| 5.37.25 ||*

*pṛṣṭhamāroha me devi mā vikāñkṣasva śobhane|
yogamanviccha rāmeṇa śasāñkeneva rohiṇī|| 5.37.26 ||*

*kathayantīva śaśinā saṅgamiṣyasi rohiṇī|
matpṛṣṭamadhiroha tvam tarākāśam mahārṇavam|| 5.37.27 ||*

*nahi me samprayātasya tvāmito nayato'ṅgane|
anugantum gatiṁ śaktāḥ sarve laṅkānivāsinah|| 5.37.28 ||*

*yathaivāhamiha prāptastathaivāhamasaṁśayam|
yāsyāmi paśya vaidehi tvāmudyamya vihāyasam|| 5.37.29 ||*

*maithilī tu hariśreṣṭhācchrutvā vacanamadbhutam|
harṣavismitasarvāṅgī hanūmantamathābravīt|| 5.37.30 ||*

*hanūman dūramadhvānam kathaṁ māṁ netumicchasi|
tadeva khalu te manye kapitvam hariyūthapa|| 5.37.31 ||*

*kathaṁ cālpaśarīrastvam māmito netumicchasi|
sakāśam mānavendrasya bharturme plavagarṣabha|| 5.37.32 ||*

*sītāyāstu vacaḥ śrutvā hanūmān mārutātmajaḥ |
cintayāmāsa lakṣmīvān navaṁ paribhavaṁ kṛtam || 5.37.33 ||*

*na me jānāti sattvaṁ vā prabhāvaṁ vāsitekṣaṇā |
tasmāt paśyatu vaidahī yad rūpaṁ mama kāmataḥ || 5.37.34 ||*

*iti sañcintya hanumāṁstadā plavagasattamah |
darśayāmāsa sītāyāḥ svarūpamarimardanaḥ || 5.37.35 ||*

*sa tasmāt pādapād dhīmānāplutya plavagarṣabhaḥ |
tato vardhitumārebhe sītāpratyayakāraṇāt || 5.37.36 ||*

*merumandarasaṅkāśo babhau dīptānalaprabhaḥ |
agrato vyavatasthe ca sītāyā vānararsabhaḥ || 5.37.37 ||*

*hariḥ parvatasāṅkāśastāmravaktro mahābalaḥ |
vajradāṁśtranakho bhīmo vaidehīmidamabравīt || 5.37.38 ||*

*saparvatavanoddeśāṁ sāttaprākāratoraṇām |
laṅkāmimāṁ sanāthāṁ vā nayitum śaktirasti me || 5.37.39 ||*

*tadavasthāpyatāṁ buddhiralam devi vikāṅkṣayā |
viśokam kuru vaidehi rāghavaṁ sahalakṣmaṇam || 5.37.40 ||*

*taṁ dṛṣṭvācalasaṅkāśamuvāca janakātmajā |
padmapatraviśālākṣī mārutasya urasam sutam || 5.37.41 ||*

*tava sattvaṁ balam caiva vijānāmi mahākape |
vāyoriva gatiścāpi tejaścāgnerivādbhutam || 5.37.42 ||*

*prākṛto'nyah kathām cemāṁ bhūmimāgantumarhati |
udadheraprameyasya pāram vānarayūthapa || 5.37.43 ||*

*jānāmi gamane śaktim nayane cāpi te mama |
avaśyam sampradhāryāśu kāryasiddhirivātmanah || 5.37.44 ||*

*ayuktaṁ tu kapiśreṣṭha mayā gantum tvayā saha|
vāyuvegasavegasya vego māṁ mohayet tava|| 5.37.45 ||*

*ahamākāśamāsaktā uparyupari sāgaram|
prapateyam hi te prsthād bhūyo vegena gacchataḥ|| 5.37.46 ||*

*patitā sāgare cāham timinakrajhaśākule|
bhaveyamāśu vivaśā yādasāmannamuttamam|| 5.37.47 ||*

*na ca śakṣye tvayā sārdham gantum śatruvināśana|
kalatravati sandehastvayi syādapyasamśayam|| 5.37.48 ||*

*hriyamāṇām tu māṁ dṛṣṭvā rākṣasā bhīmavikramāḥ|
anugaccheyurādiṣṭā rāvaṇena durātmanā|| 5.37.49 ||*

*taistvam parivṛtaḥ śūraiḥ śūlamudgarapāṇibhiḥ|
bhavestvam samśayam prāpto mayā vīra kalatravān|| 5.37.50 ||*

*sāyudhā bahavo vyomni rākṣasāstvam nirāyudhah|
katham śakṣyasi samyātum māṁ caiva parirakṣitum|| 5.37.51 ||*

*yudhyamānasya rakṣobhistatastaiḥ krūrakarmabhiḥ|
prapateyam hi te prsthād bhayārtā kapisattama|| 5.37.52 ||*

*atha rakṣāmsi bhīmāni mahānti balavanti ca|
kathañcit sāmparāye tvāṁ jayeyuḥ kapisattama|| 5.37.53 ||*

*athavā yudhyamānasya pateyam vimukhasya te|
patitām ca gṛhītvā māṁ nayeyuḥ pāparākṣasāḥ|| 5.37.54 ||*

*māṁ vā hareyustvaddhastād viśaseyurathāpi vā|
anavasthau hi dṛsyete yuddhe jayaparājayau|| 5.37.55 ||*

*ahaṁ vāpi vipadyeyam rakṣobhirabhitarjitā|
tvatprayatno hariśreṣṭha bhavenniṣphala eva tu|| 5.37.56 ||*

*kāmaṇ tvamapi paryāpto nihantum sarvarākṣasān |
rāghavasya yaśo hīyet tvayā śastaistu rākṣasaiḥ || 5.37.57 ||*

*athavā''dāya raksāṁsi nyaseyuḥ saṁvrte hi mām |
yatra te nābhijānīyurharayo nāpi rāghavah || 5.37.58 ||*

*ārambhastu madartho'yaṁ tatastava nirarthakah |
tvayā hi saha rāmasya mahānāgamane guṇaḥ || 5.37.59 ||*

*mayi jīvitamāyattam rāghavasyāmitaujasaḥ |
bhrātṛṇāṁ ca mahābāho tava rājakulasya ca || 5.37.60 ||*

*tau nirāśau madarthaṁ tu śokasantāpakarśitau |
saha sarvarkṣaharibhistyakṣyataḥ prāṇasaṅgraham || 5.37.61 ||*

*bharturbhaktim̄ puraskṛtya rāmādanyasya vānara |
nāhaṁ sprasṭum svato gātramiccheyam vānarottama || 5.37.62 ||*

*yadaham gātrasamsparsām rāvaṇasya gatā balāt |
anīśā kim kariṣyāmi vināthā vivaśā satī || 5.37.63 ||*

*yadi rāmo daśagrīvamiha hatvā sarākṣasam |
māmito grhya gaccheta tat tasya sadṛśam bhavet || 5.37.64 ||*

*śrutāśca dṛṣṭā hi mayā parākramā
mahātmanastasya raṇāvamardinaḥ |
na devagandharvabhujāṅgarākṣasā
bhavanti rāmena samā hi samyuge || 5.37.65 ||*

*samīkṣya tam samyati citrakārmukam
mahābalam vāsavatulyavikramam |
salakṣmaṇam ko viṣaheta rāghavam
hutāśanam dīptamivānileritam || 5.37.66 ||*

*salakṣmaṇam rāghavamājimardanam
diśāgajam mattamiva vyavasthitam।
saheta ko vānarāmukhya samyuge
yugāntasūryapratimam śarārciṣam॥ 5.37.67॥*

*sa me kapiśreṣṭha salakṣmaṇam priyam
sayūthapam kṣipramihopapādaya।
cirāya rāmam prati śokakarśitām
kuruṣva mām vānaravīra harśitām॥ 5.37.68॥*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe saptatriṁśah sargah॥*

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

aṣṭātriṁśaḥ sargaḥ

*sītayā pratyabhijñānatayā citrakūṭe ghaṭitasya kākaprasaṅgasya
śrāvaṇam śrīrāmasya śīghramānayanayāgrahakaraṇam
hanumate cūḍāmaṇeh samarpaṇam ca*

*tataḥ sa kapiśārdūlastena vākyena toṣitaḥ |
sītāmuvāca tacchrutvā vākyam vākyaviśāradāḥ || 5.38.1 ||*

*yuktarūpaṁ tvayā devi bhāṣitam śubhadarśane |
sadrśam strīsvabhāvasya sādhvīnāṁ vinayasya ca || 5.38.2 ||*

*strītvānna tvam samarthāsi sāgarām vyativartitum |
māmadhiṣṭhāya vistīrṇam śatayojanamāyatam || 5.38.3 ||*

*dvitīyam kāraṇam yacca bravīṣi vinayānvite |
rāmādanyasya nārhāmi saṃsargamiti jānaki || 5.38.4 ||*

*etat te devi sadṛśam patnyāstasya mahātmanaḥ |
kā hyanyā tvāmrte devi brūyād vacanamīdrśam || 5.38.5 ||*

*śroṣyate caiva kākutsthāḥ sarvam niravaśeṣataḥ |
ceṣṭitam yat tvayā devi bhāṣitam ca mamāgrataḥ || 5.38.6 ||*

*kāraṇairbahubhirdevi rāmapriyacikīrṣayā |
snehapraskannamanasā mayaitat samudīritam || 5.38.7 ||*

*laṅkāyā duṣpraveśatvād dustaratvānmahodadheḥ |
sāmarthyādātmānaścaiva mayaitat samudīritam || 5.38.8 ||*

*icchāmi tvāṁ samānetumadyaiva raghunandinā|
gurusnehena bhaktyā ca nānyathā tadudāhṛtam|| 5.38.9 ||*

*yadi notsahase yātum mayā sārdhamanindite|
abhijñānam prayaccha tvāṁ jānīyād rāghavo hi yat|| 5.38.10 ||*

*evamuktā hanumatā sītā surasutopamā|
uvāca vacanāṁ mandaṁ bāṣpapragrathitākṣaram|| 5.38.11 ||*

*idaṁ śreṣṭhamabhijñānaṁ brūyāstvam tu mama priyam |||
śailasya citrakūṭasya pāde pūrvottare pade|| 5.38.12 ||*

*tāpasāśramavāsinyāḥ prājyamūlaphalodake|
tasmin siddhāśrite deśe mandākinyavidūrataḥ|| 5.38.13 ||*

*tasyopavanakhaṇdeśu nānāpuṣpasugandhiṣu|
vihṛtya salile klinno mamāṅke samupāviśaḥ|| 5.38.14 ||*

*tato māṁsasamāyukto vāyasah paryatunḍayat|
tamaham loṣṭamudyamya vārayāmi sma vāyasam|| 5.38.15 ||*

*dārayan sa ca māṁ kākastatraiva parilīyate|
na cāpyupāramanmāṁsād bhaksārthī balibhojanah|| 5.38.16 ||*

*utkarṣantyāṁ ca raśanāṁ kruddhāyāṁ mayi pakṣiṇe|
sramsamāne ca vasane tato dṛṣṭā tvayā hyaham|| 5.38.17 ||*

*tvayā vihasitā cāham kruddhā samlajjītā tadā|
bhakṣyagṛddhena kākena dāritā tvāmupāgatā|| 5.38.18 ||*

*tataḥ śrāntāhamutsaṅgamāśīnasya tavāviśam|
krudhyantīva prahṛṣṭena tvayāhaṁ parisāntvitā|| 5.38.19 ||*

*bāṣpapūrṇamukhī mandaṁ cakṣuṣī parimārjatī|
lakṣitāham tvayā nātha vāyasena prakopitā|| 5.38.20 ||*

*pariśramācca suptā he rāghavāṅke'smyaham ciram |
paryāyeṇa prasuptaśca mamāṅke bharatāgrajah || 5.38.21 ||*

*sa tatra punarevātha vāyasaḥ samupāgamat |
tataḥ suptaprabuddhām mām rāghavāṅkāt samutthitām |
vāyasaḥ sahasāgamyā vidadāra stanāntare || 5.38.22 ||*

*punaḥ punarathotpatya vidadāra sa mām bhṛśam |
tataḥ samutthito rāmo muktaih śonitabindubhīḥ || 5.38.23 ||*

*sa mām dṛṣṭvā mahābāhurvitunnām stanayostadā |
āśīviṣa iva kruddhaḥ śvasan vākyamabhāṣata || 5.38.24 ||*

*kena te nāganāsoru vikṣataṁ vai stanāntaram |
kaḥ kriḍati saroṣeṇa pañcavaktreṇa bhoginā || 5.38.25 ||*

*vīkṣamāṇastatastām vai vāyasaṁ samuvaikṣata |
nakhaiḥ sarudhiraistīksṇairmāmevābhimukhaṁ sthitam || 5.38.26 ||*

*putraḥ kila sa śakrasya vāyasaḥ patatām varah |
dharāntaram gataḥ śīghram pavanasya gatau samah || 5.38.27 ||*

*tatastasmin mahābāhuḥ kopasamvartitekṣaṇah |
vāyase kṛtavān krūrām matīm matimatām varah || 5.38.28 ||*

*sa darbhasaṁstarād gṛhya brāhmaṇo'streṇa yojayat |
sa dīpta iva kālāgnirjajvālābhimukho dvijam || 5.38.29 ||*

*sa tam pradīptam cikṣepa darbhaṁ tam vāyasaṁ prati |
tatastu vāyasaṁ darbhaḥ so'mbare'nujagāma ha || 5.38.30 ||*

*anusṛṣṭastadā kāko jagāma vividhām gatim |
trāṇakāma imam lokam sarvam vai vicacāra ha || 5.38.31 ||*

*sa pitrā ca parityaktaḥ sarvaiśca paramarsibhiḥ।
trīḍlokān samparikramya tameva śaraṇam gataḥ॥ 5.38.32॥*

*sa tam nipatitam bhūmau śaraṇyah śaraṇāgatam।
vadhārhamapi kākutsthah kṛpayā paryapālayat॥ 5.38.33॥*

*paridyūnam vivarṇam ca
patamānam tamabhravīt।
moghamastram na śakyam tu
brāhmaṇ kartum taducyatām॥ 5.38.34॥*

*tatastasyākṣi kākasya hinasti sma sa dakṣiṇam।
dattvā tu dakṣiṇam netram prāṇebhyah parirakṣitah॥ 5.38.35॥*

*sa rāmāya namaskṛtvā rājñe daśarathāya ca।
visṛṣṭastena vīreṇa pratipede svamālayam॥ 5.38.36॥*

*matkṛte kākamātre'pi brahmāstram samudīritam।
kasmād yo māharat tvattaḥ kṣamase tam mahīpate॥ 5.38.37॥*

*sa kuruṣva mahotsāhāṁ kṛpāṁ mayi nararṣabha।
tvayā nāthavatī nātha hyanāthā iva dṛṣyate॥ 5.38.38॥*

*ānṛśaṁsyam paro dharmastvatta eva mayā śrutam।
jānāmi tvāṁ mahāvīryam mahotsāham mahābalam॥ 5.38.39॥*

*apāravāramakṣobhyam gāmbhīryāt sāgaropamam।
bhartāram sasamudrāyā dharaṇyā vāsavopamam॥ 5.38.40॥*

*evamastravidāṁ śrestho balavān sattvavānapi।
kimarthamastram rakṣahsu na yojayasi rāghava॥ 5.38.41॥*

*na nāgā nāpi gandharvā na surā na marudgaṇāḥ।
rāmasya samare vegam śaktāḥ pratisamīhitum॥ 5.38.42॥*

*tasya vīryavataḥ kaccid yadyasti mayi sambhramaḥ |
kimarthaṁ na śaraistīksṇaiḥ kṣayam nayati rākṣasān || 5.38.43 ||*

*bhrātura-deśamādāya lakṣmaṇo vā parantapaḥ |
kasya hetorna māṁ vīraḥ paritrāti mahābalah || 5.38.44 ||*

*yadi tau puruṣavyāghrau vāyvindrasamatejasau |
surāṇāmapi durdharsau kimarthaṁ māmupeksataḥ || 5.38.45 ||*

*mamaiva duṣkṛtam kiñcinmahadasti na samśayaḥ |
samarthāvapi tau yanmāṁ nāvekṣete parantapau || 5.38.46 ||*

*vaidehyā vacanam śrutvā karuṇam sāśru bhāśitam |
athābravīnmahātejā hanūmān hariyūthapah || 5.38.47 ||*

*tvacchokavimukho rāmo devi satyena te śape |
rāme duḥkhābhipanne tu lakṣmaṇaḥ paritapyate || 5.38.48 ||*

*kathañcid bhavatī dṛṣṭā na kālaḥ pariśocitum |
imam muhūrtam duḥkhānāmantam drakṣyasi śobhane || 5.38.49 ||*

*tāvvubhau puruṣavyāghrau rājaputrau mahābalau |
tvaddarśanakrtotsāhau lokān bhasmīkariṣyataḥ || 5.38.50 ||*

*hatvā ca samarakrūram rāvaṇam sahabāndhavam |
rāghavastvām viśālākṣi svām purīm prati neṣyati || 5.38.51 ||*

*brūhi yad rāghavo vācyo lakṣmaṇaśca mahābalah |
sugrīvo vāpi tejasvī harayo vā samāgatāḥ || 5.38.52 ||*

*ityuktavati tasmiṁśca sītā punarathābravīt |
kausalyā lokabhartāram suṣuve yaṁ manasvinī || 5.38.53 ||*

*taṁ mamārthe sukham pṛccha śirasā cābhivādaya |
srajaśca sarvaratnāni priyāyāśca varāṅganāḥ || 5.38.54 ||*

*aiśvaryam ca viśālāyāṁ prthivyāmapi durlabham|
pitaram mātarāṁ caiva sammānyābhiprasādya ca|| 5.38.55 ||*

*anupravrajito rāmaṁ sumitrā yena suprajāḥ|
ānukūlyena dharmātmā tyaktvā sukhamanuttamam|| 5.38.56 ||*

*anugacchati kākutsthāṁ bhrātaram pālayan vane|
siṁhaskandho mahābāhurmanasvī priyadarśanaḥ|| 5.38.57 ||*

*pitrvad vartate rāme mātrvanmāṁ samācarat|
hriyamāṇāṁ tadā vīro na tu māṁ veda lakṣmaṇaḥ|| 5.38.58 ||*

*vṛddhopasevī lakṣmīvān śakto na bahubhāṣitā|
rājaputrapriyaśresthaḥ sadṛśaḥ śvaśurasya me|| 5.38.59 ||*

*mattaḥ priyatara nityaṁ bhrātā rāmasya lakṣmaṇaḥ|
niyukto dhuri yasyāṁ tu tāmudvahati vīryavān|| 5.38.60 ||*

*yam dṛṣṭvā rāghavo naiva vṛttamāryamanusmarat|
sa mamārthāya kuśalam vaktavyo vacanānmama|| 5.38.61 ||*

*mṛdurnityaṁ śucirdakṣaḥ priyo rāmasya lakṣmaṇaḥ|
yathā hi vānaraśrestha duḥkhaksayakaro bhavet|| 5.38.62 ||*

*tvamasmin kāryanirvāhe pramāṇaṁ hariyūthapa|
rāghavastvatsamārambhānmayi yatnaparo bhavet|| 5.38.63 ||*

*idam brūyāśca me nātham śūraṁ rāmaṁ punaḥ punaḥ|
jīvitam dhārayiṣyāmi māsaṁ daśarathātmaja|| 5.38.64 ||*

*ūrdhvam māsānna jīveyaṁ satyenāhaṁ bravīmi te|
rāvaṇenoparuddhāṁ māṁ nikṛtyā pāpakarmaṇā|
trātumarhasi vīra tvam pātālādiva kauśikīm|| 5.38.65 ||*

*tato vastragataṁ muktvā divyam cūḍāmaṇim śubham |
pradeyo rāghavāyeti sītā hanumate dadau || 5.38.66 ||*

*pratigrhya tato vīro maṇiratnamanuttamam |
aṅgulyā yojayāmāsa nāhyasya prabhavad bhujaḥ || 5.38.67 ||*

*maṇiratnam kapivaraḥ pratigrhyābhivādya ca |
sītām pradakṣiṇam kṛtvā praṇataḥ pārśvataḥ sthitah || 5.38.68 ||*

*harṣena mahatā yuktaḥ sītādarśanajena saḥ |
hṛdayena gato rāmam lakṣmaṇam ca salakṣaṇam || 5.38.69 ||*

*maṇivaramupagrhya tam mahārham
janakanṛpātmajayā dhṛtam prabhāvāt |
girivarapavanāvadhūtamuktaḥ
sukhitamanāḥ pratisaṅkramam prapede || 5.38.70 ||*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe 'ṣṭātrīṁśah sargah ||*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥
ekonacatvāriṁśaḥ sargaḥ

*cūḍāmaṇimādāya yāntaṁ hanumantaṁ prati sītayā
śrīrāmaprabhṛtīnutaśayitumāgrahakaraṇam samudratarane
saṁśayānāyāḥ sītāyā hanumatā vānarāṇāṁ parākramam
varṇayitvā''svāsanam*

*maṇīm dattvā tataḥ sītā hanūmantamathābravīt
abhijñānamabhijñātametad rāmasya tattvataḥ* ॥ 5.39.1 ॥

*maṇīm drṣṭvā tu rāmo vai trayāṇāṁ saṁsmariṣyati
vīro jananyā mama ca rājño daśarathasya ca* ॥ 5.39.2 ॥

*sa bhūyastvam samutsāhacodito harisattama
asmin kāryasamutsāhe pracintaya yaduttaram* ॥ 5.39.3 ॥

*tvamasmin kāryaniryoge pramāṇam harisattama
tasya cintaya yo yatno duḥkhakṣayakaro bhavet* ॥ 5.39.4 ॥

*hanūman yatnamāsthāya duḥkhakṣayakaro bhava
sa tatheti pratijñāya mārutirbhīmavikramah* ॥ 5.39.5 ॥

*śirasā''vandya vaidehīṁ gamanāyopacakrame
jñātvā samprasthitam devī vānaraṁ pavanātmajam* ॥ 5.39.6 ॥

*bāṣpagadgadayā vācā maithilī vākyamabrvīt
hanūman kuśalam brūyāḥ sahitau rāmalakṣmaṇau* ॥ 5.39.7 ॥

*sugrīvaṁ ca sahāmātyaṁ sarvān vṛddhāṁśca vānarān
brūyāstvam vānaraśreṣṭha kuśalam dharmasaṁhitam* ॥ 5.39.8 ॥

*yathā ca sa mahābāhurmāṁ tārayati rāghavaḥ |
asmād duḥkhāmbusaṁrodhāt tvāṁ samādhātumarhasi || 5.39.9 ||*

*jīvantīṁ māṁ yathā rāmaḥ sambhāvayati kīrtimān |
tat tvayā hanuman vācyam vācā dharmamavāpnūhi || 5.39.10 ||*

*nityamutsāhayuktasya vācaḥ śrutvā mayeritāḥ |
vardhiṣyate dāśaratheḥ pauruṣam madavāptaye || 5.39.11 ||*

*matsandeśayutā vācastvattaḥ śrutvaiva rāghavaḥ |
parākrame matīṁ vīro vidhivat saṁvidhāsyati || 5.39.12 ||*

*sītāyāstad vacaḥ śrutvā hanūmān mārutātmajāḥ |
śirasyañjalimādhāya vākyamuttaramabrahvīt || 5.39.13 ||*

*kṣiprameṣyati kākutstho haryṛksapravarairvṛtaḥ |
yaste yudhi vijityārīn śokam vyapanayisyati || 5.39.14 ||*

*nahi paśyāmi martyeṣu nāsuresu sureṣu vā |
yastasya vamato bāṇān sthātumutsahate'grataḥ || 5.39.15 ||*

*apyarkamapi parjanyamapi vaivasvataṁ yamam |
sa hi sodhum rāṇe śaktastava hetorviśeṣataḥ || 5.39.16 ||*

*sa hi sāgaraparyantāṁ mahīṁ sādhitumarhati |
tvannimitto hi rāmasya jayo janakanandini || 5.39.17 ||*

*tasya tad vacanam śrutvā samyak satyam subhāśitam |
jānakī bahu mene tam vacanam cedamabrahvīt || 5.39.18 ||*

*tatastaṁ prasthitam sītā vīkṣamāṇā punaḥ punaḥ |
bhartrsnehānvitam vākyam sauhārdādanumānayat || 5.39.19 ||*

*yadi vā manyase vīra vasaikāhamarindama |
kasmiṁścit saṁvṛte deśe viśrāntaḥ śvo gamiṣyasi || 5.39.20 ||*

*mama ca ivālpabhāgyāyāḥ sānnidhyāt tava vānaraḥ
asya śokasya mahato muhūrtam mokṣaṇam bhavet* || 5.39.21 ||

*tato hi hariśārdūla punarāgamanāya tu |
prāṇānāmapi sandeho mama syānnātra samśayah* || 5.39.22 ||

*tavādarśanajah śoko bhūyo māṁ paritāpayet |
duḥkhāduḥkha parāmṛṣṭāṁ dīpayanniva vānara* || 5.39.23 ||

*ayam ca vīra sandehastiṣṭhatīva mamāgrataḥ |
sumahāṁstvatsahāyeṣu haryrkṣeṣu hariśvara* || 5.39.24 ||

*kathāṁ nu khalu duṣpāram tariṣyanti mahodadhim |
tāni haryrkṣasainyāni tau vā naravarātmajau* || 5.39.25 ||

*trayāṇāmeva bhūtānāṁ sāgarasyeha laṅghane |
śaktih syād vainateyasya tava vā mārutasya vā* || 5.39.26 ||

*tadasmin kāryaniryoge vīraivam duratikrame |
kim paśyase samādhānam tvam hi kāryavidāṁ varah* || 5.39.27 ||

*kāmamasya tvamevaikaḥ kāryasya parisādhane |
paryāptaḥ paravīraghna yaśasyaste phalodayah* || 5.39.28 ||

*balaiḥ samagrairyudhi māṁ rāvaṇam jitya samyuge |
vijayī svapuram yāyāt tattasya sadṛśam bhavet* || 5.39.29 ||

*balaistu saṅkulāṁ kṛtvā laṅkāṁ parabalārdanaḥ |
māṁ nayed yadi kākutsthastat tasya sadṛśam bhavet* || 5.39.30 ||

*tadyathā tasya vikrāntamanurūpaṁ mahātmanaḥ |
bhavedāhavaśūrasya tathā tvamupapādaya* || 5.39.31 ||

*tadarthopahitam vākyam praśritam hetusamhitam |
niśamya hanumān śeṣam vākyamuttaramabравīt* || 5.39.32 ||

*devi haryṛksasainyānāmīśvaraḥ plavatāṁ varāḥ |
sugrīvaḥ satyasampannastavārthe kṛtaniścayaḥ || 5.39.33 ||*

*sa vānarasahasrānāṁ koṭībhīrabhīsaṁvṛtaḥ |
kṣiprāmeṣyati vaidehi rākṣasānāṁ nibarhaṇaḥ || 5.39.34 ||*

*tasya vikramasampannāḥ sattvavanto mahābalāḥ |
manāḥ saṅkalpasampātā nideśe harayaḥ sthitāḥ || 5.39.35 ||*

*yeṣāṁ nopari nādhastānna tiryak sajjate gatiḥ |
na ca karmasu sīdanti mahatsvamitatemjasaḥ || 5.39.36 ||*

*asakṛt tairmahotsāhaiḥ sasāgaradharādharāḥ |
pradakṣiṇīkṛtā bhūmirvāyumārgānusāribhiḥ || 5.39.37 ||*

*madviśiṣṭāśca tulyāśca santi tatra vanaukasāḥ |
mattaḥ pratyavarāḥ kaścinnāsti sugrīvasannidhau || 5.39.38 ||*

*ahām tāvadiha prāptaḥ kiṁ punaste mahābalāḥ |
nahi prakṛṣṭāḥ presyante presyante hitare janāḥ || 5.39.39 ||*

*tadalaṁ paritāpena devi śoko vyapaitu te |
ekotpātena te laṅkāmeṣyanti hariyūthapāḥ || 5.39.40 ||*

*mama pṛṣṭhagatau tau ca candraśūryāvivoditau |
tvatsakāśāṁ mahāsaṅghau nṛsimhāvāgamisyaṭaḥ || 5.39.41 ||*

*tau hi vīrau naravarau sahitau rāmalakṣmaṇau |
āgamyā nagarīṁ laṅkāṁ sāyakairvidhamisyaṭaḥ || 5.39.42 ||*

*sagaṇaṁ rāvaṇaṁ hatvā rāghavo raghunandanaḥ |
tvāmādāya varārohe svapurīṁ prati yāsyati || 5.39.43 ||*

*tadāśvasihi bhadraṁ te bhava tvam kālakāṅkṣiṇī |
nacirād drakṣyase rāmaṁ prajvalantamivānalām || 5.39.44 ||*

*nihate rākṣasendre ca saputrāmātyabāndhave।
tvam̄ sameṣyasi rāmeṇa śāśāṅkeneva rohiṇī॥ 5.39.45॥*

*kṣipram̄ tvam̄ devi śokasya pāram̄ drakṣyasi maithili।
rāvanam̄ caiva rāmeṇa drakṣyase nihatam̄ balāt॥ 5.39.46॥*

*evamāśvāsyā vaidehīm̄ hanūmān mārutātmajah।
gamanāya matim̄ kṛtvā vaidehīm̄ punarabravīt॥ 5.39.47॥*

*tamarighnam̄ kṛtātmānam̄ kṣipram̄ drakṣyasi rāghavam।
lakṣmaṇam̄ ca dhanuṣpāṇīm̄ laṅkādvāramupāgatam॥ 5.39.48॥*

*nakhadam̄ṣṭrāyudhān vīrān siṁhaśārdūlavikramān।
vānarān vāraṇendrābhān kṣipram̄ drakṣyasi saṅgatān॥ 5.39.49॥*

*śailāmbudanikāśānām̄ laṅkāmalayasānusu।
nardatām̄ kapitukhyānāmārye yūthānyyanekaśah॥ 5.39.50॥*

*sa tu marmaṇi ghoreṇa tādito manmathesuṇā।
na śarma labhate rāmah siṁhārdita iva dvipaḥ॥ 5.39.51॥*

*ruda mā devi śokena mā bhūt te manaso bhayam।
śacīva bhartrā śakreṇa saṅgamesyasi śobhane॥ 5.39.52॥*

*rāmād viśiṣṭah ko'nyo'sti kaścit saumitriṇā samaḥ।
agnimārutakalpau tau bhrātarau tava samśrayau॥ 5.39.53॥*

*nāsmimściram̄ vatsyasi devi deśe
rakṣogaṇairadhyuśite'tiraudre।
na te cirādāgamanam̄ priyasya
kṣamasva matsaṅgamakālamātram॥ 5.39.54॥*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe ekonacatvāriṁśah sargah॥*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

catvāriṁśaḥ sargaḥ

*śrīrāmasya kṛte sītāyā punaḥ sandeśasya dānam tāmāśvāsyā
hanumata uttaradiśāyāṁ prasthānam*

*śrutvā tu vacanam tasya vāyusūnormahātmanaḥ |
uvācātmahitam vākyam sītā surasutopamā || 5.40.1 ||*

*tvāṁ dṛṣṭvā priyavaktaram samprahṛṣyāmi vānara |
ardhasañjātasasyeva vṛṣṭim prāpya vasundharā || 5.40.2 ||*

*yathā tam puruṣavyāghram gātraiḥ śokābhikarśitaiḥ |
samsprśeyam sakāmāham tathā kuru dayāṁ mayi || 5.40.3 ||*

*abhijñānam ca rāmasya dadyā harigaṇottama |
kṣiptāmiśikāṁ kākasya kopādekākṣisātanīm || 5.40.4 ||*

*manahśilāyāstilako gaṇḍapārśve niveśitaḥ |
tvayā praṇaṣṭe tilake tam kila smartumarhasi || 5.40.5 ||*

*sa vīryavān katham sītāṁ hṛtāṁ samanumanyase |
vasantīm rakṣasām madhye mahendravaruṇopama || 5.40.6 ||*

*eṣa cūḍāmaṇīrdivyo mayā suparirakṣitaḥ |
etam dṛṣṭvā prahṛṣyāmi vyasane tvāmivānagha || 5.40.7 ||*

*eṣa niryātitah śrīmān mayā te vārisambhavaḥ |
ataḥ param na śakṣyāmi jīvitum śokalālasā || 5.40.8 ||*

*asahyāni na duḥkhāni vācaśca hṛdayacchidah |
rākṣasaiḥ saha samvāsam tvatkṛte marṣayāmyaham || 5.40.9 ||*

*dhārayiṣyāmi māsam tu jīvitam śatrusūdana |
māsādūrdhvam na jīviṣye tvayā hīnā nṛpātmaja || 5.40.10 ||*

*ghoro rākṣasarājo'yaṁ dṛṣtiśca na sukhā mayi |
tvāṁ ca śrutvā viṣajjantam na jīveyamapi kṣaṇam || 5.40.11 ||*

*vaidehyā vacanam śrutvā karuṇam sāśrubhāśitam |
athābravīnmahātejā hanūmān mārutātmajah || 5.40.12 ||*

*tvacchokavimukho rāmo devi satyena te śape |
rāme śokābhībhūte tu lakṣmaṇah paritapyate || 5.40.13 ||*

*dṛṣṭā kathañcid bhavatī na kālah paridevitum |
imam muhūrtam duḥkhānāmantam drakṣyasi bhāmini || 5.40.14 ||*

*tāvvubhau puruṣavyāghrau rājaputrāvaninditau |
tvaddarśanakṛtotsāhau laṅkām bhasmīkariṣyataḥ || 5.40.15 ||*

*hatvā tu samare rakṣo rāvaṇam sahabāndhavaiḥ |
rāghavau tvāṁ viśālākṣi svāṁ purīṁ prati nesyataḥ || 5.40.16 ||*

*yattu rāmo vijānīyādabhijñānamanindite |
prītisanjananam bhūyastasya tvam dātumarhasi || 5.40.17 ||*

*sābravīd dattamevāho mayābhijñānamuttamam |
etadeva hi rāmasya dṛṣṭvā yatnena bhūṣaṇam || 5.40.18 ||*

*śraddheyam hanuman vākyam tava vīra bhaviṣyati |
sa tam maṇivaranam gṛhya śrīmān plavagasattamaḥ || 5.40.19 ||*

*praṇamya śirasā devīm gamanāyopacakrame |
tamutpātakṛtotsāhamavekṣya hariyūthapam || 5.40.20 ||*

*vardhamānam mahāvegamuvāca janakātmajā।
aśrupūrṇamukhī dīnā bāṣpagadgadayā girā॥ 5.40.21॥*

*hanūman simhasanikāśau bhrātarau rāmalakṣmaṇau।
sugrīvam ca sahāmātyam sarvān brūyā anāmayam॥ 5.40.22॥*

*yathā ca sa mahābāhurmām tārayati rāghavah।
asmād duḥkhāmbusaṁrodhāt tvam samādhātumarhasi॥ 5.40.23॥*

*idaṁ ca tīvraṁ mama śokavegam
rakṣobhirebhiḥ paribhartsanam ca।
brūyāstu rāmasya gataḥ samīpam
śivaśca te'dhvāstu haripravīra॥ 5.40.24॥*

*sa rājaputryā prativeditārthaḥ
kapiḥ kṛtārthaḥ pariḥṛṣṭacetāḥ।
tadalpašeṣām prasamīkṣya kāryam
diśām hyudīcīm manasā jagāma॥ 5.40.25॥*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe catvārimśah sargah॥*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

ekacatvāriṁśah sargah

hanumatā pramadāvanasya vidhvamṣah

*sa ca vāgbhiḥ praśastābhiringamiṣyan pūjitastayā।
tasmād deśādapākramya cintayāmāsa vānarah॥ 5.41.1 ॥*

*alpaśeṣamidaṁ kāryaṁ dṛṣṭeyamasitekṣaṇā।
trīnupāyānatikramya caturtha iha dṛṣyate॥ 5.41.2 ॥*

*na sāma rakṣahsu guṇāya kalpate
na dānamarthopaciteṣu yujyate।
na bhedasādhyā baladarpitā janāḥ
parākramastveṣa mameha rocate॥ 5.41.3 ॥*

*na cāsyā kāryasya parākramādṛte
viniścayaḥ kaścidihopapadyate।
hatapravīrāśca rāṇe tu rākṣasāḥ
kathañcidīyuryadihādyā mārdavam॥ 5.41.4 ॥*

*kārye karmaṇi nirvṛtte yo bahūnyapi sādhayet।
pūrvakāryāvirodhena sa kāryaṁ kartumarhati॥ 5.41.5 ॥*

*na hyekah sādhako hetuh svalpasyāpīha karmaṇah।
yo hyartham bahudhā veda sa samartha'rthaśādhane॥ 5.41.6 ॥*

*ihaiva tāvatkṛtanīścayo hyaḥam
vrajeyamadya plavageśvarālayam।*

parātmasammardaviśeṣatattvavit
tataḥ kṛtam syānmama bhartrśāsanam || 5.41.7 ||

katham nu khalvadya bhavet sukhāgataṁ
prasahya yuddham mama rākṣasaiḥ sahaḥ
tathaiva khalvātmabalaṁ ca sāravat
samānayenmāṁ ca rāṇe daśānanah || 5.41.8 ||

tataḥ samāsādya rāṇe daśānanam
samāntrivargaṁ sabalaṁ sayāyinam |
hṛdi sthitam tasya mataṁ balam ca vai
sukhena matvāhamitaḥ punarvraje || 5.41.9 ||

idamasya nr̄śamsasya nandanopamamuttamam |
vanam netramanaḥkāntam nānādrumalatāyutam || 5.41.10 ||

idaṁ vidhvamsayiṣyāmi śuṣkam vanamivānalah |
asmin bhagne tataḥ kopam karisyati sa rāvaṇah || 5.41.11 ||

tato mahatsāśvamahārathadvipam
balam samāneṣyati rākṣasādhipah |
triśūlakālāyasapatiṣṭisāyudham
tato mahadyuddhamidaṁ bhaviṣyati || 5.41.12 ||

aham ca taiḥ samyati cañḍavikramaiḥ
sametya rakṣobhirabhaṅgavikramah |
nihatya tad rāvaṇacoditam balam
sukham gamiṣyāmi hariśvarālayam || 5.41.13 ||

tato mārutavat kruddho mārutirbhīmavikramah |
ūruvegena mahatā drumān kṣeptumathārabhat || 5.41.14 ||

tatastaddhanumān vīro babhañja pramadāvanam |
mattadvijasamāghuṣṭam nānādrumalatāyutam || 5.41.15 ||

*tadvanam mathitairvṛksairbhinnaiśca salilāśayaiḥ |
cūrṇitaiḥ parvatāgraiśca babhūvāpriyadarśanam || 5.41.16 ||*

*nānāśakuntavirutaiḥ prabhinnasalilāśayaiḥ |
tāmraiḥ kisalayaiḥ klāntaiḥ klāntadrumalatāyutaiḥ || 5.41.17 ||*

*na babhau tad vanam tatra dāvānalahaṭam yathā |
vyākulāvaraṇā rejurviḥvalā iva tā latāḥ || 5.41.18 ||*

*latāgrhaiścitragṛhaiśca sāditai-
rvyālairmṛgairārtavaraiśca paksibhiḥ |
śilāgrhairunmathitaistathā gṛhaiḥ
praṇaṣṭarūpam tadabhūnmahad vanam || 5.41.19 ||*

*sā vihvalāśokalatāpratānā
vanasthalī śokalatāpratānā |
jātā daśāsyapramadāvanasya
kaperbalāddhi pramadāvanasya || 5.41.20 ||*

*tataḥ sa kṛtvā jagatīpatermahān
mahad vyalīkam manaso mahātmanah |
yuyutsureko bahubhirmahābalaiḥ
śriyājvalamstorāṇamāśritah kapiḥ || 5.41.21 ||*
*|| ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe ekacatvāriṁśah sargah ||*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

dvicatvāriṁśah sargaḥ

*rāksasībhyo vanavidhvamsavārtāmākarṇya rāvaṇena
kīṅkarāṇāṁ preṣaṇāṁ hanumatā teṣāṁ samhāraśca
tataḥ pakṣinīnādena vṛkṣabhaṅgasvanena ca |
babhūvustrāsasambhrāntāḥ sarve laṅkānivāśināḥ ॥ 5.42.1 ॥*

*vidrutāśca bhayatrastā vinedurmṛgapakṣiṇāḥ |
rakṣasāṁ ca nimittāni krūrāṇi pratipedire ॥ 5.42.2 ॥*

*tato gatāyāṁ nidrāyāṁ rākṣasyo vikṛtānanāḥ |
tad vanāṁ dadṛśurbhagnāṁ tam ca vīramahākapim ॥ 5.42.3 ॥*

*sa tā dṛṣṭvā mahābāhurmahāsattvo mahābalaḥ |
cakāra sumahadrūpaṁ rākṣasīnāṁ bhayāvaham ॥ 5.42.4 ॥*

*tatastu girisaṅkāśamatikāyāṁ mahābalam |
rākṣasyo vānarām dṛṣṭvā papracchurjanakātmajām ॥ 5.42.5 ॥*

*ko'yaṁ kasya kuto vāyām kiṁ nimirritamihāgataḥ |
kathaṁ tvayā sahānena samvādaḥ kṛta ityuta ॥ 5.42.6 ॥*

*ācakṣva no viśālākṣi mā bhūtte subhage bhayam |
samvādamasitāpāṅgi tvayā kiṁ kṛtavānayam ॥ 5.42.7 ॥*

*athābravīt tadaḥ sādhvī sītā sarvāṅgaśobhanāḥ |
rakṣasāṁ kāmarūpāṇāṁ vijñāne kā gatirmama ॥ 5.42.8 ॥*

yūyamevāsyā jānīta yo'yaṁ yad vā kariṣyati |
ahireva hyaheḥ pādān vijānāti na saṁśayaḥ || 5.42.9 ||

ahamapyatibhītāsmi naiva jānāmi ko hyayam |
vedmi rākṣasamevainam kāmarūpiṇamāgatam || 5.42.10 ||

vaidehyā vacanam śrutvā rākṣasyo vidrutā drutam |
sthitāḥ kāścidgatāḥ kāścid rāvaṇāya niveditum || 5.42.11 ||

rāvaṇasya samīpe tu rākṣasyo vikṛtānanāḥ |
virūpaṁ vānarām bhītām rāvaṇāya nyavediṣuh || 5.42.12 ||

aśokavanikāmadhye rājan bhītavapuh kapiḥ |
sītāyā kṛtasamvādastiṣṭhatyamitavikramah || 5.42.13 ||

na ca tam jānakī sītā hariṁ hariṇalocanā |
asmābhīrbahudhā pṛṣṭā nivedayitumicchatī || 5.42.14 ||

vāsavasya bhaved dūto dūto vaiśravaṇasya vā |
preśito vāpi rāmeṇa sītānvesaṇakāṅkṣayā || 5.42.15 ||

tenaivādbhutarūpeṇa yattattava manoharam |
nānāmṛgagaṇākīrṇam pramṛṣṭam pramadāvanam || 5.42.16 ||

na tatra kaściduddeśo yastena na vināśitaḥ |
yatra sā jānakī devī sa tena na vināśitaḥ || 5.42.17 ||

jānakīrakṣaṇārtham vā śramād vā nopalakṣyate |
athavā kaḥ śramastasya saiva tenābhīrakṣitā || 5.42.18 ||

cārupallavapatrādhyaṁ yaṁ sītā svayamāsthitā |
pravṛddhaḥ śiṁśapāvṛkṣaḥ sa ca tenābhīrakṣitaḥ || 5.42.19 ||

tasyograrūpasvyogram tvam danḍamājñātumarhasi |
sītā sambhāṣitā yena vanam tena vināśitam || 5.42.20 ||

manahparigṛhitāṁ tāṁ tava rakṣogaṇeśvaraḥ
kaḥ sītāmabhībhāseta yo na syāt tyaktajīvitah || 5.42.21 ||

rākṣasīnāṁ vacaḥ śrutvā rāvaṇo rākṣaseśvaraḥ |
citāgniriva jajvāla kopasaṁvartitekṣaṇah || 5.42.22 ||

tasya kruddhasya netrābhyaṁ prāpatannāśrubindavah |
dīptābhyaṁiva dīpābhyaṁ sārciṣah snehabindavah || 5.42.23 ||

ātmahā sadṛśān vīrān kiñkarānnāma rākṣasān |
vyādideśa mahātejā nigrahārthāṁ hanūmataḥ || 5.42.24 ||

teṣāmaśītisāhasram kiñkarāṇāṁ tarasvinām |
niryayurbhavanāt tasmāt kūṭamudgarapāṇayah || 5.42.25 ||

mahodarā mahādaṁṣṭrā ghorarūpā mahābalāḥ |
yuddhābhimanasaḥ sarve hanūmadgraḥaṇonmukhāḥ || 5.42.26 ||

te kapīṁ tam samāsādya toraṇasthamavasthitam |
abhipeturmahāvegāḥ pataṅgā iva pāvakam || 5.42.27 ||

te gadābhīrvicitrābhīḥ parighaiḥ kāñcanāṅgadaiḥ |
ājagmurvānarāśreṣṭham śarairādityasannibhaiḥ || 5.42.28 ||

mudgaraiḥ paṭṭiśaiḥ śūlaiḥ prāsatomarapāṇayah |
parivārya hanūmantāṁ sahasā tasthuragrataḥ || 5.42.29 ||

hanūmānapi tejasvī śrīmān parvatasannibhaḥ |
kṣitāvāviddhya lāṅgūlaṁ nanāda ca mahādhvanim || 5.42.30 ||

sa bhūtvā tu mahākāyo hanūmān mārutātmajaḥ |
pucchamāsphoṭayāmāsa laṅkāṁ śabdena pūrayan || 5.42.31 ||

tasyāsphoṭitaśabdena mahatā cānunādinā |
peturvihaṅgā gaganāduccaiscedamaghosayat || 5.42.32 ||

*jayatyatibalo rāmo lakṣmaṇaśca mahābalaḥ |
rājā jayati sugrīvo rāghaveṇābhīpālitaḥ || 5.42.33 ||*

*dāso'haṁ kosalendrasya rāmasyākliṣṭakarmaṇah |
hanūmān śatrusainyānāṁ nihantā mārutātmajah || 5.42.34 ||*

*na rāvaṇasahasram me yuddhe pratibalāṁ bhavet |
śilābhiśca praharataḥ pādapaiśca sahasraśah || 5.42.35 ||*

*ardayitvā purīṁ laṅkāmabhivādya ca maithilīm |
samṛddhārtho gamiṣyāmi miṣatāṁ sarvaraksasām || 5.42.36 ||*

*tasya sannādaśabdena te'bhanv bhayaśāṅkitāḥ |
dadṛśuśca hanūmantāṁ sandhyāmeghamivonnatam || 5.42.37 ||*

*svāmisandeśaniḥ śāṅkāstataste rākṣasāḥ kapim |
citraiḥ praharaṇairbhīmairabhipetustatastataḥ || 5.42.38 ||*

*sa taiḥ parivṛtaḥ śūraiḥ sarvataḥ sa mahābalaḥ |
āsasādāyasam bhīmāṁ parighāṁ toraṇāśritam || 5.42.39 ||*

*sa tam parighamādāya jaghāna rajaṇīcarān |
sapannagamivādāya sphurantam vinatāsutaḥ || 5.42.40 ||*

*vicacārāmbare vīraḥ parigrhya ca mārutiḥ |
sūdayāmāsa vajreṇa daityāniva sahasradṛk || 5.42.41 ||*

*sa hatvā rākṣasān vīraḥ kiṅkarān mārutātmajah |
yuddhākāṅksi mahāvīrastoraṇam samavasthitah || 5.42.42 ||*

*tatastasmād bhayānmuktāḥ katicittatra rākṣasāḥ |
nihatān kiṅkarān sarvān rāvaṇāya nyavedayan || 5.42.43 ||*

*sa rākṣasānāṁ nihatāṁ mahābalāṁ
niśamya rājā parivṛttalocanāḥ |*

samādideśāpratimāṭ parākrame

prahastaputram samare sudurjayam || 5.42.44 ||

॥ *ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye*

sundarakāṇḍe dvicatvāriṁśah sargah ॥

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

tricatvāriṁśaḥ sargaḥ

*hanumatā caityaprāsādasya vidhvam̄sastadrakṣakāṇḍam vadhaśca
tataḥ sa kiñkarān hatvā hanūmān dhyānamāsthitaḥ |
vanaṁ bhagnam̄ mayā caityaprāsādo na vināśitaḥ || 5.43.1 ||*

*tasmāt prāsādamadyaivamimam̄ vidhvam̄sayāmyaham |
iti sañcintya hanumān manasādarśayan balam || 5.43.2 ||*

*caityaprāsādamutplutya meruśr̄ṅgamivonnataḥ |
āruroha hariśreṣṭho hanūmān mārutātmajah || 5.43.3 ||*

*āruhya girisaṅkāśam̄ prāsādaṁ hariyūthapah |
babhau sa sumahātejāḥ pratisūrya ivoditah || 5.43.4 ||*

*sampradhṛṣya ca durdharsaścaityaprāsādamunnataḥ |
hanūmān prajvalāllakṣmyā pāriyātropamo'bhadvat || 5.43.5 ||*

*sa bhūtvā sumahākāyaḥ prabhāvān mārutātmajah |
dhṛṣṭamāsphoṭayāmāsa laṅkāṁ śabdena pūrayan || 5.43.6 ||*

*tasyāsphoṭitaśabdena mahatā śrotraghātinā |
peturvihaṅgamāstatra caityapālāśca mohitāḥ || 5.43.7 ||*

*astravijjayatāṁ rāmo lakṣmaṇaśca mahābalaḥ |
rājā jayati sugrīvo rāghaveṇābhīpālitaḥ || 5.43.8 ||*

*dāso'haṁ kosalendrasya rāmasyākliṣṭakarmaṇaḥ |
hanūmān śatrusainyānāṁ nihantā mārutātmajah || 5.43.9 ||*

*na rāvaṇasahasraṁ me yuddhe pratibalaṁ bhavet |
śilābhiśca praharataḥ pādapaiśca sahasraśah || 5.43.10 ||*

*dharṣayitvā purīṁ laṅkāmabhivādya ca maithilīm |
samṛddhārtho gamiṣyāmi miṣatāṁ sarvarakṣasām || 5.43.11 ||*

*emuktvā mahākāyaścaityastho hariyūthapah |
nanāda bhīmanirhrādo rakṣasāṁ janayan bhayam || 5.43.12 ||*

*tena nādena mahatā caityapālāḥ śataṁ yayuh |
gṛhītvā vividhānastrān prāsān khaḍgān paraśvadhān || 5.43.13 ||*

*visṛjanto mahākāyā mārutīṁ paryavārayan |
te gadābhīrvicitrābhīḥ parighaiḥ kāñcanāṅgadaiḥ || 5.43.14 ||*

*ājagmurvānarāśreṣṭham bāṇaiścādityasannibhaiḥ |
āvarta iva gaṅgāyāstoyasya vipulo mahān || 5.43.15 ||*

*parikṣipya hariśreṣṭham sa babhau rakṣasāṁ gaṇah |
tato vātātmajah kruddho bhīmarūpaṁ samāsthitaḥ || 5.43.16 ||*

*prāsādasya mahāmīstasya stambhaṁ hemapariśkr̥tam |
utpāṭayitvā vegena hanūmān mārutātmajah || 5.43.17 ||*

*tatastāṁ bhrāmayāmāsa śatādhāraṁ mahābalah |
tatra cāgnih samabhavat prāsādaścāpyadahyata || 5.43.18 ||*

*dahyamānam tato dṛṣṭvā prāsādaṁ hariyūthapah |
sa rākṣasaśataṁ hatvā vajrenendra ivāsurān || 5.43.19 ||*

*antarikṣasthitah śrīmānidām vacanamabhravīt |
mādrśānām sahasrāṇi visṛṣṭāni mahātmanām || 5.43.20 ||*

*balinām vānarendrāṇām sugrīvavaśavartinām |
aṭanti vasudhām kṛtsnām vayamanye ca vānarāḥ || 5.43.21 ||*

*daśanāgabalāḥ kecit kecid daśaguṇottarāḥ।
kecinnāgasahasrasya babhūvustulyavikramāḥ॥ 5.43.22॥*

*santi caughabalāḥ kecit santi vāyubalopamāḥ।
aprameyabalāḥ kecit tatrāsan hariyūthapāḥ॥ 5.43.23॥*

*īdrgvidhaistu haribhirvṛto dantanakhāyudhaiḥ।
śataiḥ śatasahasraiśca koṭibhiścāyutairapi॥ 5.43.24॥*

*āgamiṣyati sugrīvaḥ sarvesāṁ vo niṣūdanaḥ।
neyamasti purī laṅkā na yūyām na ca rāvaṇaḥ।
yasya tvikṣvākuvīreṇa baddham vairām mahātmanā॥ 5.43.25॥*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe tricatvārimśah sargah॥*

śrīḥ

*śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ*

॥ sundarakāṇḍam ॥

catuścatvāriṁśah sargah

prahastaputrasya jambumālino vadhaḥ

*sandīṣṭo rākṣasendreṇa prahastasya suto balī|
jambumālī mahādaṁṣṭro nirjagāma dhanurdharaḥ ॥ 5.44.1 ॥*

*raktamālyāmbaradharaḥ sragvī rucirakuṇḍalaḥ|
mahān vivṛttanayanaścaṇḍah samaradurjayaḥ ॥ 5.44.2 ॥*

*dhanuh śakradhanuh prakhyam̄ mahad rucirasāyakam|
visphārayāṇo vegena vajrāśanisamasvanam ॥ 5.44.3 ॥*

*tasya visphāraghoṣeṇa dhanuso mahatā diśah|
pradiśaśca nabhaścaiva sahasā samapūryata ॥ 5.44.4 ॥*

*rathena kharayuktena tamāgatamudikṣya saḥ|
hanūmān vegasampanno jaharṣa ca nanāda ca ॥ 5.44.5 ॥*

*taṁ toraṇaviṭāṅkasthaṁ hanūmantam̄ mahākapim|
jambumālī mahātejā vivyādha niśitaiḥ śaraiḥ ॥ 5.44.6 ॥*

*ardhacandrena vadane śirasyekena karṇinā|
bāhvorriviyādha nārācairdaśabhistu kapīśvaram ॥ 5.44.7 ॥*

*tasya tacchuśubhe tāmram̄ śareṇābhīhatam̄ mukham|
śaradīvāmbujam̄ phullam̄ viddham̄ bhāskararaśminā ॥ 5.44.8 ॥*

*tattasya raktam̄ raktena rañjitaṁ śuśubhe mukham|
yathā'kāśe mahāpadmaṁ siktam̄ kāñcanabindubhiḥ ॥ 5.44.9 ॥*

cukopa bāṇābhīhato rākṣasasya mahākapiḥ |
tataḥ pārśve 'tivipulāṁ dadarśa mahatīṁ śilām || 5.44.10 ||

tarasā tāṁ samutpāṭya
cikṣepa javavad balī |
tāṁ śarairdaśabhiḥ kruddha-
stādayāmāsa rākṣasah || 5.44.11 ||

vipannam karma tad dṛṣṭvā hanūmāṁścandavikramah |
sālam vipulamutpāṭya bhrāmayāmāsa vīryavān || 5.44.12 ||

bhrāmayantam kapīṁ dṛṣṭvā sālavṛkṣam mahābalam |
cikṣepa subahūn bāṇān jambumālī mahābalah || 5.44.13 ||

sālam caturbhiściccheda vānarām pañcabhirbhujel
urasyekena bāṇena daśabhistu stanāntare || 5.44.14 ||

sa śaraiḥ pūritatanuh krodhena mahatā vṛtaḥ |
tameva parigham gr̥hya bhrāmayāmāsa vegataḥ || 5.44.15 ||

ativego'tivegena bhrāmayitvā balotkaṭaḥ |
parigham pātayāmāsa jambumālermahorasi || 5.44.16 ||

tasya caiva śiro nāsti na bāhū jānunī na ca |
na dhanurna ratho nāśvāstatrādṛśyanta neṣavaḥ || 5.44.17 ||

sa hatastarasā tena jambumālī mahārathah |
papāta nihato bhūmau cūrṇitāṅga iva drumah || 5.44.18 ||

jambumālim sunihataṁ kiṅkarāṁśca mahābalān |
cukrodha rāvaṇaḥ śrutvā kopasaṁraktalocanaḥ || 5.44.19 ||

sa roṣasamvartitatāmrālocanaḥ
prahastaputre nihate mahābale |

amātyaputrānativīryavikramān

samādidesāśu niśācareśvaraḥ || 5.44.20 ||

॥ *ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye*

sundarakāṇḍe catuścatvāriṁśah sargah ॥

śrīḥ

*śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ*

॥ sundarakāṇḍam ॥

pañcacatvārimśaḥ sargaḥ

mantriṇaḥ saptaputrāṇāṁ vadhaḥ

*tataste rākṣasendreṇa coditā mantriṇaḥ sutāḥ!
niryayurbhavanāt tasmāt sapta saptārcivarcasaḥ* ॥ 5.45.1 ॥

*mahaḍbalaparīvārā dhanuṣmanto mahābalāḥ!
kṛtāstrāstravidāṁ śresthāḥ parasparajaya-iṣiṇaḥ* ॥ 5.45.2 ॥

*hemajālaparikṣiptairdhvajavadvadbhiḥ patākibhiḥ!
toyadasvananirghoṣairvājiyuktairmahārathaiḥ* ॥ 5.45.3 ॥

*taptakāñcanacitrāṇi cāpānyamitavikramāḥ!
visphārayantaḥ saṃhṛṣṭāstadidvanta ivāmbudāḥ* ॥ 5.45.4 ॥

*jananyastāstatastāśāṁ viditvā kiṅkarān hatān!
babhūvuḥ śokasambhrāntāḥ sabāndhavasuḥṛjjanāḥ* ॥ 5.45.5 ॥

*te parasparaśaṅghaṛṣāt taptakāñcanabhūṣaṇāḥ!
abhipeturhanūmantāṁ toraṇasthamavasthitam* ॥ 5.45.6 ॥

*sṛjanto bāṇavṛṣṭim te rathagarjitanihsvanāḥ!
prāvṛṭkāla ivāmbhodā vicerurnairṛtāmbudāḥ* ॥ 5.45.7 ॥

*avakīrṇastatastābhīrhanūmān śaravṛṣṭibhiḥ!
abhavat saṃvṛtākāraḥ śailarāḍīva vṛṣṭibhiḥ* ॥ 5.45.8 ॥

*sa śarān vañcayāmāsa teśāmāśucaraḥ kapiḥ!
rathavegāṁśca vīrāṇāṁ vicaran vimale'mbare* ॥ 5.45.9 ॥

sa taiḥ kṛīdan dhanuṣmadbhīryomni vīraḥ prakāśate।
dhanuṣmadbhīryathā meghairmārutaḥ prabhurambare॥ 5.45.10॥

sa kṛtvā ninadaṁ ghoram trāsayamstāṁ mahācamūm।
cakāra hanumān vegam teṣu rakṣahsu vīryavān॥ 5.45.11॥

talenābhīhanat kāṁścit pādaiḥ kāṁścit parantapaḥ।
muṣṭibhiścāhanat kāṁścinnakhaiḥ kāṁścid vyadārayat॥ 5.45.12॥

pramamāthorasā kāṁścidūrubhyāmaparānapi।
kecit tasyaiva nādena tatraiva patitā bhuvi॥ 5.45.13॥

tatasteṣvavapanneṣu bhūmau nipatiteṣu ca।
tatsainyamagamat sarvam diśo daśa bhayārditam॥ 5.45.14॥

vinedurvisvaram nāgā nipeturbhuvi vājinaḥ।
bhagnanīḍadhvajacchattrairbhūśca kīrṇābhavad rathaiḥ॥ 5.45.15॥

sravatā rudhireṇātha sravantyo darśitāḥ pathi।
vividhaiśca svanairlaṅkā nanāda vikṛtam tadā॥ 5.45.16॥

sa tān pravṛddhān vinihatya rākṣasān
mahābalaścāndaparākramah kapiḥ।
yuyutsuranyaiḥ punareva rākṣasai-
stadeva vīro 'bhijagāma toraṇam॥ 5.45.17॥

॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe pañcacatvāriṁśah sargah॥

śrīḥ

*śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ*

॥ *sundarakāṇḍam* ॥

ṣaṭcatvāriṁśaḥ sargaḥ

rāvaṇasya pañcasenāpatināṁ vadhaḥ

*hatān mantrisutān buddhvā vānareṇa mahātmanā।
rāvaṇaḥ samvṛtākāraścakāra matimuttamām* ॥ 5.46.1 ॥

*sa virūpākṣayūpākṣau durdharam caiva rākṣasam।
praghāsam bhārakarṇam ca pañca senāgranāyakān* ॥ 5.46.2 ॥

*sandideśa daśagrīvo vīrān nayaviśāradān।
hanūmadgrahaṇe'vyagrān vāyuvegasamān yudhi* ॥ 5.46.3 ॥

*yāta senāragrāḥ sarve mahābalaparigrahāḥ।
savājirathamātaṅgāḥ sa kapiḥ śāsyatāmiti* ॥ 5.46.4 ॥

*yattaiśca khalu bhāvyam syāt tamāśadya vanālayam।
karma cāpi samādheyam deśakālāvirodhitam* ॥ 5.46.5 ॥

*na hyaham tam kapiṁ manye karmaṇā prati tarkayan।
sarvathā tanmahad bhūtam mahābalaparigraham* ॥ 5.46.6 ॥

*vānaro'yamiti jñātvā nahi śuddhyati me manah।
naivāham tam kapiṁ manye yatheyam prastutā kathā* ॥ 5.46.7 ॥

*bhavedindreṇa vā sṛṣṭamasmarthaṁ tapobalāt।
sanāgayakṣagandharvadevāsuramaharṣayaḥ* ॥ 5.46.8 ॥

*yuṣmābhiḥ prahitaiḥ sarvairmayā saha vinirjitāḥ।
tairavaśyam vidhātavyam vyalīkaṁ kiñcidēva nah* ॥ 5.46.9 ॥

tadeva nātra sandehaḥ prasahya parigṛhyatām।
yāta senāgragāḥ sarve mahābalaparigrahāḥ॥ 5.46.10॥

savājirathamātaṅgāḥ sa kapiḥ śāsyatāmiti।
nāvamānyo bhavadbhiśca kapirdhīraparākramāḥ॥ 5.46.11॥

dṛṣṭā hi harayah pūrve mayā vipulavikramāḥ।
vālī ca saha sugrīvo jāmbavāṁśca mahābalaḥ॥ 5.46.12॥

nīlah senāpatiścaiva ye cānye dvividādayaḥ।
naiva teṣāṁ gatirbhīmā na tejo na parākramāḥ॥ 5.46.13॥

na matirna balotsāho na rūpaparikalpanam।
mahatsattvamidam jñeyam̄ kapirūpam̄ vyavasthitam॥ 5.46.14॥

prayatnam̄ mahadāsthāya kriyatāmasya nigrahaḥ।
kāmaṁ lokāstrayaḥ sendrāḥ sasurāsuramānavāḥ॥ 5.46.15॥

bhavatāmagrataḥ sthātum̄ na paryāptā ranājire।
tathāpi tu nayajñena jayamākāṅkṣatā ranē॥ 5.46.16॥

ātmā rakṣyah prayatnena yuddhasiddhirhi cañcalā।
te svāmivacanam̄ sarve pratigrhya mahaujasaḥ॥ 5.46.17॥

samutpeturmahāvegā hutāśasamatejasaḥ।
rathaiśca mattairnāgaiśca vājibhiśca mahājavaiḥ॥ 5.46.18॥

śastraiśca vividhaistīkṣṇaiḥ sarvaiścopahitā balaiḥ।
tatstu dadṛśurvīrā dīpyamānam̄ mahākapim॥ 5.46.19॥

raśmimantamivodyantam̄ svatejoraśmimālinam।
toraṇastham̄ mahāvegam̄ mahāsattvam̄ mahābalam॥ 5.46.20॥

mahāmatim̄ mahotsāham̄ mahākāyam̄ mahābhujam।
tam̄ samīkṣyaiva te sarve dikṣu sarvāsvavasthitāḥ॥ 5.46.21॥

*taistaiḥ praharaṇairbhīmairabhipetustatastataḥ |
tasya pañcāyasāstikṣṇāḥ sitāḥ pītamukhāḥ śarāḥ |
śirasyutpalapatrābhā durdhareṇa nipātitāḥ || 5.46.22 ||*

*sa taiḥ pañcabhirāviddhaḥ śaraiḥ śirasi vānarāḥ |
utpapāta nadan vyomni diśo daśa vinādayan || 5.46.23 ||*

*tatastu durdharo vīraḥ sarathaḥ sajjakārmukaḥ |
kiran śaraśatairnaikairabhipede mahābalāḥ || 5.46.24 ||*

*sa kapirvārayāmāsa tam vyomni śaravarṣiṇam |
vṛṣṭimantam payodānte payodamiva mārutaḥ || 5.46.25 ||*

*ardyamānastastena durdhareṇānilātmajah |
cakāra ninadam bhūyo vyavardhata ca vīryavān || 5.46.26 ||*

*sa dūram sahasotpatya durdharyā rathe hariḥ |
nipapāta mahāvego vidyudrāśirgirāviva || 5.46.27 ||*

*tataḥ sa mathitāṣṭāsvam ratham bhagnākṣakubaram |
vihāya nyapatad bhūmau durdharyaktajīvitah || 5.46.28 ||*

*taṁ virūpāksayūpāksau drṣtvā nipatitam bhuvi |
tau jātaroṣau durdharsāvutpetaturarindamau || 5.46.29 ||*

*sa tābhyaṁ sahasotplutya viṣṭhito vimale'mbare |
mudgarābhyaṁ mahābāhurvaksasyabhihataḥ kapiḥ || 5.46.30 ||*

*taylorvegavatorvegam nihatya sa mahābalāḥ |
nipapāta punarbhūmau suparna iva vegitah || 5.46.31 ||*

*sa sālavṛkṣamāsādya samutpāṭya ca vānarāḥ |
tāvubhau rākṣasau vīrau jaghāna pavanātmajah || 5.46.32 ||*

tatastāṁstrīn hatāñjñātvā vānareṇa tarasvināl
abhipede mahāvegaḥ prasahya praghaso balī॥ 5.46.33 ॥

bhāsakarṇaśca saṅkruddhaḥ śūlamādāya vīryavān |
ekataḥ kapiśārdūlam yaśasvinamavasthitau॥ 5.46.34 ॥

paṭṭiśena śitāgreṇa praghasaḥ pratyapothayat |
bhāsakarṇaśca śūlena rākṣasāḥ kapikuñjaram॥ 5.46.35 ॥

sa tābhyām viksatairgātrairasṛgṛdigdhatanūruhaḥ |
abhavad vānarāḥ kruddho bālasūryasamaprabhaḥ॥ 5.46.36 ॥

samutpāṭya gireḥ śrīngam samṛgavyālapādapam |
jaghāna hanumān vīro rākṣasau kapikuñjaraḥ |
giriśrīgasunispiṣṭau tilaśastau babhūvatuh॥ 5.46.37 ॥

tatastevavasanneṣu senāpatiṣu pañcasu |
balām tadavaśeṣam ca nāśayāmāsa vānarāḥ॥ 5.46.38 ॥

aśvairaśvān gajairnāgān yodhairyodhān rathai rathān |
sa kapirnāśayāmāsa sahasrākṣa ivāsurān॥ 5.46.39 ॥

hayairnāgaisturaṅgaiśca bhagnākṣaiśca mahārathaiḥ |
hataiśca rākṣasairbhūmī ruddhamārgā samantataḥ॥ 5.46.40 ॥

tataḥ kapistān dhvajinīpatīn raṇe
nihatya vīrān sabalān savāhanān |
tathaiwa vīraḥ parigṛhya toraṇam
kṛtakṣaṇaḥ kāla iva prajākṣaye॥ 5.46.41 ॥

॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe ṣaṭcatvāriṁśah sargah॥

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

saptacatvāriṁśah sargah

rāvaṇerakṣasya parākramo vadhaśca

*senāpatin pañca sa tu pramāpitān
hanūmatā sānucarān savāhanān |
niśamya rājā samaroddhatonmukham
kumāramakṣam̄ prasamaikṣatākṣam || 5.47.1 ||*

*sa tasya dṛṣṭyarpaṇasampracoditaḥ
pratāpavān kāñcanacitrakārmukah |
samutpapātātha sadasyudīrito
dvijātimukhyairhaviṣeva pāvakaḥ || 5.47.2 ||*

*tato mahān bāladiivākaraprabham
prataptajāmbūnadajālasantatam |
ratham̄ samāsthāya yayau sa vīryavān
mahāhariṁ tam̄ prati nairṛtarṣabhaḥ || 5.47.3 ||*

*tatastapaḥsaṅgrahasaṅcayārjitam̄
prataptajāmbūnadajālacitritam |
patākinam̄ ratnavibhūṣitadhvajam̄
manojavāṣṭāśvaraiḥ suyojitaḥ || 5.47.4 ||*

*surāsurādhṛṣyamasāṅgacāriṇam̄
taḍitprabham̄ vyomacaram̄ samāhitam |
satūṇamaṣṭāsinibaddhabandhuram̄
yathākramāveśitaśaktitomaram || 5.47.5 ||*

*virājamānaṁ pratipūrṇavastunā
sahemadāmnā śasisūryavarcasāl
divākarābhaṁ rathamāsthitastataḥ
sa nirjagāmāmaratulyavikramah* || 5.47.6 ||

*sa pūrayan kham ca mahīṁ ca sācalāṁ
turaṅgamātaṅgamahārathasvanaiḥ।
balaiḥ sametaiḥ saha toraṇasthitam
samarthamāśinamupāgamat kapim* || 5.47.7 ||

*sa tam samāsādya harīṁ harīkṣaṇo
yugāntakālāgnimiva prajākṣaye।
avasthitam vismitajātasambhramam
samaikṣatākṣo bahumānacakṣuṣā* || 5.47.8 ||

*sa tasya vegam ca kapermahātmanah
parākramam cāriṣu rāvaṇātmajah।
vicārayan svam ca balam mahābalo
yugakṣaye sūrya ivābhivardhata* || 5.47.9 ||

*sa jātamanyuh prasamīkṣya vikramam
sthitah sthiraḥ samyati durnivāraṇam।
samāhitātmā hanumantamāhave
pracodayāmāsa śitaiḥ śaraistribhiḥ* || 5.47.10 ||

*tataḥ kapīṁ tam prasamīkṣya garvitam
jitaśramaṁ śatruparājayocitam।
avaikṣatāksah samudīrṇamānasam
sabāṇapāṇih pragṛhītakārmukaḥ* || 5.47.11 ||

*sa hemanīśkāṅgadacārukunḍalaḥ
samāsasādāśuparākramah kapim*

*tayorbabhūvāpratimaḥ samāgamaḥ
surāsurāṇāmapi sambhramapradah* || 5.47.12 ||

*rarāsa bhūmirna tatāpa bhānumān
vavau na vāyuḥ pracacāla cācalah
kapeḥ kumārasya ca vīryasamṛtyugam
nanāda ca dyaurudadhiśca cukṣubhe* || 5.47.13 ||

*sa tasya vīraḥ sumukhān patatrīnah
suvarṇapuṇkhān saviṣānivoragān
samādhīsamṛtyogavimokṣatattvavi-
ccharānatha trīn kapimūrdhnyatādayat* || 5.47.14 ||

*sa taiḥ śarairmūrdhni samām nipātitaiḥ
kṣarannasṛgdigdhabivṛttanetraḥ
navoditādityanibhaḥ śarāṁśumān
vyarājatāditya ivāṁśumālikah* || 5.47.15 ||

*tataḥ plavaṅgādhipamantrisattamah
samīkṣya tam rājavarātmajam raṇeḥ
udagracitrāyudhacitrakārmukam
jaharṣa cāpūryata cāhavonmukhah* || 5.47.16 ||

*sa mandarāgrastha ivāṁśumālī
vivṛddhakopo balavīryasamṛvṛtah
kumāramakṣam sabalam savāhanam
dadāha netrāgnimaričibhistadā* || 5.47.17 ||

*tataḥ sa bāñāsanaśakrakārmukah
śarapravarṣo yudhi rākṣasāmbudah
śarān mumocāsu harīśvarācale
valāhako vṛṣṭimivācalottame* || 5.47.18 ||

*kapistatastam raṇacaṇḍavikramam
pravṛddhatejobalavīryasāyakam |
kumāramakṣam̄ prasamīkṣya samyuge
nanāda harṣād ghanatulyaniḥsvanaḥ || 5.47.19 ||*

*sa bālabhāvād yudhi vīryadarpitah
pravṛddhamanyuh kṣatajopamekṣanah |
samāsasādāpratimam̄ raṇe kapiṁ
gajo mahākūpamivāvṛtam̄ trṇaih || 5.47.20 ||*

*sa tena bāṇaih̄ prasabham̄ nipātitai-
ścakāra nādam̄ ghananādaniḥsvanaḥ |
samutsahenāśu nabhaḥ̄ samārujan
bhujoruvikṣepaṇaghoradarśanaḥ || 5.47.21 ||*

*tamutpatantam̄ samabhidravad balī
sa rākṣasānām̄ pravarah̄ pratāpavān |
rathī rathaśreṣṭhataraḥ̄ kirañcharaih̄
payodharaḥ̄ śailamivāśmaवर्षिभिः || 5.47.22 ||*

*sa tāñcharāṁstasya harirvimokṣayam-
ścacāra vīraḥ̄ pathi vāyusevite |
śarāntare mārutavad viniśpatan
manojavaḥ̄ samyati bhīmavikramah̄ || 5.47.23 ||*

*tamāttabāṇāsanamāhavonmukham̄
khamāstrṇantam̄ vividhaih̄ śarottamaih̄ |
avaikṣatākṣam̄ bahumānacaksusā
jagāma cintām̄ sa ca mārutātmajah̄ || 5.47.24 ||*

*tataḥ̄ śarairbhinnabhujaṇtaraḥ̄ kapiḥ̄
kumāravīryeṇa mahātmanā nadan |*

*mahābhujah karmaviśeṣatattvavid
vicintayāmāsa rāṇe parākramam* || 5.47.25 ||

*abālavad bāladiवākaraprabhaḥ
karotyayam karma mahanmahābalah
na cāsyā sarvāhavakarmaśālinah
pramāpaṇe me matiratra jāyate* || 5.47.26 ||

*ayam mahātmā ca mahāmśca vīryataḥ
samāhitāścātisahaśca saṃyuge
asamśayam karmaguṇodayādayam
sanāgayaक्षairmunibhiśca pūjitaḥ* || 5.47.27 ||

*parākramotsāhavivṛddhamānasaḥ
samīkṣate māṇ pramukho'grataḥ sthitah
parākramo hyasya manāṇsi kampayet
surāsurāṇāmapi śīghrakāriṇah* || 5.47.28 ||

*na khalvayam nābhībhavedupekṣitah
parākramo hyasya rāṇe vivardhate
pramāpaṇam hyasya mamādya rocate
na vardhamāno'gnirupekṣitum kṣamaḥ* || 5.47.29 ||

*iti pravegam tu parasya tarkayan
svakarmayogaṇ ca vidhāya vīryavān
cakāra vegaṇ tu mahābalastadā
matiṇ ca cakre'sya vadhe tadānīm* || 5.47.30 ||

*sa tasya tānaṣṭa varān mahāhayān
samāhitān bhārasahān vivartane
jaghāna vīrah pathi vāyusevite
talaprahāraiḥ pavanātmajah kapiḥ* || 5.47.31 ||

tatastalenābhīhato mahārathah
sa tasya piṅgādhipamantrinirjitaḥ।
sa bhagnanīdaḥ parivṛttakūbaraḥ
papāta bhūmau hatavājirambarāt॥ 5.47.32 ॥

sa tam parityajya mahāratho ratham
sakārmukah khadgadharaḥ khamutpatan।
tato'bhiyogādṛṣirugravīryavān
vihāya dehaṁ marutāmivālayam॥ 5.47.33 ॥

kapistatastam vicarantamambare
patattrirājānilasiddhasevite।
sametya tam mārutavegavikramah
krameṇa jagrāha sa pādayordṛḍham॥ 5.47.34 ॥

sa tam samāvidhya sahasraśah kapi-
rmahoragam grhya ivāṇḍajeśvarah।
mumoca vegāt pitṛtulyavikramo
mahītale samyati vānarottamaḥ॥ 5.47.35 ॥

sa bhagnabāhūrukāṭipayodharaḥ
kṣarannasṛṇinirmathitāsthilocanaḥ।
sambhinnasandhiḥ pravikīrṇabandhano
hataḥ kṣitau vāyusutena rākṣasah॥ 5.47.36 ॥

mahākapirbhūmitale nipīdyā tam
cakāra rakṣo'dhipatermahadbhayam।
maharsibhiścakracaraiḥ samāgataiḥ
sametya bhūtaiśca sayakṣapannagaiḥ।
suraīśca sendrairbhrśajātavismayai-
rhate kumāre sa kapirnirīkṣitah॥ 5.47.37 ॥

*nihatya tam vajrisutopamaṁ raṇe
kumāramakṣaṁ kṣatajopamekṣaṇam |
tadeva vīro 'bhijagāma toraṇaṁ
kṛtakṣaṇaḥ kāla iva prajākṣaye || 5.47.38 ||*

*|| ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇde saptacatvārimśah sargah ||*

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥
aṣṭacatvāriṁśaḥ sargaḥ

indrajiddhanumatoryuddhamindrajiddivyāstrabandhanabaddha-sya hanumato rāvaṇasya rājasabhāyāṁ gamanam

*tatastu rakṣo'dhipatirmahātmā
hanūmatākṣe ni hate kumāre।
manah samādhāya sa devakalpaṁ
samādideśendrajitaṁ saroṣaḥ ॥ 5.48.1 ॥*

*tvamastravicchastrabṛtāṁ variṣṭhaḥ
surāsurāṇāmapi śokadātā।
sureṣu sendreṣu ca dṛṣṭakarmā
pitāmahārādhanasañcītāstraḥ ॥ 5.48.2 ॥*

*tvadastrabalamāsādya sasurāḥ samarudgaṇāḥ।
na śekuh samare sthātum् sureśvarasamāśritāḥ ॥ 5.48.3 ॥*

*na kaścit triṣu lokeṣu samyugena gataśramaḥ।
bhujavīryābhiguptaśca tapasā cābhiraṅkṣitah।
deśakālapradhānaśca tvameva matisattamaḥ ॥ 5.48.4 ॥*

*na te'styaśakyam samareṣu karmaṇām
na te'styakāryam matipūrvamantraṇe।
na so'sti kaścit triṣu saṅgraheṣu
na veda yaste'strabalam balam ca ॥ 5.48.5 ॥*

*mamānurūpaṁ tapaso balam ca te
parākramaścāstrabalam ca saṃyuge।
na tvām samāsādya raṇāvamarde
manah śramam gacchati niścitārtham॥ 5.48.6॥*

*nihatāḥ kiñkarāḥ sarve jambumālī ca rākṣasah।
amātyaputrā vīrāśca pañca senāragragāminah॥ 5.48.7॥*

*balāni susamṛddhāni sāśvanāgarathāni ca।
sahodaraste dayitaḥ kumāro'ksaśca sūditah।
na tu teṣeva me sāro yastvayyariniṣudana॥ 5.48.8॥*

*idam ca dṛṣṭvā nihatam mahad balam
kapeḥ prabhāvam ca parākramam ca।
tvamātmanaścāpi nirikṣya sāram
kuruṣva vegam svabalānurūpam॥ 5.48.9॥*

*balāvamardastvayi sannikṛṣṭe
yathā gate sāmyati sāntaśatrau।
tathā samīkṣyātmabalam param ca
samārabhasvāstrabhr̥tām variṣṭha॥ 5.48.10॥*

*na vīra senā gaṇaśaścyavanti
na vajramādāya viśālasāram।
na mārutasyāsti gatipramāṇam
na cāgnikalpaḥ karaṇena hantum॥ 5.48.11॥*

*tamevamartham prasamīkṣya samyak
svakarmasāmyāddhi samāhitātmā।
smaramśca divyam dhanuso'sya vīryam
vrajākṣataṁ karma samārabhasva॥ 5.48.12॥*

*na khalviyaṁ matiśreṣṭha yattvāṁ sampreṣayāmyaham |
iyam ca rājadharmāṇāṁ kṣatrasya ca matirmatā|| 5.48.13 ||*

*nānāśastreṣu saṅgrāme vaiśāradyamarindama |
avaśyameva boddhavyaṁ kāmyaśca vijayo rāṇe|| 5.48.14 ||*

*tataḥ pitustad vacanam niśamya
pradakṣiṇam dakṣasutaprabhāvah |
cakāra bhartāramatitvareṇa
raṇāya vīraḥ pratipannabuddhiḥ|| 5.48.15 ||*

*tatastaiḥ svagaṇairiṣṭairindrajit pratipūjitaḥ |
yuddhoddhatakṛtotsāhah saṅgrāmaṁ samprapadyata|| 5.48.16 ||*

*śrīmān padmaviśālākṣo rākṣasādhipateḥ sutah |
nirjagāma mahātejāḥ samudra iva parvanī|| 5.48.17 ||*

*sa paksirājopamatulyavegai-
rvyāghraiścaturbhiḥ sa tu tīksṇadamṣṭraiḥ |
ratham samāyuktamasahyavegaḥ
samārurohendrajidindrakalpaḥ|| 5.48.18 ||*

*sa rathī dhanvinīṁ śreṣṭhaḥ śastrajñōstravidāṁ varah |
rathenābhīyayau kṣipraṁ hanūmān yatra so'bhatvat|| 5.48.19 ||*

*sa tasya rathanirghoṣam jyāsvanam kārmukasya ca |
niśamya harivīro'sau samprahṛṣṭataro'bhatvat|| 5.48.20 ||*

*indrajiccāpamādāya śitaśalyāṁśca sāyakān |
hanūmantamabhipretya jagāma rāṇapaṇḍitah|| 5.48.21 ||*

*tasminstataḥ samyati jātaharse
raṇāya nirgacchati bāṇapāṇau |*

diśaśca sarvāḥ kaluṣā babhūvu-
rmṛgāśca raudrā bahudhā vineduh || 5.48.22 ||

samāgatāstatra tu nāgayakṣā
maharṣayaścakracarāśca siddhāḥ!
nabhaḥ samāvṛtya ca pakṣisaṅghā
vineduruccaiḥ paramaprahrṣṭāḥ || 5.48.23 ||

āyāntam sa ratham drṣṭvā tūrṇamindradhvajam kapiḥ!
nanāda ca mahānādaṁ vyavardhata ca vegavān || 5.48.24 ||

indrajit sa ratham divyamāśritaścitrakārmukāḥ!
dhanurvisphārayāmāsa tadidūrjitaniḥsvanam || 5.48.25 ||

tataḥ sametāvatitikṣṇavegau
mahābalau tau rañanirviśāṅkau!
kapiśca rakṣo'dhipatestanūjaḥ
surāsurendrāviva baddhavairau || 5.48.26 ||

sa tasya vīrasya mahārathasya
dhanuṣmataḥ samyati sammatasya!
śarapravegam vyahanat pravṛddha-
ścacāra mārge pituraprameyah || 5.48.27 ||

tataḥ śarānāyatatikṣṇaśalyān
supatriṇaḥ kāñcanacitrapunikhān!
mumoca vīraḥ paravīrahantā
susantatān vajrasamānavegān || 5.48.28 ||

tataḥ sa tatsyandananiḥsvanam ca
mr̥daṅgabherīpaṭahasvanam ca!
vikṛṣyamāṇasya ca kārmukasya
niśamya ghosam punarutpapāta || 5.48.29 ||

śarāṇāmantaresvāśu vyāvartata mahākapiḥ।
haristasyābhilakṣyasya mokṣayāllakṣyasaṅgraham॥ 5.48.30 ॥

śarāṇāmagratastasya punaḥ samabhivartata।
prasārya hastau hanumānutpapātānilātmajah॥ 5.48.31 ॥

tāvubhau vegasampannau rāṇakarmaviśāradau।
sarvabhūtamanogrāhi cakraturyuddhamuttamam॥ 5.48.32 ॥

hanūmato veda na rākṣaso'ntaram
na mārutistasya mahātmano'ntaram।
parasparam nirviṣahau babhūvatuḥ
sametya tau devasamānavikramau॥ 5.48.33 ॥

tatastu lakṣye sa vihanyamāne
śareśvamogheśu ca sampatatsu।
jagāma cintām mahatīm mahātmā
samādhisamyogasamāhitātmā॥ 5.48.34 ॥

tato matīm rākṣasarājasūnu-
ścakāra tasmin harivīramukhye।
avadhyatām tasya kapeḥ samīkṣya
kathām nigacchediti nigrahārtham॥ 5.48.35 ॥

tataḥ paitāmahaṁ vīraḥ so'stramastravidām varah।
sandadhe sumahātejāstām haripravaram prati॥ 5.48.36 ॥

avadhyo'yamiti jñātvā tamastreṇāstratattvavit।
nijagrāha mahābāhum mārutātmajamindrajit॥ 5.48.37 ॥

tena baddhastato'streṇa rākṣasena sa vānarāḥ।
abhvannirviceṣṭaśca papāta ca mahītale॥ 5.48.38 ॥

*tato'tha buddhvā sa tadastrabandhaṁ
prabhoḥ prabhāvād vigatālpavegaḥ।
pitāmahānugrahamātmanaśca
vicintayāmāsa haripravīraḥ॥ 5.48.39॥*

*tataḥ svāyambhuvaирmantrairbrahmāstraṁ cābhimantritam।
hanūmāṁścintayāmāsa varadānam pitāmahāt॥ 5.48.40॥*

*na me'sya bandhasya ca śaktirasti
vimokṣaṇe lokaguroḥ prabhāvāt।
ityevamevaṁ vihito'strabandho
mayā''tmayoneranuvartitavyaḥ॥ 5.48.41॥*

*sa vīryamastrasya kapirvicārya
pitāmahānugrahamātmanaśca।
vimokṣaśaktim paricintayitvā
pitāmahājñāmanuvartate sma॥ 5.48.42॥*

*astreṇāpi hi baddhasya bhayaṁ mama na jāyate।
pitāmahamahendrābhyaṁ raksitasyānilena ca॥ 5.48.43॥*

*grahaṇe cāpi raksobhirmahanme guṇadarśanam।
rāksasendrena samvādastasmād gṛhṇantu māṁ pare॥ 5.48.44॥*

*sa niścitārthaḥ paravīrahantā
samīkṣyakārī vinivṛttaceṣṭaḥ।
paraiḥ prasahyābhigatairnigṛhya
nanāda taistaiḥ paribhartsyamānah॥ 5.48.45॥*

*tataste rāksasā dṛṣṭvā viniśceṣṭamarindamam।
babandhuḥ śānavalkaiśca drumacīraiśca samhataiḥ॥ 5.48.46॥*

sa rocayāmāsa paraīśca bandham
prasahya vīrairabhigarhaṇam ca |
kautūhalānmāṁ yadi rākṣasendro
draṣṭum vyavasyediti niścitarthah || 5.48.47 ||

sa baddhastena valkena vimukto 'streṇa vīryavān |
astrabandhaḥ sa cānyam hi na bandhamanuvartate || 5.48.48 ||

athendrajit tam drumacīrabaddham
vicārya vīraḥ kapisattamam tam |
vimuktamastreṇa jagāma cintā-
manyena baddho 'pyanuvartate 'stram || 5.48.49 ||

aho mahat karma kṛtam nirartham
na rākṣasairmantragatirvimirṣṭā |
punaśca nāstre vihate 'stramanyat
pravartate samśayitāḥ sma sarve || 5.48.50 ||

astreṇa hanumān mukto nātmānamavabudhyate |
kṛṣyamāṇastu rākṣobhistaiśca bandhairnipīditah || 5.48.51 ||

hanyamānastataḥ krūrai rākṣasaiḥ kālamuṣṭibhiḥ |
samīpaṁ rākṣasendrasya prākṛṣyata sa vānarah || 5.48.52 ||

athendrajit tam prasamīkṣya mukta-
mastreṇa baddham drumacīrasūtraiḥ |
vyadarśayat tatra mahābalam tam
haripravīram sagaṇāya rājñe || 5.48.53 ||

tam mattamiva mātaṅgam baddham kapivarottamam |
rākṣasā rākṣasendrāya rāvanāya nyavedayan || 5.48.54 ||

ko'yaṁ kasya kuto vāpi kiṁ kāryaṁ ko'bhyupāśrayaḥ।
iti rākṣasavīrāṇāṁ dṛṣṭvā sañjajñire kathāḥ॥ 5.48.55॥

hanyatāṁ dahyatāṁ vāpi bhakṣyatāmiti cāpare।
rākṣasāstatra saṅkruddhāḥ parasparamathābruvan॥ 5.48.56॥

atītya mārgaṁ sahasā mahātmā
sa tatra rakṣo'dhipapādamūle।
dadarśa rājñāḥ paricāravṛddhān
gṛhaṁ mahāratnavibhūsitam ca॥ 5.48.57॥

sa dadarśa mahātejā rāvaṇāḥ kapisattamam।
rakṣobhirvikrtākāraih kṛṣyamāṇamitastataḥ॥ 5.48.58॥

rākṣasādhipatim cāpi dadarśa kapisattamaḥ।
tejobalasamāyuktam tapantamiva bhāskaram॥ 5.48.59॥

sa roṣasamvartitatāmrādrṣṭi-
rdaśānanastaṁ kapimanvavekṣya।
athopaviṣṭān kulaśīlavṛddhān
samādiśat tam prati mukhyamantrīn॥ 5.48.60॥

yathākramam taiḥ sa kapiśca pṛṣṭaḥ
kāryārthamarthasya ca mūlamādau।
nivedayāmāsa hariśvarasya
dūtaḥ sakāśādahamāgato'smi॥ 5.48.61॥

॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe'sṭacatvāriṁśah sargah॥

śrīḥ
śrīśītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

ekonapañcāśah sargaḥ

*rāvaṇasya prabhāvaśālirūpamavalokya hanumato manasi
naikavidhānāṁ vicārāṇāmudrekaḥ*

*tataḥ sa karmaṇā tasya vismito bhūmavikramah!
hanūmān krodhatāmrākṣo rakṣo'dhipamavaikṣata* ॥ 5.49.1 ॥

*bhrājamānam mahārheṇa kāñcanena virājatā!
muktājālāvṛtenātha mukuṭena mahādyutim* ॥ 5.49.2 ॥

*vajrasaṁyogasaṁyuktairmaṁhārhamāṇivigrahaiḥ!
haimairābharaṇaiścitrairmanaseva prakalpitaiḥ* ॥ 5.49.3 ॥

*mahārhakṣaumasaṁvītaṁ raktacandanarūśitam!
svanuliptaṁ vicitrābhīrvividhābhiśca bhaktibhiḥ* ॥ 5.49.4 ॥

*vicitraṁ darśanīyaaisca raktākṣairbhīmadarśanaiḥ!
dīptatīkṣṇamahādaṁśtram pralambam daśanacchadaīḥ* ॥ 5.49.5 ॥

*śirobhīrdaśabhirvīro bhrājamānam mahaujasam!
nānāvyālasamākīrṇaiḥ śikharairiva mandaram* ॥ 5.49.6 ॥

*nīlāñjanacayaprakhyam hāreṇorasi rājatā!
pūrṇacandrābhavakteṇa sabālārkamivāmbudam* ॥ 5.49.7 ॥

*bāhubhīrbaddhakeyūrais̄candanottamarūśitaiḥ!
bhrājamānāṅgadairbhīmaiḥ pañcasīrṣairivoragaiḥ* ॥ 5.49.8 ॥

*mahati sphātike citre ratnasaṁyogacitrīte।
uttamāstaraṇāstīrṇe sūpavīṣṭam varāsane॥ 5.49.9 ॥*

*alaṅkṛtābhīratyartham pramadābhīḥ samantataḥ।
vālavyajanahastābhīrārāt samupasevitam॥ 5.49.10 ॥*

*durdhareṇa prahastena mahāpārśvena rakṣasā।
mantribhirmantratattvajñairnikumbhena ca mantriṇā॥ 5.49.11 ॥*

*upopavīṣṭam rakṣobhiścaturbhīrbaladarpitam।
kṛtsnam parivṛtaṁ lokam caturbhīriva sāgaraiḥ॥ 5.49.12 ॥*

*mantribhirmantratattvajñairanyaiśca śubhadarśibhīḥ।
āśvāsyamānam sacivaiḥ surairiva sureśvaram॥ 5.49.13 ॥*

*apaśyad rākṣasapatiḥ hanūmānatitejasam।
viṣṭitam meruśikhare satoyamiva toyadam॥ 5.49.14 ॥*

*sa taiḥ sampīdyamāno'pi rakṣobhirbhīmavikramaiḥ।
vismayam paramam gatvā rakṣo'dhipamavaikṣata॥ 5.49.15 ॥*

*bhrājamānam tato dṛṣṭvā hanumān rākṣaseśvaram।
manasā cintayāmāsa tejasā tasya mohitaḥ॥ 5.49.16 ॥*

*aho rūpamaho dhairyamaho sattvamaho dyutiḥ।
aho rākṣasarājasya sarvalakṣaṇayuktatā॥ 5.49.17 ॥*

*yadyadharmaḥ na balavān syādayam rākṣaseśvaraḥ।
syādayam suralokasya saśakrasyāpi rakṣitā॥ 5.49.18 ॥*

*asya krūrairnṛśāṁsaiśca karmabhirlokakutsitaiḥ।
sarve bibhyati khalvasmāllokāḥ sāmaradānavāḥ॥ 5.49.19 ॥*

*ayaṁ hyutsahate kruddhaḥ kartumekārṇavaṁ jagat।
iti cintāṁ bahuvidhāmakaronmatimān hariḥ।
dṛṣṭvā rākṣasarājasya prabhāvamamitaujasah॥ 5.49.20॥*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe ekonapañcāśah sargah॥*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

pañcāśaḥ sargaḥ

*rāvaṇakartrkaḥ prahastadvārako hanumantaṁ prati
laṅkāyāmāgamanaprayojanasya praśnah, hanumatā
rāmadūtatvenātmānaḥ paricayadānam*

*tamudvīkṣya mahābāhuḥ piṅgākṣam̄ purataḥ sthitam |
roṣeṇa mahatā''viṣṭo rāvaṇo lokarāvaṇaḥ ॥ 5.50.1 ॥*

*śaṅkāhatātmā dadhyau sa kapīndraṁ tejasā vṛtam |
kimeṣa bhagavān nandī bhavet sākṣādihāgataḥ ॥ 5.50.2 ॥*

*yena śapto'smi kailāse mayā prahasite purā |
so'yam̄ vānaramūrtih syātkiṁsvid bāṇo'pi vāsurah ॥ 5.50.3 ॥*

*sa rājā roṣatāmrākṣaḥ prahastaṁ mantrisattamam |
kālayuktamuवांcedaṁ vaco vipulamarthavat ॥ 5.50.4 ॥*

*durātmā pṛchyatāmeṣa kutah kiṁ vāsyā kāraṇam |
vanabhaṅge ca ko'syārtho rākṣasānām ca tarjane ॥ 5.50.5 ॥*

*matpurīmapradhṛṣyām̄ vai gamane kiṁ prayojanam |
āyodhane vā kiṁ kāryam pṛchyatāmeṣa durmatih ॥ 5.50.6 ॥*

*rāvaṇasya vacaḥ śrutvā prahasto vākyamabравित |
samāśvasahi bhadram̄ te na bhīḥ kāryā tvayā kape ॥ 5.50.7 ॥*

*yadi tāvat tvamindreṇa presito rāvaṇālayam |
tattvamākhyāhi mā te bhūd bhayaṁ vānara mokṣyase ॥ 5.50.8 ॥*

*yadi vaiśravaṇasya tvam̄ yamasya varuṇasya ca |
cārurūpamidaṁ kṛtvā pravisṭo naḥ purīmimām || 5.50.9 ||*

*viṣṇunā presito vāpi dūto vijayakāṅksiṇāḥ |
nahi te vānaram tejo rūpamātram tu vānaram || 5.50.10 ||*

*tattvataḥ kathayasvādya tato vānara mokṣyase |
anṛtam vadatascāpi durlabham̄ tava jīvitam || 5.50.11 ||*

*athavā yannimittaste praveśo rāvaṇālaye |
evamukto harivarastadā rakṣogaṇeśvaram || 5.50.12 ||*

*abrahīnnāsmi śakrasya yamasya varuṇasya ca |
dhanadena na me sakhyam viṣṇunā nāsmi coditah || 5.50.13 ||*

*jātireva mama tvesā vānaro'hamihāgataḥ |
darśane rākṣasendrasya tadidaṁ durlabham̄ mayā || 5.50.14 ||*

*vanam rākṣasarājasya darśanārtham vināśitam |
tataste rākṣasāḥ prāptā balino yuddhakāṅksiṇah || 5.50.15 ||*

*rakṣaṇārtham tu dehasya pratiyuddhā mayā raṇe |
astrapāśairna śakyo'ham baddhum devāsurairapi || 5.50.16 ||*

*pitāmahādesa varo mamāpi hi samāgataḥ |
rājānam draṣṭukāmena mayāstramanuvartitam || 5.50.17 ||*

*vimukto'pyahamastreṇa rākṣasaistvabhiveditaḥ |
kenacid rāmakāryeṇa āgato'smi tavāntikam || 5.50.18 ||*

*dūto'hamiti vijñāya rāghavasyāmitaujasaḥ |
śrūyatāmeva vacanam mama pathyamidaṁ prabho || 5.50.19 ||*
 || ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe pañcāśāḥ sargah ||

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

ekapañcāśah sargah

*śrīrāmaprabhāvam varṇayatā hanumatā rāvaṇasya
prabodhanam*

*tam samīkṣya mahāsattvam sattvavān harisattamaḥ |
vākyamarthavadavyagrastamuvāca daśānanam* || 5.51.1 ||

*ahaṁ sugrīvasandeśādiha prāptastavāntike |
rākṣaseśa hariśastvāṁ bhrātā kuśalamabравit* || 5.51.2 ||

*bhrātuḥ śṛṇu samādeśam sugrīvasya mahātmanah |
dharmārthasahitam vākyamiha cāmutra ca kṣamam* || 5.51.3 ||

*rājā daśaratho nāma rathakuñjaravājimān |
piteva bandhurlokasya sureśvarasamadyutih* || 5.51.4 ||

*jyeṣṭhastasya mahābāhuḥ putraḥ priyataraḥ prabhuḥ |
piturnideśānniśkrāntaḥ praviṣṭo dāṇḍakāvanam* || 5.51.5 ||

*lakṣmaṇena saha bhrātrā sītayā saha bhāryayā |
rāmo nāma mahātejā dharmyam panthānamāśritah* || 5.51.6 ||

*tasya bhāryā janasthāne bhraṣṭā sīteti viśrutā |
vaidehasya sutā rājño janakasya mahātmanah* || 5.51.7 ||

*mārgamāṇastu tam devīm rājaputraḥ sahānujaḥ |
ṛṣyamūkamanuprāptaḥ sugrīveṇa ca sangataḥ* || 5.51.8 ||

*tasya tena pratijñātāṁ sītāyāḥ parimārgaṇam |
sugrīvasyāpi rāmeṇa harirājyaṁ niveditum || 5.51.9 ||*

*tatastena mṛdhe hatvā rājaputreṇa vālinam |
sugrīvah sthāpito rājye haryṛksāṇāṁ gaṇeśvaraḥ || 5.51.10 ||*

*tvayā vijñātāpūrvasca vālī vānarapuṇgavah |
sa tena nihataḥ saṅkhye śareṇaikena vānaraḥ || 5.51.11 ||*

*sa sītāmārgaṇe vyagraḥ sugrīvah satyasaṅgaraḥ |
harīn sampreṣayāmāsa diśaḥ sarvā hariśvaraḥ || 5.51.12 ||*

*tāṁ harīṇāṁ sahasrāṇi śatāni niyutāni ca |
dikṣu sarvāsu mārgante hyadhaścopari cāmbare || 5.51.13 ||*

*vainateyasamāḥ kecit kecit tatrānilopamāḥ |
asaṅgagatayaḥ śīghrā harivīrā mahābalāḥ || 5.51.14 ||*

*aham tu hanumānnāma mārutasyaurasah sutah |
sītāyāstu kṛte tūrṇam śatayojanamāyatam || 5.51.15 ||*

*samudram laṅghayitvaiva tvāṁ didṛksurihāgataḥ |
bhramatā ca mayā dṛṣṭā gr̥he te janakātmajā || 5.51.16 ||*

*tad bhavān dṛṣṭadharmaṛthastapaḥ kṛtāparigrahaḥ |
paradārān mahāprājña noparoddhum tvamarhasi || 5.51.17 ||*

*nahi dharmaviruddhesu bahvapāyesu karmasu |
mūlaghātiṣu sajjante buddhimanto bhavadvidhāḥ || 5.51.18 ||*

*kaśca lakṣmaṇamuktānāṁ rāmakopānuvartinām |
śarāṇāmagrataḥ sthātum śakto devāsureśvapi || 5.51.19 ||*

*na cāpi triṣu lokeṣu rājan vidyeta kaścana |
rāghavasya vyalīkam yaḥ kṛtvā sukhamavāpnuyāt || 5.51.20 ||*

*tat trikālahitam vākyam dharmyamarthānuyāyi ca |
manyasva naradevāya jānakī pratidīyatām* || 5.51.21 ||

*dṛṣṭā hīyam mayā devī labdham yadiha durlabham |
uttaram karma yacchesam nimittam tatra rāghavah* || 5.51.22 ||

*lakṣiteyam mayā sītā tathā śokaparāyaṇā |
gṛhe yām nābhijānāsi pañcāsyāmiva pannagīm* || 5.51.23 ||

*neyam jarayitum śakyā sāsurairamarairapi |
viśasamspṛṣṭamatyartham bhuktamannamivaujasā* || 5.51.24 ||

*tapah santāpalabdhave so'yaṁ dharmaparigrahah |
na sa nāśayitum nyāyya ātmaprāṇaparigrahah* || 5.51.25 ||

*avadhyatām tapobhīryām bhavān samanupaśyati |
ātmanah sāsurairdevairhetustatrāpyayam mahān* || 5.51.26 ||

*sugrīvo na ca devo'yaṁ na yakṣo na ca rākṣasah |
mānuṣo rāghavo rājan sugrīvaśca harīśvaraḥ |
tasmāt prāṇaparitrāṇam katham rājan kariṣyasi* || 5.51.27 ||

*na tu dharmopasamhāramadharma phalasaṁhitam |
tadeva phalamanveti dharmāścādharmāśanaḥ* || 5.51.28 ||

*prāptam dharmaphalam tāvad bhavatā nātra samśayah |
phalamasyāpyadharmasya kṣiprameva prapatsyase* || 5.51.29 ||

*janasthānavadham buddhvā vālināśca vadham tathā |
rāmasugrīvasakhyam ca buddhyasva hitamātmanah* || 5.51.30 ||

*kāmaṁ khalvahamapye kah savājirathakuñjarām |
laṅkām nāśayitum śaktastasyaiśa tu na niścayaḥ* || 5.51.31 ||

rāmeṇa hi pratijñātāṁ haryṛksagaṇasannidhau|
utsādanamamitrāṇāṁ sītā yaistu pradharsitā|| 5.51.32 ||

apakurvan hi rāmasya sākṣādapi purandaraḥ|
na sukham prāpnuyādanyah kim punastvadvidho janah|| 5.51.33 ||

yāṁ sītetyabhijānāsi yeyāṁ tisṭhati te gṛhe|
kālarātrīti tāṁ viddhi sarvalāṅkāvināśinīm|| 5.51.34 ||

tadalaṁ kālapāśena sītāvigraharūpiṇā|
svayanāṁ skandhāvasaktena kṣemamātmani cintyatām|| 5.51.35 ||

sītāyāstejasā dagdhāṁ rāmakopapradīpitām|
dahyamānāmimāṁ paśya purīm sāttapratolikām|| 5.51.36 ||

svāni mitrāṇi mantrīmśca jñātīn bhrāttīn sutān hitān|
bhogān dārāmśca laṅkām ca mā vināśamupānaya|| 5.51.37 ||

satyāṁ rākṣasarājendra śṛṇuṣva vacanām mama|
rāmadāsasya dūtasya vānarasya viśeṣataḥ|| 5.51.38 ||

sarvāllokān susaṁhṛtya sabhūtān sacarācarān|
punareva tathā srastum śakto rāmo mahāyaśāḥ|| 5.51.39 ||

devāsuranarendreṣu yakṣarakṣorageṣu ca|
vidyādhareṣu nāgeṣu gandharveṣu mṛgeṣu ca|| 5.51.40 ||

siddheṣu kinnarendreṣu patattriṣu ca sarvataḥ|
sarvatra sarvabhūteṣu sarvakāleṣu nāsti saḥ|| 5.51.41 ||

yo rāmaṁ prati yudhyeta viṣṇutulyaparākramam|
sarvalokeśvarasyeha kṛtvā vipriyamīdrśam|
rāmasya rājasimhasya durlabhaṁ tava jīvitam|| 5.51.42 ||

*devāśca daityāśca niśācarendra
gandharvavidyādharanāgayaksāḥ |
rāmasya lokatrayanāyakasya
sthātum na śaktāḥ samaresu sarve || 5.51.43 ||*

*brahmā svayambhūścaturānano vā
rudrastrinetrastripurāntako vā |
indro mahendraḥ suranāyako vā
sthātum na śaktā yudhi rāghavasya || 5.51.44 ||*

*sa sauṣṭhavopetamadīnavādinah
kaperniśamyāpratimo'priyam vacah |
daśānanaḥ kopavivṛttalocanaḥ
samādiśat tasya vadham mahākapeḥ || 5.51.45 ||*
॥ *ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye*
sundarakāṇḍe ekapañcāśah sargaḥ ||

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

dviipañcāśah sargah

*dūtavadhānaucityam pratipādyā vibhīṣaṇena tasya kṛte
daṇḍāntaravidaḥ hānāya rāvaṇam prati prārthanam rāvaṇena
tadanurodhasya svikaraṇam ca*

*sa tasya vacanam śrutvā vānarasya mahātmānaḥ |
ājñāpayad vadham tasya rāvaṇah krodhamūrcchitaḥ || 5.52.1 ||*

*vadhe tasya samājñapte rāvaṇena durātmanā |
niveditavato dautyam nānumene vibhīṣaṇah || 5.52.2 ||*

*tam rakṣo'dhipatim kruddham tacca kāryam upasthitam |
viditvā cintayāmāsa kāryam kāryavidhau sthitaḥ || 5.52.3 ||*

*niścitārthastataḥ sāmnā pūjyam śatrujida grajam |
uvāca hitamatyartham vākyam vākyaviśāradaḥ || 5.52.4 ||*

*kṣamasva roṣam tyaja rākṣasendra
prasīda me vākyam idam śrṇuṣva |
vadham na kurvanti parāvara jñā
dūtasya santo vasudhādhipendrāḥ || 5.52.5 ||*

*rājan dharmaviruddham ca lokavṛtteśca garhitam |
tava cāsadr̥śam vīra kaperasya pramāpaṇam || 5.52.6 ||*

*dharmajñāśca kṛtajñāśca rājadharma viśāradaḥ |
parāvara jñō bhūtānām tvameva paramārtha havit || 5.52.7 ||*

*grhyante yadi roṣeṇa tvādṛśo'pi vicakṣaṇāḥ |
tataḥ śāstravipaścittvam śrama eva hi kevalam || 5.52.8 ||*

*tasmāt prasīda śatrughna rākṣasendra durāsada |
yuktāyuktaṁ viniścitya dūtadāṇḍo vidhīyatām || 5.52.9 ||*

*vibhīṣaṇavacaḥ śrutvā rāvaṇo rākṣaseśvaraḥ |
kopena mahatā''viṣṭo vākyamuttaramabравīt || 5.52.10 ||*

*na pāpānām vadhe pāpam vidyate śatrusūdana |
tasmādimam vadhiṣyāmi vānarām pāpakāriṇam || 5.52.11 ||*

*adharmamūlam bahudoṣayukta-
manāryajuṣṭam vacanam niśamya |
uvāca vākyam paramārthatattvam
vibhīṣaṇo buddhimatām variṣṭhah || 5.52.12 ||*

*prasīda laṅkeśvara rākṣasendra
dharmārthatattvam vacanam śṛṇuṣva |
dūtā na vadhyāḥ samayeṣu rājan
sarveṣu sarvatra vadanti santah || 5.52.13 ||*

*asamśayam śatrurayam pravṛddhaḥ
kṛtam hyanenāpriyamaprameyam |
na dūtavadhyām pravadanti santo
dūtasya dṛṣṭā bahavo hi daṇḍāḥ || 5.52.14 ||*

*vairūpyamaṅgeṣu kaśābhīghāto
mauṇḍyam tathā lakṣaṇasannipātah |
etān hi dūte pravadanti daṇḍān
vadhastu dūtasya na nah śruto'sti || 5.52.15 ||*

*katham ca dharmārthaviniṭabuddhiḥ
parāvara pratyaya niścitārthaḥ।
bhava dvividhaḥ kopa vaśe hi tiṣṭhet
kopaṭ na gacchanti hi sattvava ntah॥ 5.52.16॥*

*na dharmavāde na ca lokavṛtte
na śāstra buddhī grahaṇeṣu vāpi।
vidyeta kaścittava vīra tulya-
stvaṁ hy uttamah sarva surā surāñām॥ 5.52.17॥*

*parākramotsāhamana svinām ca
surā surāñām api durjayena।
tvayā prameyeṇa surendra saṅghā
jītāśca yuddhe ṣvasakṛnna rendrāḥ॥ 5.52.18॥*

*ittham vidhasyā marada ityaśat roḥ
śūrasya vīrasya tavājita sya।
kurvantī vīrā manasāpyalīkam
prāṇair vimuktā na tu bhoḥ purā te॥ 5.52.19॥*

*na cāpyasya kaperghāte kañcit paśyāmya haṁ guṇam।
teṣvayaṁ pātyatām daṇḍo yairayaṁ presitaḥ kapiḥ॥ 5.52.20॥*

*sādhur vā yadi vāsādhuḥ parai reṣa samarpitaḥ।
bruvan parārthaṁ paravān na dūto vadhamarhati॥ 5.52.21॥*

*api cāsmi n hate nānyam rājan paśyāmi khecaram।
iha yaḥ punarāgacchet param pāra ṣtaḥ mahodadheḥ॥ 5.52.22॥*

*tasmānnāsyā vadhe yatnaḥ kāryaḥ parapurañjaya।
bhavān sendreṣu deveṣu yatnamāsthātum arhati॥ 5.52.23॥*

*asmin vinaṣṭe nahi dūtamanyam
paśyāmi yastau nararājaputrau।
yuddhāya yuddhapriya durvinītā-
vudyojayed vai bhavatā viruddhau॥ 5.52.24 ॥*

*parākramotsāhamanasvināṁ ca
surāsurāṇāmapi durjayena।
tvayā manonandana nairṛtānāṁ
yuddhāya nirnāśayitum na yuktam॥ 5.52.25 ॥*

*hitāśca śurāśca samāhitāśca
kuleṣu jātāśca mahāguṇeṣu।
manasvinah śastrabhṛtāṁ variṣṭhāḥ
kopapraśastāḥ subhṛtāśca yodhāḥ॥ 5.52.26 ॥*

*tadekadeśena balasya tāvat
kecit tavādeśakṛto'dya yāntu।
tau rājaputrāvupagṛhya mūḍhau
pareṣu te bhāvayitum prabhāvam॥ 5.52.27 ॥*

*niśācarāṇāmadhipo'nujasya
vibhīṣaṇasyottamavākyamiṣṭam।
jagrāha buddhyā suralokaśatru-
rmahābalo rāksasarājamukhyah॥ 5.52.28 ॥*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe dvipañcāśah sargah॥*

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

tripañcāśah sargaḥ

*hanumatpuccaṁ pradīpya rākṣasaistasya nagare paricāraṇam
tasya tadvacanam śrutvā daśagrīvo mahātmanah |
deśakālahitaṁ vākyam bhrāturuttaramabравit || 5.53.1 ||*

*samyaguktam hi bhavatā dūtavadhyā vigarhitā |
avaśyam tu vadhbāyānyah kriyatāmasya nigrahah || 5.53.2 ||*

*kapīnāṁ kila lāṅgūlamisṭam bhavati bhūṣaṇam |
tadasya dīpyatāṁ śīghram tena dagdhenā gacchatu || 5.53.3 ||*

*tataḥ paśyantvamum dīnamāṅgavairūpyakarśitam |
sumitrajñātayaḥ sarve bāndhavāḥ sasuhṛjjanāḥ || 5.53.4 ||*

*ājñāpayad rākṣasendraḥ puram sarvam sacatvaram |
lāṅgūlena pradīptena rakṣobhiḥ pariṇīyatām || 5.53.5 ||*

*tasya tad vacanam śrutvā rākṣasāḥ kopakarkaśāḥ || |
veṣṭante tasya lāṅgūlam jīrṇaiḥ kārpāsakaiḥ paṭaiḥ || 5.53.6 ||*

*samveṣṭyamāne lāṅgūle vyavardhata mahākapiḥ |
śuṣkamindhanamāsādyā vanesviva hutāśanam || 5.53.7 ||*

*tailena pariṣicyātha te'gnim tatropapādayan |
lāñūlena pradīptena rākṣasāṁstānatādayat || 5.53.8 ||*

*roṣāmarṣaparītātmā bālasūryasamānanāḥ |
sa bhūyah saṅgataih krūrai rakṣasairhari-puṇigavaḥ || 5.53.9 ||*

*sahastrībālavṛddhāśca jagmuḥ prītiṁ niśācarāḥ |
nibaddhaḥ kṛtavān vīrastatkālasadr̄śīṁ matim || 5.53.10 ||*

*kāmaṁ khalu na me śaktā nibaddhasyāpi rākṣasāḥ |
chittvā pāśān samutpatya hanyāmahamimān punaḥ || 5.53.11 ||*

*yadi bhartr̄hitārthāya carantam bhartr̄śāsanāt |
nibadhnante durātmāno na tu me niśkṛtiḥ kṛtā || 5.53.12 ||*

*sarveśāmeva paryāpto rākṣasānāmāham yudhi |
kim tu rāmasya prītyartham viśahiṣye 'hamīdr̄śam || 5.53.13 ||*

*laṅkā cārayitavyā me punareva bhavediti |
rātrau nahi sudṛṣṭā me durgakarmavidhānataḥ || 5.53.14 ||*

*avaśyameva draṣṭavyā mayā laṅkā niśāksaye |
kāmaṁ badhnantu me bhūyah pucchasyoddīpanena ca || 5.53.15 ||*

*pīdāṁ kurvanti rakṣāṁsi na me'sti manasaḥ śramaḥ |
tataste saṁvṛtākāram sattvavantam mahākapim || 5.53.16 ||*

*parigṛhya yayurhṛṣṭā rākṣasāḥ kapikuñjaram |
śaṅkhabherīnīnādaiśca ghoṣayantaḥ svakarmabhiḥ || 5.53.17 ||*

*rākṣasāḥ krūrakarmāṇaścārayanti sma tāṁ purīm |
anvīyamāno rakṣobhīryaya u sukhamarindamaḥ || 5.53.18 ||*

*hanūmāṁścārayāmāsa rākṣasānāṁ mahāpurīm |
athāpaśyad vimānāni vicitrāṇi mahākapiḥ || 5.53.19 ||*

*saṁvṛtān bhūmibhāgāṁśca suvibhaktāṁśca catvarān |
rathyāśca gr̄hasambādhāḥ kapiḥ śrr̄ngāṭakāni ca || 5.53.20 ||*

*tathā rathyoparathyāśca tathaiva ca gr̄hāntarān |
catvareṣu catuṣkeṣu rājamārge tathaiva ca || 5.53.21 ||*

*ghoṣayanti kapiṁ sarve cāra ityeva rākṣasāḥ |
strībālavṛddhā nirjagmustatra tatra kutūhalāt || 5.53.22 ||*

*taṁ pradīptitalāṅgūlaṁ hanūmantam didṛkṣavah |
dīpyamāne tatastasya lāṅgūlāgre hanūmataḥ || 5.53.23 ||*

*rākṣasyastā virūpāksyah śamsurdevyāstadarshiyam |
yastvayā kṛtasaṁvādaḥ sīte tāmramukhaḥ kapiḥ || 5.53.24 ||*

*lāṅgūlena pradīptena sa esa pariṇīyate |
śrutvā tad vacanam krūramātmāpaharaṇopamam || 5.53.25 ||*

*vaidehī śokasantaptā hutāśanamupāgamati |
maṅgalābhimukhī tasya sā tadāśinmahākapeḥ || 5.53.26 ||*

*upatasthe viśālākṣī prayatā havyavāhanam |
yadyasti patiśuśrūṣā yadyasti caritaṁ tapaḥ |
yadi vā tvekapatnītvam sīto bhava hanūmataḥ || 5.53.27 ||*

*yadi kiñcidanukrośastasya mayyasti dhīmataḥ |
yadi vā bhāgyaśeṣo me sīto bhava hanūmataḥ || 5.53.28 ||*

*yadi māṁ vrttasampannām tatsamāgamalālasām |
sa vijānāti dharmātmā sīto bhava hanūmataḥ || 5.53.29 ||*

*yadi māṁ tārayedāryaḥ sugrīvaḥ satyasaṅgaraḥ |
asmād duḥkhāmbusaṁrodhācchīto bhava hanūmataḥ || 5.53.30 ||*

*tatastīksṇārciravyagraḥ pradakṣiṇaśikho'nalaḥ |
jajvāla mṛgaśāvākṣyāḥ śamsanniva śubham kapeḥ || 5.53.31 ||*

*hanūmajjanakaścaiva pucchānalayuto'nilaḥ |
vavau svāsthyaakaro devyāḥ prāleyānilaśītalāḥ || 5.53.32 ||*

*dahyamāne ca lāṅgūle cintayāmāsa vānarah |
pradīpto'gnirayaṁ kasmānna māṁ dahati sarvataḥ || 5.53.33 ||*

*drśyate ca mahājvālaḥ karoti ca na me rujam |
śiśirasyeva sampāto lāṅgūlāgre pratiṣṭhitah || 5.53.34 ||*

*atha vā tadiḍam vyaktam yad drṣṭam plavatā mayā |
rāmaprabhāvādāścaryam parvataḥ saritām patau || 5.53.35 ||*

*yadi tāvat samudrasya mainākasya ca dhīmataḥ |
rāmārthaṁ sambhramastādṛk kimagnirna karisyati || 5.53.36 ||*

*sītāyāścānṛśamṣyena tejasā rāghavasya ca |
pituśca mama sakhyena na māṁ dahati pāvakaḥ || 5.53.37 ||*

*bhūyaḥ sa cintayāmāsa muhūrtam kapikuñjaraḥ |
kathamasmadvidhasyeha bandhanam rāksasādhamaiḥ || 5.53.38 ||*

*pratikriyāsyā yuktā syāt sati mahyam parākrame |
tataśchittvā ca tān pāśān vegavān vai mahākapiḥ || 5.53.39 ||*

*utpapātātha vegena nanāda ca mahākapiḥ |
puradvāraṁ tataḥ śrīmān śailaśrīgamivonnataṁ || 5.53.40 ||*

*vibhaktarakṣaḥ sambādhamāsasādānilātmajaḥ |
sa bhūtvā śailasaṅkāśaḥ kṣaṇena punarātmavān || 5.53.41 ||*

*hrasvatām paramām prāpto bandhanānyavaśātayat |
vimuktaścābhavacchrīmān punaḥ parvatasannibhah || 5.53.42 ||*

*vīkṣamāṇaśca dadṛśe parigham toraṇāśritam |
sa tam gṛhya mahābāhuḥ kālāyasapariṣkṛtam |
rakṣiṇastān punaḥ sarvān sūdayāmāsa mārutiḥ || 5.53.43 ||*

*sa tān nihatvā rāṇacanḍavikramah
samīkṣamāṇah punareva laṅkām |
pradīptalāṅgūlakṛtārcimālī
prakāśitāditya ivārcimālī || 5.53.44 ||*

*|| ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe tripañcāśah sargah ||*

śrīḥ

*śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ*

॥ sundarakāṇḍam ॥

catuh pañcāśah sargah

laṅkāyā dahanam rakṣasām vilāpaśca

*vīkṣamāṇastato laṅkām kapiḥ kṛtamanorathah |
vardhamānasamutsāhaḥ kāryaśeṣamacintayat || 5.54.1 ||*

*kim nu khalvavaśiṣṭam me kartavyam iha sāmpratam |
yadeśām rakṣasām bhūyah santāpajananaṁ bhavet || 5.54.2 ||*

*vanam tāvat pramathitam prakṛṣṭā rākṣasā hatāḥ |
balaikadeśah kṣapitaḥ śeṣam durgavināśanam || 5.54.3 ||*

*durge vināśite karma bhavet sukhapariśramam |
alpayatnena kārye'smin mama syāt saphalaḥ śramaḥ || 5.54.4 ||*

*yo hyayaṁ mama lāṅgūle dīpyate havyavāhanah |
asya santarpaṇam nyāyyaṁ kartumebhirgrhottamaiḥ || 5.54.5 ||*

*tataḥ pradīptalāṅgūlaḥ savidyudiva toyadaḥ |
bhavanāgreṣu laṅkāyā vicacāra mahākapiḥ || 5.54.6 ||*

*gr̥hād gr̥ham rākṣasānāmudyānāni ca vānarah |
vīkṣamāṇo hyasantrastah prāsādāṁśca cacāra saḥ || 5.54.7 ||*

*avaplutya mahāvegaḥ prahastasya niveśanam |
agnim tatra vinikṣipyā śvasanena samo balī || 5.54.8 ||*

*tato 'nyat pupluve veśma mahāpārśvasya vīryavān |
mumoca hanumānagnim kālānalaśikhopamam || 5.54.9 ||*

vajradamṣṭrasya ca tathā pupluve sa mahākapiḥ |
śukasya ca mahātejāḥ sāraṇasya ca dhīmataḥ || 5.54.10 ||

tathā cendrajito veśma dadāha hariyūthapaḥ |
jambumāleḥ sumāleśca dadāha bhavanam tataḥ || 5.54.11 ||

raśmiketośca bhavanam sūryaśatrostathaiva ca |
hrasvakarṇasya daṁṣṭrasya romaśasya ca rakṣasaḥ || 5.54.12 ||

yuddhonmattasya mattasya dhvajagrīvasya rakṣasaḥ |
vidyujjihvasya ghorasya tathā hastimukhasya ca || 5.54.13 ||

karālasya viśālasya śoṇitākṣasya caiva hi |
kumbhakarṇasya bhavanam makarākṣasya caiva hi || 5.54.14 ||

narāntakasya kumbhasya nikumbhasya durātmanaḥ |
yajñaśatrosca bhavanam brahmaśatrostathaiva ca || 5.54.15 ||

varjayitvā mahātejā vibhīṣaṇagṛham prati |
kramamāṇah krameṇaiva dadāha haripuṇgavah || 5.54.16 ||

teṣu teṣu mahārheṣu bhavaneṣu mahāyaśāḥ |
grheṣvṛddhimatāmrddhim dadāha kapikuñjaraḥ || 5.54.17 ||

sarvesāṁ samatikramya rākṣasendrasya vīryavān |
āsasādātha lakṣmīvān rāvaṇasya niveśanam || 5.54.18 ||

tatastasmin gr̥he mukhye nānāratnavibhūṣite |
merumandarasaṅkāśe nānāmaṅgalaśobhite || 5.54.19 ||

pradīptamagnimutsṛjya lāṅgūlāgre pratiṣṭhitam |
nanāda hanumān vīro yugāntajalado yathā || 5.54.20 ||

śvasanena ca saṁyogādativego mahābalaḥ |
kālāgniriva jajvāla prāvardhata hutāśanaḥ || 5.54.21 ||

*pradīptamagnim pavanasteṣu veśmasu cārayan |
tāni kāñcanajālāni muktāmaṇimayāni ca || 5.54.22 ||*

*bhavanāni vyaśīryanta ratnavanti mahānti ca |
tāni bhagnavimānāni nipeturvasudhātale || 5.54.23 ||*

*bhavanānīva siddhānāmambarāt puṇyasaṅkṣaye |
sañjajñe tumulaḥ śabdo rākṣasānām pradhāvatām || 5.54.24 ||*

*sve sve gṛhāparitrāṇe bhagnotsāhojjhitaśriyām |
nūnameṣo'gnirāyātaḥ kapirūpeṇa hā iti || 5.54.25 ||*

*krandantyah sahasā petuḥ stanandhayadharāḥ striyah |
kāścidagniparitāṅgyo harmyebhyo muktamūrdhajāḥ || 5.54.26 ||*

*patantyorejire'bhrebhyaḥ saudāmanya ivāmbarāt |
vajravidrumavaidūryamuktārajatasamhatān || 5.54.27 ||*

*vicitrān bhavanāddhātūn syāndamānān dadarśa saḥ |
nāgnistr̥pyati kāṣṭhānām tṛṇānām ca yathā tathā || 5.54.28 ||*

*hanūmān rākṣasendrāṇām vadhe kiñcinna tṛpyati |
na hanūmadviśastānām rākṣasānām vasundharā || 5.54.29 ||*

*hanūmatā vegavatā vānareṇa mahātmanā |
laṅkāpurām pradagdham tad rudreṇa tripurām yathā || 5.54.30 ||*

*tataḥ sa laṅkāpuraparvatāgre
samutthito bhīmaparākramo'gniḥ |
prasārya cūḍāvalayām pradīpto
hanūmatā vegavatopasṛṣṭaḥ || 5.54.31 ||*

*yugāntakālānalatulyarūpaḥ
samāruto'gnirvavṛdhe divasprk |*

*vidhūmarāśmirbhavaneṣu sakto
rakṣah śarīrājyasamarpitārcih* || 5.54.32 ||

*ādityakoṭīsadrśah sutejā
laṅkāṁ samastāṁ parivārya tiṣṭhan |
śabdairanekairaśaniprarūḍhai-
rbhindannivāṇḍam prababhau mahāgnih* || 5.54.33 ||

*tatrāmbarādagniratipravṛddho
rūkṣaprabhaḥ kiṁśukapuṣpacūḍah |
nirvāṇadhūmākularājayaśca
nīlotpalābhāḥ pracakāśire'bhrāḥ* || 5.54.34 ||

*vajrī mahendrastridaśeśvaro vā
sākṣād yamo vā varuṇo'nilo vā |
raudro'gnirarko dhanadaśca somo
na vānaro'yam svayameva kālah* || 5.54.35 ||

*kiṁ brahmaṇah sarvapitāmahasya
lokasya dhātuścaturānanasya |
ihāgato vānararūpadhārī
rakṣopasamīhārakaraḥ prakopah* || 5.54.36 ||

*kiṁ vaiśṇavam vā kapirūpametya
rakṣovināśāya param sutejah |
acintyamavyaktamanantamekaṁ
svamāyayā sāmpratamāgataṁ vā* || 5.54.37 ||

*ityevamūcurbahavo viśiṣṭā
rakṣogaṇāstatra sametya sarve |
saprāṇisaṅghāṁ sagṛhāṁ savṛksāṁ
dagdhāṁ purīṁ tāṁ sahasā samīkṣya* || 5.54.38 ||

tatastu laṅkā sahasā pradagdhā
sarākṣasā sāśvarathā sanāgā।
sapakṣisaṅghā samṛgā savṛksā
ruroda dīnā tumulaṁ saśabdam॥ 5.54.39 ॥

hā tāta hā putraka kānta mitra
hā jīviteśāṅga hataṁ supuṇyam।
rakṣobhirevaṁ bahudhā bruvadbhiḥ
śabdaḥ kṛto ghorataraḥ subhīmaḥ॥ 5.54.40 ॥

hutāśanajvālasamāvṛtā sā
hatapravīrā parivṛttayodhā।
hanūmataḥ krodhabalābhībhūtā
babhūva śāpopahateva laṅkā॥ 5.54.41 ॥

sasambhramam̄ trastaviṣaṇṇarākṣasām̄
samujjvalajjvālahutāśanāṅkitām।
dadarśa laṅkām̄ hanumān mahāmanāḥ
svayambhuroṣopahatāmivāvanim॥ 5.54.42 ॥

bhaṅktvā vanam̄ pādapatnasaṅkulam̄
hatvā tu rakṣām̄si mahānti samyuge।
dagdhvā purīm̄ tām̄ gṛharatnamālinīm̄
tasthau hanūmān pavanātmajah kapiḥ॥ 5.54.43 ॥

sa rākṣasāmstān subahūm̄śca hatvā
vanam̄ ca bhaṅktvā bahupādapam̄ tat।
visṛjya rakṣobhavanesu cāgnim̄
jagāma rāmaṁ manasā mahātmā॥ 5.54.44 ॥

tatastu tam̄ vānaravīramukhyam̄
mahābalam̄ mārutatulyavegam।

*mahāmatim vāyusutam variṣṭham
pratuṣṭuvurvurdevagaṇāśca sarve* || 5.54.45 ||

*devāśca sarve munipuṅgavāśca
gandharvavidyādhara pannagāśca!
bhūtāni sarvāṇi mahānti tatra
jagmuḥ parāṁ prītimatulyarūpām* || 5.54.46 ||

*bhaṅktvā vanam mahātejā hatvā raksāmsi samyuge!
dagdhvā laṅkāpurīm bhīmām rarāja sa mahākapiḥ* || 5.54.47 ||

*grhāgryaśṛṅgāgratale vicitre
pratiṣṭhito vānararājasimhaḥ!
pradīptalāṅgūlakṛtārcimālī
vyarājatāditya ivārcimālī* || 5.54.48 ||

*laṅkām samastām sampīdyā lāṅgūlāgnīm mahākapiḥ!
nirvāpayāmāsa tadā samudre haripuṅgavaḥ* || 5.54.49 ||

*tato devāḥ sagandharvāḥ
siddhāśca paramarṣayaḥ!
drṣṭvā laṅkām pradagdhām tām
vismayam paramam gatāḥ* || 5.54.50 ||

*taṁ drṣṭvā vānaraśreṣṭham hanūmantam mahākapim!
kālāgniriti sañcintya sarvabhūtāni tatrasuh* || 5.54.51 ||

|| ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe catuh pañcāśah sargah ||

śrīḥ

*śrīśītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ*

॥ *sundarakāṇḍam* ॥

pañcapañcāśah sargah

*sītāvināśāśaṅkayā hanumataścintā tasyā nivāraṇam ca
sandīpyamānāṁ vitrastāṁ trastarakṣogaṇāṁ purīm |
avekṣya hanumāllaṅkāṁ cintayāmāsa vānarāḥ* ॥ 5.55.1 ॥

*tasyābhūt sumahāṁstrāsaḥ kutsā cātmanya jāyata |
laṅkāṁ pradahatā karma kiṁsvit kṛtamidaṁ mayā* ॥ 5.55.2 ॥

*dhanyāḥ khalu mahātmāno ye buddhyā kopamutthitam |
nirundhanti mahātmāno dīptamagnimivāmbhasā* ॥ 5.55.3 ॥

*kruddhaḥ pāpam na kuryāt kah kruddho hanyād gurūnapi |
kruddhaḥ paruṣayā vācā naraḥ sādhūnadhikṣipet* ॥ 5.55.4 ॥

*vācyāvācyam prakupito na vijānāti karhiciti |
nākāryamasti kruddhasya nāvācyam vidyate kvacit* ॥ 5.55.5 ॥

*yah samutpatitam krodham kṣamayaiva nirasyati |
yathoragastvacāṁ jīrṇāṁ sa vai puruṣa ucyate* ॥ 5.55.6 ॥

*dhigastu māṁ sudurbuddhim nirlajjam pāpakṛttamam |
acintayitvā tāṁ sītāmagnidāṁ svāmighātakam* ॥ 5.55.7 ॥

*yadi dagdhā tviyam sarvā nūnamāryāpi jānakī |
dagdhā tena mayā bharturhataṁ kāryamajānatā* ॥ 5.55.8 ॥

*yadarthamayamārambha statkāryamavaśāditam |
mayā hi dahatā laṅkāṁ na sītā parirakṣitā* ॥ 5.55.9 ॥

*īśatkāryamidaṁ kāryam kṛtamāśinna samśayaḥ |
tasya krodhābhībhūtena mayā mūlakṣayaḥ kṛtaḥ || 5.55.10 ||*

*vinaśṭā jānakī vyaktaṁ na hyadagdhaḥ pradrśyate |
laṅkāyāḥ kaściduddeśaḥ sarvā bhasmīkṛtā purī || 5.55.11 ||*

*yadi tadvihatam kāryam mayā prajñāviparyayāt |
ihaiva prāṇasamnyāso mamāpi hyadya rocate || 5.55.12 ||*

*kimagnau nipatāmyadya ahosvid vadavāmukhe |
śarīramiha sattvānāṁ dadmi sāgaravāsinām || 5.55.13 ||*

*kathāṁ nu jīvatā śakyo mayā draṣṭum harīśvaraḥ |
tau vā puruṣasārdūlau kāryasarvasvaghātinā || 5.55.14 ||*

*mayā khalu tadevedaṁ roṣadosāt pradarśitam |
prathitam triṣu lokeṣu kapitvamanavasthitam || 5.55.15 ||*

*dhigastu rājasam bhāvamanīśamanavasthitam |
īśvareṇāpi yad rāgānmayā sītā na rakṣitā || 5.55.16 ||*

*vinaśṭāyāṁ tu sītāyāṁ tāvubhau vinaśisyataḥ |
tayorvināśe sugrīvaḥ sabandhurvinaśisyati || 5.55.17 ||*

*etadeva vacaḥ śrutvā bharato bhrātrvatsalaḥ |
dharmātmā sahaśatrughnaḥ kathāṁ śaksyati jīvitum || 5.55.18 ||*

*ikṣvākuvamśe dharmiṣṭhe gate nāśamasamśayam |
bhaviṣyanti prajāḥ sarvāḥ śokasantāpāpīditāḥ || 5.55.19 ||*

*tadahaṁ bhāgyarahito luptadharmārthaśaṅgrahaḥ |
roṣadosaparītātmā vyaktaṁ lokavināśanaḥ || 5.55.20 ||*

*iti cintayatastaḥ sya nimittānyupapedire |
pūrvamapupalabdhāni sākṣāt punaracintayat || 5.55.21 ||*

atha vā cārusarvāṅgī rakṣitā svena tejasā|
na naśisyati kalyāṇī nāgniragnau pravartate|| 5.55.22 ||

nahi dharmātmanastasya bhāryāmamitatejasaḥ|
svacaritrābhiguptāṁ tāṁ sprasṭumarhati pāvakah|| 5.55.23 ||

nūnam rāmaprabhāvēṇa vaidehyāḥ sukṛtena ca|
yanmāṁ dahana-karmāyaṁ nāda-haddhavyavāhanāḥ|| 5.55.24 ||

trayāṇāṁ bharatādīnāṁ bhrātṛṇāṁ devatā ca yā|
rāmasya ca manahkāntā sā kathāṁ vinaśisyati|| 5.55.25 ||

yad vā dahana-karmāyaṁ sarvatra prabhuravyayaḥ|
na me dahati lāngūlam kathamāryāṁ pradhaksyati|| 5.55.26 ||

punaścācintayat tatra hanūmān vismitastadā|
hiranjanābhasya girerjalamadhye pradarśanam|| 5.55.27 ||

tapasā satyavākyena ananyatvācca bhartari|
asau vinirdahedagnim na tāmagnih pradhaksyati|| 5.55.28 ||

sa tathā cintayamstatra devyā dharmaparigraham|
śuśrāva hanumāmstatra cāraṇānāṁ mahātmanām|| 5.55.29 ||

aho khalu kṛtam karma durvigāham hanūmatā|
agnim visṛjatā tīkṣṇam bhīmam rākṣasasadmani|| 5.55.30 ||

prapalāyitarakṣah strībālavṛddhasamākulā|
janakolāhalādhmātā krāndantīvādrikandaraiḥ|| 5.55.31 ||

dagdheyam nagarī laṅkā sāt̄aprākāratoraṇā|
jānakī na ca dagdheti vismayo'dbhuta eva naḥ|| 5.55.32 ||

iti śuśrāva hanumān vācam tāmamṛtopamām|
babhūva cāsyā manaso harṣastatkālasambhavaḥ|| 5.55.33 ||

*sa nimittaiśca dṛṣṭārthaiḥ kāraṇaiśca mahāguṇaiḥ।
ṛṣivākyaiśca hanumānabhavat prītamānasaḥ॥ 5.55.34॥*

*tataḥ kapiḥ prāptamanorathārtha-
stāmakṣatāṁ rājasutāṁ viditvā।
pratyakṣatastāṁ punareva dṛṣṭvā
pratiprayāṇāya matim cakāra॥ 5.55.35॥*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe pañcapañcāśah sargah॥*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

śatpañcāśah sargah

*punaḥ sītāṁ samālokya hanumato laṅkāto nivartanam tena
samudrasya laṅganam ca*

*tatastu śimśupāmūle jānakīṁ paryavasthitām |
abhvādyābravīd diṣṭyā paśyāmi tvāmihākṣatām || 5.56.1 ||*

*tatastam prasthitam sītā vīkṣamāṇā punaḥ punaḥ |
bhartuh snehānvitā vākyam hanūmantamabhāṣata || 5.56.2 ||*

*yadi tvam manyase tāta vasaikāhamihānagha |
kvacit susamvṛte deśe viśrāntah śvo gamisyasi || 5.56.3 ||*

*mama caivālpabhāgyāyāḥ sānnidhyāt tava vānarā |
śokasyāsyāprameyasya muhūrtam syādapi kṣayah || 5.56.4 ||*

*gate hi hariśārdūla punaḥ samprāptaye tvayi |
prāṇesvapi na viśvāso mama vānarapuṇgava || 5.56.5 ||*

*adarśanam ca te vīra bhūyo māṁ dārayiṣyati |
duḥkhād duḥkhatarām prāptam durmanahśokakarśitām || 5.56.6 ||*

*ayam ca vīra sandehastiṣṭhatīva mamāgrataḥ |
sumahatsu sahāyesu harykṣesu mahābalaḥ || 5.56.7 ||*

*katham nu khalu duṣpāram santariṣyati sāgaram |
tāni harykṣasainyāni tau vā naravarātmajau || 5.56.8 ||*

*trayāṇāmeva bhūtānāṁ sāgarasyāpi laṅghane।
śaktih syād vainateyasya tava vā mārutasya vā॥ 5.56.9॥*

*tadatra kāryanirbandhe samutpanne durāsade।
kim paśyasi samādhānam tvam hi kāryaviśāradah॥ 5.56.10॥*

*kāmamasya tvamevaikah kāryasya parisādhane।
paryāptaḥ paravīraghna yaśasyaste phalodayah॥ 5.56.11॥*

*balaistu saṅkulāṁ kṛtvā laṅkāṁ parabalārdanaḥ।
māṁ nayed yadi kākutsthastat tasya sadṛśam bhavet॥ 5.56.12॥*

*tad yathā tasya vikrāntamanurūpaṁ mahātmānah।
bhavatyāhavaśūrasya tathā tvamupapādaya॥ 5.56.13॥*

*tadarthopahitam vākyam praśritam hetusamhitam।
niśamya hanumān vīro vākyamuttaramabравīt॥ 5.56.14॥*

*devi haryṛksasainyānāmīśvaraḥ plavatāṁ varah।
sugrīvah sattvasampannastavārthe kṛtaniścayaḥ॥ 5.56.15॥*

*sa vānarasahasrāṇāṁ koṭibhirabbhisamvṛtaḥ।
kṣiprāmesyati vaidehi sugrīvah plavagādhipaḥ॥ 5.56.16॥*

*tau ca vīrau naravarau sahitau rāmalakṣmaṇau।
āgamya nagarīm laṅkām sāyakairvidhamisyataḥ॥ 5.56.17॥*

*sagaṇam rākṣasam hatvā nacirād raghunandanaḥ।
tvāmādāya varārohe svām purīm prati yāsyati॥ 5.56.18॥*

*samāśvasihi bhadram te bhava tvam kālakāṅkṣīṇī।
kṣipram drakṣyasi rāmeṇa nihataṁ rāvaṇam raṇe॥ 5.56.19॥*

*nihate rākṣasendre ca suputrāmātyabāndhave।
tvam sameṣyasi rāmeṇa śāśāṅkeneva rohiṇī॥ 5.56.20॥*

*kṣiprameṣyati kākutstho haryṛkṣapravarairyutaḥ |
yaste yudhi vijityārīn śokaṁ vyapanayiṣyati || 5.56.21 ||*

*evamāśvāsyā vaidehīṁ hanūmān mārutātmajah |
gamanāya matīṁ kṛtvā vaidehīmabhyavādayat || 5.56.22 ||*

*rākṣasān pravarān hatvā nāma viśrāvya cātmanah |
samāśvāsyā ca vaidehīṁ darśayitvā param balam || 5.56.23 ||*

*nagarīmākulāṁ kṛtvā vañcayitvā ca rāvaṇam |
darśayitvā balam ghoram vaidehīmabhvivādyā ca || 5.56.24 ||*

*pratigantum manaścakre punarmadhyena sāgaram |
tataḥ sa kapiśārdūlah svāmisandarśanotsukah || 5.56.25 ||*

*āruroha giriśreṣṭhamariṣṭamarimardanaḥ |
tuṅgapadmakajuṣṭābhīrnīlābhīrvanarājibhiḥ || 5.56.26 ||*

*sottarīyamivāmbhodaiḥ śrrīngāntaravilambibhiḥ |
bodhyamānamiva prītyā divākarakaraiḥ śubhaiḥ || 5.56.27 ||*

*unmiṣantamivoddhūtairlocanairiva dhātubhiḥ |
toyaughaniḥsvanairmandraiḥ prādhītamiva parvatam || 5.56.28 ||*

*pragītamiva vispaṣṭam nānāprasravaṇasvanaiḥ |
devadārubhiruddhūtairūrdhvabāhumiṇa sthitam || 5.56.29 ||*

*prapātajalanirghosaiḥ prākrusṭamiva sarvataḥ |
vepamānamiva śyāmaiḥ kampamānaiḥ śaradvanaiḥ || 5.56.30 ||*

*veṇubhīrmārutoddhūtaiḥ kūjantamiva kīcakaiḥ |
niḥśvasantamivāmarṣād ghorairāśīviṣottamaiḥ || 5.56.31 ||*

*nīhārakṛtagambhīrairdhyāyantamiva gahvaraiḥ |
meghapādanibhaiḥ pādaiḥ prakrāntamiva sarvataḥ || 5.56.32 ||*

jṛmbhamāṇamivākāśe śikharairabhramālibhiḥ |
kūṭaiśca bahudhā kīrṇaiḥ śobhitam bahukandaraiḥ || 5.56.33 ||

sālatālaiśca karṇaiśca vamśaiśca bahubhirvṛtam |
latāvitānairvitataiḥ puṣpavadbhiralanikṛtam || 5.56.34 ||

nānāmṛgaganaiḥ kīrṇam dhātuniṣyandabhūṣitam |
bahuprasravaṇopetam śilāsañcayaśaṅkaṭam || 5.56.35 ||

mahaṛsiyakṣagandharvakinnaroragasevitam |
latāpādapasambādham simhādhiṣṭhitakandaram || 5.56.36 ||

vyāghrādibhiḥ samākīrṇam svādumūlaphaladrumam |
ārurohānilasutah parvatam plavagottamah || 5.56.37 ||

rāmadarśanaśīghreṇa praharṣeṇābhicoditah |
tena pādatalākrāntā ramyeṣu girisānuṣu || 5.56.38 ||

saghoṣāḥ samaśīryanta śilāscūrṇīkṛtāstataḥ |
sa tamāruhya śailendram vyavardhata mahākapiḥ || 5.56.39 ||

dakṣināduttaram pāram prārthayāllavaṇāmbhasaḥ |
adhirūhya tato vīraḥ parvatam pavanātmajah || 5.56.40 ||

dadarśa sāgarām bhīmām bhīmoraganīṣevitam |
sa māruta ivākāśam mārutasyātmasambhavaḥ || 5.56.41 ||

prapede hariśārdūlo dakṣināduttarām diśam |
sa tada pīditastena kapinā parvatottamah || 5.56.42 ||

rarāsa vividhairbhūtaiḥ prāviśad vasudhātalām |
kampamānaiśca śikharaiḥ patadbhirapi ca drumaiḥ || 5.56.43 ||

tasyoruvegonmathitāḥ pādapāḥ puṣpaśālinah |
nipeturbhūtale bhagnāḥ śakrāyudhahatā iva || 5.56.44 ||

kandarodarasamsthānāṁ pīḍitānāṁ mahaujasām |
simhānāṁ ninado bhīmo nabho bhindan hi śuśruve || 5.56.45 ||

trastavyāviddhavasanā vyākulikṛtabhūṣaṇāḥ |
vidyādharyah samutpetuh sahasā dharaṇīdharāt || 5.56.46 ||

atipramāṇā balino dīptajihvā mahāviśāḥ |
nipīḍitaśirogrīvā vyavestanta mahāhayaḥ || 5.56.47 ||

kinnaroragagandharvayakṣavidyādharaśtathā |
pīḍitām tam nagavaram tyaktvā gaganamāsthitāḥ || 5.56.48 ||

sa ca bhūmidharaḥ śrīmān balinā tena pīḍitah |
savṛksaśikharodagraḥ praviveśa rasātalam || 5.56.49 ||

daśayojanavistārastriṁśadyojanamucchritaḥ |
dharaṇyām samatām yātaḥ sa babhūva dharādharaḥ || 5.56.50 ||

sa lilaṅghayiśurbhīmām salīlam lavaṇārṇavam |
kallolāsphālavelāntamutpapāta nabho hariḥ || 5.56.51 ||

॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe ṣaṭpañcāśah sargah ॥

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

saptapañcāśaḥ sargaḥ

*samudramullaṅghya hanumato jāmbavadaṅgadaprabhṛtibhiḥ
suhṛdbhiḥ saha samāgamah*

*āplutya ca mahāvegaḥ pakṣavāniva parvataḥ |
bhujāṅgayakṣagandharvaprabuddhakamalotpalam* || 5.57.1 ||

*sa candrakumudam ramyam sārkakāraṇḍavam śubham |
tiṣyaśravaṇakādambamabhraśaivalaśādvalam* || 5.57.2 ||

*punarvasumahāmīnam lohitāṅgamahāgraham |
airāvatamahādvīpam svātīhamṣavilāsitam* || 5.57.3 ||

*vātasaṅghātajālormicandrāṁśuśiśirāmbumat |
hanūmānapariśrāntaḥ pupluve gaganārṇavam* || 5.57.4 ||

*grasamāna ivākāśam tārādhipamivollikhan |
haranniva sanakṣatram gaganam sārkamaṇḍalam* || 5.57.5 ||

*apāramapariśrāntaścāmbudhim samagāhata |
hanūmān meghajālāni vikarṣanniva gacchati* || 5.57.6 ||

*pāṇḍarāruṇavarṇāni nūlamāñjiṣṭhakāni ca |
haritāruṇavarṇāni mahābhrāṇi cakāśire* || 5.57.7 ||

*praviśannabhrājālāni niṣkramamśca punaḥ punaḥ |
prakāśaścāprakāśaśca candramā iva drṣyate* || 5.57.8 ||

vividhābhṛaghaṇāpannagocaro dhavalāmbaraḥ |
drṣyādṛṣyatānurvīrastathā candrāyate 'mbare || 5.57.9 ||

tārkṣyāyamāṇo gagane sa babhau vāyunandanaḥ |
dārayan meghavrndāni niśpatamśca punah punah || 5.57.10 ||

nadan nādena mahatā meghasvanamahāsvanaḥ |
pravarān rākṣasān hatvā nāma viśrāvya cātmanaḥ || 5.57.11 ||

ākulāṁ nagarīṁ kṛtvā vyathayitvā ca rāvaṇam |
ardayitvā mahāvīrān vaidehīmabhivādyā ca || 5.57.12 ||

ājagāma mahātejāḥ punarmadhyena sāgaram |
parvatendram sunābham ca samupasprśya vīryavān || 5.57.13 ||

jyāmukta iva nārāco mahāvego 'bhyupāgamat |
sa kiñcidārāt samprāptaḥ samālokya mahāgirim || 5.57.14 ||

mahendram meghasāṅkāśam nanāda sa mahākapiḥ |
sa pūrayāmāsa kapirdiśo daśa samantataḥ || 5.57.15 ||

nadan nādena mahatā meghasvanamahāsvanaḥ |
sa tam deśamanuprāptaḥ suhṛddarśanalālasaḥ || 5.57.16 ||

nanāda sumahānādaṁ lāṅgūlam cāpyakampayat |
tasya nānadyamānasya suparṇacarite pathi || 5.57.17 ||

phalatiṁvāsyā ghosēṇa gaganam sārkamaṇḍalam |
ye tu tatrottare kūle samudrasya mahābalāḥ || 5.57.18 ||

pūrvam samviṣṭhitāḥ śūrā vāyuputra didṛkṣavaḥ |
mahato vāyununnasya toyadasyeva niḥsvanam |
śuśruvuste tadā ghosamūruvegam hanūmataḥ || 5.57.19 ||

*te dīnamanasaḥ sarve śuśruvuḥ kānanaukasaḥ।
vānarendrasya nirghoṣam parjanyaninadopamam॥ 5.57.20॥*

*niśamya nadato nādaṁ vānarāste samantataḥ।
babhūvurutsukāḥ sarve suhṛddarśanakāṅksiṇaḥ॥ 5.57.21॥*

*jāmbavān sa hariśreṣṭhaḥ prītisamṛhṛṣṭamānasah।
upāmantrya harīn sarvānidam vacanamabравit॥ 5.57.22॥*

*sarvathā kṛtakāryo'sau hanūmān nātra samśayaḥ।
na hyasyākṛtakāryasya nāda evaṁvidho bhavet॥ 5.57.23॥*

*tasya bāhūruvegam ca ninādaṁ ca mahātmānaḥ।
niśamya harayo hṛṣṭāḥ samutpeturyatastataḥ॥ 5.57.24॥*

*te nagāgrānnagāgrāṇi śikharācchikharāṇi ca।
prahṛṣṭāḥ samapadyanta hanūmantam didṛkṣavaḥ॥ 5.57.25॥*

*te prītāḥ pādapāgṛeṣu grhya śākhāmavasthitāḥ।
vāsāṁsi ca prakāśāni samāvidhyanta vānarāḥ॥ 5.57.26॥*

*girigahvarasaṁlīno yathā garjati mārutaḥ।
evaṁ jagarja balavān hanūmān mārutātmajaḥ॥ 5.57.27॥*

*tamabhraghanaśaṅkāśamāpatantam mahākapim।
dṛṣṭvā te vānarāḥ sarve tasthuḥ prāñjalayastadā॥ 5.57.28॥*

*tatastu vegavān vīro girergirinibhāḥ kapiḥ।
nipapāta girestasya śikhare pādapākule॥ 5.57.29॥*

*harṣenāpūryamāṇo'sau ramye parvatanirjhare।
chinnapakṣa ivākāśāt papāta dharaṇīdharaḥ॥ 5.57.30॥*

*tataste prītamanasaḥ sarve vānarapuṅgavāḥ।
hanūmantam mahātmānam parivāryopatashire॥ 5.57.31॥*

*parivārya ca te sarve parāṁ prītimupāgatāḥ |
prahṛṣṭavadanāḥ sarve tamāgatamupāgaman || 5.57.32 ||*

*upāyanāni cādāya mūlāni ca phalāni ca |
pratyarcayan hariśreṣṭham harayo mārutātmajam || 5.57.33 ||*

*vinedurmuditāḥ kecit kecit kilakilāṁ tathā |
hṛṣṭāḥ pāda paśākhāśca ānīnyurvānararśabhaḥ || 5.57.34 ||*

*hanumāṁstu gurūn vṛddhāñjāmbavatpramukhāṁstadā |
kumāramaṅgadaṁ caiva so'vandata mahākapiḥ || 5.57.35 ||*

*sa tābhyaṁ pūjitaḥ pūjyaḥ kapibhiśca prasāditāḥ |
drṣṭā devīti vikrāntaḥ saṅkṣepena nyavedayat || 5.57.36 ||*

*niśasāda ca hastena gṛhītvā vālināḥ sutam |
ramaṇīye vanoddeśe mahendrasya girestadā || 5.57.37 ||*

*hanūmānabравīt prṣṭastadā tān vānararśabhaṁ |
aśokavanikāśamsthā dṛṣṭā sā janakātmajā || 5.57.38 ||*

*rakṣyamāṇā sughorābhī rākṣasībhiraninditā |
ekaveṇīdharā bālā rāmadarśanalālasā || 5.57.39 ||*

*upavāsapariśrāntā malinā jaṭilā kṛśā |
tato drṣṭeti vacanāṁ mahārthamamṛtopamam || 5.57.40 ||*

*niśamya māruteḥ sarve muditā vānarābhavan |
kṣvedantyanye nadantyanye garjantyanye mahābalāḥ || 5.57.41 ||*

*cakruḥ kilikilāmanyे pratigarjanti cāpare |
keciducchritalāṅgūlāḥ prahṛṣṭāḥ kapikuñjarāḥ || 5.57.42 ||*

*āyatāñcitadīrgaḥāṇī lāṅgūlāni pravivyadhuḥ |
apare ca hanūmantāṁ śrīmantāṁ vānarottamam || 5.57.43 ||*

āplutya giriśṛṅgesu saṃsprśanti sma harṣitāḥ |
uktavākyam hanūmantamaṅgadastu tadābravīt || 5.57.44 ||

sarvesāṁ harivīrāṇāṁ madhye vācamanuttamām |
sattve vīrye na te kaścit samo vānara vidyate || 5.57.45 ||

yadavaplutya vistīrṇam sāgaram punarāgataḥ |
jīvitasya pradātā nastvameko vānarottama || 5.57.46 ||

tvatprasādāt sameśyāmaḥ siddhārthā rāghaveṇa ha |
aho svāmini te bhaktiraho vīryamaho dhṛtiḥ || 5.57.47 ||

diṣṭyā dṛṣṭā tvayā devī rāmapatnī yaśasvinī |
diṣṭyā tyakṣyati kākutsthāḥ śokam sītāviyogajam || 5.57.48 ||

tato'ṅgadaṁ hanūmantam jāmbavantam ca vānarāḥ |
parivārya pramuditā bhejire vipulāḥ śilāḥ || 5.57.49 ||

upaviṣṭā girestasya śilāsu vipulāsu tel |
śrotukāmāḥ samudrasya laṅghanam vānarottamāḥ || 5.57.50 ||

darśanam cāpi laṅkāyāḥ sītāyā rāvaṇasya ca |
tasthuḥ prāñjalayaḥ sarve hanūmadvadanomukhāḥ || 5.57.51 ||

tasthau tatrāṅgadaḥ śrīmān vānarairbahubhirvṛtaḥ |
upāsyamāno vibudhairdivi devapatiryathā || 5.57.52 ||

hanūmatā kīrtimatā yaśasvinā
tathā'ṅgadenāṅgadanaddhabāhunā |
mudā tadādhyāsitamunnatam maha-
nmahīdhārāgram jvalitaṁ śriyābhavat || 5.57.53 ||
|| ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe saptapañcāśah sargah ||

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

aṣṭapañcāśah sargah

*jāmbavatā pr̥ṣṭena hanumatā
svakīyalāṅkāyātrāsambandhisampūrṇavṛttasya śrāvaṇam*

*tatastasya gireḥ śrīnge mahendrasya mahābalāḥ!
hanumatpramukhāḥ prītiṁ harayo jagmuruttamām* ॥ 5.58.1 ॥

*prītimatsūpaviṣṭeṣu vānareṣu mahātmasu!
tam tataḥ prītisanṄhṛṣṭaḥ prītiyuktam mahākapim* ॥ 5.58.2 ॥

*jāmbavān kāryavṛttāntamapṛcchadanilātmajam!
kathāṁ dr̥ṣṭā tvayā devī kathāṁ vā tatra vartate* ॥ 5.58.3 ॥

*tasyāṁ cāpi kathāṁ vṛttah krūrakarmā daśānanah!
tattvataḥ sarvametannaḥ prabruhi tvam mahākape* ॥ 5.58.4 ॥

*sammārgitā kathāṁ devī kiṁ ca sā pratyabhāṣata!
śrutārthaścintayiṣyāmo bhūyah kāryaviniścayam* ॥ 5.58.5 ॥

*yaścārthastatra vaktavyo gatairasmābhīrātmavān!
rakṣitavyam ca yattatra tad bhavān vyākarotu nah* ॥ 5.58.6 ॥

*sa niyuktastatastena samprahṛṣṭatanūruhah!
namasyan śirasā devyai sītāyai pratyabhāṣata* ॥ 5.58.7 ॥

*pratyakṣameva bhavatāṁ mahendrāgrāt khamāplutah!
udadherdakṣiṇām pāram kāṅkṣamāṇah samāhitah* ॥ 5.58.8 ॥

gacchataśca hi me ghoram vighnarūpamivābhavat|
kāñcanam śikharam divyam paśyāmi sumanoharam|| 5.58.9 ||

sthitaṁ panthānamāvṛtya mene vighnam ca tam nagam|
upasaṅgamya tam divyam kāñcanam nagamuttamam|| 5.58.10 ||

kṛtā me manasā buddhirbhettavyo'yaṁ mayeti ca|
prahatasya mayā tasya lāngūlena mahāgireḥ|| 5.58.11 ||

śikharam sūryasaṅkāśam vyasīryata sahasradhā|
vyavasāyam ca tam buddhvā sa hovāca mahāgiriḥ|| 5.58.12 ||

putreti madhurāṁ vāṇīṁ manah prahlādayanniva|
pitṛvyam cāpi māṁ viddhi sakhāyam mātarisvanah|| 5.58.13 ||

mainākamiti vikhyātaṁ nivasantaṁ mahodadhau|
pakṣavantaḥ purā putra babhūvuḥ parvatottamāḥ|| 5.58.14 ||

chandataḥ pṛthivīṁ cerurbādhamānāḥ samantataḥ|
śrutvā nagānāṁ caritaṁ mahendrah pākaśāsanah|| 5.58.15 ||

vajreṇa bhagavān pakṣau cicchedaiśāṁ sahasraśah|
ahaṁ tu mocitastasmāt tava pitrā mahātmanā|| 5.58.16 ||

mārutena tadā vatsa prakṣipto varuṇālaye|
rāghavasya mayā sāhye vartitavyamarindama|| 5.58.17 ||

rāmo dharmabhṛtāṁ śreṣṭho mahendrasamavikramah|
etacchrutvā mayā tasya mainākasya mahātmanah|| 5.58.18 ||

kāryamāvedya tu gireruddhatam vai mano mama|
tena cāhamanujñāto mainākena mahātmanā|| 5.58.19 ||

sa cāpyantarhitaḥ śailo mānuṣeṇa vapuṣmatā|
śarīreṇa mahāśailaḥ śailena ca mahodadhau|| 5.58.20 ||

uttamaṁ javamāsthāya śeṣamadhvānamāsthitaḥ |
tato'ham sucirām kālam javenābhyaगमाम् pathi || 5.58.21 ||

tataḥ paśyāmyaham devīm surasām nāgamātaram |
samudramadhye sā devī vacanām cedamabравit || 5.58.22 ||

mama bhakṣyah pradiṣṭastvamamarairharisattama |
tatāstvām bhakṣayiṣyāmi vihitastvām hi me suraiḥ || 5.58.23 ||

evamuktaḥ surasayā prāñjaliḥ praṇataḥ sthitaḥ |
vivarṇavadano bhūtvā vākyām cedamudīrayam || 5.58.24 ||

rāmo dāśarathiḥ śrīmān praviṣṭo daṇḍakāvanam |
lakṣmanena saha bhrātrā sītayā ca parantapah || 5.58.25 ||

tasya sītā hṛtā bhāryā rāvaṇena durātmanā |
tasyāḥ sakāśām dūto'ham gamiṣye rāmaśāsanāt || 5.58.26 ||

kartumarhasi rāmasya sāhāyyam viṣaye satī |
athavā maithilīm dṛṣṭvā rāmām cākliṣṭakāriṇam || 5.58.27 ||

āgamiṣyāmi te vaktraṁ satyam pratiṣṛṇomi te |
evamuktā mayā sā tu surasā kāmarūpiṇī || 5.58.28 ||

abravīnnātivarteta kaścideṣa varo mama |
evamuktaḥ surasayā daśayojanamāyataḥ || 5.58.29 ||

tato'rdhagunavistāro babhūvāham kṣaṇena tu |
matpramāṇādhikam caiva vyāditaṁ tu mukham tayā || 5.58.30 ||

tad dṛṣṭvā vyāditaṁ tvāsyam hrasvam hyakaravam punaḥ |
tasmin muhūrte ca punarbabhūvāṅguṣṭhasammitaḥ || 5.58.31 ||

abhipatyāśu tadvaktraṁ nirgato'ham tataḥ kṣaṇāt |
abravīt surasā devī svena rūpeṇa mām punaḥ || 5.58.32 ||

arthasiddhau hariśreṣṭha gaccha saumya yathāsukham |
samānaya ca vaidehīṁ rāghaveṇa mahātmanā || 5.58.33 ||

sukhī bhava mahābāho prītāsmi tava vānarā |
tato'ham sādhusādhvīti sarvabhūtaiḥ praśamsitah || 5.58.34 ||

tato'ntarikṣam vipulam pluto'ham garudo yathā |
chāyā me nigṛhītā ca na ca paśyāmi kiñcana || 5.58.35 ||

so'ham vigatavegastu diśo daśa vilokayan |
na kiñcit tatra paśyāmi yena me vihitā gatiḥ || 5.58.36 ||

atha me buddhirutpannā kiṁ nāma gagane mama |
īdrśo vighna utpanno rūpamatra na dṛsyate || 5.58.37 ||

adhabhāge na me dṛṣṭih śocataḥ patitā tadā |
tatrādrākṣamahaṁ bhīmāṁ rākṣasīṁ salileśayām || 5.58.38 ||

prahasya ca mahānādamukto'ham bhīmayā tayā |
avasthitamasambhrāntamidaṁ vākyamaśobhanam || 5.58.39 ||

kvāsi gantā mahākāya kṣudhitāyā mamepsitaḥ |
bhakṣah prīnaya me dehaṁ ciramāhāravarjitam || 5.58.40 ||

bāḍhamityeva tāṁ vāṇīṁ pratyagrīhītāmahaṁ tataḥ |
āsyapramāṇādadhiκam tasyāḥ kāyamapūrayam || 5.58.41 ||

tasyāścāsyam mahad bhīmam vardhate mama bhakṣane |
na tu māṁ sā nu bubudhe mama vā vikṛtam kṛtam || 5.58.42 ||

tato'ham vipulam rūpaṁ saṅkṣipya nimiśāntarāt |
tasyā hṛdayamādāya prapatāmi nabhaḥsthalam || 5.58.43 ||

sā visṛṣṭabhujā bhīmā papāta lavaṇāmbhasi |
mayā parvatasāṅkāśā nikṛttahṛdayā satī || 5.58.44 ||

śrr̥nomi khagatānāṁ ca vācaḥ saumyā mahātmanām |
rākṣasī siṁhikā bhīmā kṣipraṁ hanumatā hatā || 5.58.45 ||

tāṁ hatvā punarevāhaṁ kṛtyamātyayikam smaran |
gatvā ca mahadadhvānam paśyāmi nagamaṇḍitam || 5.58.46 ||

dakṣinām tīramudadherlaṅkā yatra gatā purī |
astāṁ dinakare yāte rakṣasām nilayaṁ purīm || 5.58.47 ||

praviṣṭo 'hamavijñāto rakṣobhirbhīmavikramaiḥ |
tatra praviśataścāpi kalpāntaghānasaprabhā || 5.58.48 ||

aṭṭahāsaṁ vimuñcantī nārī kāpyutthitā puraḥ |
jīghāṁsantīm tatastām tu jvaladagniśiroruhām || 5.58.49 ||

savyamuṣṭiprahāreṇa parājitya subhairavām |
pradosakāle praviśām bhītayāhaṁ tayoditaḥ || 5.58.50 ||

ahaṁ laṅkāpuri vīra nirjitā vikrameṇa tel |
yasmāt tasmād vijetāsi sarvarakṣāṁsyasēṣataḥ || 5.58.51 ||

tatrāhaṁ sarvarātraṁ tu vicarañjanakātmajām |
rāvaṇāntaḥpuragato na cāpaśyam sumadhyamām || 5.58.52 ||

tataḥ sītāmapaśyamstu rāvaṇasya niveśane |
śokasāgaramāsādyā na pāramupalaksaye || 5.58.53 ||

śocatā ca mayā dṛṣṭam prākārenābhisaṁvṛtam |
kāñcanena vikṛṣṭena gṛhopavanamuttamam || 5.58.54 ||

saprākāramavaplutyā paśyāmi bahupādapam |
aśokavanikāmadhye śiṁśapāpādapo mahān || 5.58.55 ||

taṁruhya ca paśyāmi kāñcanam kadalīvanam |
adūrācchimśapāvṛksāt paśyāmi varavarṇinīm || 5.58.56 ||

śyāmāṁ kamalapatrākṣīmupavāsakṛśānanām |
tadekavāsaḥsaṁvītām rajodhvastaśiroruhām || 5.58.57 ||

śokasantāpadīnāṅgīm sītām bhartr̥hite sthitām |
rākṣasībhīrvirūpābhīḥ krūrābhīrabhisamvīrtām || 5.58.58 ||

māṁsaśonitabhakṣyābhīrvyāghrībhīrhariṇīm yathā |
sā mayā rākṣasīmadhye tarjyamānā muhurmuhuḥ || 5.58.59 ||

ekaveṇīdharā dīnā bhartr̥cintāparāyaṇā |
bhūmiśayyā vivarṇāṅgī padminīva himāgame || 5.58.60 ||

rāvaṇād vinivīrttarthā martavye kṛtaniścayā |
kathañcinmṛgaśāvākṣī tūrṇamāsāditā mayā || 5.58.61 ||

tām dṛṣṭvā tādr̥śīm nārīm rāmapatnīm yaśasvinīm |
tatraiva śimśapāvṛkṣe paśyannahamavasthitāḥ || 5.58.62 ||

tato halahalāśabdam kāñcīnūpuramiśritam |
śṛṇomyadhibhīgambhīraṇ rāvaṇasya niveśane || 5.58.63 ||

tato'haṁ paramodvignaḥ svarūpaṁ pratyasaṁharam |
ahaṁ ca śimśapāvṛkṣe paksīva gahane sthitāḥ || 5.58.64 ||

tato rāvaṇadārāśca rāvaṇaśca mahābalāḥ |
tam deśamanusamprāpto yatra sītābhavat sthitā || 5.58.65 ||

taṁ dṛṣṭvātha varārohā sītā rakṣoganeśvaram |
saṅkucyorū stanau pīnau bāhubhyām parirabhya ca || 5.58.66 ||

vitrastām paramodvignām vīkṣyamāṇāmitastataḥ |
trāṇaṁ kiñcidapaśyantīm vepamānām tapasvinīm || 5.58.67 ||

tāmuvača daśagrīvaḥ sītām paramaduḥkhitām |
avākṣirāḥ prapatito bahumanyasva māmiti || 5.58.68 ||

yadi cettvam tu māṁ darpānnābhinandasi garvite |
dvimāsānantaram sīte pāsyāmi rudhiram tava || 5.58.69 ||

etacchrutvā vacastasya rāvaṇasya durātmanah |
uvāca paramakruddhā sītā vacanamuttamam || 5.58.70 ||

rākṣasādhama rāmasya bhāryāmamitatemjasaḥ |
ikṣvākuvaṁśanāthasya snuṣāṁ daśarathasya ca || 5.58.71 ||

avācyam vadato jihvā kathaṁ na patitā tava |
kimsvidvīryam tavānārya yo māṁ bharturasannidhau || 5.58.72 ||

apahṛtyāgataḥ pāpa tenādṛṣṭo mahātmanā |
na tvam rāmasya sadṛśo dāsyē'pyasya na yujyase || 5.58.73 ||

ajeyaḥ satyavāk śūro raṇaślāghī ca rāghavaḥ |
jānakyā paruṣam vākyamevamukto daśānanāḥ || 5.58.74 ||

jajvāla sahasā kopaccitāstha iva pāvakaḥ |
vivṛtya nayane krūre muṣṭimudyamya dakṣiṇam || 5.58.75 ||

maithilīm hantumārabdhaḥ strībhirhāhākṛtam tadaḥ |
strīṇām madhyāt samutpatya tasya bhāryā durātmanah || 5.58.76 ||

varā mandodarī nāma tayā sa pratiṣedhitah |
uktaśca madhurām vāṇīm tayā sa madanārditah || 5.58.77 ||

sītayā tava kim kāryam mahendrasamavikrama |
mayā saha ramasvādya madviśiṣṭā na jānakī || 5.58.78 ||

devagandharvakanyābhiryakṣakanyābhireva ca |
sārdham prabho ramasveti sītayā kim kariṣyasi || 5.58.79 ||

tatastābhiḥ sametābhirnārībhiḥ sa mahābalah |
utthāpya sahasā nīto bhavanam svam niśācarah || 5.58.80 ||

*yāte tasmin daśagrīve rākṣasyo vikṛtānanāḥ |
sītāṁ nirbhartsayāmāsurvākyaiḥ krūraiḥ sudāruṇaiḥ || 5.58.81 ||*

*tṛṇavat bhāṣitāṁ tāsāṁ gaṇayāmāsa jānakī |
garjitaṁ ca tathā tāsāṁ sītāṁ prāpya nirarthakam || 5.58.82 ||*

*vṛthā garjitanisceṣṭā rākṣasyah piśitāśanāḥ |
rāvaṇāya śāśāṁsustāḥ sītāvyavasitaṁ mahat || 5.58.83 ||*

*tatastāḥ sahitāḥ sarvā vihatāśā nirudyamāḥ |
parikliṣya samastāstā nidrāvaśamupāgatāḥ || 5.58.84 ||*

*tāsu caiva prasuptāsu sītā bhartr̄hite ratā |
vilapya karuṇāṁ dīnā praśuśoca suduḥkhitā || 5.58.85 ||*

*tāsāṁ madhyāt samutthāya trijaṭā vākyamabравit |
ātmānam khādata kṣipram na sītāmasitekṣaṇām || 5.58.86 ||*

*janakasyātmajāṁ sādhwīṁ snuṣāṁ daśarathasya ca |
svapno hyadya mayā dṛṣṭo dāruṇo romaharṣaṇāḥ || 5.58.87 ||*

*rakṣasāṁ ca vināśāya bharturasyā jayāya ca |
alamasmān paritrātum rāghavād rakṣasīgaṇam || 5.58.88 ||*

*abhiyācāma vaidehīmetaddhi mama rocate |
yasyā hyevaṁvidhaḥ svapno duḥkhitāyāḥ pradr̄syate || 5.58.89 ||*

*sā duḥkhairvividhairmuktā sukhamāpnatyānuttamam |
praṇipātaprasannā hi maithilī janakātmajā || 5.58.90 ||*

*alameśā paritrātum rākṣasyo mahato bhayāt |
tataḥ sā hrīmatī bālā bharturvijayaharṣitā || 5.58.91 ||*

*avocad yadi tat tathyāṁ bhaveyāṁ śaraṇāṁ hi vah |
tāṁ cāham tādṛśīṁ dṛṣṭvā sītāyā dāruṇāṁ daśām || 5.58.92 ||*

cintayāmāsa viśrānto na ca me nirvṛtam manah |
sambhāṣaṇārthe ca mayā jānakyāścintito vidhiḥ || 5.58.93 ||

ikṣvākukulavamśastu stuto mama puraskṛtaḥ |
śrutvā tu gaditāṁ vācam rājarṣigaṇabhuṣitām || 5.58.94 ||

pratyabhāṣata māṁ devī bāspaiḥ pihitalocanā |
kastvaṁ kena kathāṁ ceha prāpto vānarapuṅgava || 5.58.95 ||

kā ca rāmeṇa te prītistanme śāṁsitumarhasi |
tasyāstad vacanaṁ śrutvā ahamapya bruvam vacaḥ || 5.58.96 ||

devi rāmasya bhartuste sahāyo bhīmavikramah |
sugrīvo nāma vikrānto vānarendro mahābalah || 5.58.97 ||

tasya māṁ viddhi bhṛtyaṁ tvam hanūmantamihāgatam |
bhartrā samprahitastubhyam rāmeṇākliṣṭakarmaṇā || 5.58.98 ||

idam tu puruṣavyāghraḥ śrīmān dāśarathiḥ svayam |
aṅgulīyamabhijñānamadāt tubhyam yaśasvinī || 5.58.99 ||

tadicchāmi tvayājñaptam devi kiṁ karavāṇyaham |
rāmalakṣmaṇayoh pārśvam nayāmi tvāṁ kimuttaram || 5.58.100 ||

etacchrutvā viditvā ca sītā janakanandinī |
āha rāvaṇamutpāṭya rāghavo māṁ nayatviti || 5.58.101 ||

praṇamya śirasā devīmahamāryāmaninditām |
rāghavasya manohlādamabhijñānamayāciśam || 5.58.102 ||

atha māmabravīt sītā gr̥hyatāmayamuttamaḥ |
maṇiryena mahābāhū rāmastvāṁ bahu manyate || 5.58.103 ||

ityuktvā tu varārohā maṇipravaramuttamam |
prāyacchat paramodvignā vācā māṁ sandideśa ha || 5.58.104 ||

tatastasyai praṇamyāham rājaputryai samāhitah |
pradakṣiṇam parikrāmamihābhuyudgatamānasaḥ || 5.58.105 ||

uttaram punarevāha niścitya manasā tadā |
hanūman mama vṛttāntam vaktumarhasi rāghave || 5.58.106 ||

yathā śrutvaiva nacirāt tāvubhau rāmalakṣmaṇau |
sugrīvasahitau vīrāvupeyātām tathā kuru || 5.58.107 ||

yadanyathā bhavedetad dvau māsau jīvitam mama |
na mām drakṣyati kākutstho mriye sāhamanāthavat || 5.58.108 ||

tacchrutvā karuṇam vākyam krodho māmabhyavartata |
uttaram ca mayā dṛṣṭam kāryaśeṣamanantaram || 5.58.109 ||

tato'vardhata me kāyastadā parvatasannibhaḥ |
yuddhākāṅksī vanam tasya vināśayitumārabhe || 5.58.110 ||

tad bhagnam vanakhaṇḍam tu bhrāntatrastamṛgadvijam |
pratibuddhya nirikṣante rākṣasyo vikṛtānanāḥ || 5.58.111 ||

mām ca dṛṣṭvā vane tasmin samāgamya tatastataḥ |
tāḥ samabhyāgatāḥ kṣipram rāvaṇāyācacaksire || 5.58.112 ||

rājan vanamidam durgam tava bhagnam durātmanā |
vānareṇa hyavijñāya tava vīryam mahābala || 5.58.113 ||

tasya durbuddhitā rājamstava vipriyakāriṇah |
vadhamājñāpayā kṣipram yathāsau na punarvrajet || 5.58.114 ||

tacchrutvā rākṣasendreṇa visṛṣṭā bahudurjayāḥ |
rākṣasāḥ kiṅkarā nāma rāvaṇasya mano'nugāḥ || 5.58.115 ||

teṣāmaśītisāhasram śūlamudgarapāṇinām |
mayā tasmin vanoddeśe parighēṇa niśūditam || 5.58.116 ||

*teśāṁ tu hataśiṣṭā ye te gatvā laghuvikramāḥ |
nihataṁ ca mayā sainyam rāvaṇāyācacaksire || 5.58.117 ||*

*tato me buddhirutpannā caityaprāsādamuttamam |
tatrasthān rākṣasān hatvā śatam stambhena vai punah || 5.58.118 ||*

*lalāmabhūto laṅkāyāḥ mayā vidhvam̄sito ruṣāḥ |
tataḥ prahastasya sutam jambumālinamādiśat || 5.58.119 ||*

*rākṣasairbahubhiḥ sārdham ghorarūpairbhayānakaiḥ |
tamaham balasampannam rākṣasam raṇakovidam || 5.58.120 ||*

*parigheṇātighoreṇa sūdayāmi sahānugam |
tacchrutvā rākṣasendrastu mantriputrān mahābalān || 5.58.121 ||*

*padātibalasampannān preṣayāmāsa rāvaṇah |
parigheṇaiva tān sarvān nayāmi yamasādanam || 5.58.122 ||*

*mantriputrān hatāñchrutvā samare laghuvikramān |
pañca senāgragāñchūrān preṣayāmāsa rāvaṇah || 5.58.123 ||*

*tānaham sahasainyān vai sarvānevābhyaśūdayam |
tataḥ punardaśagrīvaḥ putramakṣam mahābalam || 5.58.124 ||*

*bahubhī rākṣasaiḥ sārdham preṣayāmāsa samyuge |
tam tu mandodarīputram kumāram raṇapāṇḍitam || 5.58.125 ||*

*sahasā kham samudyantam pādayośca gṛhitavān |
tamāśīnam śataguṇam bhrāmayitvā vyapesayam || 5.58.126 ||*

*tamakṣamāgataṁ bhagnam niśamya sa daśānanaḥ |
tataścendrajitaṁ nāma dvitīyam rāvaṇah sutam || 5.58.127 ||*

*vyādideśa susaṅkruddho balinam yuddhadurmadam |
taccāpyaham balam sarvam tam ca rākṣasapuṇigavam || 5.58.128 ||*

naṣṭaujasam raṇe kṛtvā param harṣamupāgataḥ |
mahatāpi mahābāhuḥ pratyayena mahābalah || 5.58.129 ||

prahito rāvaṇenaiṣa

saha vīrairmadoddhataih |
so'viṣahyam hi māṁ buddhvā
svasainyam cāvamarditam || 5.58.130 ||

brahmaṇo'streṇa sa tu māṁ prabaddhvā cātiveginah |
rajjubhiścāpi badhnanti tato māṁ tatra rākṣasāḥ || 5.58.131 ||

rāvaṇasya samīpam ca gṛhītvā māmupāgaman |
dṛṣṭvā sambhāṣitaścāham rāvaṇena durātmanā || 5.58.132 ||

prṣṭaśca laṅkāgamanam rākṣasānām ca tam vadham |
tatsarvam ca raṇe tatra sītarthamupajalpitam || 5.58.133 ||

tasyāstu darśanākāṅkṣī prāptastvadbhavanaṁ vibho |
mārutasyaurasaḥ putro vānaro hanumānaham || 5.58.134 ||

rāmadūtam ca māṁ viddhi sugrīvasacivam kapim |
so'ham dautyena rāmasya tvatsakāśamihāgataḥ || 5.58.135 ||

śṛṇu cāpi samādeśam yadaham prabravīmi te |
rākṣaseśa hariśastvam vākyamāha samāhitam || 5.58.136 ||

sugrīvaśca mahābhāgāḥ sa tvām kauśalamabравīt |
dharmārthakāmasahitam hitam pathyamuvāca ha || 5.58.137 ||

vasato ṛṣyamūke me parvate vipuladrume |
rāghavo raṇavikrānto mitratvam samupāgataḥ || 5.58.138 ||

tena me kathitam rājan bhāryā me rakṣasā hṛtā |
tatra sāhāyyahetorme samayam kartumarhasi || 5.58.139 ||

vālinā hṛtarājyena sugrīveṇa saha prabhuh |
cakre'gnisāksikam sakhyam rāghavaḥ sahalakṣmaṇaḥ || 5.58.140 ||

tena vālinamāhatya śareṇaikena samyuge |
vānarāṇāṁ mahārājaḥ kṛtaḥ samplavatāṁ prabhuh || 5.58.141 ||

tasya sāhāyyamasmābhīḥ kāryam sarvātmanā tviha |
tena prasthāpitastubhyaṁ samīpamiha dharmataḥ || 5.58.142 ||

kṣipramāṇīyatāṁ sītā dīyatāṁ rāghavasya ca |
yāvanna harayo vīrā vidhamanti balam tava || 5.58.143 ||

vānarāṇāṁ prabhāvo'yam na kena viditah purā |
devatānāṁ sakāśām ca ye gacchanti nimantritāḥ || 5.58.144 ||

iti vānararājastvāmāhetyabhihitō mayā |
māmaiksata tato ruṣṭaścakṣuṣā pradahanniva || 5.58.145 ||

tena vadhyo'hamājñapto rakṣasā raudrakarmaṇā |
matprabhāvamavijñāya rāvaṇena durātmanā || 5.58.146 ||

tato vibhīṣaṇo nāma tasya bhrātā mahāmatih |
tena rākṣasarājaśca yācito mama kāraṇāt || 5.58.147 ||

naivam rākṣasaśārdūla tyajyatāmeṣa niścayaḥ |
rājaśāstravyapeto hi mārgaḥ samlakṣyate tvayā || 5.58.148 ||

dūtavadhyā na dṛṣṭā hi rājaśāstresu rākṣasa |
dūtena veditavyam ca yathābhihitavādinā || 5.58.149 ||

sumahatyaparādhe'pi dūtasyātulavikrama |
virūpakaraṇam dṛṣṭam na vadho'sti hi sāstrataḥ || 5.58.150 ||

vibhīṣaṇenaivamukto rāvaṇaḥ sandideśa tān |
rākṣasānetadevādyā lāngūlam dahyatāmiti || 5.58.151 ||

tatastasya vacaḥ śrutvā mama pucchaṁ samantataḥ |
veṣṭitam̄ śaṇavalkaiśca paṭṭaiḥ kārpāsakaistathā || 5.58.152 ||

rākṣasāḥ siddhasannāhāstataste caṇḍavikramāḥ |
tadādīpyanta me pucchaṁ hanantāḥ kāṣṭhamuṣṭibhiḥ || 5.58.153 ||

baddhasya bahubhiḥ pāśairyantritasya ca rākṣasaiḥ |
na me pīḍābhavat kācid didṛksornagarīṁ divā || 5.58.154 ||

tataste rākṣasāḥ śūrā baddhaṁ māmagnisaṁvṛtam |
aghoṣayan rājamārge nagaradvāramāgatāḥ || 5.58.155 ||

tato 'ham̄ sumahadrūpaṁ saṅkṣipya punarātmanaḥ |
vimocayitvā tam̄ bandhaṁ prakṛtisthaḥ sthitāḥ punaḥ || 5.58.156 ||

āyasaṁ parighaṁ grhya tāni rakṣāṁsyasūdayam |
tatastannagaradvāraṁ vegena plutavānaham || 5.58.157 ||

pucchena ca pradiptena tāṁ purīṁ sātttagopurām |
dahāmyahamasambhrānto yugāntāgniriva prajāḥ || 5.58.158 ||

vinaṣṭā jānakī vyaktam̄ na hyadagdhaḥ pradrśyate |
laṅkāyāḥ kaściduddeśāḥ sarvā bhasmīkrtā purī || 5.58.159 ||

dahatā ca mayā laṅkāṁ dagdhā sītā na samśayaḥ |
rāmasya hi mahatkāryam̄ mayedam̄ viphalīkṛtam || 5.58.160 ||

iti śokasamāviṣṭaścintāmahamupāgataḥ |
tato 'ham̄ vācamāśrauṣam̄ cāraṇānāṁ śubhākṣarām || 5.58.161 ||

jānakī na ca dagdheti vismayodantabhāṣiṇām |
tato me buddhirutpannā śrutvā tāmadbhutāṁ giram || 5.58.162 ||

adagdhā jānakītyeva nimittaiścopalakṣitam |
dīpyamāne tu lāṅgūle na māṁ dahati pāvakaḥ || 5.58.163 ||

*hṛdayaṁ ca prahṛṣṭaṁ me vātāḥ surabhigandhinaḥ |
tairnimittaisca dṛṣṭārthaiḥ kāraṇaisca mahāguṇaiḥ || 5.58.164 ||*

*r̥ṣivākyaiśca dṛṣṭārthairabhavam hṛṣṭamānasah |
punardṛṣṭā ca vaidehī visṛṣṭaśca tayā punah || 5.58.165 ||*

*tataḥ parvatamāsādya tatrāriṣṭamahaṁ punah |
pratiplavanamārebhe yuṣmaddarśanakāṅkṣayā || 5.58.166 ||*

*tataḥ śvasanacandrārkasiddhagandharvasevitam |
panthānamahamākramya bhavato dṛṣṭavāniha || 5.58.167 ||*

*rāghavasya prasādena bhavatāṁ caiva tejasā |
sugrīvasya ca kāryārtham mayā sarvamanuṣṭhitam || 5.58.168 ||*

*etat sarvam mayā tatra yathāvadupapāditam |
tatra yanna kṛtaṁ śeṣam tat sarvam kriyatāmiti || 5.58.169 ||*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe 'ṣṭapañcāśah sargaḥ ||*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥
ekonaśaṣṭitamaḥ sargah

*sītāduravasthāṁ varṇayitvā hanumatā laṅkāmākramitum
vānarāñāmuttejanam*

*etadākhyāya tat sarvam hanūmān mārutātmajah!
bhūyaḥ samupacakrāma vacanam vaktumuttaram* || 5.59.1 ||

*saphalo rāghavodyogaḥ sugrīvasya ca sambhramah!
śīlamāsādya sītāyā mama ca prīṇitam manah* || 5.59.2 ||

*āryāyāḥ sadṛśam śīlam sītāyāḥ plavagarsabhbāḥ!
tapasā dhārayellokān kruddhā vā nirdahedapi* || 5.59.3 ||

*sarvathātiprakṛṣṭo'sau rāvaṇo rākṣaseśvaraḥ!
yasya tāṁ sprśato gātram tapasā na vināśitam* || 5.59.4 ||

*na tadagnisikhā kuryāt saṃsprṛṣṭā pāṇinā satī!
janakasya sutā kuryād yat krodhakalusīkṛtā* || 5.59.5 ||

*jāmbavatpramukhān sarvānanujñāpya mahākapīn!
asminnevaṅgate kārye bhavatāṁ ca nivedite!
nyāyyam sma saha vaidehyā draṣṭum tau pārthivātmajau* || 5.59.6 ||

*ahameko'pi paryāptaḥ sarākṣasagaṇāṁ purīm!
tāṁ laṅkāṁ tarasā hantum rāvaṇam ca mahābalam* || 5.59.7 ||

*kim punaḥ sahitō vīrairbalavadbhīḥ kṛtātmabhiḥ!
kṛtāstraiḥ plavagaiḥ śaktairbhavadbhīrvijayaśibhiḥ* || 5.59.8 ||

*ahaṁ tu rāvaṇaṁ yuddhe sasainyaṁ sapuraḥsaram
sahaputraṁ vadhiṣyāmi sahodarayutam yudhi॥ 5.59.9 ॥*

*brāhmaṇamastraṁ ca raudraṁ ca vāyavyaṁ vāruṇaṁ tathā|
yadi śakrajito'strāṇi durnirīksāṇi samyuge|
tānyahaṁ nihaniṣyāmi vidhamiṣyāmi rākṣasān॥ 5.59.10 ॥*

*bhavatāmabhyanujñāto vikramo me ruṇaddhi tam|
mayātulā visṛṣṭā hi śailavrṣṭirnirantarā॥ 5.59.11 ॥*

*devānapi raṇe hanyāt kiṁ punastān niśācarān|
bhavatāmananujñāto vikramo me ruṇaddhi mām॥ 5.59.12 ॥*

*sāgaro'pyatiyād velāṁ mandarah pracaledapi|
na jāmbavantaṁ samare kampayedarivāhinī॥ 5.59.13 ॥*

*sarvarākṣasasaṅghānāṁ rākṣasā ye ca pūrvajāḥ|
alameko'pi nāśāya vīro vālisutaḥ kapiḥ॥ 5.59.14 ॥*

*plavagasyoruvegena nīlasya ca mahātmanah|
mandaro'pyavaśīryeta kiṁ punaryudhi rākṣasāḥ॥ 5.59.15 ॥*

*sadevāsurayakṣesu gandharvoragapaksiṣu|
maindasya pratiyoddhāraṁ śamsata dvividasya vā॥ 5.59.16 ॥*

*aśviputrau mahāvegāvetau plavagasattamau|
etayoh pratiyoddhāraṁ na paśyāmi raṇājire॥ 5.59.17 ॥*

*mayaiva nihatā laṅkā dagdhā bhasmīkṛtā purī|
rājamārgesu sarvesu nāma viśrāvitam mayā॥ 5.59.18 ॥*

*jayatyatibalo rāmo lakṣmaṇaśca mahābalaḥ|
rājā jayati sugrīvo rāghaveṇābhīpālitah॥ 5.59.19 ॥*

*aḥam kosalarājasya dāsaḥ pavanasambhavaḥ |
hanūmāniti sarvatra nāma viśrāvitam mayā || 5.59.20 ||*

*aśokavanikāmadhye rāvaṇasya durātmanah |
adhaстācchimśapāmūle sādhvī karuṇamāsthitā || 5.59.21 ||*

*rākṣasībhīḥ parivṛtā śokasantāpakarśitā |
megharekhāparivṛtā candrarekheva niṣprabhā || 5.59.22 ||*

*acintayantī vaidehī rāvaṇam baladarpitam |
pativrata ca suśronī avaṣṭabdhā ca jānakī || 5.59.23 ||*

*anuraktā hi vaidehī rāme sarvātmanā śubhā |
ananyacittā rāmena paulomīva purandare || 5.59.24 ||*

*tadekavāsaḥ saṃvītā rajodhvastā tathaiva ca |
sā mayā rākṣasīmadhye tarjyamānā muhurmuhuḥ || 5.59.25 ||*

*rākṣasībhīrvirūpābhīrdṛṣṭā hi pramadāvane |
ekaveṇīdharā dīnā bhartṛcintāparāyaṇā || 5.59.26 ||*

*adhaḥ śayyā vivarṇāṅgī padminīva himodaye |
rāvaṇād vinivṛttārthā martavyakṛtaniścayā || 5.59.27 ||*

*kathañcinmṛgaśāvāksī viśvāsamupapāditā |
tataḥ sambhāśitā caiva sarvamarthaṁ prakāśitā || 5.59.28 ||*

*rāmasugrīvasakhyam ca śrutvā prītimupāgatā |
niyataḥ samudācāro bhaktirbhartari cottamā || 5.59.29 ||*

*yanna hanti daśagrīvaṁ sa mahātmā daśānanah |
nimittamātram rāmasti vadhe tasya bhavisyati || 5.59.30 ||*

*sā prakṛtyaiva tanvaṅgī tadviyogācca karśitā |
pratipatpāṭhaśīlasya vidyeva tanutāṁ gatā || 5.59.31 ||*

*evamāste mahābhāgā sītā śokaparāyaṇā!
yadatra pratikartavyam tat sarvamupakalpyatām || 5.59.32 ||*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe ekonaśaṣṭitamah sargah ॥*

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

ṣaṣṭitamaḥ sargah

*laṅkāṁ jitvā sītāyā ānayanārthamaṅgadasyotsāhasamanvito
vicāro jāmbavatā tasya nivāraṇam ca*

*tasya tad vacanam śrutvā vālisūnurabhāṣataḥ
aśviputrau mahāvegau balavantau plavaṅgamau* ॥ 5.60.1 ॥

*pitāmahavarotsekāt paramam darpaṁāsthitaḥ
aśvinormānanārthaḥ hi sarvalokapitāmahaḥ* ॥ 5.60.2 ॥

*sarvāvadhyatvamatulamanayordattavān purāḥ
varotsekena mattau ca pramathya mahatīm camūm* ॥ 5.60.3 ॥

*surāṇāmamṛtaṁ vīrau pītavantau mahābalauḥ
etāveva hi saṅkruddhau savājirathakuñjarām* ॥ 5.60.4 ॥

*laṅkāṁ nāśayitum śaktau sarve tiṣṭhantu vānarāḥ
ahameko'pi paryāptaḥ sarākṣasagaṇām purīm* ॥ 5.60.5 ॥

*tām laṅkāṁ tarasā hantum rāvaṇam ca mahābalam
kim punaḥ sahitō vīrairbalavadbhiḥ kṛtātmabhiḥ* ॥ 5.60.6 ॥

*kṛtāstraiḥ plavagaiḥ śaktairbhavadbhīrvijaya-iṣibhiḥ
vāyusūnorbaleṇaiva dagdhā laṅketi naḥ śrutam* ॥ 5.60.7 ॥

*drṣṭvā devī na cānītā iti tatra niveditum
na yuktamiva paśyāmi bhavadbhiḥ khyātapaurusaiḥ* ॥ 5.60.8 ॥

*nahi naḥ plavane kaścinnāpi kaścit parākrame।
tulyaḥ sāmaradaityeṣu lokeṣu harisattamāḥ॥ 5.60.9॥*

*jitvā laṅkāṁ sarakṣaughāṁ hatvā tam rāvaṇāṁ ranē।
sītāmādāya gacchāmaḥ siddhārthā hrṣṭamānasāḥ॥ 5.60.10॥*

*teṣvevaṁ hatavīreṣu rākṣasesu hanūmatā।
kimanyadatra kartavyam gr̥hītvā yāma jānakīm॥ 5.60.11॥*

*rāmalakṣmaṇayormadhye nyasyāma janakātmajām।
kim vyalīkaistu tān sarvān vānarān vānararśabhān॥ 5.60.12॥*

*vayameva hi gatvā tān hatvā rākṣasapuṇḍgavān।
rāghavam draṣṭumarhāmaḥ sugrīvam sahalakṣmaṇam॥ 5.60.13॥*

*tamevaṁ kṛtasaṅkalpaṁ jāmbavān harisattamaḥ।
uvāca paramaprīto vākyamarthavadarthaḥit॥ 5.60.14॥*

*naiṣā buddhīrmahābuddhe yad bravīṣi mahākape।
vicetuṁ vayamājñaptā dakṣiṇāṁ diśamuttamām॥ 5.60.15॥*

*nānetuṁ kapirājena naiva rāmeṇa dhīmatā।
kathañcinnirjitāṁ sītāmasmābhīrnābhirocayet॥ 5.60.16॥*

*rāghavo nṛpaśārdūlaḥ kulaṁ vyapadiśan svakam।
pratijñāya svayaṁ rājā sītāvijayamagrataḥ॥ 5.60.17॥*

*sarvesāṁ kapimukhyānāṁ kathāṁ mithyā karisyati।
viphalāṁ karma ca kṛtaṁ bhavet tuṣṭirna tasya ca॥ 5.60.18॥*

*vṛthā ca darśitaṁ vīryaṁ bhaved vānarapuṇḍgavāḥ।
tasmād gacchāma vai sarve yatra rāmaḥ salaksmaṇaḥ।
sugrīvaśca mahātejāḥ kāryasyāsyā nivedane॥ 5.60.19॥*

*na tāvadeśā matirakṣamā no
yathā bhavān paśyati rājaputra!
yathā tu rāmasya matirniviṣṭā
tathā bhavān paśyatu kāryasiddhim* || 5.60.20 ||

॥ *ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe śaṣṭitamaḥ sargah* ॥

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

ekasastitamaḥ sargah

*madhuvanam gatvā tatratyānāṁ madhūnāṁ phalānāṁ ca
vānarairyatheshṭamupabhogo vanarakṣakasya bhuvi vikarṣaṇāṁ
ca*

*tato jāmbavato vākyamagr̥hṇanta vanaukasah |
aṅgadapramukhā vīrā hanūtmāṁśca mahākapiḥ* ॥ 5.61.1 ॥

*prītimantastataḥ sarve vāyuputrapuraḥ sarāḥ |
mahendrāgrāt samutpatya pupluvuḥ plavagarṣabhbāḥ* ॥ 5.61.2 ॥

*merumandarasaṅkāśā mattā iva mahāgajāḥ |
chādayanta ivākāśāṁ mahākāyā mahābalāḥ* ॥ 5.61.3 ॥

*sabhājyamānaṁ bhūtaistamātmavantaṁ mahābalam |
hanūmantam mahāvegam vahanta iva dṛṣṭibhiḥ* ॥ 5.61.4 ॥

*rāghave cārthanirvṛttiṁ kartum ca paramam yaśaḥ |
samādhāya samṛddhārthāḥ karmasiddhibhirunnatāḥ* ॥ 5.61.5 ॥

*priyākhyānonmukhāḥ sarve sarve yuddhābhinandinaḥ |
sarve rāmapratikāre niścītarthā manasvināḥ* ॥ 5.61.6 ॥

*plavamānāḥ khamāplutya tataste kānanaukasah |
nandanopamamāsedurvanaṁ drumaśatāyutam* ॥ 5.61.7 ॥

*yat tanmadhuvanam nāma sugrīvasyābhiraṅgitam |
adhṛṣyam sarvabhūtānāṁ sarvabhūtamanoḥaram* ॥ 5.61.8 ॥

*yad rakṣati mahāvīraḥ sadā dadhimukhaḥ kapiḥ |
mātulaḥ kapimukhyasya sugrīvasya mahātmanah || 5.61.9 ||*

*te tad vanamupāgamya babhūvuḥ paramotkaṭāḥ |
vānarā vānarendrasya manah kāntam mahāvanam || 5.61.10 ||*

*tataste vānarā hṛṣṭā dṛṣṭvā madhuwanam mahat |
kumāramabhyayācanta madhūni madhupiṅgalāḥ || 5.61.11 ||*

*tataḥ kumārastān vrddhāñjambavatpramukhān kapīn |
anumānya dadau teṣāṁ nisargam madhubhakṣane || 5.61.12 ||*

*te nisṛṣṭāḥ kumāreṇa dhīmatā vālisūnunā |
harayah samapadyanta drumān madhukarākulān || 5.61.13 ||*

*bhakṣayantaḥ sugandhīni
mūlāni ca phalāni ca |
jagmuḥ praharṣam te sarve
babhūvuśca madotkaṭāḥ || 5.61.14 ||*

*tataścānumatāḥ sarve susaṁhṛṣṭā vanaukasah |
muditāśca tataste ca pranṛtyanti tatastataḥ || 5.61.15 ||*

*gāyanti kecit prahasanti keci-
nnṛtyanti kecit prāṇamanti kecit |
patanti kecit pracaranti kecit
plavanti kecit pralapanti kecit || 5.61.16 ||*

*parasparam kecidupāśrayanti
parasparam kecidatibruvanti |
drumād drumam kecidabhidravanti
kṣitau nagāgrānnipatanti kecit || 5.61.17 ||*

*mahiṭalāt kecidudīrṇavegā
mahādrumāgrāṇyabhisaṁpatanti|
gāyantamanyaḥ prahasanupaiti
hasantamanyaḥ prarudanupaiti|| 5.61.18 ||*

*tudantamanyaḥ praṇadannupaiti
samākulam tat kapisaṁnyamāśit|
na cātra kaścinna babhūva matto
na cātra kaścinna babhūva dṛptah|| 5.61.19 ||*

*tato vanam tat paribhakṣyamāṇam
drumāṁśca vidhvam̄sitapatrapuṣpān|
samīkṣya kopād dadhivaktranāmā
nivārayāmāsa kapiḥ kapīmstān|| 5.61.20 ||*

*sa taiḥ pravṛddhaiḥ paribhartṣyamāno
vanasya goptā harivṛddhavīraḥ|
cakāra bhūyo matimugratejā
vanasya rakṣāṇ prati vānarebhyah|| 5.61.21 ||*

*uvāca kāṁścit paruṣāṇyabhīta-
masaktamanyāṁśca talairjaghāna|
sametya kaiścit kalahāṁ cakāra
tathaiva sāmnopajagāma kāṁścit|| 5.61.22 ||*

*sa tairmadādaprativāryavegai-
rbalācca tena prativāryamāṇaiḥ|
pradharsaṇe tyaktabhayaiḥ sametya
prakṛṣyate cāpyanavekṣya doṣam|| 5.61.23 ||*

*nakhaistudanto daśanairdaśanta-
stalaiśca pādaiśca samāpayantah|*

*madāt kapiṁ te kapayaḥ samantā-
nmahāvanaṁ nirviṣayam ca cakruḥ* || 5.61.24 ||

|| ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe ekaṣaṣṭitamah sargah ||

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

dviśaṣṭitamaḥ sargah

*vānarairmadhuvanakṣakāṇāṁ dadhimukhasya ca parābhavaḥ
sabhṛtyasya dadhimukhasya sugrīvapārśve gamanam ca*

*tānuvāca hariśreṣṭho hanūmān vānararṣabhaḥ।
avyagramanaso yūyamadhu sevata vānarāḥ ॥ 5.62.1 ॥*

*ahamāvarjayisyāmi yuṣmākam paripanthinaḥ।
śrutvā hanūmato vākyam harīṇāṁ pravaro'ṅgadaḥ ॥ 5.62.2 ॥*

*pratyuvāca prasannātmā pibantu harayo madhu।
avaśyam kṛtakāryasya vākyam hanumato mayā ॥ 5.62.3 ॥*

*akāryamapi kartavyam kimaṅga punarīdrśam।
aṅgadasya mukhācchrutvā vacanam vānararṣabhaḥ ॥ 5.62.4 ॥*

*sādhu sādhviti samhṛṣṭā vānarāḥ pratyapūjayan।
pūjayitvāṅgadaṁ sarve vānarā vānararṣabham ॥ 5.62.5 ॥*

*jagmurmadhuvanam yatra nadīvega iva drumam।
te praviṣṭā madhuvanam pālānākramya śaktitah ॥ 5.62.6 ॥*

*atisargācca paṭavo dṛṣṭvā śrutvā ca maithilīm।
papuh sarve madhu tadā rasavat phalamādaduh ॥ 5.62.7 ॥*

*utpatya ca tataḥ sarve vanapālān samāgatān।
te tādayantah śatasah saktā madhuvane tadā ॥ 5.62.8 ॥*

madhūni droṇamātrāṇi bāhubhiḥ parigṛhya te |
pibanti kapayaḥ kecit saṅghaśastatra hṛṣṭavat || 5.62.9 ||

ghnanti sma sahitāḥ sarve bhakṣayanti tathāpare |
kecit pītvāpavidhyanti madhūni madhupiṇgalāḥ || 5.62.10 ||

madhūcchiṣṭena kecicca jaghnuranyonyamutkaṭāḥ |
apare vṛkṣamūlesu śākhā gṛhya vyavasthitāḥ || 5.62.11 ||

atyartham ca madaglānāḥ parṇānyāstīrya śeratē |
unmattavegāḥ plavagā madhumattāśca hṛṣṭavat || 5.62.12 ||

kṣipantyapi tadānyonyam skhalanti ca tathāpare |
kecit kṣvedān prakurvanti kecit kūjanti hṛṣṭavat || 5.62.13 ||

harayo madhunā mattāḥ kecit suptā mahītale |
dhṛṣṭāḥ kecidddhasantyanye kecit kurvanti cetarat || 5.62.14 ||

kṛtvā kecid vadantyanye kecid budhyanti cetarat |
ye'pyatra madhupālāḥ syuḥ preṣyā dadhimukhasya tu || 5.62.15 ||

te'pi tairvānarairbhīmaiḥ pratīsiddhā diśo gatāḥ |
jānubhiśca pragṛṣṭāśca devamārgam ca darśitāḥ || 5.62.16 ||

abruvan paramodvignā gatvā dadhimukham vacaḥ |
hanūmatā dattavarairhataṁ madhuvanam balāt |
vayam ca jānubhirghṛṣṭā devamārgam ca darśitāḥ || 5.62.17 ||

tadā dadhimukhaḥ kruddho vanapastatra vānaraḥ |
hatam madhuvanam śrutvā sāntvayāmāsa tān harīn || 5.62.18 ||

etāgacchata gacchāmo vānarānatidarpitān |
balenāvārayiṣyāmi prabhuñjānān madhūttamam || 5.62.19 ||

*śrutvā dadhimukhasyedam vacanam vānararśabhaḥ |
punarvīrā madhuvanam tenaiva sahitā yayuh || 5.62.20 ||*

*madhye caiṣāṁ dadhimukhaḥ supragṛhya mahātarum |
samabhya dhāvan vegena sarve te ca plavaṅgamāḥ || 5.62.21 ||*

*te śilāḥ pādapāṁścaiva pāśānāmapi vānarāḥ |
gṛhitvābhyagaman kruddhā yatra te kapikuñjarāḥ || 5.62.22 ||*

*balānnivārayantaśca āsedurharayo harīn |
sandāṣṭauṣṭhapuṭāḥ kruddhā bhartsayanto muhurmuhuh || 5.62.23 ||*

*atha dṛṣṭvā dadhimukham kruddham vānarapuṅgavāḥ |
abhyadhāvanta vegena hanumatpramukhāstadā || 5.62.24 ||*

*savṛkṣam tam mahābāhumāpatantam mahābalam |
vegavantaṁ vijagrāha bāhubhyāṁ kupito'ṅgadaḥ || 5.62.25 ||*

*madāndho na kṛpāṁ cakre āryako'yam mameti saḥ |
athainam niśpipeśāśu vegena vasudhātale || 5.62.26 ||*

*sa bhagnabāhūrumukho vihvalaḥ śoṇitokṣitaḥ |
pramumoha mahāvīro muhūrtam kapikuñjarāḥ || 5.62.27 ||*

*sa kathañcid vimuktastairvānarairvānararśabhaḥ |
uvācaikāntamāgatya svān bhṛtyān samupāgatān || 5.62.28 ||*

*etāgacchata gacchāmo bhartā no yatra vānarāḥ |
sugrīvo vipulagrīvaḥ saha rāmeṇa tiṣṭhati || 5.62.29 ||*

*sarvam caivāṅgade doṣam śrāvayiṣyāma pārthive |
amarṣī vacanam śrutvā ghātayiṣyati vānarān || 5.62.30 ||*

*iṣṭam madhuvanam hyetat sugrīvasya mahātmanah |
pitṛpaitāmahaṁ divyam devairapi durāsadam || 5.62.31 ||*

*sa vānarānimān sarvān madhulubdhān gatāyuṣaḥ |
ghātayisyati daṇḍena sugrīvaḥ sasuhṛjjanān || 5.62.32 ||*

*vadhyā hyete durātmāno nṛpājñāparipanthinaḥ |
amarṣaprabhavo roṣaḥ saphalo me bhavisyati || 5.62.33 ||*

*evamuktvā dadhimukho vanapālān mahābalah |
jagāma sahasotpatya vanapālaiḥ samanvitah || 5.62.34 ||*

*nimeśāntaramātreṇa sa hi prāpto vanālayaḥ |
sahasrāṁśusuto dhīmān sugrīvo yatra vānarah || 5.62.35 ||*

*rāmam ca lakṣmaṇam caiva dṛṣṭvā sugrīvameva ca |
samapratisthām jagatīmākāśānnipapāta ha || 5.62.36 ||*

*sa nipatya mahāvīraḥ sarvaistaiḥ parivāritaḥ |
harirdadhimukhaḥ pālaiḥ pālānām parameśvarah || 5.62.37 ||*

*sa dīnavadano bhūtvā kṛtvā śirasi cāñjalim |
sugrīvasyāśu tau mūrdhnā caraṇau pratyapīdayat || 5.62.38 ||*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe dvīṣaṣṭitamah sargah ||*

śrīḥ
śrīśitārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

trisaṣṭitamah sargah

*dadhimukhānmadhuvanavidhvāṁsavārtāmākarṇya sugrīvasya
hanumadādīnāṁ sāphalyavisiṣaye'numānam*

*tato mūrdhnā nipatitam vānarām vānararṣabhaḥ |
drṣṭvaivodvignahṛdayo vākyametaduvāca ha* ॥ 5.63.1 ॥

*uttiṣṭhottiṣṭha kasmāt tvam pādayoh patito mama |
abhayam te pradāsyāmi satyamevābhidhīyatām* ॥ 5.63.2 ॥

*kim sambhramāddhitam kṛtsnam brūhi yad vaktumarhasi |
kaccinmadhuvane svasti śrotumicchāmi vānara* ॥ 5.63.3 ॥

*sa samāśvāsitastena sugrīveṇa mahātmanā |
utthāya sa mahāprājño vākyam dadhimukho'bhravīt* ॥ 5.63.4 ॥

*naivarkṣarajasā rājan na tvayā nā ca vālinā |
vanam nisṛṣṭapūrvam te nāśitam tattu vānaraiḥ* ॥ 5.63.5 ॥

*nyavārayamaham sarvān sahaibhirvanacāribhiḥ |
acintayitvā māṁ hṛṣṭā bhakṣayanti pibanti ca* ॥ 5.63.6 ॥

*ebhiḥ pradharṣaṇāyām ca vāritam vanapālakaiḥ |
māmapyacintayan deva bhakṣayanti vanaukasah* ॥ 5.63.7 ॥

*śiṣṭamatrāpavidhyanti bhakṣayanti tathāpare |
nivāryamāṇāste sarve bhrukuṭīm darśayanti hi* ॥ 5.63.8 ॥

*ime hi saṃrabdhatarāstadaḥ taiḥ sampradharṣitāḥ |
nivāryante vanāt tasmāt kruddhairvānarapuṅgavaiḥ || 5.63.9 ||*

*tatastairbahubhirvīrairvānarairvānararṣabhaḥ |
saṃraktanayanaiḥ krodhāddharayaḥ sampradharṣitāḥ || 5.63.10 ||*

*pāṇibhirnihatāḥ kecit kecijjānubhirāhatāḥ |
prakṛṣṭāśca tadā kāmaṁ devamārgam ca darśitāḥ || 5.63.11 ||*

*evamete hatāḥ śūrāstvayi tiṣṭhati bhartari |
kṛtsnaṁ madhuvanaṁ caiva prakāmaṁ taiśca bhakṣyate || 5.63.12 ||*

*evaṁ vijñāpyamānaṁ tam sugrīvaṁ vānararṣabham |
apṛcchat tam mahāprājño lakṣmaṇaḥ paravīrahā || 5.63.13 ||*

*kimayam vānaro rājan vanapaḥ pratyupasthitāḥ |
kim cārthamabhinirdiśya duḥkhito vākyamabравīt || 5.63.14 ||*

*evamuktastu sugrīvo lakṣmaṇena mahātmanā |
lakṣmaṇaṁ pratyuvācedam vākyam vākyaviśāradāḥ || 5.63.15 ||*

*ārya lakṣmaṇa samprāha vīro dadhimukhaḥ kapiḥ |
aṅgadapramukhairvīrairbhakṣitaṁ madhu vānaraiḥ || 5.63.16 ||*

*naisāmakṛtakāryānāmīdrśaḥ syād vyatikramāḥ |
vanam yadabhipannāste sādhitaṁ karma tad dhruvam || 5.63.17 ||*

*vārayanto bhrśam prāptāḥ pālā jānubhirāhatāḥ |
tathā na gaṇitaścāyaṁ kapirdadhimukho balī || 5.63.18 ||*

*patirmama vanasyāyamasmābhiḥ sthāpitāḥ svayam |
dṛṣṭā devī na sandeho na cānyena hanūmatā || 5.63.19 ||*

*na hyanyaḥ sādhane hetuḥ karmano'sya hanūmataḥ |
kāryasiddhirhanumati matiśca haripuṅgave || 5.63.20 ||*

*vyavasāyaśca vīryam ca śrutam cāpi pratiṣṭhitam |
jāmbavān yatra netā syādaṅgadaśca mahābalaḥ || 5.63.21 ||*

*hanūmāṁścāpyadhiṣṭhātā na tatra gatiranyathā |
aṅgadapramukhairyvīrairhataṁ madhuvanam kila || 5.63.22 ||*

*vicitya dakṣināmāśāmāgatairharipuṅgavaiḥ |
āgataiścāpradhṛṣyam taddhataṁ madhuvanam hi taiḥ || 5.63.23 ||*

*dharṣitam ca vanam kṛtsnamupayuktam tu vānaraiḥ |
pātitā vanapālāste tadā jānubhīrāhatāḥ || 5.63.24 ||*

*etadarthamayaṁ prāpto vaktum madhuravāgiha |
nāmnā dadhimukho nāma harīḥ prakhyātavikramah || 5.63.25 ||*

*dṛṣṭā sītā mahābāho saumitre paśya tattvataḥ |
abhibigamya yathā sarve pibanti madhu vānarāḥ || 5.63.26 ||*

*na cāpyadṛṣṭvā vaidehīm viśrutāḥ puruṣarṣabha |
vanam dattavaram divyam dharṣayeyurvanaukasah || 5.63.27 ||*

*tataḥ prahṛṣṭo dharmātmā lakṣmaṇaḥ saharāghavaḥ |
śrutvā karṇasukhām vāñīm sugrīvavadanāccyutām || 5.63.28 ||*

*prāhṛṣyata bhṛśam rāmo lakṣmaṇaśca mahāyaśāḥ |
śrutvā dadhimukhasyaivam sugrīvastu prahṛṣya ca || 5.63.29 ||*

*vanapālam punarvākyam sugrīvah pratyabhāṣata |
priṭo'smi so'ham yudbhuktaṁ vanam taiḥ kṛtakarmabhiḥ || 5.63.30 ||*

*dharṣitam marṣaṇīyam ca ceṣṭitam kṛtakarmaṇām |
gaccha śīghram madhuvanam saṃrakṣasva tvameva hi |
śīghram preṣaya sarvāṁstān hanūmatpramukhān kapīn || 5.63.31 ||*

*icchāmi śīghram hanumatpradhānān
śākhāmṛgāṁstān mṛgarājadarpān।
praśṭum kṛtārthān saha rāghavābhyaṁ
śrotum ca sītādhigame prayatnam॥ 5.63.32॥*

*prītisphītāksau samprahṛṣṭau kumārau
dṛṣṭvā siddhārthau vānarāṇām ca rājā।
aṅgaiḥ prahṛṣṭaiḥ kāryasiddhim viditvā
bāhvoraśannāmatimātram nananda॥ 5.63.33॥*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe trisaṣṭitamah sargah॥*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥
catuh ṣaṣṭitamaḥ sargaḥ

*dadhimukhataḥ sugrīvasandeśamākarṇyāṅgadahanumadādīnāṁ
vānarāṇāṁ kiśkindhāyāṁ gamanāṁ hanumatā śrīrāmāṁ
praṇamya sītādarśanasamācārasya nivedanāṁ ca*

*sugrīveṇaivamuktastu hṛṣṭo dadhimukhaḥ kapiḥ |
rāghavāṁ lakṣmaṇāṁ caiva sugrīvaṁ cābhyaवादयत् ॥ 5.64.1 ॥*

*sa praṇamya ca sugrīvaṁ rāghavau ca mahābalau |
vānaraiḥ sahitāḥ śūrairdivamevotpapāta ha ॥ 5.64.2 ॥*

*sa yathaivāgataḥ pūrvam tathaiva tvaritam gataḥ |
nipatya gaganād bhūmau tadvanāṁ praviveśa ha ॥ 5.64.3 ॥*

*sa pravisṭo madhuvanaṁ dadarśa hariyūthapān |
vimadānuddhatān sarvān mehamānān madhūdakam ॥ 5.64.4 ॥*

*sa tānupāgamad vīro baddhvā karapuṭāñjalim |
uvāca vacanāṁ ślaksṇāmidam hṛṣṭavadaṅgadam ॥ 5.64.5 ॥*

*saumya roṣo na kartavyo yadebhiḥ parivāraṇam |
ajñānād rakṣibhiḥ krodhād bhavantaḥ pratiṣedhitāḥ ॥ 5.64.6 ॥*

*śrānto dūrādanuprāpto bhakṣayasva svakam madhu |
yuvarājastvamīśaśca vanasyāsyā mahābala ॥ 5.64.7 ॥*

*maurkhyāt pūrvam kṛto roṣastad bhavān kṣantumarhati |
yathaiva hi pitā te 'bhūt pūrvam harigaṇeśvaraḥ ॥ 5.64.8 ॥*

tathā tvamapi sugrīvo nānyastu harisattamaḥ
ākhyātām hi mayā gatvā pitṛvyasya tavānaghaḥ || 5.64.9 ||

ihopayānam sarvesāmetesām vanacāriṇām
bhavadāgamanām śrutvā sahaibhirvanacāribhīḥ || 5.64.10 ||

prahṛṣṭo na tu ruṣṭo'sau vanam śrutvā pradharṣitam
prahṛṣṭo mām pitṛvyaste sugrīvo vānareśvaraḥ || 5.64.11 ||

śīghram preṣaya sarvāṁstāniti hovāca pārthivah
śrutvā dadhimukhasyaitad vacanām ślakṣṇamaṅgadaḥ || 5.64.12 ||

abравīt tān hariśreṣṭho vākyam vākyaviśāradāḥ
śaṅke śruto'yam vṛttānto rāmena hariyūthapāḥ || 5.64.13 ||

ayam ca harṣādākhyāti tena jānāmi hetunāḥ
tat kṣamam neha nah sthātuṇ kṛte kārye parantapāḥ || 5.64.14 ||

pītvā madhu yathākāmam vikrāntā vanacāriṇāḥ
kim śeṣam gamanām tatra sugrīvo yatra vānarāḥ || 5.64.15 ||

sarve yathā mām vakṣyanti sametya haripuṅgavāḥ
tathāsmi kartā kartavye bhavadbhiḥ paravānaham || 5.64.16 ||

nājñāpayitumīśo'ham yuvarājo'smi yadyapi
ayuktam kṛtakarmāṇo yūyam dharsayitum balāt || 5.64.17 ||

bruvataścāṅgadasyaivam śrutvā vacanamuttamam
prahṛṣṭamanaso vākyamidamūcurvanaukasah || 5.64.18 ||

evaṁ vakṣyati ko rājan prabhuḥ san vānararṣabhaḥ
aiśvaryamadamatto hi sarvo'hamiti manyate || 5.64.19 ||

tava cedaṁ susadr̄śam vākyam nānyasya kasyacit
sannatirhi tavākhyāti bhaviṣyacchubhayogyatām || 5.64.20 ||

*sarve vayamapi prāptāstatra gantum kṛtakṣaṇāḥ |
sa yatra harivīrāṇāṁ sugrīvah patiravyayaḥ || 5.64.21 ||*

*tvayā hyanuktairharibhirnaiva śakyam padāt padam |
kvacid gantum hariśreṣṭha brūmaḥ satyamidam tu te || 5.64.22 ||*

*evam tu vadatām teṣāmaṅgadaḥ pratyabhāṣata |
sādhu gacchāma ityuktvā khamutpeturmahābalāḥ || 5.64.23 ||*

*utpatantamanūtpetuḥ sarve te hariyūthapāḥ |
kṛtvā'kāśam nirākāśam yantratkṣiptā ivāpalāḥ || 5.64.24 ||*

*aṅgadām purataḥ kṛtvā hanūmantam ca vānaram |
te'mbarām sahasotparya vegavantah plavaṅgamāḥ || 5.64.25 ||*

*vinadanto mahānādaṁ ghanā vāteritā yathā |
aṅgade samanuprāpte sugrīvo vānareśvaraḥ || 5.64.26 ||*

*uvāca śokasantaptam rāmam kamalalocanam |
samāśvasihi bhadram te dṛṣṭvā devī na samśayah || 5.64.27 ||*

*nāgantumiha śakyam tairatītasamayairiha |
aṅgadasya praharsācca jānāmi śubhadarśana || 5.64.28 ||*

*na matsakāśamāgacchet kṛtye hi vinipātite |
yuvarājo mahābāhuḥ plavatāmaṅgado varah || 5.64.29 ||*

*yadyapyakṛtakṛtyānāmīdrśaḥ syādupakramāḥ |
bhavet tu dīnavadano bhrāntaviplutamānasah || 5.64.30 ||*

*pitṛpaitāmahām caitat pūrvakairabhirakṣitam |
na me madhuvanam hanyādadṛṣṭvā janakātmajām || 5.64.31 ||*

*kausalyā suprajā rāma samāśvasihi suvrata |
dṛṣṭā devī na sandeho na cānyena hanūmatā || 5.64.32 ||*

*nahyanyaḥ karmaṇo hetuḥ sādhane'sya hanūmataḥ |
hanūmatīha siddhiśca matiśca matisattama || 5.64.33 ||*

*vyavasāyaśca śauryam ca śrutam cāpi pratiṣṭhitam |
jāmbavān yatra netā syādaṅgadaśca hariśvaraḥ || 5.64.34 ||*

*hanumāṁścāpyadhiṣṭhātā na tatra gatiranyathā |
mā bhūścintāsamāyuktaḥ sampratyamitavikrama || 5.64.35 ||*

*yadā hi darpitodagrāḥ saṅgatāḥ kānanaukasāḥ |
naiśāmakṛtakāryāṇāmīdrśāḥ syādupakramāḥ || 5.64.36 ||*

*vanabhaṅgena jānāmi madhūnāṁ bhakṣanena ca |
tataḥ kilakilāśabdam śuśrāvāsannamambare || 5.64.37 ||*

*hanūmatkarmadṛptānāṁ nadatāṁ kānanaukasām |
kiśkindhāmupayātānāṁ siddhim kathayatāmiva || 5.64.38 ||*

*tataḥ śrutvā ninādaṁ tam kapīnāṁ kapisattamaḥ |
āyatāñcitalāṅgūlaḥ so 'bhavaddhṛṣṭamānasāḥ || 5.64.39 ||*

*ājagmuste'pi harayo rāmadarśanakāñkṣiṇaḥ |
aṅgadaṁ purataḥ kṛtvā hanūmantam ca vānaram || 5.64.40 ||*

*te'ṅgadapramukhā vīrāḥ prahṛṣṭāśca mudānvitāḥ |
nipeturharirājasya samīpe rāghavasya ca || 5.64.41 ||*

*hanūmāṁśca mahābāhuḥ praṇamya śirasā tataḥ |
niyatāmakṣatāṁ devīṁ rāghavāya nyavedayat || 5.64.42 ||*

*dṛṣṭā devīti hanumadvadanādamṛtopamam |
ākarṇya vacanam rāmo harṣamāpa salakṣmaṇaḥ || 5.64.43 ||*

*niścitārthaṁ tatastasmin sugrīvam pavanātmaje |
lakṣmaṇaḥ prītimān prītam bahumānādavaiksata || 5.64.44 ||*

*prītyā ca parayopeto rāghavaḥ paravīrahāḥ
bahumānena mahatā hanūmantamavaikṣata* || 5.64.45 ||

|| *ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe catuh ṣaṣṭitamaḥ sargah* ||

śrīḥ

*śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ*

॥ sundarakāṇḍam ॥

pañcaśaṣṭitamaḥ sargaḥ

*hanumatā śrīrāmaṁ prati sītāvṛttāntasya nivedanam
tataḥ prasravaṇaṁ śailaṁ te gatvā citrakānanam |
praṇamya śirasā rāmaṁ lakṣmaṇaṁ ca mahābalam || 5.65.1 ||*

*yuvarājaṁ puraskṛtya sugrīvamabhibhivādyā ca |
pravṛttimatha sītāyāḥ pravaktumupacakramuh || 5.65.2 ||*

*rāvaṇāntaḥpure rodhaṁ rākṣasībhiśca tarjanam |
rāme samanurāgaṁ ca yathā ca niyamaḥ kṛtaḥ || 5.65.3 ||*

*etadākhyāya te sarvam harayo rāmasannidhau |
vaidehīmakṣatāṁ śrutvā rāmastūttaramabrabravīt || 5.65.4 ||*

*kva sītā vartate devī katham ca mayi vartate |
etanme sarvamākhyāta vaidehīṁ prati vānarāḥ || 5.65.5 ||*

*rāmasya gaditaṁ śrutvā harayo rāmasannidhau |
codayanti hanūmantam sītāvṛttāntakovidam || 5.65.6 ||*

*śrutvā tu vacanam teṣāṁ hanūmān mārutātmajah |
praṇamya śirasā devyai sītāyai tāṁ diśam prati || 5.65.7 ||*

*uvāca vākyam vākyajñāḥ sītāyā darśanam yathā |
tam maṇīṁ kāñcanam divyam dīpyamānam svatejasā || 5.65.8 ||*

*dattvā rāmāya hanumāṁstataḥ prāñjalirabrabravīt |
samudram laṅghayitvāham śatayojanamāyatam || 5.65.9 ||*

*agacchaṁ jānakīṁ sītāṁ mārgamāṇo didṛksayā।
tatra laṅketi nagarī rāvaṇasya durātmaṇah॥ 5.65.10॥*

*dakṣiṇasya samudrasya tīre vasati dakṣiṇe।
tatra sītā mayā dṛṣṭā rāvaṇāntaḥpure satī॥ 5.65.11॥*

*tvayi saṁnyasya jīvantī rāmā rāma manoratham।
dṛṣṭā me rākṣasīmadhye tarjyamānā muhurmuhuḥ॥ 5.65.12॥*

*rākṣasībhīrvirūpābhī rakṣitā pramadāvane।
duḥkhāmāpadyate devī tvayā vīra sukhocitā॥ 5.65.13॥*

*rāvaṇāntaḥpure ruddhā rākṣasībhiḥ surakṣitā।
ekaveṇīdharā dīnā tvayi cintāparāyaṇā॥ 5.65.14॥*

*adhaḥśayyā vivarṇāṅgī padminīva himāgame।
rāvaṇād vinivṛttārthā martavyakṛtaniścayā॥ 5.65.15॥*

*devī kathañcit kākutstha tvanmanā mārgitā mayā।
ikṣvākuvaṁśavikhyātīṁ śanaiḥ kīrtayatānagha॥ 5.65.16॥*

*sā mayā naraśārdūla śanairviśvāsitā tadā।
tataḥ sambhāsitā devī sarvamarthaṁ ca darśitā॥ 5.65.17॥*

*rāmasugrīvasakhyam ca śrutvā harsamupāgatā।
niyataḥ samudācāro bhaktiścāsyāḥ sadā tvayi॥ 5.65.18॥*

*evaṁ mayā mahābhāgā dṛṣṭā janakanandinī।
ugreṇa tapasā yuktā tvadbhakte puruṣarṣabha॥ 5.65.19॥*

*abhijñānaṁ ca me dattam yathāvṛttam tavāntike।
citrakūṭe mahāprājña vāyasam̄ prati rāghava॥ 5.65.20॥*

*vijñāpyaḥ punarapyeṣa rāmo vāyusuta tvayā।
akhilena yathā dṛṣṭamiti māmāha jānakī॥ 5.65.21॥*

*ayaṁ cāsmai pradātavyo yatnāt suparirakṣitaḥ |
bruvatā vacanānyevaṁ sugrīvasyopaśṛṇvataḥ || 5.65.22 ||*

*eṣa cūḍāmaṇih śrīmān mayā te yatnarakṣitaḥ |
manahśilāyāstilakam tat smarasveti cābravīt || 5.65.23 ||*

*eṣa niryātitaḥ śrīmān mayā te vārisambhavaḥ |
enaṁ dṛṣṭvā pramodisye vyasane tvāmivānagha || 5.65.24 ||*

*jīvitam dhārayiṣyāmi māsaṁ daśarathātmajaḥ |
ūrdhvam māsānna jīveyaṁ rakṣasāṁ vaśamāgataḥ || 5.65.25 ||*

*iti māmabravītsītā kṛśāṅgi dharmacāriṇī |
rāvanāntaḥpure ruddhā mṛgīvotphullalocanā || 5.65.26 ||*

*etadeva mayā 'khyātaṁ sarvam rāghava yadyathā |
sarvathā sāgarajale santāraḥ pravidhīyatām || 5.65.27 ||*

*tau jātāśvāsau rājaputrau viditvā
taccābhijñānam rāghavāya pradāya |
devyā cākhyātaṁ sarvamevānupūrvyād
vācā sampūrṇam vāyuputraḥ śāśamṣa || 5.65.28 ||*
*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe pañcaṣaṣṭitamaḥ sargah ||*

śrīḥ
śrīsītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

satṣaṣṭitamaḥ sargah

*cūḍāmaṇīṁ dṛṣṭvā sītāvṛttamupalabhyā ca rāmasya sītākṛte
vilāpaḥ*

*evamukto hanumatā rāmo daśarathātmajah!
tam maṇīṁ hṛdaye kṛtvā ruroda sahalakṣmaṇah* || 5.66.1 ||

*tam tu dṛṣṭvā maṇīśreṣṭham rāghavaḥ śokakarśitaḥ!
netrābhyaṁmaśrupūrṇābhyaṁ sugrīvamidamabравīt* || 5.66.2 ||

*yathaiva dhenuḥ sravati snehād vatsasya vatsalā!
tathā mamāpi hṛdayam maṇīśreṣṭhasya darśanāt* || 5.66.3 ||

*maṇiratnamidaṁ dattam vaidehyāḥ śvaśureṇa me!
vadhūkāle yathā baddhamadhikam mūrdhni śobhate* || 5.66.4 ||

*ayaṁ hi jalasambhūto maṇih pravarapūjitaḥ!
yajñe paramatuṣṭena dattaḥ śakreṇa dhīmatā* || 5.66.5 ||

*imam dṛṣṭvā maṇīśreṣṭham tathā tātasya darśanam!
adyāśmyavagataḥ saumya vaidehasya tathā vibhoh* || 5.66.6 ||

*ayaṁ hi śobhate tasyāḥ priyāyā mūrdhni me maṇih!
adyāsyā darśanenāhaṁ prāptām tāmiva cintaye* || 5.66.7 ||

*kimāha sītā vaidehī brūhi saumya punaḥ punaḥ!
parāsumiva toyena siñcantī vākyavāriṇā* || 5.66.8 ||

*itastu kiṁ duḥkhatarāṁ yadimāṁ vārisambhavam |
maṇīṁ paśyāmi saumitre vaidehīmāgataṁ vinā || 5.66.9 ||*

*ciraṁ jīvati vaidehī yadi māsam dharisyati |
kṣaṇam vīra na jīveyam vinā tāmasitekṣaṇām || 5.66.10 ||*

*naya māmapi tam deśam yatra dṛṣṭā mama priyā |
na tiṣṭheyam kṣaṇamapi pravṛttimupalabhyā ca || 5.66.11 ||*

*kathāṁ sā mama suśroṇī bhīrubhīruḥ satī sadā |
bhayāvahānāṁ ghorāṇāṁ madhye tiṣṭhati rakṣasām || 5.66.12 ||*

*śāradastimironmukto nūnam candra ivāmbudaiḥ |
āvrto vadānam tasyā na virājati sāmpratam || 5.66.13 ||*

*kimāha sītā hanumāmstattvataḥ kathayasva me |
etena khalu jīviṣye bheṣajenāturo yathā || 5.66.14 ||*

*madhurā madhurālāpā kimāha mama bhāminī |
madvihīnā varārohā hanuman kathayasva me |
duḥkhād duḥkhatarāṁ prāpya kathāṁ jīvati jānakī || 5.66.15 ||*

*॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye
sundarakāṇḍe ṣaṭṣaṣṭitamah̄ sargah ॥*

śrīḥ

*śrīśītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ*

॥ *sundarakāṇḍam* ॥

saptasaṣṭitamaḥ sargah

*hanumatā śrīrāmaṁ prati sītāsandeśasya śrāvaṇam
evamuktastu hanumān rāghaveṇa mahātmanā!
sītāyā bhāṣitam sarvam nyavedayata rāghave॥ 5.67.1 ॥*

*idamuktavatī devī jānakī puruṣarṣabha!
pūrvavṛttamabhijñānam citrakūṭe yathātatham॥ 5.67.2 ॥*

*sukhasuptā tvayā sārdham jānakī pūrvamutthitā!
vāyasaḥ sahasotpatya vidadāra stanāntaram॥ 5.67.3 ॥*

*paryāyeṇa ca suptastvam devyanke bharatāgraja!
punaśca kila pakṣī sa devyā janayati vyathā॥ 5.67.4 ॥*

*tataḥ punarupāgamya vidadāra bhṛśam kila!
tatastvam bodhitastasyāḥ śonitena samukṣitah॥ 5.67.5 ॥*

*vāyasena ca tenaivam satataṁ bādhyaṁ mānayā!
bodhitaḥ kila devyā tvaṁ sukhasuptaḥ parantapa॥ 5.67.6 ॥*

*tāṁ ca drṣṭvā mahābāho dāritāṁ ca stanāntare!
āśīviṣa iva kruddhastato vākyam tvamūcivān॥ 5.67.7 ॥*

*nakhāgraiḥ kena te bhīru dāritaṁ vai stanāntaram!
kaḥ kriḍati saroṣeṇa pañcavaktreṇa bhoginā॥ 5.67.8 ॥*

*nirikṣamāṇaḥ sahasā vāyasam samudaikṣathāḥ!
nakhaiḥ sarudhiraistikṣṇaistāmevābhimukhaṁ sthitam॥ 5.67.9 ॥*

*sutaḥ kila sa śakrasya vāyasah patatāṁ varah |
dharāntaragataḥ śīghram pavanasya gatau samah || 5.67.10 ||*

*tatastasmin mahābāho kopasamvartitekṣaṇah |
vāyase tvam vyadhāh krūrām matim matimatām vara || 5.67.11 ||*

*sa darbhasamstarād grhya brahmāstreṇa nyayojayaḥ |
sa dīpta iva kālāgnirjajvālābhīmukhaḥ khagam || 5.67.12 ||*

*sa tvam pradīptam cikṣepa darbham tam vāyasaṁ prati |
tatastu vāyasaṁ dīptaḥ sa darbho'nujagāma ha || 5.67.13 ||*

*bhītaisca samparityaktaḥ suraiḥ sarvaiśca vāyasaḥ |
trīlokan samparikramya trātāram nādhigacchatī || 5.67.14 ||*

*punarapyāgatastatra tvatsakāśamarindama |
tvam tam nipatitam bhūmau śaraṇyah śaraṇāgatam || 5.67.15 ||*

*vadhārhamapi kākutstha kṛpayā paripālayaḥ |
moghamastram na śakyam tu kartumityeva rāghava || 5.67.16 ||*

*bhavāṁstasyākṣi kākasya hinasti sma sa dakṣiṇam |
rāma tvāṁ sa namaskṛtya rājño daśarathasya ca || 5.67.17 ||*

*visṛṣṭastu tadā kākah pratipede svamālayam |
evamastravidāṁ śreṣṭhah sattvavāñchīlavānapi || 5.67.18 ||*

*kimarthamastram rakṣah su na yojayasi rāghava |
na dānavā na gandharvā nāsurā na marudgaṇāḥ || 5.67.19 ||*

*tava rāma raṇe śaktāsthā pratismāsitum |
tava vīryavataḥ kaścinmayi yadyasti sambhramah || 5.67.20 ||*

*ksipram suniśitairbāṇairhanyatāṁ yudhi rāvaṇah |
bhrāturādeśamājñāya lakṣmaṇo vā parantapaḥ || 5.67.21 ||*

sa kimartham naravaro na māṁ rakṣati rāghavaḥ |
śaktau tau puruṣavyāghrau vāyvagnisamatejasau || 5.67.22 ||

surāṇāmapi durdharsau kimartham māmupekṣataḥ |
mamaiva duṣkṛtam kiñcinmahadasti na samśayaḥ || 5.67.23 ||

samarthau sahitau yanmāṁ na rakṣete parantapau |
vaidehyā vacanam śrutvā karuṇam sādhubhāsitam || 5.67.24 ||

punarapyahamāryāṁ tāmidam vacanamabruvam |
tvacchokavimukho rāmo devi satyena te śape || 5.67.25 ||

rāme duḥkhābhībhūte tu lakṣmaṇaḥ paritapyate |
kathañcid bhavatī dṛṣṭā na kālaḥ pariśocitum || 5.67.26 ||

asmin muhūrte duḥkhānāmantam drakṣyasi bhāmini |
tāvubhau naraśārdūlau rājaputrau parantapau || 5.67.27 ||

tvaddarśanakṛtotsāhau laṅkāṁ bhasmīkarisyataḥ |
hatvā ca samare raudram rāvaṇam sahabāndhavam || 5.67.28 ||

rāghavastvāṁ varārohe svapurīṁ nayitā dhruvam |
yat tu rāmo vijānīyādabhijñānamanindite || 5.67.29 ||

prītisanjananam tasya pradātum tat tvamarhasi |
sābhivīkṣya diśaḥ sarvā veṇyudgrathanamuttamam || 5.67.30 ||

muktvā vastrād dadau mahyam manimetam mahābala |
pratigrhya maṇīm dorbhyāṁ tava heto raghupriya || 5.67.31 ||

śirasā sampraṇamyaināmahamāgamane tvare |
gamane ca kṛtotsāhamavekṣya varavarṇinī || 5.67.32 ||

vivardhamānam ca hi māmuvāca janakātmajā |
aśrupūrṇamukhī dīnā bāṣpagadgadabhāsiṇī || 5.67.33 ||

mamotpatanasambhrāntā śokavegasamāhatā|
māmuvāca tataḥ sītā sabhāgyo'si mahākape|| 5.67.34 ||

yad drakṣyasi mahābāhum rāmaṁ kamalalocanam|
lakṣmaṇam ca mahābāhum devaram me yaśasvinam|| 5.67.35 ||

sītayāpyevamukto'hamabruvam maithilīṁ tathā|
prṣṭhamāroha me devi kṣipram janakanandini|| 5.67.36 ||

yāvatte darśayāmyadya sasugrīvaṁ salakṣmaṇam|
rāghavam ca mahābhāgo bhartāramasitekṣaṇe|| 5.67.37 ||

sābravīnmāṁ tato devī naiṣa dharmo mahākape|
yatte prṣṭham siseve'ham svavaśā haripuṇgava|| 5.67.38 ||

purā ca yadaham vīra sprṣṭā gātresu rakṣasā|
tatrāham kim kariṣyāmi kālenopanipīditā|| 5.67.39 ||

gaccha tvam kapiśārdūla yatra tau nrpateḥ sutau|
ityevam sā samābhāṣya bhūyah sandeṣṭumāsthita|| 5.67.40 ||

hanūman simhasaṅkāśau tāvubhau rāmalakṣmaṇau|
sugrīvaṁ ca sahāmātyam sarvān brūyā anāmayam|| 5.67.41 ||

yathā ca sa mahābāhurmāṁ tārayati rāghavah|
asmād duḥkhāmbusaṁrodhāt tat tvamākhyātumarhasi|| 5.67.42 ||

imam ca tīvram mama śokavegam
rakṣobhirebhiḥ paribhartsanam ca|
brūyāstu rāmasya gataḥ samīpam
śivaśca te'dhvāstu haripravīra|| 5.67.43 ||

etat tavāryā nrpa samyatā sā
sītā vacaḥ prāha viṣādapūrvam|

etacca buddhvā gaditaṁ yathā tvam

śraddhatsva sītāṁ kuśalāṁ samagrām॥ 5.67.44॥

॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkīye ādikāvye

sundarakāṇḍe saptasaṣṭitamah sargah॥

śrīḥ
śrīśītārāmābhyaṁ namaḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ sundarakāṇḍam ॥

aṣṭaṣaṣṭitamaḥ sargaḥ

*sītāyāḥ sandehasya svakartr̄katannivāraṇasya ca vṛttāntasya
hanumatā varṇanam*

*athāhamuttaram devyā punaruktaḥ sasambhramam |
tava snehānnaravyāghra sauḥardādanumānya ca || 5.68.1 ||*

*evaṁ bahuvidhaṁ vācyo rāmo dāśarathistvayā |
yathā māṁ prāpnuyācchīghraṁ hatvā rāvaṇamāhave || 5.68.2 ||*

*yadi vā manyase vīra vasaikāhamarindama |
kasmiṁścit samvṛte deśe viśrāntaḥ śvo gamiṣyasi || 5.68.3 ||*

*mama cāpyalpabhāgyāyāḥ sānnidhyāt tava vānara |
asya śokavipākasya muhūrtam syād vimokṣaṇam || 5.68.4 ||*

*gate hi tvayi vikrānte punarāgamanāya vai |
prāṇānāmapi sandeho mama syānnātra samśayah || 5.68.5 ||*

*tavādarśanajah śoko bhūyo māṁ paritāpayet |
duḥkhād duḥkhaparābhūtāṁ durgatāṁ duḥkhabhāginīm || 5.68.6 ||*

*ayaṁ ca vīra sandehastiṣṭhatīva mamāgrataḥ |
sumahāṁstvatsahāyesu haryrkṣesu harīsvara || 5.68.7 ||*

*katham nu khalu duṣpāram tarisyanti mahodadhim |
tāni haryrkṣasainyāni tau vā naravarātmajau || 5.68.8 ||*

trayāṇāmeva bhūtānāṁ sāgarasyāsyā lanīghane।
śaktih syād vainateyasya vāyorvā tava cānagha॥ 5.68.9 ॥

tadasmin kāryaniryoge vīraivam duratikrame।
kim paśyasi samādhānam brūhi kāryavidāṁ vara॥ 5.68.10 ॥

kāmamasya tvamevaikah kāryasya parisādhane।
paryāptaḥ paravīraghna yaśasyaste balodayah॥ 5.68.11 ॥

balaiḥ samagrairyadi māṁ hatvā rāvaṇamāhave।
vijayī svapurīṁ rāmo nayet tat syād yaśaskaram॥ 5.68.12 ॥

yathāham tasya vīrasya vanādупадhinā hṛtā।
rakṣasā tadbhayādeva tathā nārhati rāghavah॥ 5.68.13 ॥

balaistu saṅkulāṁ kṛtvā laṅkāṁ parabalārdanaḥ।
māṁ nayed yadi kākutsthastat tasya sadṛśam bhavet॥ 5.68.14 ॥

tad yathā tasya vikrāntamanurūpam mahātmanah।
bhavatyāhavaśūrasya tathā tvamupapādaya॥ 5.68.15 ॥

tadarthopahitaṁ vākyam praśritam hetusamhitam।
niśamyāham tataḥ śesam vākyamuttaramabравам॥ 5.68.16 ॥

devi haryṛksasainyānāmīśvaraḥ plavatāṁ varah।
sugrīvah sattvasampannastvadarthe kṛtaniścayah॥ 5.68.17 ॥

tasya vikramasampannāḥ sattvavanto mahābalāḥ।
manah saṅkalpasadrśā nideśe harayah sthitāḥ॥ 5.68.18 ॥

yeśāṁ nopari nādhastānna tiryak sajjate gatiḥ।
na ca karmasu sīdanti mahatsvamitatejasaḥ॥ 5.68.19 ॥

asakṛt tairmahābhāgairvānarairbalasamīyutaiḥ।
pradakṣiṇīkṛtā bhūmirvāyumārgānusāribhīḥ॥ 5.68.20 ॥

madviśiṣṭāśca tulyāśca santi tatra vanaukasah |
mattaḥ pratyavaraḥ kaścinnāsti sugrīvasannidhau || 5.68.21 ||

ahaṁ tāvadiha prāptaḥ kiṁ punaste mahābalāḥ |
nahi prakṛṣṭāḥ presyante presyante hītare janāḥ || 5.68.22 ||

tadalam paritāpena devi manyurapaitu te |
ekotpātena te laṅkāmeṣyanti hariyūthapāḥ || 5.68.23 ||

mama pṛṣṭhagatau tau ca candraśūryāvivoditau |
tvatsakāśam mahābhāge nṛsiṁhāvāgamiṣyataḥ || 5.68.24 ||

arighnam simhasaṅkāśam kṣipram drakṣyasi rāghavam |
lakṣmanam ca dhanuṣmantam laṅkādvāramupāgatam || 5.68.25 ||

nakhadamṣṭrāyudhān vīrān simhaśārdūlavikramān |
vānarān vāraṇendrābhān kṣipram drakṣyasi saṅgatān || 5.68.26 ||

śailāmbudanikāśānām laṅkāmalayasānuṣu |
nardatām kapimukhyānām nacirācchroṣyase svanam || 5.68.27 ||

nivṛttavanavāśam ca tvayā sārdhamarindamam |
abhisiktamayodhyāyām kṣipram drakṣyasi rāghavam || 5.68.28 ||

tato mayā vāgbhiradīnabhāṣiṇī
śivābhiriṣṭābhīraprasādītā |
uvāha śāntīm mama maithilātmajā
tavātiśokena tathātipīḍitā || 5.68.29 ||

॥ ityārṣe śrīmadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
sundarakāṇḍe'sṭaṣṭitamah sargah ||

॥ sundarakāṇḍam sampūrṇam ॥

śrīḥ
śrīmate rāmānujāya namaḥ

॥ *śrīrāmapaṭṭabhiseka sargah* ॥

śirasyañjalimādhāya kaikeyīnandividhānaḥ।
babhāṣe bharato jyeṣṭham rāmaṁ satyaparākramam ॥ 1 ॥

pūjītā māmikā mātā dattām rājyamidaṁ mama।
tad dadāmi punastubhyam yathā tvamadadā mama ॥ 2 ॥

dhuramekākinā nyastām vṛṣabheṇa balīyasā।
kiśoravad gurum bhāraṁ na vodhumahamutsahe ॥ 3 ॥

vārivegena mahatā bhinnaḥ seturiva kṣaran।
durbandhanamidaṁ manye rājyacchidramasamvṛtam ॥ 4 ॥

gatiṁ khara ivāśvasya hamṣasyeva ca vāyasaḥ।
nānvetuṁutsahe vīra tava mārgamarindama ॥ 5 ॥

yathā cāropito vṛkṣo jātaścāntarniveśane।
mahānapi durāroho mahāskandhaḥ praśākhavān ॥ 6 ॥

śīryeta puṣpito bhūtvā na phalāni pradarśayan।
tasya nānubhavedarthaṁ yasya hetoh sa ropitah ॥ 7 ॥

eṣopamā mahābāho tvamarthaṁ vettumarhasi।
yadyasmān manujendra tvam bhartā bhṛtyān na śādhi hi ॥ 8 ॥

jagadadyābhisiktam tvāmanupaśyat rāghava।
pratapantamivādityam madhyāhne dīptatejasam ॥ 9 ॥

tūryasaṅghātanirghoṣaiḥ kāñcīnūpuraniḥ svanaiḥ।
madhuraирgītaśabdaśca pratibudhyasva śeṣva ca ॥ 10 ॥

yāvadāvartate cakram yāvatī ca vasundharā।
tāvat tvamiha lokasya svāmitvamanuvartaya ॥ 11 ॥

bharatasya vacaḥ śrutvā rāmaḥ parapurañjayah।
tatheti pratijagrāha niṣasādāsane śubhe ॥ 12 ॥

tataḥ śatrughnavacanānnipuṇāḥ śmaśruvardhanāḥ |
sukhahastāḥ suśīghrāśca rāghavam paryavārayan || 13 ||

pūrvam tu bharate snāte lakṣmaṇe ca mahābale |
sugrīve vānarendre ca rākṣasendre vibhīṣaṇe || 14 ||

viśodhitajaṭaḥ snātaścitramālyānulepanaḥ |
mahārhavasanopetastasthau tatra śriyā jvalan || 15 ||

pratikarma ca rāmasya kārayāmāsa vīryavān |
lakṣmaṇasya ca lakṣmīvānikṣvākulavardhanaḥ || 16 ||

pratikarma ca sītāyāḥ sarvā daśarathastriyaḥ |
ātmanaiva tadā cakrurmanasvinyo manoharam || 17 ||

tato vānarapatnīnāṁ sarvāsāmeva śobhanam |
cakāra yatnāt kausalyā prahṛṣṭā putravatsalā || 18 ||

tataḥ śatrughnavacanāt sumantra nāma sārathiḥ |
yojayitvābhicakrāma ratham sarvāṅgaśobhanam || 19 ||

agnyarkāmalasaṅkāśam divyam dṛṣṭvā ratham sthitam |
āruroha mahābāhū rāmaḥ parapurañjayaḥ || 20 ||

sugrīvo hanumāṁścaiva mahendrasadrśadyutī |
snātau divyanibhairvastrairjagmatuh śubhakuṇḍalau || 21 ||

sarvābharaṇajuṣṭāśca yayustāḥ śubhakuṇḍalāḥ |
sugrīvapatnyaḥ sītā ca draṣṭum nagaramutsukāḥ || 22 ||

ayodhyāyām ca sacivā rājño daśarathasya ca |
purohitam puraskṛtya mantrayāmāsurarthavat || 23 ||

aśoko vijayaścaiva siddhārthaśca samāhitāḥ |
mantrayan rāmavṛddhyarthamṛddhyartham nagarasya ca || 24 ||

sarvamevābhīṣekārtham jayārhasya mahātmanāḥ |
kartumarhatha rāmasya yad yanmaṅgalapūrvakam || 25 ||

iti te mantriṇāḥ sarve sandiśya ca purohitāḥ |
nagarānniryayustūrṇam rāmadarśanabuddhayaḥ || 26 ||

*hariyuktam sahasrākṣo rathamindra ivānaghaḥ |
prayayau rathamāsthāya rāmo nagaramuttamam || 27 ||*

*jagrāha bharato raśmīñśatrughnaśchatramādade |
lakṣmaṇo vyajanam tasya mūrdhni samvījayamstadā || 28 ||*

*śvetam ca vālavvyajanam jagṛhe paritaḥ sthitah |
aparam candrasaṅkāśam rāksasendro vibhīṣaṇah || 29 ||*

*r̥ṣisaṅghaistadā''kāśe devaiśca samarudgaṇaiḥ |
stūyamānasya rāmasya śuśruve madhuradhvanih || 30 ||*

*tataḥ śatruñjayam nāma kuñjaram parvatomam |
āruroha mahātejāḥ sugrīvaḥ plavagarsabhaḥ || 31 ||*

*nava nāgasahasrāṇi yayurāsthāya vānarāḥ |
mānuṣam vigrahām kṛtvā sarvābharaṇabhūsitāḥ || 32 ||*

*śaṅkhaśabdapraṇādaiśca dundubhīnām ca niḥsvanaiḥ |
prayayau puruṣavyāghrastām purīm harmyamālinīm || 33 ||*

*dadrśuste samāyāntam rāghavam sapurah saram |
virājamānam vapusā rathenātirathaṁ tadā || 34 ||*

*te vardhayitvā kākutsthām rāmeṇa pratinanditāḥ |
anujagmurmahātmānam bhrātrbhiḥ parivāritam || 35 ||*

*amātyairbrāhmaṇaiścaiva tathā prakrtibhirvṛtaḥ |
śriyā viruruce rāmo nakṣatrairiva candramāḥ || 36 ||*

*sa purogāmibhistūryaistālasvastikapāṇibhiḥ |
pravyāharadbhirmuditairmaṇgalāni vṛto yayau || 37 ||*

*aksatam jātarūpam ca gāvah kanyāḥ sahadvijāḥ |
narā modakahastāśca rāmasya purato yayuh || 38 ||*

*sakhyam ca rāmāḥ sugrīve prabhāvam cānilātmaje |
vānarāṇām ca tat karma hyācacakṣe'tha mantriṇām || 39 ||*

*śrutvā ca vismayam jagmuryodhyāpuravāsinah |
vānarāṇāṁ ca tat karma rākṣasānāṁ ca tad balam |
vibhīṣaṇasya samyogamācacakṣe'tha mantriṇām || 40 ||*

*dyutimānetadākhyāya rāmo vānarasaṁyutaḥ |
hṛṣṭapuṣṭajanākīrṇāmayodhyāṁ praviveśa saḥ || 41 ||*

*tato hyabhyuccrayan paurāḥ patākāśca gṛhe gṛhe |
aikṣvākādhyuṣitāṁ ramyamāsasāda piturgr̥ham || 42 ||*

*athābravīd rājaputro bharataṁ dharmiṇāṁ varam |
arthopahitayā vācā madhuraṁ raghunandanaḥ || 43 ||*

*piturbhavanamāsādya praviśya ca mahātmānaḥ |
kausalyāṁ ca sumitrāṁ ca kaikeyīmabhvivādya ca || 44 ||*

*tacca madbhavanam śrestham sāśokavanikam mahat |
muktāvaidūryasaṅkīrṇāṁ sugrīvāya nivedaya || 45 ||*

*tasya tad vacanam śrutvā bharataḥ satyavikramāḥ |
haste gṛhitvā sugrīvam praviveśa tamālayam || 46 ||*

*tatastailapradīpāṁśca paryāṅkāstaraṇāni ca |
gṛhitvā viviśuḥ kṣipram śatrughnena pracoditāḥ || 47 ||*

*uvāca ca mahātejāḥ sugrīvam rāghavānujāḥ |
abhiṣekāya rāmasya dūtānājñāpaya prabho || 48 ||*

*sauvarṇān vānarendrāṇāṁ caturṇāṁ caturo ghaṭān |
dadau kṣipram sa sugrīvāḥ sarvaratnavibhūṣitān || 49 ||*

*tathā pratyuṣasamaye caturṇāṁ sāgarāmbhasām |
pūrṇairghaṭaiḥ pratikṣadhvam tathā kuruta vānarāḥ || 50 ||*

*evamuktā mahātmāno vānarā vāraṇopamāḥ |
utpeturgaganam śīghram garudā iva śīghragāḥ || 51 ||*

*jāmbavāṁśca hanūmāṁśca vegadarśī ca vānarāḥ |
ṛṣabhaścaiva kalaśāñjalapūrṇānathānayan || 52 ||*

*nadiśatānāṁ pañcānāṁ jalāṁ kumbhairupāharan |
pūrvāt samudrāt kalaśāṁ jalapūrṇamathānayat || 53 ||*

*suseṇāḥ sattvasampannaḥ sarvaratnavibhūsitam |
ṛṣabho daksiṇātturṇāṁ samudrājjalamānayat || 54 ||*

*raktacandanakarpūruraiḥ saṁvrtam kāñcanam ghaṭam |
gavayah paścimāt toyamājahāra mahārṇavāt || 55 ||*

*ratnakumbhena mahatā śītam mārutavikramah |
uttarācca jalāṁ śīghram garudānilavikramah || 56 ||*

*ājahāra sa dharmātmānilah sarvaguṇānvitah |
tatastairvānarāśreṣṭhairānītam preksya tajjalam || 57 ||*

*abhisekāya rāmasya śatrughnah sacivaiḥ saha |
purohitāya śreṣṭhāya suhṛdbhyaśca nyavedayat || 58 ||*

*tataḥ saprayato vṛddho vasiṣṭho brāhmaṇaiḥ saha |
rāmāṁ ratnamaye pīṭhe sasītam saṁnyaveśayat || 59 ||*

*vasiṣṭho vāmadevaśca jābāliratha kāśyapah |
kātyāyanah suyajñāśca gautamo vijayastathā || 60 ||*

*abhyasiñcannaravyāghram prasannena sugandhinā |
salilena sahasrākṣam vasavo vāsavam yathā || 61 ||*

*ṛtvigbhīrbrāhmaṇaiḥ pūrvam kanyābhīrmāntribhistathā |
yodhaiścaivābhyaśiñcaste samprahṛṣṭaiḥ sanaigamaiḥ || 62 ||*

*sarvauṣadhirasaiścāpi daivatairnabhasi sthitaiḥ |
caturbhīrlokapālaiśca sarvairdevaiśca saṅgataiḥ || 63 ||*

*brahmaṇā nirmitam pūrvam kiriṭam ratnaśobhitam |
abhiṣiktaḥ purā yena manustam dīptatejasam || 64 ||*

*tasyānvavāye rājānah kramād yenābhīṣecitāḥ |
sabhāyām hemaklptāyām śobhitāyām mahādhhanaiḥ || 65 ||*

*ratnairnānāvidhaiścaiva citritāyām suśobhanaiḥ |
nānāratnamaye pīṭhe kalpayitvā yathāvidhi || 66 ||*

*kirītena tataḥ paścād vasiṣṭhenā mahātmanā।
ṛtvigbhīrbhūṣaṇaiścaiva samayokṣyata rāghavāḥ॥ 67॥*

*chatram tasya ca jagrāha śatruघnaḥ pāṇḍuram śubham।
śvetam ca vālavyajanam sugrīvo vānareśvaraḥ॥ 68॥*

*aparam candraśamkāśam rākṣasendro vibhīṣaṇaḥ।
mālām jvalantīm vapuṣā kāñcanīm śatapuṣkarām॥ 69॥*

*rāghavāya dadau vāyurvāsavena pracoditaḥ।
sarvaratnasamāyuktaṁ maṇibhiśca vibhūṣitam॥ 70॥*

*muktāhāraṁ narendrāya dadau śakrapracoditaḥ।
prajagurdevagandharvā nanṛtuścāpsarogaṇāḥ॥ 71॥*

*abhiṣeke tadarhasya tadā rāmasya dhīmataḥ।
bhūmih sasyavatī caiva phalavantaśca pādapāḥ॥ 72॥*

*gandhavanti ca puṣpāṇi babhūvū rāghavotsave।
sahasraśatamaśvānām dhenūnām ca gavām tathā॥ 73॥*

*dadau śatavṛṣān pūrvam dvijebhyo manujarṣabhaḥ।
triṁśatkoṭīrhiranyasya brāhmaṇebhyo dadau punaḥ॥ 74॥*

*nānābharaṇavastrāṇi mahārhāṇi ca rāghavāḥ।
arkaraśmipratīkāśām kāñcanīm maṇivigrahām॥ 75॥*

*sugrīvāya srajam divyām prāyacchanmanujādhīpaḥ।
vaidūryamayacitre ca candraraśmivibhūṣite॥ 76॥*

*vāliputrāya dhṛtimānaṅgadāyāṅgade dadau।
maṇipravarajuṣṭam tam muktāhāramanuttamam॥ 77॥*

*sītāyai pradadau rāmaścandraraśmisamaprabham।
araje vāsasi divye śubhānyābharaṇāni ca॥ 78॥*

*avekṣamāṇā vaidehī pradadau vāyusūnavel।
avamucyātmanaḥ kaṇṭhāddhāraṁ janakanandinī॥ 79॥*

*avaikṣata harīn sarvān bhartāram ca muhurmuhuḥ।
tāmiṅgitajñāḥ samprekṣya babbhāṣe janakātmajām॥ 80॥*

*pradehi subhage hāram yasya tuṣṭāsi bhāminīl
 atha sā vāyuputrāya tam hāramasitekṣaṇā* || 81 ||

*tejo dhṛtiryaso dākṣyam sāmarthyam vinayo nayaḥ |
 pauruṣam vikramo buddhiryasmīnetāni nityadā* || 82 ||

*hanūmāṁstena hāreṇa śuśubhe vānararśabhaḥ |
 candrāṁśucayagaurēṇa śvetābhreṇa yathācalāḥ* || 83 ||

*sarve vānaravṛddhāśca ye cānye vānarottamāḥ |
 vāsobhirbhūṣaṇaiścaiva yathārhaṁ pratipūjitāḥ* || 84 ||

*vibhīṣaṇo'tha sugrīvo hanūmāñjāmbavāṁstathā |
 sarve vānaramukhyāśca rāmenākliṣṭakarmaṇā* || 85 ||

*yathārhaṁ pūjitāḥ sarve kāmai ratnaiśca puṣkalaiḥ |
 prahṛṣṭamanasāḥ sarve jagmureva yathāgatam* || 86 ||

*tato dvividamaindābhyāṁ nīlāya ca parantapaḥ |
 sarvān kāmaguṇān vīkṣya pradadau vasudhādhīpaḥ* || 87 ||

*dṛṣṭvā sarve mahātmānastataste vānararśabhaḥ |
 visṛṣṭāḥ pārthivendreṇa kiśkindhāṁ samupāgaman* || 88 ||

*sugrīvo vānaraśrestho dṛṣṭvā rāmābhīṣecanam |
 pūjitaścaiva rāmena kiśkindhāṁ prāviśat purīm* || 89 ||

*vibhīṣaṇo'pi dharmātmā saha tairnairṛtarsabhaiḥ |
 labdhvā kuladhanām rājā laṅkām prāyānmahāyaśāḥ* || 90 ||

*sa rājyamakhilām śāsannihatārīrmahāyaśāḥ |
 rāghavāḥ paramodāraḥ śāśāsa parayā mudā | |
 uvāca lakṣmaṇām rāmo dharmajñām dharmavatsalaḥ* || 91 ||

*ātiṣṭha dharmajñā mayā sahemām
 gām pūrvavarājādhyuṣitām balena |
 tulyam mayā tvam pitṛbhirdhṛtā yā
 tām yauvarājye dhuramudvahasva* || 92 ||

*sarvātmanā paryanunīyamāno
 yadā na saumitrirupaiti yogam |*

*niyuṣyamāno bhuvi yauvarājye
tato'bhyasiñcad bharataṁ mahātmā* || 93 ||

*pauṇḍarīkāśvamedhābhyaṁ vājapeyena cāsakṛt|
anyaiśca vividhairyajñairayajat pārthivātmajaḥ* || 94 ||

*rājyaṁ daśasahasrāṇi prāpya varṣāṇi rāghavaḥ|
śatāśvamedhānājahre sadaśvān bhūridakṣiṇān* || 95 ||

*ājānulambibāhuḥ sa mahāvakṣāḥ pratāpavān|
lakṣmaṇānuśaro rāmaḥ śāśāsa pṛthivīmimām* || 96 ||

*rāghavaścāpi dharmātmā prāpya rājyamanuttamam|
īje bahuvidhairyajñaiḥ sasuhṛjjñātibāndhavaḥ* || 97 ||

*na paryadevan vidhavā na ca vyālakṛtam bhayam|
na vyādhijam bhayam cāśid rāme rājyaṁ praśāsati* || 98 ||

*nirdasyurabhavalloko nānarthaṁ kaścidaspṛśat|
na ca sma vṛddhā bālānāṁ pretakāryāṇi kurvate* || 99 ||

*sarvam muditamevāśīt sarvo dharmaparo 'bhavat|
rāmamevānupaśyanto nābhyaḥiṁsan parasparam* || 100 ||

*āsan varṣasahasrāṇi tathā putrasahasriṇaḥ|
nirāmayā viśokāśca rāme rājyaṁ praśāsati* || 101 ||

*rāmo rāmo rāma iti prajānāmabhavan kathāḥ|
rāmabhūtaṁ jagadabhūt rāme rājyaṁ praśāsati* || 102 ||

*nityamūlā nityaphalāstaravastatra puṣpitāḥ|
kāmavarṣī ca parjanyaḥ sukhasparśāśca mārutaḥ* || 103 ||

*brāhmaṇāḥ kṣatriyā vaiśyāḥ śūdrā lobhavivarjitāḥ|
svakarmasu pravartante tuṣṭāḥ svaireva karmabhiḥ* || 104 ||

*āsan prajā dharmaparā rāme śāsati nānṛtāḥ|
sarve lakṣaṇasampannāḥ sarve dharmaparāyaṇāḥ* || 105 ||

*daśavarṣasahasrāṇi daśavarṣaśatāni ca|
bhrātrbhiḥ sahitāḥ śrīmān rāmo rājyamakārayat* || 106 ||

*dharmaṁ yaśasyamāyusyam rājñāṁ ca vijayāvaham |
ādikāvyamidam cārṣam purā vālmīkinā kṛtam || 107 ||*

*yaḥ śṛṇoti sadā loke narah pāpāt pramucyate |
putrakāmaśca putrān vai dhanakāmo dhanāni ca || 108 ||*

*labhate manujo loke śrutvā rāmābhīṣecanam |
mahīṁ vijayate rājā ripūṁścāpyadhitīṣṭhati || 109 ||*

*rāghaveṇa yathā mātā sumitrā lakṣmaṇena ca |
bharatena ca kaikeyī jīvaputrāstathā striyah || 110 ||*

*bhaviṣyanti sadānandāḥ putrapautrasamanvitāḥ |
śrutvā rāmāyaṇamidam dīrghamāyusca vindati || 111 ||*

*rāmasya vijayam cemam sarvamakliṣṭakarmaṇah |
śṛṇoti ya idam kāvyam purā vālmīkinā kṛtam || 112 ||*

*śraddadhāno jitakrodho durgāṇyatitaratyasau |
samāgamya pravāsānte ramante saha bāndhavaiḥ || 113 ||*

*śṛṇvanti ya idam kāvyam purā vālmīkinā kṛtam |
te prārthitān varān sarvān prāpnuvantīha rāghavāt || 114 ||*

*śravaṇena surāḥ sarve priyante samprasṛṇvatām |
vināyakāśca śāmyanti gṛhe tiṣṭhanti yasya vai || 115 ||*

*vijayeta mahīṁ rājā pravāsī svastimān bhavet |
striyo rajasvalāḥ śrutvā putrān sūyuranuttamān || 116 ||*

*pūjayamśca paṭhamścainamitihāsam purātanam |
sarvapāpaiḥ pramucyeta dīrghamāyuravāpnuyāt || 117 ||*

*praṇamya śirasā nityam śrotavyam kṣatriyairdvijāt |
aiśvaryam putralābhaśca bhaviṣyati na samśayaḥ || 118 ||*

*rāmāyaṇamidam kṛtsnam śṛṇvataḥ paṭhataḥ sadā |
priyate satataṁ rāmaḥ sa hi viṣṇuḥ sanātanaḥ || 119 ||*

*ādidevo mahābāhurharirnārāyaṇaḥ prabhuh |
sākṣād rāmo raghuśreṣṭhaḥ śeso lakṣmaṇa ucyate || 120 ||*

*evametat purāvṛttamākhyānam bhadramastu vah |
pravyāharata visrabdham balam viṣṇoh pravardhatām || 121 ||*

*devāśca sarve tuṣyanti grahaṇācchravaṇāt tathā |
rāmāyaṇasya śravaṇe tṛpyanti pitaraḥ sadā || 122 ||*

*bhaktyā rāmasya ye cemāṁ samhitāṁṛsiṇā kṛtām |
ye likhantīha ca narāstesāṁ vāsastrivisṭape || 123 ||*

*kuṭumbavṛddhim dhanadhānyavṛddhim
striyaśca mukhyāḥ sukhamuttamām ca |
śrutvā śubham kāvyamidaṁ mahārtham
prāpnoti sarvām bhuvi cārthaśiddhim || 124 ||*

*āyuṣyamārogyakaram yaśasyam
saubhrātrkam buddhikaram śubham ca |
śrotavyametanniyamena sadbhi-
rākhyānamojakaramṛddhikāmaiḥ || 125 ||*

*|| ityārse śrimadrāmāyaṇe vālmīkiye ādikāvye
yuddhakāṇde śrīrāmapaṭṭābhīṣeko nāma
aṣṭāvimiṣatyadhikaśatataṁah sargah ||*